

ELIISA VAINIKKA

Prekarisaation tunnemaisema

Vastustavat taktiikat, tunnelmat ja elämänpolitiikka
verkon julkisuudessa

ELIISA VAINIKKA

Prekarisaation tunnemaisema
*Vastustavat taktiikat, tunnelmat ja elämänpolitiikka
verkon julkisuudessa*

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA
Esitetään Tampereen yliopiston
Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunnan
suostumuksella julkisesti tarkastettavaksi
Tampereen yliopistossa, Kalevantie 4,
Tampere, 4.9.2020, klo 16

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Tampereen yliopisto, Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

<i>Vastuuhjaaja ja Kustos</i>	Professori Kaarina Nikunen Tampereen yliopisto Suomi	
<i>Ohjaaja</i>	Professori Seija Ridell Tampereen yliopisto Suomi	
<i>Esitarkastajat</i>	Apulaisprofessori Johanna Sumiala Helsingin yliopisto Suomi	Dosentti Tuija Saresma Jyväskylän yliopisto Suomi
<i>Vastaväittäjä</i>	Associate professor Tero Karppi Toronton yliopisto Kanada	

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Copyright ©2020 tekijä

Kannen suunnittelu: Roihu Inc.

ISBN 978-952-03-1636-5 (painettu)

ISBN 978-952-03-1637-2 (verkkojulkaisu)

ISSN 2489-9860 (painettu)

ISSN 2490-0028 (verkkojulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1637-2>

PunaMusta Oy – Yliopistopaino
Tampere 2020

KIITOKSET

Moni ihminen on vaikuttanut jollakin tavalla tämän väitöskirjan syntymiseen. Aivan aluksi haluan esittää suurimmat kiitokseni ohjaajilleni Kaarina Nikuselle ja Seija Riddellille rohkaisevasta, kriittisestä ja tarkkanäköisestä palautteesta työni hyväksi. Merkityksenne tämän väitöskirjan valmistumiselle on suuri! Kiitän lämpimästi myös työni esitarkastajia Johanna Sumialaa ja Tuija Saresmaa heidän rakentavasta palautteestaan. Tero Karpille kiitokset lupautumisesta vastaväittäjäkseni. Kiitokset myös Mikko Lehtoselle, jonka ansiosta ylipäänsä päädyin tutkijaksi ja joka rohkaisi minua jatko-opintojen pariin tutkijanurani alussa.

Olen saanut väitöskirjatutkimukselleni rahoitusta ensin Alfred Kordelinin säätiöltä, jonka apurahan turvin tutkimustyöni toden teolla käynnistyi vuonna 2015, sekä vuodesta 2016 lähtien Tampereen yliopiston Viestintätieteiden tiedekunnalta (nytemmin Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta), jossa väitöskirjatutkijan työsuhteen myötä sain keskittyä rauhassa tutkimukseni tekemiseen. Nämä pitkäjäksoiset tutkimusrahoitukset mahdollistivat väitöskirjatyöhön keskittymisen ja sen valmiiksi saattamisen ja olen niistä hyvin kiitollinen.

Kiitän lämmöllä myös pitkäaikaista työyhteisöäni tutkimuskeskus COMET:issa, jonka yhteisöllinen ja ammatillinen tekeminen kasvattivat minusta tutkijan. On ollut ilo olla osa tätä joukkoa! Tutkijaryhmä Meuhkassa ja artikkelityöpaja Hiomossa sain teksteihini arvokkaita kommentteja ja kannustusta ja voin luottamuksellisesti esitellä keskeneräistäkin työtä. Myös tutkijaryhmä VIRAVA tarjosi tilaisuuden pohtia vihapuheeseen ja rasismiin liittyviä kysymyksiä yhdessä muiden kanssa. Tiedekunnan jatko-opintoseminaarissa sain vuosien varrella työhöni kommentteja lukemattomilta ihmisiltä. Kiitos kaikille niistä!

Kiitän yhteiskirjoittajuudesta Elina Nopparia ja Janne Seppästä sekä Auli Harjua, jonka kanssa olemme yhdessä vetäneet konferenssityöryhmää, opettaneet, kirjoittaneet ja jakaneet myös työhuoneen. Kiitän aivan erityisesti myös Anneli Lehtisaloa ja Laura Saarenmaata tarpeellisista ja kriittisistä viime vaiheen kommentteista väitöskirjakäsikirjoitukseen: much appreciated! Laura Saarenmaalle ja Mikko Hautakankaalle kiitokset hauskoista keskusteluista, terävistä median ja politiikan analyyseista ja vank-

kumattomasta tuesta niin tutkimuksen kuin muun elämänkin alueella. Myös lukupiirimme naiset, joihin kuuluvat jo mainittujen Anneli Lehtisalonen ja Auli Harjun lisäksi Mari Maasilta, Reeta Pöyhkäri ja Niina Uusitalo, ansaitsevat kiitokset tuesta ja kannustuksesta. Haluan kiittää myös Anna Rantasilaa kanssakulkijuuudesta tohtoriopintojen tiellä, Jenni Hokkaa hyvistä neuvoista ja rohkaisusta sekä Hanna Kuusela kommentteista artikkelikäsitelmään ja erityisesti uusoikeistolaisuuden aluskasvillisuus -termistä.

Kiitän lämpimästi myös minua COMET:issa tukeneita Pentti Raittilaa, Katja Valaskiveä, Iris Ruohoa ja Sanna Kivimäkeä. Tiina Neuvonen on väsymättä auttanut mitä moninaisimmissa käytännön pulmissa ja Merita Kallioisen ansiosta opintosuoritukset löysivät tiensä oikeisiin paikkoihin, kiitokset myös teille! On paikallaan myös kiittää Antti Ritaa meemiartikkelissa esiintyvän kuvansa lupaamisesta käyttööni.

Lopuksi haluan vielä kiittää ystäviäni ja perhettäni, jotka ovat ymmärtäneet olla kyselemättä liikaa väitöskirjan valmistumisesta. Kiitos kannustuksesta, rohkaisusta ja mukavista hetkistä työn ulkopuolella! Suuret erityiskiitokset äidille tuesta ja myötäelämisestä väitöskirjaprosessin ajan.

Tampereella 22.6.2020

Eliisa Vainikka

TIIVISTELMÄ

Verkkokeskustelut ja sosiaalinen media ovat päätyneet ajankohtaisten julkisten keskustelujen aiheeksi niin verkon vihapuheen kuin poliittisen vaikuttamisenkin tiimoilta. Sekä Suomessa että maailmalla on kannettu huolta julkisen keskustelun polarisoitumisesta ja keskusteluilmapiirin muuttumisesta aggressiiviseksi. Monesti syy-päänä vihan lisääntymiseen on pidetty verkon nimettömiä keskustelufoorumeita. Tässä väitöstutkimuksessa tarkastellaan usean tutkimusaineiston kautta sosiaalisen median alustojen ja nimettömästi käytettävien keskustelufoorumien erilaisia toimintalogiikoita ja niissä muodostuvia julkisuuksia.

Kirja rakentuu viiden osatutkimuksen ympärille, joiden aiheita ovat verkkokeskustelujen yhteiskuntakritiikki ja vastajulkisuus, radikaalin ajattelun ja vihapuheen levittäminen sekä yleisen epävakauden, prekarisaation, käsittely keskustelufoorumien intiimissä julkisuudessa. Tutkimuksen tärkeimmät käsitteet ovat elämänpolitiikka, intiimi kansalaisuus ja julkisuus.

Väitöskirja kuvaa sitä, millaisia toimintaympäristöjä syntyy ja millaiset toimintalogiikat vaikuttavat yhtäältä sosiaalisen median näkyvyydelle perustuvilla alustoilla ja toisaalta nimettömästi käydyissä verkkokeskusteluissa. Keskeinen tutkimusongelma on selvittää, millainen keskustelutila ja julkisuus Ylilauta-foorumilla muodostuu.

Tutkimusongelmaa lähestytään kolmen kysymyksen kautta: Millä tavoin verkkoalustan affordanssit ja reunaehdot vaikuttavat negatiivisten ilmiöiden, kuten vihapuheen ja antisosiaalisen käytöksen syntymiseen? Miten poliittinen keskustelu, poliittisoituminen ja yhteiskuntakriittinen vastaanpuhuminen syntyvät verkon julkisuudessa? Miten Ylilaudan keskusteluissa käsitellään kollektiivisesti nykyajan olojen epävarmuutta eli prekarisaatiota?

Tutkimusaineistot koostuvat Ylilauta-keskustelufoorumien keskusteluketjuista ja siellä jaetuista kuvista sekä Instagram-kuv Sovelluksen käyttäjien haastatteluista. Aineistoa on kerätty ja analysoitu laadullisen tutkimuksen menetelmin, käyttäen etnografista otetta, grounded theory -menetelmää, diskurssianalyysiä sekä tutkimushaastatteluja.

Sisältöjen kierto on verkkokulttuurin keskeisimpiä ominaisuuksia. Se mahdollistaa sekä hauskojen meemikuvien että ideologisten ajatusten leviämisen. Tutkimuk-

nessa havaitaan, että anonymiteetille perustuva julkisuus muodostaa sosiaalisen median näkyvyyden ja minätyön vastapainoksi julkisuuden tilan, jossa negatiivisten tunteiden ilmaukset ja häpeällisetkin asiat on mahdollista tuoda keskusteluun. Instagram-kuvanjakosovellusta käsittelevässä osatutkimuksessa haastatellut sovelluksen käyttäjät vastustavat sosiaalisen median palvelun valta-asemaa omaksumalla erilaisia hetkellisiä ja henkilökohtaisia vastustavia taktiikoita, joiden avulla he tuottavat itselleen tunnetta yksityisyyden hallinnasta. Myös anonymiteetille perustuvien verkkopalvelujen suosiminen voidaan ymmärtää tällaisena vastustavana yksityisyystaktiikkana.

Ylilauta antaa tilan myös vihapuheelle ja radikaalin ajattelun levittämiselle, mikä näkyy tässä tutkimuksessa verkkokeskusteluissa ilmenevänä naisvihana. Verkkokeskustelut voivat heijastella ja peilata yhteiskunnallista tilannetta, esimerkiksi nuorten prekaarin, epävakaan elämäntilanteen osalta, jolloin niissä muodostuu omanlaisiaan tunnemaisemia; intiimejä julkisuuksia, joissa monia yksilöitä koskettavia, mutta henkilökohtaisesta näkökulmasta esitettyjä ongelmia voidaan käsitellä kollektiivisesti. Prekarisaation tunnemaisemalla tarkoitan Ylilaudan keskusteluissa läpileikkaavaa nykyhetken kiinnittävää pessimististä tunnelmaa, jota ei ole aina helppo paikantaa mihinkään määrättyyn tilanteeseen tai hetkeen. Ylilauta alustana muovautuu moneksi, muun muassa tunnetalouden kautta syntyvän prekarisaation tunnemaiseman tilaksi, miesintiimin puhettavan mahdollistajaksi, elämäntilanteeseen liittyvän tunnetalouden ja vertaistuen paikaksi sekä huumorin ja viihtymisen tilaksi.

Asiasanat: verkkokeskustelu, anonymiteetti, julkisuus, vihapuhe, elämänpolitiikka, prekarisaatio

ABSTRACT

The growth of online hate and political manipulation have brought online discussions and social media into the public agenda. In Finland and around the world, worries have emerged about the polarization of public debate and the growing aggressiveness of public discussions. Often, anonymously used online forums have been blamed as sources of growing hate speech. This study examines the different operational logics of social media platforms and anonymously used discussion forums, and the resulting publics formed in these online spaces.

The dissertation consists of five sub-studies, concerning social criticism and counter-publics in online discussions, the dissemination of radical thinking and hate speech, and discussions about precarity, generalized instability in modern societies, in the intimate public of the online forum. The key concepts of the study are life politics, intimate citizenship and publics.

This study shows what kinds of environments are formed and what kinds of operational logics are in place, on one hand in popular social media platforms, and on the other, in anonymously used online forums. The main research problem is to find out, what kind of public is formed in the Ylilauta image-board forum. This question is investigated by using three more specific research questions: How do affordances of the online platform allow anti-social behaviour and hate speech? How are political discussions, politization and social criticism born in the online public? How is precarity, as a condition in today's societies, collectively addressed in the online public?

The research material consists of discussion threads and pictures shared in the Ylilauta discussion forum, and interviews with users of the Instagram photo-sharing app. The material has been collected and analysed by using several qualitative research methods, an online ethnographic approach, grounded theory, discourse analysis and research interviews.

Circulation of content is one of the key features of online culture. It allows for both funny memes, easily spreadable online content, and ideological ideas to spread. The Ylilauta image-board also affords a space for hate speech and dissemination of radical ideologies, which is reflected in the misogyny that emerges in one of the sub-studies.

This study found that spaces of anonymous online communication counterbalance the more mainstream social media platforms, where visibility and work on the self are ideals. In online discussions based on anonymity, it is possible to share negative emotions and even bring shameful issues into public scrutiny. In a sub-study of the Instagram photo sharing application, the app users interviewed, resist the power of the social media platform by adopting a variety of momentary and personal user tactics which create a sense of control and protection for the users. The preference for online platforms based on anonymity can also be understood as such a privacy tactic.

Online forums and social media sites can reflect and mirror social conditions, such as the precarious and unstable life situations of young adults, thus creating a unique emotional landscape of precarity. In the Ylilauta forum, an intimate public is formed, where issues that concern many individuals but are presented from a personal perspective can be addressed collectively. As a platform Ylilauta has many faces, it is a site for the emotional landscape of precarity, developed through affective economy, a forum for a masculine intimate sphere, and a place for emotional work, peer support, humour and enjoyment. The idea of a “landscape of precarity” refers to a current pessimistic mood, that is rather a ubiquitous condition than something that could be pinpointed into any specific moment or event.

Key words: online discussion, anonymity, public, hate speech, life politics, precarization

SISÄLLYS

1	Johdannoksi.....	13
	<i>Prekarisaation kollektiivinen käsittely.....</i>	14
	<i>Vastaanpubuminen verkkokeskusteluissa.....</i>	15
	<i>Radikaalin ajattelun levittäminen.....</i>	17
	<i>Tutkimusongelma, tutkimuskysymykset ja johdantoluvun rakenne.....</i>	19
2	Anonymiteetin leimaama verkkotila.....	21
2.1	Sosiaalisen median synty ja kehitys.....	21
2.2	Ylilaudan erityispiirteitä.....	25
2.3	Verkkosisältöjen globaali kiertö.....	29
2.4	Anonymiteetti, aktivismi ja trollaaminen.....	30
2.5	Yksityisyys verkossa.....	33
2.6	Syrjäytyminen ja hikikomori-ilmio.....	35
3	Keskeiset käsitteet ja teemat.....	39
3.1	Julkisuus.....	40
3.2	Verkon vastajulkisuudet.....	43
3.3	Intiimi kansalaisuus.....	45
3.4	Elämänpolitiikan suhde intiimiin kansalaisuuteen.....	49
3.5	Antisosiaalisuus, radikalisoituminen ja verkkoviha liminaalisessa tilassa.....	51
3.6	Anonymiteetti vastustavana taktiikkana.....	54
3.7	Tunnelmat, affektit ja tunteiden rakenteet.....	56
3.8	Prekarisaation tunnemaista.....	59
4	”Kammatun” aineiston äärellä.....	67
4.1	Pohdintoja tutkimusetiikasta.....	68
4.2	Verkkoetnografinen ote.....	70
4.3	Aineistolähtöinen grounded theory.....	74
4.4	Diskurssianalyysi.....	75
4.5	Artikkelin V poikkeava aineisto – tutkimushaastattelut.....	76
4.6	Tutkimuksen ongelmakohtien pohdintaa.....	78

5	Johtopäätökset ja aiheita jatkotutkimukselle.....	83
6	Selvitys väitöskirjantekijän osuudesta yhteisartikkeleissa.....	89
7	Artikkelien tiivistelmät ja keskeiset johtopäätökset.....	91
	<i>I Avaimia nettimeemien tulkintaan – Meemit transnationaalina mediailmionä.....</i>	<i>91</i>
	<i>II Anonyymien keskustelupalstojen julkisuus – Marginaaliin jääneiden vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä</i>	<i>92</i>
	<i>III The anti-social network: Precarious life in online conversations of the socially withdrawn</i>	<i>93</i>
	<i>IV Naisviban tunneyhteisö – Anonymisti esitettyä verkkovibaa Yhilaudan ihmishdekeskusteluissa.....</i>	<i>94</i>
	<i>V Exploring tactics of public intimacy on Instagram</i>	<i>95</i>
8	Lähteet	97

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Käsitekimpuna kuvattuna tutkimuksen keskeiset käsitteet ja niiden väliset suhteet, joiden pohjalta prekarisaation tunnemaisema rajautuu tarkasteltavaksi.

ALKUPERÄISJULKAISUT

- I Vainikka, Eliisa (2016) Avaimia nettimeemien tulkintaan – Meemit transnationaalina mediailmiönä. *Lähikuva* 29:3, 60–77. DOI: <https://doi.org/10.23994/lk.59500>
- II Vainikka, Eliisa, Harju, Auli (2019) Anonyymien keskustelupalstojen julkisuus – Marginaaliin jääneiden vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä. *Media & viestintä* 42:2, 99–121. DOI: <https://doi.org/10.23983/mv.83374>
- III Vainikka, Eliisa (2018) The anti-social network: Precarious life in online conversations of the socially withdrawn. *European Journal of Cultural Studies*. First Published 30 Nov 2018 DOI: <https://doi.org/10.1177/1367549418810075>
- IV Vainikka, Eliisa (2019) Naisvihan tunneyhteisö – Anonyymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmissuhdekeskusteluissa. *Media & viestintä* 42:1, 1–25. DOI: <https://doi.org/10.23983/mv.80179>
- V Vainikka, Eliisa, Noppari, Elina, Seppänen, Janne (2017) Exploring tactics of public intimacy on Instagram. *Participations – Journal of Audience and Reception Studies* 14:1, 108–128.

1 JOHDANNOKSI

Minusta tämä maa on nyt niin oudossa ja vauhdikkaassa muutosvaiheessa, ettei nuoren ihmisen kannata julistaa itseään kelvottomaksi oman turvallisuushakuisen passiivisuutensa takia. Suoraan sanottuna pännii, että niin moni keski-ikäinen yhä 80-lukua elävä pingviini on aina rääkymässä mahtavuudestaan nuoruuden päivinään, jos joku seuraavan sukupolven edustaja ei ylläkään aivan samaan epämääräisemmissä olosuhteissa. (Anonyymi keskustelija Ylilaudan Hikikomero-keskustelualueella)

Sana prekariaatti tulee latinan sanasta precarius. Se viittaa turvattomuuteen, muiden armoilla olemiseen ja aneluun. Prekaari on se, joka joutuu rukoilemaan olemassaolonsa oikeutusta. Suomenkielinen vastine sille voisi olla oikunalaisuus, joka viittaa hyvin siihen, että prekaari elämä tarkoittaa vaikeuksia suunnitella omaa tulevaisuuttaan ja tehdä pitkälle kantavia päätöksiä. Prekaarius on toimeentulon epävarmuutta. (Jukka Peltokoski, *Niin & näin* 2012)

Ylin lainaus on poimittu tämän tutkimuksen aineistosta Ylilauta-keskustelufoorumilta, ja se heijastelee nuorten aikuisten epävarmuuden leimaaman elämän tuntua. Sitaatissa anonyymi verkkokeskustelija kuvaa tilannetta, jossa on vaikea löytää paikkaansa epävakaassa muuttuvassa maailmassa, jopa pohdiskellen sen yhteiskunnallisia syitä ja sukupolvien erilaisia elämänolosuhteita. Toisessa lainauksessa tutkija Jukka Peltokoski (2012) kuvaa osuvasti prekariaattia, epävakaissa työelämätilanteissa elävää ihmisryhmää. Prekarisaatio-termillä viitataan elämän yleiseen epävakauteen ja ennustamattomuuteen (esim. Jokinen ym. 2015, 13). Omissa tutkimusaineistoissani epävakaus ja oikunalaisuus näkyvät läpileikkaavana tunnelmana, jota ei ole useinkaan helppo paikantaa tarkasti ja jota nimitän prekarisaation tunnemaisemaksi.

Useimmiten, kun olen kertonut ihmisille tutkivani väitöskirjaani varten Ylilautafoorumin keskustelija, reaktiot ovat olleet sekä huvittuneita että kauhistelevia. Minulle on kommentoitu, että näiden keskustelujen lukemisen täytyy olla kovin raskasta, ja hämmästeltä sitä, miksi ihmeessä olen valinnut tutkimuskohteekseni juuri tämän verkkofoorumin. Ylilaudasta puhutaan usein halveksivaan sävyyn, mutta samalla myönnetään sen vetovoima ja kiehtovuus. Se on törkyinen, kuin ”internetin kaatopaikka”, mutta samalla myös puoleensavetävä moniääninen keskustelufoorumi.

Tämä mediatutkimuksen väitöskirjaksi tarkoitettu tutkimus on kirjoitettu käyttövoimanaan ihmetys. Lähtökohtanani olevia kysymyksiä ovat ”mistä tässä oikein on kyse?” – ja toisaalta ”mikä tämä paikka oikein on?” Näihin kysymyksiin on vaikea

vastata täysin tyhjentävästi, koska Ylilauta on jatkuvasti muuttuva verkkotila. Kiinnostukseni Ylilautaan alkoi havainnosta, että huomasin siellä tapahtuvan jotain outoa, mitä en oikein ymmärtänyt. Keskustelun sävyt eivät olleet vain leikkisää inter-
netkulttuuriin kuuluvaa pilantekoa, vaan myös jotain muuta, mitä en pystynyt tavoit-
tamaan. Tutkimusartikkelissa IV nimitän näitä outoja sävyjä ”uusioikeistolaisuuden
aluskasvillisuudeksi”, millä viitataan niihin uuskonservatiivisiin arvoihin ja näkemyk-
siin, jotka ovat vaivihkaa saaneet jalansijaa erityisesti erilaisilla verkon keskustelufoo-
rumeilla (esim. Salazar 2018).

Tutkimukseni koostuu useista osatutkimuksista – tutkimustapauksista, jotka va-
lloittavat verkkoviestinnän eri puolia kirjoittaen käydyistä keskusteluista visuaaliseen
ilmaisuun. Tutkimusaineistot ovat Ylilauta-kualautafoorumin Ihmissuhteet- ja Hi-
kikomero-alueilla käytyjä keskusteluja, jotka on kerätty keväällä 2014, sekä Visuaali-
sesti verkossa -tutkimushankkeessa syksyllä 2014 ja kevättalvella 2015 tehtyjä In-
stagram-kuvapalvelun käyttäjien haastatteluja, joissa haastateltavat kertovat In-
stagram-sovelluksen käytöstä ja merkityksistä sekä erilaisista tavoistaan hallita yksi-
tyisyyttään alustalla.

Tässä väitöskirjan johdantoluvussa käsittelen kolmea laajempaa teemaa, joiden
yhteenkietoutumisesta rakentuvat tutkimukseni keskeiset kysymykset. Käsiteltävät
teemat ovat ensiksikin yleisen epävakauden, prekarisaation, tuottaman tunnemaise-
man kollektiivinen käsittely verkkokeskustelujen intiimissä julkisuudessa, toiseksi
verkkokeskusteluissa ilmenevä vastaanpuhuminen sekä erilaiset vastustavat taktiikat
ja kolmanneksi radikaalin ideologisen ajattelun levittäminen verkossa.

Prekarisaation kollektiivinen käsittely

Monet Ylilaudan keskusteluista ovat hyvin elämänmakuisia. Pohtiessani mikä on ve-
tänyt minua puoleensa tässä tutkimuskohteessa kirkkaimpana nousee esiin kirjoituk-
sista heijastuva nuorten aikuisten prekarisaation – yleisen epävakauden – leimaama
tulevaisuus. Tutkimusaineistossani esiintyvien ikämainintojen perusteella foorumin
käyttäjien enemmistö koostuu nuorista aikuisista (artikkeli IV, ks. myös Ebrand
2016). Aikuistuvat nuoret elävät muuttuvan elämäntavan vaiheessa, jossa ei tavoitella
samoja asioita kuin mitä omien vanhempien ikäluokka nuoruudessaan tavoitteli. Toi-
saalta tavoitteiden saavuttaminen voi myös osoittautua mahdottomaksi. Eeva Joki-
nen, Juhana Venäläinen ja Jussi Vähämäki (2015, 13) määrittelevät prekarisaation
elämän yleistyneeksi hauraudeksi ja ennustamattomuudeksi. Nuoria piinaavat pätkä-

työt, töiden puute ja näköalattomuus. Työ on muuttunut epävarmemmaksi ja turvatomammaksi (Siltala 2017, 128), ja vastuu työmarkkinoilla selviytymisestä jää yksilölle itselleen.

Tutkimusartikkeleissa I–V toistuvat ja artikkeleita yhdistävät teemat ovat viestinnän tunteenomaisuus, verkkosisältöjen ylijäräinen kierto sekä erilaiset vastaanpuhuminen ja vastustamisen taktiikat. Artikkelissa V tuon kuvalautafoorumin anonyymiyteen perustuvan kulttuurin vastapainoksi esiin esimerkkejä valtavirran sosiaalisen median palvelun käyttötavoista. Suositujen sosiaalisen median alustojen, kuten Facebookin tai Instagramin suhde alakulttuurisempiin verkkotiloihin, kuten Ylilautaan, herättää kysymyksiä anonyymien verkkoviestinnän merkityksestä, yksityisyyden suojaamisesta eri keinoin sekä näkyvyydestä sosiaaliseen mediaan liitettyä ihanteena. Tutkimukseni pyrkiikin herätteleämään kysymyksiä anonyymien verkkokulttuurin ja sosiaalisen median näkyvyyteen perustuvan kulttuurin erilaisista toimintalogiikoista ja tavoitteista.

Ylilaudan kaltaiset verkkotilat tarjoavat yhden kanavan ristiriitaisten tulevaisuuden odotusten, haaveiden ja pettymysten käsittelyyn. Nimettömästi käytetyillä keskustelufoorumeilla syntyy yhteiskunnallisen keskustelun tila ihmisille, jotka kokevat muuten jäävänsä sivuun julkisesta keskustelusta. Verkkokeskusteluissa on mahdollista esimerkiksi käsitellä kollektiivisesti yhteiskunnan yleistä epävakautumista, prekarisaatiota. Keskusteluissa jaetut kokemukset voivat edustaa vastakertomuksia suhteessa yhteiskunnassa vallitseviin kertomuksiin hyvästä elämästä.

Tämä väitöskirja pyrkii selvittämään sitä, miten verkkokeskusteluissa kollektiivisesti käsitellään nykyajan olojen epävarmuutta ja tähän epävarmuuteen liittyviä kysymyksiä. Käsittelen tutkimuksessani myös sitä, miten verkkoalustojen tarjoamat affordanssit, eli toiminnan mahdollisuudet, muokkaavat kollektiivisten tunteiden syntymistä Ylilaudan julkisuudessa, ja siten ilmentävät ja tuottavat myös tietynlaista tunnemaisemaa.

Vastaanpuhuminen verkkokeskusteluissa

Verkkoympäristön luonne muuttui ratkaisevalla tavalla erilaisten sosiaalisen median alustojen syntyessä 2000-luvun alkupuolella, kun staattisista verkkosivustoista siirryttiin yhä enemmän palveluihin, jotka mahdollistivat monipuolisemmin käyttäjien oman sisällöntuotannon ja keskinäisen verkostoitumisen (esim. Allen 2012; Blank & Reisdorf 2012). Monesti käyttäjien tavoitteena on sosiaalisessa mediassa tuoda huomio itseensä ja todistaa omaa olemassaoloaan julkisesti (Murthy 2012). Sosiaalisessa

mediassa on siten mitä suurimmassa määrin kyse itsensä esiin tuomisesta ja minäbrändäämisestä (Hearn 2008). Sosiaalisen median verkostoja tutkittaessa onkin usein huomattu niin sanottu rikkaat rikastuvat -efekti, jossa jo valmiiksi hyvin verkostoituneet ja suosittu käyttäjät keräävät yhä enemmän yhteyksiä (esim. Sampson 2012, 109–113).

Anonyymisti käytävät keskustelut sen sijaan tarjoavat julkisen keskustelun tilan myös tavallisille ihmisille, joilla ei ole suurta seuraajajoukkoa sosiaalisessa mediassa, ja jotka eivät saa ääntään kuuluviin mediassa. Samalla nämä foorumit kuitenkin tarjoavat alustan myös populistisille ajatuksille, kuten naisvihalle (artikkeli IV). Radikaleja ajatuksia esittävät populistit ovatkin löytäneet verkosta yleisön, jonka tunnetilaan heidän viestinsä vetoaa.

Verkko-osallistuminen voi yhtäältä olla oman identiteetin esiin tuomista julkisesti, toisaalta identiteetin rakentamista itseä varten, erityisesti nuorilla (vrt. artikkeli V). Helsingin Sanomissa julkaistu Ylilautaa käsittelevä artikkeli (Ikola 2018) havainnollistaa hyvin verkon kuvalautaforumien, kuten Ylilaudan, käyttöä: ”kuvalaudat ovat kuin hiekkalaatikko, jolla käydään tietyn elämän- ja ikävaiheen aikana leikkimässä, tappelemassa ja koettelemassa vuorovaikutuksen rajoja”. Nuorille anonyymi verkko-viestintä voi tarjota tilan erilaisten roolien ja identiteettien kokeilemiseen (Ellison ym. 2016). Anonyymisti käyty keskustelu on siinä mielessä armollista käyttäjälle, että siitä ei jää tunnistettavaa elektronista jalanjälkeä. Verkon välityksellä onkin helppoa olla sosiaalinen omalla tavallaan.

Kuten Auli Harjun kanssa kirjoitamme tutkimusartikkelissa II, nimettömästi käytyjen verkkokeskustelujen julkisuus antaa yhteiskunnassa syrjään jääneille mahdollisuuden tunnistaa toisia kaltaisiaan ja tuottaa yhteistä puhetapaa syrjässä olemisesta. Jos sosiaalisen median palvelu Instagramia ajatellaan näyttämönä, jolla voidaan tuoda esiin elämän parhaita puolia ja hetkiä (artikkeli V), Ylilaudan Hikikomero-alue voisi puolestaan olla ”varjoisa notkelma” (vrt. Niemelä & Saari 2013, 6–7), jossa on mahdollista käsitellä elämän varjopuolia ja erilaisia ongelmia nimettömänä (artikkeli III).

Vastaanpuhumisella viitataan tässä tutkimuksessa siihen, miten yhteiskunnassa tavalla tai toisella marginaalisessa asemassa olevat ihmiset voivat erilaisten puhetapojen, käytäntöjen ja keskustelunormien kautta rakentaa omaa vastajulkisuuttaan ja pyrkiä sitä kautta määrittelemään olemassa olevia valtasuhteita uudelleen (Asen 2000, 425, 437–438). Vastaanpuhuminen mahdollistaa verkkokeskustelun politisoitumisen. Erilaiset vastustavat taktikat puolestaan tuottavat verkkopalvelujen käyttäjille tuntua toimijuudesta. Niissä on siis kyse erilaisista verkko-osallistumisen vastustavista käytännöistä, jotka syntyvät keskusteluissa ja tuottavat näkemyksiä yhteiskunnasta ja siellä vallitsevista valtasuhteista.

Artikkeleissa I ja V vastustavat taktiikat liittyvät visuaalisuuteen. Tutkimusartikkelissa V Instagram-sovelluksen käyttäjät omaksuivat erilaisia ”käyttäjätaktiikoita” (de Certeau 1984, xix) esimerkiksi yksityisyyden hallinnan kokemuksensa säilyttämiseksi ja autenttisen vaikutelman luomiseksi. Sosiaalisen median käyttäjille kohdistuvia avoimuuden ja näkyvyyden vaatimuksia voidaan pyrkiä vastustamaan erilaisilla yksilöllisillä käyttäjätaktiikoilla. Käyttääkseen palvelua ihmisten täytyy hyväksyä sen käyttöehdot ja sopeutua niihin. Yksilöllisillä käytännön taktiikoilla käyttäjät kuitenkin pystyvät kehittämään itselleen tunnetta hallinnasta ja toimijuudesta kaupallisen toimijan omistamassa sosiaalisen median sovelluksessa.

Käyttäjätaktiikat siis tuottavat tunnetta siitä, että käyttäjän valinnoilla on merkitystä. Taktiikoiden kääntöpuolena ovat kaupallisen verkkoalustan strategiset valinnat, jotka määrittävät ja rajaavat käyttäjän toimintaa kyseisellä alustalla. Tutkimusartikkelissa I verkossa kiertävillä meemeillä ja niiden kansanomaisella estetiikalla voidaan asettaa symbolisesti vastustamaan sosiaalisen median siloiteltua ja jopa täydellisyyttä tavoittelevaa kulttuuria. Internet-meemejä voidaan käyttää myös yhteiskunnallisten kysymysten ja ajankohtaisten aiheiden kommentointiin. Ne ovat käytännön työkalu, jonka avulla erilaisia vastustamisen taktiikoita voidaan toteuttaa.

Artikkeleissa II ja III vastustavat taktiikat ilmenevät yhteiskuntakritiikkinä ja niiden kautta muodostuu verkkokeskustelussa vastajulkisuuksia tai vastakertomuksia. Robert Asenin (2000, 427) mukaan vastajulkisuutta ei tulisi typistää tiettyihin ihmisjoukkoihin tai tiloihin, vaan vastajulkisuuden ”vastustusta” olisi parempi etsiä osallistujien syrjään jäämisen kokemuksesta suhteessa laajempiin julkisuuksiin, ja pyrkiä ymmärtämään, miten tuota syrjässä olemista artikuloidaan diskursseissa, keskustelukäytännöissä ja normeissa (vastajulkisuuden käsitteestä lisää esim. Fraser 2009/1992; Warner 2002). Artikkelissa III vastustamisen taktiikat näkyvät Ylilaudan Hikikomero-keskustelualan vastapuheena vallitseville hyvän elämän normeille. Keskusteluissa tuodaan esiin syrjään vetäytyneiden erilaisia elämäntapoja, ja asetetaan vastakain normaali hyvinvoiva elämänkulku ja syrjäytyneiden vaikeat elämäntilanteet. Artikkelii II puolestaan käsittelee verkkokeskustelujen vastajulkisuuksia, joissa vastaanpuhuminen näyttäytyy yhteiskuntakritiikkinä.

Radikaalin ajattelun levittäminen

Verkon kuvalautafoorumeilla, kuten tämän tutkimuksen kohteena olevalla Ylilaudalla, kokoontuu toimintatavoiltaan ja tavoitteiltaan uudenlaisia parven tavoin toimi-

via poliittisia liikkeitä (Coleman 2014, 55–58; Marwick & Lewis 2017). Niiden toiminta perustuu usein voimakkaisiin poliittisiin intohimoihin. Esimerkiksi radikaalia ja tunnepitoista naisvihaa sisältävissä Ylilaudan keskusteluissa naisviha voidaan ymmärtää yllirajaisesti kiertäväksi ideologiseksi ainekseksi, jonka levittämisessä hyödynnetään populistista retoriikkaa ja monenlaisia retorisia keinoja. Artikkelissa IV käsitelen sitä, miten ideologisesti virittynyt keskustelu rakentuu voimakkaita tunteita käyttövoimanaan käyttäen ja pyrkii muodostamaan vihan ympärille tunneyhteisöjä. Naisviha näyttyy keskusteluissa eräänlaisena radikalisoituneena propagandana (propagandasta ks. esim. Huhtinen & Halminen 2017). Erilaisten retoristen keinojen kautta keskusteluissa pyritään edistämään ja perustelemaan naisvihamielistä ajattelua.

Ylilaudan vapautta korostava keskusteluilmapiiri mahdollistaa esimerkiksi naisvihan ja äärioikeiston mielipiteiden levittämisen. Helsingin Sanomissa (Ikola 2018) haastateltu nuori Ylilaudan käyttäjä kertoo, miten hän kasvoi ulos foorumin kulttuurista ja alkoi havaita siihen liittyviä epäkohtia. Aluksi Ylilaudan parissa viihtyminen oli antoisaa, tuotti aina uutta nähtävää, ”nopeita nauruja” sekä ”pään nollaamista” ja vihapuhe oli helppo sivuuttaa mustan huumorin sivutuotteena. Haastateltava kertoo, että hän ei aluksi foorumin käyttäjänä nähnyt sisältäpäin mikä yhteisössä on vikana. Sitten hän alkoi kyllästyä foorumin yhä ikävämmäksi muuttuvaan ilmapiiriin.

Digitaalinen teknologia ja sen mahdollistama viestintä vaikuttavat monin tavoin myös ihmisten keskinäisiin suhteisiin. Yhtäältä digitaaliset teknologiat tuovat ihmisiä yhteen, toisaalta ne taas eristävät ihmisjoukkoja entistä syvemmin omiin poteroihinsa luoden jakoja ”meihin” ja ”heihin”. Julkisuudessa on puhuttu huolestuneeseen sävyyn esimerkiksi polarisaatiosta, sosiaalisen median kuplista ja nimettömästä häirinästä. Esimerkiksi sosiologi ja psykologi Sherry Turkle (2011, 206) on esittänyt huolensa erityisesti teknologian vaikutuksista nuorten sosiaalisiin suhteisiin. Teknologia vaikuttaa Turklen mukaan intiimeihin kohtaamisiin, ja ihmissuhteet voivat pelkistyä pelkiksi yhteyksiksi (emt. 16). Vaikka ihmisten yhteydenpitomahdollisuudet ovat paremmat kuin koskaan, löytyy myös merkkejä sosiaalisten suhteiden haurastumisesta ja yksinäisyyden lisääntymisestä, jotka voivat osaltaan vaikuttaa yksilön ja yhteiskunnan välisten siteiden löyhenemiseen ja yhteiskunnallisen osallistumisen heikkenemiseen (Putnam 2000, 18–28; Hanifi 2016). Syrjäytymistä onkin usein kuvattu yksilön ja yhteiskunnan välisten siteiden heikkenemiseksi (Sandberg 2015, 93).

Tämä tutkimus on ensisijaisesti mediatutkimusta, mutta siihen liittyy myös yhteiskuntateoreettinen ”aikalaisdiagnostinen komponentti” (Noro 2000, 322–325, 327). Arto Noron (2000, 323) mukaan aikalaisdiagnoosi pyrkii vastaamaan kysymyksiin: keitä me olemme ja mikä on tämä aika? Verkkokeskusteluaineiston avulla on mah-

dollista saada tutkimustietoa aiheista, jotka voisivat muuten olla vaikeasti tavoitettavia (vrt. Saari 2009, 141–199), vaikkakin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen aineistona nimettömät verkkokeskustelut ovat demografisten tietojen puuttuessa epätarkkoja. Tutkimusaineistoissani on silti havaittavissa mielenkiintoisia samankaltaisuuksia esimerkiksi Niina Junntilan (2015) havaintoihin lasten ja nuorten yksinäisyydestä tai Poikien puhelimen työntekijöiden kokemuksiin nuorten poikien huolista ja tiedontarpeista (Viljanen 2017; Kekkonen 2012).

Tutkimusongelma, tutkimuskysymykset ja johdantoluvun rakenne

Ylilauta-foorumi ei täytä sosiaalisen median verkstopalveluista tehdyssä tutkimuksessa yleisesti tunnistettuja piirteitä (boyd & Ellison 2007). Foorumilla ei käytetä nimimerkkejä tai muita tunnistetietoja, vaan toimitaan anonyymisti. Ylilauta ei ole yhteisö eikä verkosto, vaan jotain muuta, ja juuri tätä muuta pyrin tässä tutkimuksessa haarukoimaan. Kysyn, mistä Ylilaudassa oikein on kyse.

Keskeisenä tutkimusongelmanani on selvittää millainen keskustelutila ja julkisuus Ylilaudalla muodostuu. Lähestyn tätä tutkimusongelmaa kolmen tutkimuskysymyksen kautta. Näistä ensimmäinen kuuluu: millä tavoin verkkoalustan affordanssit ja reunaehdot vaikuttavat negatiivisten ilmiöiden, kuten vihapuheen ja antisosiaalisen käytöksen syntymiseen? Tarkastelen Ylilautaa verkkoalustana, ja suhteutan sen tarjoamia toiminnan mahdollisuuksia, eli affordansseja, sosiaalisen median verkstopalvelujen tarjoamiin affordansseihin. Kysyn, minkälaiset toimintaympäristöt syntyvät yhtäältä sosiaalisen median näkyvyydelle perustuvilla alustoilla ja toisaalta nimettömästi käydyissä verkkokeskusteluissa.

Toinen tutkimuskysymykseni on, miten poliittinen keskustelu, politisoituminen ja yhteiskuntakriittinen vastaanpuhuminen syntyvät verkon julkisuudessa? Toisin sanoen, pyrin selvittämään millaisia vastustavia käytäntöjä sosiaalinen media mahdollistaa.

Lopuksi tutkin työssäni myös Ylilauta-foorumia ajan hengen heijastelijana. Tätä tutkimustehtävää lähestyn tarkastelemalla Ylilaudan keskusteluissa ilmenevää tunnemaisemaa, jolloin keskeinen kysymykseni on, miten Ylilaudan keskusteluissa käsitellään kollektiivisesti nykyajan olojen epävarmuutta eli prekarisaatiota?

Väitöskirjan rakenne on seuraava. Luvussa 2 rakennan osatutkimuksilleni kontekstin kuvaamalla verkkotilojen ja sosiaalisen median tutkimusta sekä esittelemällä tarkemmin Ylilauta-foorumin. Luku 3 taas on omistettu tutkimuksen keskeisten teoreettisten käsitteiden ja käyttämäni tutkimuskirjallisuuden esittelylle. Lisäksi luku 3

pureutuu siihen, miten olen käyttänyt näitä käsitteitä Ylilaudan ja sosiaalisen median esiin nostamien kysymysten ymmärtämisessä. Tutkimuksen menetelmät, aineistot ja tutkimusprosessi on kuvattu luvussa 4. Luvussa 5 tiivistän yhteen tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset sekä esitän mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita. Luku 6 puolestaan sisältää selvityksen väitöskirjantekijän osuudesta yhteisartikkeleissa. Lopuksi olen liittänyt lukuun 7 lyhyet tiivistelmät kaikista tutkimukseen sisältyvistä alkuperäisartikkeleista sekä niiden keskeisistä johtopäätöksistä. Näistä tiivistelmistä kärsimätön lukija voi helposti selvittää osatutkimusten keskeisimmät sisällöt. Alkuperäiset tutkimusartikkelit ovat liitteinä aivan tämän väitöskirjan lopussa.

2 ANONYMITEETIN LEIMAAMA VERKKOTILA

Nimettömyys, anonymiteetti on Ylilauta-foorumin leimallisin piirre, joka vaikuttaa foorumin luonteeseen ja sinne kirjoitettujen viestien sisältöihin. Tässä luvussa käsitelen anonymiteettiä erityisesti Ylilaudan kaltaisilla kuvalautafoorumeilla sekä sen merkitystä verkkoviestinnälle yleisemmin. Siinä missä alkuaikojen verkkotilat ja foorumit mahdollistivat erilaisia identiteettikokeiluja ja identiteeteillä leikittelyä (esim. Donath 1999, 29–30), useimpia nykypäivän sosiaalisen median verkostoja käytetään hyvin paljon itseilmaisuuksiin ja itsensä brändäämiseen esimerkiksi työelämän tarpeisiin (Hearn 2008). Suuri muutos sosiaalisen median kehityksessä on ollut se, miten sosiaalisen median profiileista on tullut entistä enemmän arkisen elämän minän jatkeita. Yhä useammin sosiaalinen media valjastetaan oman statuksen rakentamiseen muiden silmissä, eikä jakoa verkon ja sen ulkopuolisen ”tosielämän” todellisuuteen ole useinkaan mielekästä tehdä.

2.1 Sosiaalisen median synty ja kehitys

Manuel Castells (2005, 3–5) on kuvannut digitalisoituvaa ja verkkoviestintää hyödyntävää todellisuuttamme verkostoyhteiskunnan käsitteellä, jolla hän viittaa siihen, että yhteiskunnat järjestäytyvät tietoverkkojen tulon myötä uudelleen monella eri tasolla sekä sosiaalisuuden, viestinnän että teknologian kannalta. Castellsin (2015, 7) mukaan myös valta on jakautunut moniulotteisesti ja järjestäytyneet uudelleen erilaisten verkostojen ympärille. Tietoverkot ovat myös vallan välineitä, ja Castellsin mukaan ihmisten toiminnan eri osa-alueiden verkostot ovat keskenään verkostomaisissa yhteyksissä. Esimerkiksi maailmanlaajuiset taloudelliset verkostot ja tietoverkostot ovat linkittyneet kiinteästi keskenään, ja niihin on keskittynyt runsaasti valtaa. Sekä verkostot, näkyvyys että sosiaalisessa mediassa toteutuva intiimiys ovat eräänlaista sosiaalista pääomaa (Dobson, Carah & Robards 2018, 9).

Vaikka erilaiset kotisivut ja verkkokeskustelut ovat alusta asti olleet internetin mahdollistamia suosittuja sisältöjä, lisääntyi käyttäjien tuottama sisältö merkittävästi 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Tätä verkon kaupallista ja toiminnallista kehitystä kuvaamaan Tim O'Reilly (2005) lanseerasi Web 2.0 -käsitteen, jolla

hän tarkoitti käyttäjien aktiiviselle osallistumiselle perustuvaa verkkoyhteisöjen toimintaa ja toimintaympäristön muutosta. Myöhemmin sosiaalisen median käsite ilmestyi merkitsemään ihmisten verkostoitumista ja sisällön jakamista internetissä¹. Matthew Allenin (2012) mukaan internetin historiaa on kerrottu erityisesti eräänlaiseksi iskusanaksi muodostuneen Web 2.0 -käsitteen kautta. Siinä missä aiemmin internet nähtiin nykyhetkessä tapahtuvana tulevaisuutena, Web 2.0 -termin myötä internetille kirjoitettiin historia ja sen olemassaolo alettiin kertoa tämän tarinan kehityksessä, jossa nykyistä internetiä ajateltiin edeltäneen verkon aiempi muoto, yksisuuntaisempi internet, Web 1.0, joka ei sisältänyt niin paljon käyttäjien tuottamaa sisältöä kuin myöhempi osallistumiselle perustuva ympäristö.

Sosiaalisen median määritelmänä käytetään usein Andreas Kaplanin ja Michael Haenlainin (2010) tiivistystä, jossa sosiaalinen media rinnastuu Web 2.0 -käsitteeseen ja määritellään ”ryhmäksi verkossa sijaitsevia sovelluksia, jotka rakentuvat Web 2.0:n ideologiselle ja teknologiselle perustalle ja mahdollistavat käyttäjälähtöisen sisällön luomisen ja välittämisen”. Kaplanin ja Haenlainin määritelmässä sosiaalisen median läpilyönti paikantuu MySpace- ja Facebook-alustojen syntyyn vuosina 2003 ja 2004, vaikkakin jo kaksikymmentä vuotta aikaisemmin oli olemassa sosiaaliseen mediaan verrattavia toimintoja verkkoyhteisöjen ja blogien muodossa.

Kaplan ja Haenlain eivät kuitenkaan keksineet sosiaalinen media -termiä, vaikka se levisi heidän kauttaan voimakkaasti mediatutkimukseen ja yhteiskuntatieteisiin. Usein sosiaalisen median määrittelyssä viitataan myös danah boydin ja Nicole Ellisonin (2007) tutkimusartikkeliin, jossa he kuvaavat sosiaalisten verkostopalvelujen piirteitä, taustoja ja niihin liittyvää tutkimusta. Boyd ja Ellison eivät kuitenkaan tarjoa sosiaalisen median määritelmää sinänsä, vaan he määrittelevät sosiaalisia verkostopalveluita, kuten MySpace tai Facebook. Heidän mukaansa sosiaaliset verkostosivustot ovat verkkopohjaisia palveluita, joiden avulla yksilöiden on mahdollista rakentaa julkisia tai puolijulkisia profiileita rajatussa ympäristössä, luoda listoja muista käyttäjistä, joiden kanssa he ovat verkostoituneet, sekä tutkia omia ja muiden käyttäjien verkostoja. Sosiaalisen median verkostot siis perustuvat tunnettujen ja muiden nähtävissä olevien verkostojen varaan, kun taas muissa verkkotiloissa, kuten keskustelufoorumeilla, näkyvät verkostot tai käyttäjien tosielämän identiteetit eivät välttämättä ole niin olennaisessa osassa. Usein sosiaaliseen mediaan sisällytetään vain sosiaaliset verkostopalvelut (SNS, social networking sites), mutta joissakin määritelmässä myös blogit ja keskustelufoorumit luetaan osaksi sosiaalista mediaa (esim. Lietsala & Sirkunen 2008, 29–30, 64–65). Yksinkertaisimmillaan sosiaalisen median voisi todeta sisältävän internet-teknologian mahdollistamaa yhteisöllisesti tuotettua ja jaettua sisältöä.

Sosiaaliset verkostopalvelut ja blogialustat alkoivat siis yleistyä Web 2.0:n myötä. Niiden rinnalla kuitenkin kukoistivat tekstipohjaiset keskustelufoorumit, olihan internet alun alkaen täysin tekstipohjainen viestintäkanava (Baym 2010, 13). Kirjoitettu viestintä digitaalisten välineiden välityksellä löi itsensä läpi internetin kanssa rintan varttuneille sukupolville, jotka kasvoivat IRC:in, keskustelufoorumien, postituslistojen, pikaviestipalvelujen ja tekstipohjaisten verkkoroolipelien parissa.

Vasta 2010-luvun alettua ja verkkoteknologian, videon sekä älypuhelinien yleistymisen myötä, video alkoi saada sijaa viestinnän muotona, esimerkiksi suosittujen tubettajien kautta. Muutokset ovat olleet melko nopeita, ja osa sosiaalisen median kanavista (esim. MySpace, Google+) on kuihtunut pois (Karppi 2018, 25). Yhä edelleen myös pääosin tekstipohjaiset foorumit, kuten Reddit tai Suomi24, kuitenkin pitävät pintansa (Vaahensalo 2019, 142–146; 190–194). Ne eivät ole korvautuneet uusilla palveluilla, vaan niiden rinnalle on syntynyt uusia visuaalisempia kanavia ja mobiilisolvelluksia. Nuorempien sukupolvien viestinnässä videot ja ääniviestit tuntuvat saavan entistä enemmän sijaa, mutta osalle ihmisistä kirjoitettu viestintä on edelleen luontevin tapa kommunikoida. Esimerkiksi Ylilauta vetoaa erityisesti niihin käyttäjiin, jotka eivät halua esiintyä verkostoissa omalla nimellään, saati jakaa julkisesti omia kuviaan tai videoitaan.

Web 2.0 ja sosiaalisen median tuottama käänne avoimuuden ja verkostojen näkyvyyden suuntaan (Knuttilla 2011; boyd 2008, 36–38) ohjaa ihmiset esiintymään avoimesti omalla nimellään erityisesti sosiaalisen median verkostopalveluissa. Verkkopersoonan ja verkon ulkopuolisen identiteetin välisen rajan liudentuminen on ollut dramaattinen muutos sekä verkon luonteelle ja toimintalogikalle että ihmisten kokemukselle verkossa olemisesta (Knuttilla 2011). Käytännössä esimerkiksi Facebook ei tuota radikaalia avoimuutta vaan päinvastoin pakottaa ihmiset tietoisesti luomaan itsestään Facebookiin julkikuvan ja rajaamaan sen ulkopuolelle piilossa pidettävät asiat entistä tarkemmin (Ridell 2011, 18–22). Tätä kehitystä vastaan peilaan tässä luvussa anonyymien foorumien toimintaa internetissä.

Sosiaaliseen mediaan kriittisesti suhtautuva Jaron Lanier (2010, 60) esittää, että Web 2.0-kehityksen myötä sosiaalisen median palveluissa on tapahtunut ”outouden” ja persoonallisen esittämistavan vaimentaminen. Lanierin mukaan alkuaikojen verkon kotisivuissa oli inhimillisyyden tuntu, joka on jatkuvasti hälventynyt sosiaalisen median esitysmuotojen kaupallistuessa ja muuttuessa kaavamaisemmiksi. Hän käyttää esimerkkinä Facebookin tarjoamia ”monivalintaidentiteettejä” ja Wikipedian yhteisöllistä esittämistapaa, jossa mielipiteet pyritään häivyttämään täysin. Ihmiset koh-

taavat entistä enemmän paineita tuotteistaa itsensä, kun työnhaussa voidaan edellyttää profiilin perustamista LinkedIn-verkoston tai ansioluettelon toimittamista videomuodossa.

Robert Gehl (2015) nimittää valtavirran kaupallisia sosiaalisen median palveluita, kuten Facebookia ja Twitteriä, *corporate social media* -termillä ja esittää vaihtoehdoisen sosiaalisen median kriittisenä vaihtoehtona näille sosiaalisen median jättiyrityksille, jotka hallitsevat tiedon hakemista ja levittämistä, ja joille on siten keskittynyt runsaasti valtaa. Hänen mukaansa vaihtoehdoisen sosiaalisen median sivustot voivat haastaa mediavallan keskittymistä lähes monopoliasemassa oleville sosiaalisen median suuryrityksille. Gehl (emt. 5–8) on hahmotellut kaupallisen ja vaihtoehdoisen sosiaalisen median eroavaisuuksia erityisesti niiden suhtautumisessa mainontaan, datan keräämiseen, käyttäjien tietojen hyödyntämiseen, avoimeen lähdekoodiin, ihmisten valvontaan sekä anonymiteettiin tai nimimerkillä esiintymiseen. Vaihtoehtoinen sosiaalinen media suhtautuu usein kriittisesti käyttäjien tietojen keräämiseen, kaupalliseen hyödyntämiseen ja verkkovalvontaan. Toisin kuin esimerkiksi Facebook, vaihtoehdoisen sosiaalisen median palvelut usein suhtautuvat positiivisemmin anonymiteettiin ja sallivat nimimerkeillä esiintymisen.

Uusiin teknologioihin on aina liittynyt pelkoja ja huolia (esim. Marvin 1988, 63–64). On pelätty esimerkiksi digitaalisten alustojen vaikutusta ihmissuhteisiin (Turkle 2011, 16, 206), politiikkaan ja jopa ihmisten älykkyyteen (Carr 2010, 16, 144–148; Lanier 2019, 9–13). Usein tällaisiin pelkoihin viitataan moraalipaniikin käsitteellä, joka on lähtöisin sosiologi Stanley Cohenilta (2002/1972). Moraalipaniikilla viitataan tilanteeseen, ilmiöön tai henkilöön, josta muodostuu yhteiskunnan arvoja ja intressejä uhkaava tekijä ja joka usein esitetään mediassa tyyliteltyyn ja stereotyyppiseen tapaan (emt. 1–3). Moraalipaniikit liittyvät usein lasten ja nuorten hyvinvointiin (Baym 2010, 41–44). Esimerkiksi Japanissa Hikikomori-ilmiön² yhdistäminen rikollisuuteen joidenkin tunnettujen ja mediassa esitettyjen tapausten perusteella käy hyvänä esimerkkinä moraalipaniikista (Saito 2013, 4–7). Uusiin teknologioihin on myös usein ladattu runsaasti odotuksia siitä, miten ne parantaisivat maailmaa ja tarjoaisivat uusia mahdollisuuksia ihmisten väliseen viestintään (Shirky 2008, 20–24; Benkler 2006, 3–7, 92). Samalla niihin on kuitenkin liitetty pelkoja teknologian riistäytymisestä käsistä (Marvin 1988, 63–64).

Suosittu sosiaalisen median alustat ovat myös kääntäneet ihmisten verkostoitumisen taloudelliseksi voitoiksi (van Dijck 2013, 16). Mediatutkija José van Dijckin (emt. 12) mukaan verkon sosiaalisuudessa onkin todellisuudessa kyse sosiaalisuuden tekemisestä tekniseksi, jolloin ihmisten sosiaaliin suhteisiin liittyvistä teoista tulee hal-

littavia ja ohjailtavia, mikä mahdollistaa myös ihmisten arkisen käyttäytymisen manipuloinnin. Verkkoviestintä on muuttanut myös poliittista osallistumista. Aluksi erilaisiin verkkodemokratiahankkeisiin ja internetin tarjoamiin mahdollisuuksiin ylipäänsä liittyi perusteetontakin optimismia (Benkler 2006, 7–15). Nytemmin politiikka ja verkko-osallistuminen ovat kohdanneet odottamattomia ja aivan uudentyyppisiäkin haasteita esimerkiksi valeuutisten, propagandan, misinformaation ja sosiaalisessa mediassa tapahtuvan manipuloinnin myötä.

2.2 Ylilaudan erityispiirteitä

Tulevissa alaluvuissa esittelen sitä, millaiset reunaehdot Ylilauta asettaa käyttäjilleen verkkotilana ja teknologisenä välineenä sekä millaisia arvoja ja kulttuuria se edustaa. Luvun tavoitteena on luoda konteksti Ylilaudan ymmärtämiseksi. Ylilauta on suomalainen kuvalautafoorumi, jossa usein viestin ohessa lähetetään keskusteluun jokin kuva, ja jota käytetään täysin tai lähes täysin anonymisti (Suominen 2013, 138). Vakiintuneet käyttäjät voivat kuitenkin kehittää keinoja tunnistaa toisensa (vrt. esim. Bernstein ym. 2011) ja lakia rikkovissa tapauksissa ylläpidon on mahdollista luovuttaa käyttäjien IP-osoitteita poliisille (esim. Etelä-Saimaa 2019). Ylilauta-foorumi muodostui vuoden 2011 alussa kahden kuvalautafoorumin yhdistyessä (Uotila 2013, 18), ja sitä pidetään erityisesti nuorten miesten suosimana foorumina (Ebrand 2016).

Kuvalaudat ovat Japanista lähtöisin oleva keskusteluforumiformaatti. Tunnetuin kuvalauta lienee amerikkalainen 4chan, joka on noussut usein esiin vihapuheen, trollaamisen ja vaihtoehtoisen oikeiston tiimoilta (Beran 2017; Phillips 2015). Kuvalautojen keskusteluissa vallitsee verkon vapauden ihanne, jolloin niitä ei perinteisesti ole kontrolloitu muuta kuin selkeiden laittomuuksien osalta. Kohut ovatkin seuranneet toistaan näihin foorumeihin liittyen. Amerikkalaisella FOX-tv-kanavalla nimitettiin 4chan-foorumilla syntynyttä Anonymous-liikettä ”internetin vihakoneistoksi” (Phillips 2015, 58–59), ja suomalaisten kuvalautojen historiaan sisältyy myös useita väärinkäytöksiä ja tietomurtoihin liittyviä kohuja, joiden seurauksena niitä on suljettu (Uotila 2013, 11; 18–19). Kesällä 2019 lappeenrantalainen mies sai tuomion kiihottamisesta kansanryhmää vastaan julkaistuaan Ylilaudalla rasistisen, väkivaltaisen ja uhkaavan tekstin (Etelä-Saimaa 2019). Suomessa Ylilautaa on tarkasteltu muutamissa tutkimuksissa (Arjoranta & Koski 2018; Vaahensalo 2018; Haasio 2015; Haasio & Zechner 2014; Uotila 2013), joista laajin on Ari Haasion (2015) väitöskirjatutkimus,

jossa hän tutki sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden tiedontarpeita Ylilaudan Hikikomerokeskustelualueella.

Kuvalautafoorumien, kuten Ylilaudan, toimintaa ja kulttuuria ei voida lähestyä samoin tutkimusmenetelmin ja -asetelmin kuin esimerkiksi sosiaalisen median verkostopalveluita.³ Niitä ei esimerkiksi voida tutkia verkostonäkökulmasta, koska käyttäjillä ei ole siellä profiileita tai pysyviä identiteetin määrittäjiä. Toisin kuin monissa muissa verkkoyhteisöissä, kuvalautafoorumin käyttäjien välillä ei vallitse keskinäistä luottamusta tai vankkaa yhteisöllisyyden tuntua. Minä hetkenä hyvänsä kanssakeskustelija voi huijata tai kohdella muuten kaltoin, ja epäystävällinen puhetapa on enemmän sääntö kuin poikkeus. Luvussa 3 palaankin tarkemmin siihen, millaisena foorumin käyttäjien välinen yhteisöllisyys voidaan ymmärtää Ylilaudan julkisuudessa, jossa toimitaan anonyymisti.

Amerikkalaista 4chan-foorumia käsittelevät artikkelit ovat pääosin tulkitsevia humanistisia analyysejä (Auerbach 2012; Chen 2012; Knuttila 2011), joissa esitellään foorumin erityispiirteitä ja kulttuuria, mutta ei sovelleta sen tutkimiseen empiiristä menetelmää. Esimerkiksi Lee Knuttila (2011) ei artikkelissaan sovelle mitään empiiristä tutkimusmenetelmää, vaan analysoi ontologisten, asioiden perimmäistä olemusta pohtivien kysymysten kautta 4chan-kuvalautafoorumin luonnetta. Whitney Phillips (2015) ja Gabriella Coleman (2014; 2012) puolestaan käsittelevät antropologisissa tutkimuksissaan 4chania. Coleman on seurannut Anonymous-liikettä sen eri toimintakanavissa, ja Phillips taas on keskittynyt trollaamiseen erityisesti 4chan-foorumilla. Voidaankin pohtia, onko kuvalautafoorumien kulttuurissa tai toimintaperiaatteissa sellaisia tekijöitä, jotka saavat tutkijat karttamaan niitä tai kokemaan systemaattisen tutkimuksen tekemisen niistä vaikeaksi. Toki voi myös olla, että kyseiset foorumit kiinnostavat erityisesti antropologeja ja humanisteja juuri erityisen moniulotteisen kulttuurinsa takia.

Useissa artikkeleissa on esitelty kuvalautafoorumeiden, pääasiassa 4chanin, tyypillisiä piirteitä. Näissä tutkimuksissa korostuvat yleensä seuraavat piirteet:

- kollektiivinen mentaliteetti (Auerbach 2012)
- keskustelun hetkellisyys (Auerbach 2012; Bernstein ym. 2011; Knuttila 2011)
- yllätyksellisyys, ennustamattomuus, epävarmuus, vapaus (Knuttila 2011; Chen 2012)
- meemien syntyminen (Chen 2012; Bernstein ym. 2011; Knuttila 2011)
- ironia, sarkasmi, trollaaminen, huumori (Auerbach 2012; Knuttila 2011)
- loukkaavuus (Auerbach 2012; Coleman 2012; Chen 2012; Bernstein ym. 2011; Knuttila 2011)

- elitismi tai sisäpiirien muodostuminen, tilan vartiointi uusilta tulijoilta (Manivannan 2013; Auerbach 2012; Knuttila 2011; Bernstein ym. 2011)
- antisosiaalinen toiminta (Coleman 2012; Bernstein ym. 2011; Knuttila 2011), kuten ahdistelu ja hyökkäykset

Tässä yhteydessä on tarpeen vielä esitellä kaksi tällä hetkellä internettutkimuksessa tiuhaan esiintyvää käsitettä: alusta ja affordanssi. Alustalla viitataan verkkotilaan ympäristönä, kun taas affordansseilla, eli tarjoumilla, tarkoitetaan tämän alustan mahdollistamia toimintoja. Alustalla tarkoitetaan esimerkiksi ”yksinkertaista, turvallista ympäristöä, jossa käyttäjät voivat tehdä mitä haluavat” (Blank & Reisdorf 2012). Alustat voivat sisältää käyttäjien tuottamaa sisältöä kuvien, videoiden, blogikirjoitusten, tuotearvioiden, palveluiden arvostelujen tai mashupien muodossa (Blank & Reisdorf 2012).

Tarleton Gillespie (2010) on esitellyt, miten sosiaalisen median sovellukset, kuten YouTube esittävät itsensä alustoina. Hän pohtii sanan merkityksiä kriittisesti ja korostaa sitä, että alusta on ”korotettu pinta, jossa jokin toiminta, kuten julkinen keskustelu, nousee esiin”. Alusta-termin käyttö tuottaa mielikuvan neutraaliudesta suhteessa itse toimintaan. Alusta ei vaikuta käytävän keskustelun sisältöihin, vaan ainoastaan tarjoaa korotetun tilan, jossa jokaisen osallistujan ääni on näennäisesti samanarvoinen. Tähän liittyy vapaus, koska alusta ei ole julkaisija tai sisällön portinvartija (Gillespie 2010, 353). Samalla alusta tilana kuitenkin myös muokkaa verkossa käytävää julkista keskustelua (mt., 349).

Esimerkiksi Youtube-alusta hallitsee niitä reunaehtoja, joilla käyttäjät laittavat sinne sisältöä. Nämä reunaehdot voivat olla käytännöllisiä, teknisiä, taloudellisia tai laillisia. Youtube ei ota kantaa sisältöihin tai kanna vastuuta välittämästään vihapuheesta tai muusta haitallisesta materiaalista. Verkossa toimivat sosiaalisen median alustat eivät omaksu samanlaista portinvartijan roolia kuin mikä perinteisellä medialla on, mutta siitä huolimatta on hyvin merkityksellistä, millaisia sisältöjä ne sallivat ja miten ne nostavat nämä sisällöt esiin. Youtuben algoritmit tarjoavat käyttäjille sellaista sisältöä, josta nämä aiemminkin ovat olleet kiinnostuneita, mikä voi johtaa näkökulmien kapenemiseen ja samanmielisten kuplien syntymiseen.

Youtuben kaltaisilla alustoilla vaikuttavat Gillespien (2010) mukaan määräytyvät tekniset affordanssit, jotka palvelevat Youtuben asiakkaita, kuten mainostajia ja käyttäjiä sekä alustan omia tarkoituksiperiä. Affordanssit eli tarjoumat ovatkin niitä reunaehtoja, joiden mukaan voimme jossakin tilanteessa tai ympäristössä toimia (Scarlett & Zeilinger 2019; Cirucci 2015). Sosiaalisen median affordanssit ovat eräänlaisia kutsuja, joita sovellus tarjoaa käyttäjille, erilaisia tapoja käyttää sovellusta. Poliittiseen ja taloudelliseen valtaan perustuu se, minkälaisia affordansseja sosiaaliset verkostopalvelut

tarjoavat. Siinä missä affordanssi tarjoaa toiminnan mahdollisuudet, tarjoaa sosiaalisen median alusta toiminnalle raamit. Affordanssi on siis toiminnan mahdollisuus toimijan ja maailman välillä. Se on keskeinen käsite siinä, millä tavoin sosiaalisen median käyttöliittymissä muodostuu suhde teknologisen alustan ja sen käyttäjien välille (Bucher & Helmond 2018, 235; Scarlett & Zeilinger 2019).

Affordanssin käsite on alkuaan peräisin psykologi James Gibsonilta (1986, 127), joka tarkoitti sillä kaikenlaisia piileviäkin toiminnan mahdollisuuksia fyysisessä ympäristössä. Hän kuvasi käsitteellä biologisen olennon havaintoja ja suhdetta ympäristöönsä, kuten eläimen ja luonnon välistä suhdetta, jossa luonto tarjoaa määrättyjä toiminnan mahdollisuuksia eläimelle. Gibson korosti käsitteen suhdeluonnetta, ja alkuperäisessä määritelmässä affordanssi onkin kaksisuuntainen käsite, joka on riippuvainen sekä ympäristön että sen havainnoijan ominaisuuksista (Gibson 1986, 127–129; Bucher & Helmond 2018, 236). Verkon tutkimuksessa affordanssin käsitteellä viitataan käyttäjän ja palvelun/verkkotilan väliseen suhteeseen sekä niihin toiminnan mahdollisuuksiin, joita tässä suhteessa avautuu. Affordansseihin vaikuttavat siis myös käyttäjän ominaisuudet.

Lee Knuttila (2011) kirjoittaa 4chan-foorumia käsittelevässä tutkimusartikkelissaan, että hänen tavoitteenaan on sisältöön keskittymisen sijaan kysyä etnografisia kysymyksiä siitä, miten erilaiset käyttäjäryhmät käyttävät foorumia, ja millaista kyseisellä foorumilla on olla. Knuttilan tutkimuksessa nousee esiin riisuttu ja jopa ulkoasultaan vanhanaikainen verkkosivusto, johon sisältyy moniulotteinen käyttökulttuuri. Kvalaustasivustojen visuaalinen ulkoasu onkin usein pelkistetty ja tarkoituksellisesti vanhanaikainen. Voidaan kysyä, millaista toimintaa ja mentaliteettia Ylilaudan vanhanaikainen ulkoasu ja estetiikka ehdottavat (afford, ks. Bucher & Helmond 2018, 234)? Nähdäkseni Ylilaudan affordanssit kutsuvat osallistumaan leikilliseen ja mustan huumorin sävyttämään internetkulttuuriin. Esimerkiksi kömpelöllä tyyllillä tuotetut meemit ovat omanlaistaan kansankulttuuria (artikkeli I). Kuten toteamme Auli Harjun kanssa artikkelissa II, Ylilaudalla häiritsevät käytännöt hyväksytään osana toimintaympäristön kulttuuria, ja trollaaminen nähdään jopa leikkisään internetkulttuuriin liittyvänä vastakulttuurin resurssina (ks. esim. Phillips 2015, 16–20).

Anonymiteetin vuoksi Ylilaudalle kirjoittavien henkilöiden todellista ikää, sukupuolta tai muita taustatietoja ei ole mahdollista määrittää. Nimettömästi käytetyillä foorumeilla kirjoittajan persoonan sijaan esiin nouseekin viestien sisältö. Lee Knuttilan (2011) mukaan 4chan-foorumien käyttäjäkokemus on ”anonymiteetin mahdollistama ennustamattomuus”. Anonymiteetti ja muuttuva, ennustamaton sisältö tekevät Ylilaudan kaltaisista kvalaudoista yllätyksellisiä. Kvalaustafoorumeilla on eri-

laisiin aihepiireihin keskittyviä alafoorumeita, mutta näiden foorumeiden sisällä keskustelujen järjestys on jatkuvassa liikkeessä, kun uusimmat keskustelut nousevat ylimmiksi. Suositut keskustelut siis nousevat esiin ja syrjäyttävät lopulta vanhempia keskusteluja.

2.3 Verkkosisältöjen globaali kierto

Verkossa kiertävät meemit eivät ole uusi ilmiö, mutta ne ovat erityisesti viime vuosien aikana nousseet verkon alakulttuureista niin journalismin ja kuin ihmisten arkisten keskustelujenkin aiheiksi. Meemillä tarkoitetaan kulttuurista sisältöä, joka leviää ihmisten välillä kopioinnin ja matkimisen kautta. Meemi on siis kulttuurinen idea, joka pyrkii monistumaan ja leviämään (Wiggins & Bowers 2015). Meemit voidaan ymmärtää eräänlaisena leikkisänä verkon kansanperinteenä. Tarkoituksellisen kömpelöllä tyyllillä tuotettu internetin ruman estetiikka (Douglas 2014) voidaan tulkita vastavoimaksi siloitelluille sosiaalisen median sisällöille. Kömpelösti toteutetuilla kuvilla voidaan ilmentää toisenlaista, kansanomaisempaa kulttuuria ja se voidaan myös ymmärtää eräänlaiseksi kansantaiteeksi (artikkeli I).

Meemi-käsitteen kehittäneen biologi Richard Dawkinsin (1976) tavoitteena oli kuvata käsitteellä evoluutiota kulttuurisena ilmiönä. Viestinnäntutkija Limor Shifman on määritellyt internetmeemit ryhmäksi digitaalisen sisällön yksiköitä, joilla on yhteisiä sisällöllisiä, muodollisia tai asenteellisia piirteitä. Nämä sisältöyksiköt on tuotettu tietoisina toinen toisistaan. Niitä on kierrätetty, matkittu, ja ne ovat muuttuneet kulkiessaan useiden eri käyttäjien kautta (Shifman 2014, 41). Kuten artikkelissa I totean, ”meemimäinen sisältö on viraalista – virusmaisesti ja helposti leviävää”. Jotkut meemit kiertävät huimaavaa vauhtia eri verkkoalustalta toiselle irrotten alkuperäisestä asiayhteydestään ja muuttuen joksikin aivan muuksi. Termiä viraalisuus onkin käytetty meemien tapaan ympäri maailman leviävistä asioista, ideoista ja muotivirtauksista. Ideoiden virusmainen leviäminen verkon kautta on ollut houkuttelevaa erityisesti markkinoinnin toimijoille (Sampson 2012, 64–65; 105–106).

Verkossa kiertävien meemien avulla voidaan esimerkiksi kuvata tunnetiloja ja kommentoida ajankohtaisia aiheita. Kuvien lähettelystä onkin tullut suosittu kommunikoinnin tapa ja meemien avulla voidaan esimerkiksi ilmaista negatiivisia tunteita, kuten surua, pettymystä tai mielipahaa. Artikkelissa I analysoimissani meemikuvissa esiintyy erityisesti negatiiviseen tunnerekisteriin kuuluvia kuvia. En ole tässä tutkimuksessa tarkastellut meemikuvia prekarisaation tunnemaiseman ilmentäjinä, mutta

epäilemättä olisi mahdollista tutkia myös sitä, miten meemien avulla kuvitetaan prekarisaation leimaamaa elämää. Meemien avulla voidaan myös rakentaa yhteenkuuluvuutta ja kuulumista yhteisöön (artikkeli I).

Meemeillä on myös poliittista potentiaalia ja niillä voidaan esimerkiksi kommentoida politiikan aiheita (Shifman 2014, 119–150). Internetmeemejä saatetaan käyttää mielipidevaikuttamiseen tai verkon kautta levitettävään propagandaan (esim. Salazar 2018), koska niiden avulla on helppo herättää erilaisia mielikuvia ja assosiaatioita sekä vääristellä asioiden merkityksiä. Sosiaalisen median kautta ihmisjoukkoihin vaikuttaminen ja ihmisten johdattelu onkin tullut entistä helpommaksi. Usein verkon kautta etenevät vaikutteet kiertävät vaikutusvaltaisten mielipidevaikuttajien kautta (Sampson 2012, 106–107).

Sisältöjen ja ideoiden kierto on verkkokulttuurin keskeisimpiä ominaisuuksia. Mitä moninaisimmat mediasisällöt ja ideat kiertävät transnationaalisti eli ylirajaisesti, erilaisista verkkotiloista ja kulttuureista toiseen. Tämä kierto voi näkyä esimerkiksi siinä, miten sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden hikikomori-ilmiö omaksutaan osaksi suomalaisten nuorten aikuisten alakulttuuria (artikkeli III) tai siinä, miten amerikkalaisen miesasialiikkeen ajatukset kiertävät blogeista suomalaisiin verkkokeskusteluihin (artikkeli IV). Jaron Lanier (2019, 115) yhdistääkin meemit ja viraalisen leviämisen sosiaalisen median negatiivisimpiin puoliin, kuten haitallisen misinformaation leviämiseen sekä piilevään vallankäyttöön ja manipulointiin. Tutkimusartikkelissa I esiintyvä Sad Frog/Pepe the Frog -meemi on havainnollinen esimerkki meemien transnationaalista kierrosta (Arjoranta & Koski 2018). Kyseinen meemi on lähtenyt leviämään laajalle, ja se on omaksuttu myös vaihtoehdoisen oikeiston symboliksi. Jonne Arjoranta ja Johannes Koski (2018) ovat osoittaneet, miten kyseinen meemi liikkui sujuvasti sekä globaaleissa että lokaaleissa yhteyksissä, mediamuodosta toiseen siirtyen.

2.4 Anonymiteetti, aktivismi ja trollaaminen

Amerikkalaisen 4chan-kuvalautafoorumin yhteydessä nostetaan usein esiin hakkerikollektiivi Anonymous, joka sai alkunsa kyseiseltä foorumilta. Anonymous edustaa uudenlaista verkossa tapahtuvaa aktivismia, joka on moninaista, hetkellistä ja ailahtelevaa (esim. Coleman 2012). Anonymousin julkinen viestintä on dramaattista ja jopa lapsellista, ja joidenkin mielestä Anonymous pakenee määrittelyjä (Fierer-Blaess 2016, 168). Toisaalta määrittelemättömyyden korostaminen voi olla keino rakentaa Anonymousiin liittyvää mystiikkaa.

Anonymous liittyy keskeisesti kuvalautafoorumien ajatusmaailmaan. Nimensä mukaisesti se korostaa dramaattisesti anonymitietin ja yksityisyyden merkitystä tässä ajassa, jossa kansalaisten valvonta on yleistynyt erityisesti Yhdysvalloissa, ja tietoa yksilöistä kerätään sosiaalisen median kautta, ja hyödynnetään erilaisin tavoin (Sarikakis & Winter 2017; Sirkkunen 2016). Anonymous syntyi samoihin aikoihin kuin monet muut protestiliikkeet arabikeväästä Occupy-liikkeeseen. Toisinaan Anonymous on ymmärretty eräänlaisena parviällyn muotona (Coleman 2014, 55; Chen 2012, 16; Knuttila 2011), mikä viittaa siihen, että jo alkuaikoina Anonymousin kollektiivinen toiminta näyttäytyi parviällyä muistuttavana omaa elämäänsä elävänä oliona, jolla ei ollut selvästi määriteltyä jäsenkuntaa, agendaa tai tavoitetta. Anonymousin aktivismissa ei myöskään korosteta yksilöiden tavoitteita tai pyrkimyksiä, vaan se on muodoltaan melko satunnaista ja hajanaista.

Verkossa monet liikkeet ja kampanjat saavat yllättäviä suuntia, kun ne lähtevät leviämään virallisesti. Esimerkiksi Anonymous on toteuttanut kollektiivisia piloja, jotka kohdistuivat niin yksilöihin, verkkoyhteisöihin kuin organisaatioihinkin (Firer-Blaëss 2016, 185–186). Rodrigo Ferrada Stochrel ja Simon Lindgren (2014) kuvaavat miten Anonymous-liikkeen parissa hyödynnettiin tunteisiin vetoavia ja visuaalisia vaikuttamisen keinoja. He määrittelevät Anonymous-liikkeen edustaman vastarinnan ja poliittisen vaikuttavuuden ”protestiaffektiksi” tai ”poliittiseksi intohimoksi”, joka merkitsee heidän mukaansa intohimoista tunnetta kiinnittymisestä vaihtoehtoiseen maailmankuvaan, tämän tarjoamaa voimaantumista sekä yhteisöä ja aktiviteettejä, jotka voivat tuottaa identiteetin ja merkityksen tunteita elämään. Ferrada Stochrelin ja Lindgrenin mukaan tällaisessa tilanteessa rationaaliset poliittiset strategiat ja affektiiviset reaktiot, kuten ilo tai raivo, ovat olemassa samanaikaisesti. Anonymous voidaan ymmärtää myös taktiikkana, jonka kuka tahansa voi omaksua. Sillä ei ole yksiselitteistä tai yhteisesti päätettyä poliittista agendaa, mutta yhteisesti jaettuna arvona on informaation ja verkon vapaus.

Aktivismin tutkija Paolo Gerbaudo (2012, 21) on kuvannut verkon kautta tapahtuvaa aktivismia ennemmin kokoontumisena kuin verkostoitumisena. Gerbaudo (2012, 26) on tyytymätön Manuel Castellsin (1996) kaltaisten teknologiavisionäärien tapaan kuvata nykyistä kollektiivista toimintaa. Gerbaudo kuvaa verkkoaktivismia ”parveksi ilman pesää” (emt. 28–37) ja huomauttaa, että kaikkeen aktivismiin liittyy hierarkioita ja välittäjinä toimivia organisaatioita, minkä takia Castellsin näkemys spontaanista hierarkiattomasta aktivismista on epärealistinen.

Anonyymi joukko voi myös muodostua hallitsemattomaksi parveksi, joka ryntää tekemään pahoja tekoja ja yllättää pahaa aavistamattomat tavalliset kansalaiset (Co-

leman 2012). Ylilauta tarjoaa myös alustan, joka mahdollistaa trollaamisen ja viha-kampanjat. Trollaaminen voidaan määritellä internetin sosiaalisissa tilanteissa tapahtuvaksi ”petolliseksi, tuhoiseksi tai häiritseväksi käyttäytymiseksi vailla mitään ilmeistä päämäärää” (Buckels ym. 2014). Varhaisissa verkkoyhteisöissä trollaamisella on tarkoitettu erityisesti uusiin ja hyväuskoisiin käyttäjiin kohdistuvaa häiritsevää toimintaa. Sitten trollaaminen on muodostunut omaksi alakulttuurikseen, jossa samanhenkiset trollaajat voivat kohdistaa kampanjansa tiettyihin kohteisiin (Phillips 2015, 16–20; Arjoranta & Koski 2018).

Trollaamisen määritelmä on laajentunut kattamaan esimerkiksi peleissä tapahtuvaa trollaamista, pahantahtoista kiusaamista ja jopa valtiollista informaatiovaikuttamista (Stenros 2015, 177–179; Jantunen 2016, 188–190; Huhtinen ja Halminen 2017). Elyse Graham (2019) esittää, että trollaaminen on saanut alkunsa verkkotilan rajoja vartioivasta käytännöstä, mikä auttaa ymmärtämään siihen nykyäänkin monesti yhdistettyä naisvihaa ja ennakkoluuloisuutta. Rajoja on vartioitu vihamielisen käytöksen ja trollaamisen käytäntöjen kautta (vrt. Manivannan 2013). Graham (2019) toteaa, että alkuaikojen internetissä vallitsi sisäpiirin tuntu, jossa verkon koettiin kuuluvan tietyt toimintakäytännöt hallitseville sisäpiiriläisille, jotka vartioivat tilansa rajoja vihamielisillä käytännöillään.

Trollit saattavat myös manipuloida informaatiota ja hyödyntää huomiotaloutta (Phillips 2015, 52, 65–69). Helsingin Sanomien haastattelussa (Tyttö & Pullinen 2016) Ylilaudan ylläpitäjä ja omistaja Aleksis Kinnunen puolustaa foorumilla keskustelujen mielipiteen ilmaisemisen vapautta ja toteaa, että Ylilaudalla ”jokaisella on tasa-arvoinen mahdollisuus keskusteluun riippumatta henkilökohtaisista lähtökohdista”. Kinnunen kertoo haastattelussa myös, että Ylilaudan käyttäjien haitalliseen toimintaan on yritetty puuttua, mutta he eivät ole kuunnelleet tai ottaneet palautetta vastaan. Hän toteaa siis vastuun toiminnasta foorumilla jäävän käyttäjille. Tässä Ylilauta toimii alustalogiikan mukaisesti, eikä asetu sisällön portinvartijaksi. Myös poliisi on joutunut puuttumaan Ylilaudan käyttäjien kirjoituksiin (esim. Etelä-Saimaa 2019). Verkossa tapahtuvia kampanjoita, joita Gabriella Coleman (2012; 2014) on tarkemmin esitellyt, on mahdotonta hallita, koska joukko toimii nimenomaan joukkona, ilman johtoa ja selvää yhteistä agendaa. Trollaaminen voikin olla samanaikaisesti sekä leikkilisen ilkikurista että poliittista (Arjoranta & Koski 2018).

4chan-kuvalautafoorumista kirjoittanut David Auerbach (2012) esittää nimettömänä käytettävien foorumien kulttuurin vastapainona sosiaalisen median palveluiden, kuten Twitterin tai Instagramin näkyvyyskulttuurille, jossa tunnettuus ja suosion hankkiminen ovat keskeisiä arvoja. Anonymisti käytetyillä foorumeilla saatetaan pa-

heksua näkyvyyden ja tunnettuuden hakemista sekä kieltäytyä osallistumasta sosiaalisen median näkyvyyskamppailuun. Lee Knuttila (2011) sijoittaakin kuvalautafoorumit ja sosiaalisen median verkostot janan ääripäihin, joista yhtäällä ovat henkilökohdaisesti tilivelvolliset kaupallistettavat profiilit, ja toisaalla anonyymi, hetkellinen ja usein loukkaava kuvalautaforumien sisältö.

2.5 Yksityisyys verkossa

Sosiologien Mimi Shellerin ja John Urryn (2003) hengessä voidaan todeta, että käsitykset julkisuudesta ja yksityisyydestä eivät ole staattisia vaan jatkuvasti muuttuvia ja keskenään sekoittuvia. Yksityisyyteen kytkeytyvät keskustelut eivät koske vain henkilökohtaiseen elämään liittyviä asioita ja mediajulkisuutta vaan myös verkkovalvontaa ja käyttäjätiedon keräämistä esimerkiksi sosiaalisen median kautta. Ihmisillä itsellään ei ole täysin valtaa hallita yksityistä tietoaan, vaan tiedosta on tullut vaihtokaupan väline (Van Dijck 2014). Sosiaalisen median alustoilla yksityiset ihmiset luovuttavat itseään koskevia tietoja saadakseen käyttää kyseisiä palveluita, lisäksi ihmisiä koskevaa tietoa voidaan jakaa kaupallisiin tarkoituksiin esimerkiksi heidän ystäviensä tavoittamiseksi (Karppi 2018, 50). Valtiolliset toimijat taas saattavat käyttää yksityisiä tietoja taatakseen yleistä turvallisuutta (Sarikakis & Winter 2017).

Verkon käyttäjiä huolettaa yksityisyyden menettämisen lisäksi se, miten monin tavoin ja laajamittaisesti heistä kerätään tietoja liiketoiminnan tarpeisiin. Paradoksaalisesti kaikkein käytetyimpiin verkkopalveluihin, Googleen ja Facebookiin, luotetaan kaikkein vähiten siinä, miten niiden uskotaan turvaavan henkilökohtaisia tietoja. Esimerkiksi Facebookissa tietoja kerätään, yhdistellään ja käytetään tavoilla, jotka mahdollisesti loukkaavat yksityisyyden suojaa. Datan käyttöön liittyviä periaatteita saatetaan myös viestiä tarkoituksellisen epäselvästi ja liian ylimalkaisesti käyttäjille. (Sirkunen 2016.) Kriittiset tutkijat ovat huolestuneet myös siitä, miten sosiaalisen median alustat jakavat käyttäjien metadatan tiedustelupalveluille (Van Dijck 2014).

Sosiaalisessa mediassa valvonta tapahtuu kahdella tasolla: alustan tasolla, jossa käyttäjätietoa kerätään ja rekisteröidään sekä sosiaalisella tasolla, jossa käyttäjien välliset sosiaaliset säännöt säätelevät heidän toimintaansa. Ensimmäisessä on kyse institutionaalisesta yksityisyydestä eli siitä, miten tietoa kerätään ja jaetaan kolmansille osapuolille, kun taas jälkimmäisessä on kyse sosiaalisesta yksityisyydestä, siitä mitä tietoa käyttäjät itse jakavat näkyvästi verkostoilleen (Raynes-Goldie 2010).

Angela Ciruccin (2015) mukaan internetin yksityisyyskysymyksissä on lopulta kyse myös anonyymiteetistä ja nimimerkkien käytöstä. Anonyymiteetti on mahdollista

silloin, kun ihmisten minuuteen liittyviä monia piirteitä ei tarvitse yhdistää toisiinsa. Cirucci argumentoi voimakkaasti digitaalisen anonymiteetin puolesta, ja hänen mukaansa verkkoyksityisyyttä käsittelevän keskustelun pitäisikin liittyä kiinteästi keskusteluun anonymiteetistä. Verkossa tapahtuva toiminta olisi erotettava ”tosielämän” identiteetistä. Sosiaalisen median tutkija danah boyd (2008, 36–38) puolestaan on kuvannut tilannetta, jossa henkilön erilaiset sosiaaliset viiteryhvät törmäävät samalla alustalla, ”kontekstien romahtamisena”. Tätä tapahtuu usein esimerkiksi Facebookissa, jossa verkostoon voi kuulua eri taustaisia ihmisiä erilaisista elämänpireistä.

Sosiaalisen median alustoilla sosiaalisten suhteiden ja ystäväverkostojen tuominen näkyviksi on keskeistä. Sosiaalisessa mediassa voikin muodostua ”ystävien katalogi”, kuten Ori Schwarz (2010, 167) nimittää julkisesti nähtävää ystävien listaa. Myös itsensä dokumentoiminen kuvaamalla muiden nähtäväksi on keskeinen käytäntö (emt. 165; Hearn 2008, 210–211). Verkkonäkyvyys ja esimerkiksi omien kuvien jakaminen erilaisilla alustoilla voivat tuottaa monenlaista pääomaa, arvostusta ja sosiaalisia suhteita. Voidaan siis todeta sosiaalisuuden ja näkyvyyden olevan sosiaalisen median ihanteita. Sosiaalinen media tuottaa tilanteita, joissa yksilöt asettuvat jatkuvasti muiden arvioitavaksi. Yksikin virhe tai väärin muotoiltu lause voi johtaa siihen, että verkkoyleisö kääntyy yksilöä vastaan. Sosiaalisen median käyttäjinä olemme oppineet myös hallitsemaan omaa läsnäoloamme ja viestintäämme välttääksemme virheitä (Sloop & Gunn 2010).

Ylilaudan kaltaisilla anonymiyyttä suosivilla alustoilla identiteetin eri puolten piilottaminen on mahdollista. Sen sijaan sosiaalisen median verkostot kytkeytyvät useimmiten tiiviisti osaksi ihmisten arkista elämää. Sosiaalisen median sovelluksissa sosiaalinen kontrolli on tiivistä, ja monet yhteen törmäävät yleisöt rajoittavat käyttäytymistä (boyd 2008, 36–38). Anonymien foorumien käyttö voidaan ymmärtää yhtenä tapana vastustaa boydin (2008, 36–38) kuvaamaa ”kontekstien romahtamista”. 4chanin tai Ylilaudan kaltaiset alustat perustuvat anonymiteettiä varjelevalle kulttuurille, jossa tosielämän identiteettiä ei altisteta muiden arvioinnille. Kuvalautafoorumit tuottavatkin omanlaistaan vastakulttuuria vastapainoksi näkyvyyden ja avoimuuden ihanteisiin nojaavalle sosiaaliselle medialle. Radikaaliin anonymiteettiin liittyvät kuitenkin varjopuolina esimerkiksi vihapuhe, häiriköinti ja muiden ihmisten yksityisten tietojen levittäminen.

Siinä missä Instagram-sovelluksessa esitetään huolellisesti rakennettua visuaalista itseilmaisua (artikkeli V), voidaan Ylilaudalla anonymiteetin turvin tuoda esiin asioita tai asenteita, jotka muuten pidettäisiin piilossa. Anonymi viestintä voi myös tukea nuoria heidän identiteettinsä ja itsetuntemuksensa kehittämisessä (Ellison ym. 2016).

Nimettömästi käytetyiltä palstoilta löytyy paljon auttamista ja neuvontaa sekä Jaron Lanierin (2010, 60) kaipaamaa hauskuutta ja outoutta.

Sosiaalisen median alustojen erilaiset affordanssit (Cirucci 2015; Scarlett & Zeilinger 2019) antavat raamit sille, minkälaista itsensä esittämistä ja miten suurta avoimuutta omasta identiteetistä alustalla voidaan esittää. Esimerkiksi Ylilaudan edustama laaja anonymiteetti voidaan ymmärtää eräänlaisena ”vastustavana taktiikkana” (vrt. artikkeli V) suhteessa sosiaalisen median alustojen avoimuuden vaatimukseen. Kun ihmiset käyttävät sosiaalisen median palvelua tavalla, johon sitä ei ole tarkoitettu (esim. Raynes-Goldie 2010), ei ole kyse siitä, että ihmiset todella pystyisivät murtaamaan sosiaalisen median yritysten toimintatapoja, vaan enemmänkin siitä, että he saavat itselleen tunteen toimijuudesta näiden pienten uhkakkaiden ja vastustavien taktiikoiden kautta. Tapoja suojata omaa yksityisyyttään verkossa on monia, ja nimettömänä kirjoittelu verkkokeskusteluihin voidaan tulkita yhdeksi niistä.

2.6 Syrjäytyminen ja hikikomori-ilmiö

Suomalaisessa julkisessa hyvinvointiin liittyvässä keskustelussa keskeinen huolta aiheuttava ryhmä ovat olleet syrjäytyneet ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret. Nuoret ihmiset kohtaavat yhä useammin elämässään epävarmuutta, prekarisaatiota (Jokinen ym. 2015, 10–14; Standing 2011, 9–12). Vuosina 1980–1995 syntynyt Y-sukupolvi on taantunut taloudelliselta asemaltaan suhteessa edellisiin sukupolviin, eikä alle 35-vuotiaiden elintaso ole enää vuoden 1990 jälkeen kehittynyt vanhempien sukupolvien tahdissa (Siltala 2017, 108, 198). Minna Suutarin ja Leena Suurpään (2001, 5) mukaan yhteiskunnan reunalla elävistä nuorista käytyä keskustelua ovat leimanneet toivottomuuden, vaihtoehdottomuuden ja kurjuuden puhetavat. Syrjäytyminen ja siihen liittyvä huolipuhe on myös toisinaan liitetty radikalisoitumiseen ja verkkovihan yleistymiseen.

Syrjäytymisen käsite on korvannut huono-osaisuuden käsitteen suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa 1990-luvun puolivälistä lähtien (Saari 2015, 23). Käsitteeseen on kuitenkin kohdistettu kritiikkiä sen epätarkkuuden vuoksi. Yhtäältä syrjäytymisen käsite on yleistynyt ja kokenut inflaation, toisaalta se taas on sekoittunut muiden sitä lähellä olevien käsitteiden, kuten marginalisaation kanssa (esim. Järvinen & Jahnukainen 2001, 125–126; Sandberg 2015, 35).

Syrjäytymiseen on usein liitetty piirteitä, kuten yhteiskunnan reunalla oleminen, sopeutumattomuus, köyhyys ja huono-osaisuus, sosiaalisten ongelmien kasautuminen, erilaiset sairaudet ja riippuvuudet sekä elämänhallinnan ongelmat. Syrjäytyminen

voi yksilötasolla ilmetä eri ulottuvuuksilla, kuten syrjäytymisenä palkkatyöstä, sosiaalisista suhteista (työyhteisö, perhe, ystävät) sekä vallasta (Järvinen & Jahnukainen 2001, 129; Sandberg 2015, 69). Syrjäytymiseen liittyy usein arvottamista ja moraalista arvostelua. Kuten Tuula Helne (2004, 5–9) on osoittanut, yhteiskunnan diskurssit ja mekanismit tuottavat syrjäytymistä, ja syrjäytyminen rakentuu suhteessa ”normaaleihin” ei-syrjäytyneisiin ihmisiin. Kyse on siis toiveista ja ihanteista yhteiskunnan yhtenäisyydestä (emt. 9).

Syrjäytymiskysymys tulee tässä väitöstutkimuksessa esiin ensisijaisesti tutkimusartikkelissa III esiintyvän hikikomori-ilmiön kautta, minkä vuoksi haluan vielä lyhyesti taustoittaa keskustelua syrjäytymisestä ja sivuun jäämisestä ennen siirtymistä käsitteitä koskevaan lukuun. Hikikomori-termillä viitataan Japanista lähtöisin olevaan ilmiöön, jossa nuori ihminen eristyy muusta maailmasta omaan huoneeseensa tai asuntoonsa viettäen suurimman osan ajasta yksin. Ilmiössä on keskeistä sosiaalinen syrjäänvetäytyminen, ja hikikomoriksi identifioituvat välttävätkin kontaktia muihin ihmisiin (Saito 2013, 18).

Syrjäytyminen liittyy keskeisesti myös yhteiskunnan yleisistä normeista poikkeamiseen. Tämän väitöskirjan tutkimusartikkeleissa marginalisoituminen ja normaaliudesta poikkeaminen esiintyvät ainakin seuraavilla tavoilla:

- työelämästä sivuun jäämisenä (artikkeli III)
- sosiaalisten suhteiden ja ihmissuhteiden puutteena (artikkelit III, IV)
- kulutuskulttuurista sivuun jäämisenä (artikkeli III)
- tunteena siitä, että ei saa omaa ääntään kuuluviin (artikkelit II, III)

On arveltu, että 2000-luvun alkupuolella jopa kymmenet tuhannet suomalaiset nuoret olisivat työelämän ja opiskelun ulkopuolella tai syrjäytymisvaarassa. Syrjäytyneiden määräksi lasketut luvut ovat kuitenkin vaihdelleet paljon sekä laskentatavasta että syrjäytymisen määrittelystä riippuen. (Sandberg 2015, 91.) Hikikomori-ilmiö ei ole kuitenkaan ollut merkittävässä roolissa suomalaisessa julkisessa keskustelussa, vaikkakin se on tullut esiin muutamissa puheenvuoroissa (Kopomaa 2005, 21–22; Haasio & Zechner 2014, 51–53). Hikikomori on muodostunut myös verkon kautta leviäväksi ilmiöksi, joka kytkeytyy japanilaisen populaarikulttuurin vaikutukseen nuorisokulttuureihin ympäri maailman (Valaskivi 2011, 129). Hikikomorin kaltaiset ilmiöt kiertävätkin globaalisti valtioiden rajat ylittäen verkossa ja populaarikulttuurin tuotteissa.

Ylilaudan Hikikomero-keskustelualue on alhaalta ylöspäin syntynyt yhteisö, jossa osallistumista määrittävänä tekijänä on sosiaalisten suhteiden puute ja suhtautuminen

muihin ihmisiin. Keskustelualue on määritelty masentuneiden ja sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden vertaistukiryhmäksi ja keskustelijat puhuvat itsestään ”hikkyinä”. Tutkimuksen aineistonkeruun aikaan foorumin säännöt oli määritelty seuraavasti: ”1. Älä mainitse omistavasi kavereita, tyttöystävää tai seksielämää. 2. Älä pilkkaa muita käyttäjiä heidän hikkydestään. 3. Älä nostata paskamyrskyä tai muuta pahaa mieltä toisten postaaajien keskuudessa”. Sittemmin sääntöjä on muutettu niin, että keskustelualueella on kiellettyä ”sosiaalisilla suhteilla leuhkiminen”.

Kuten Katja Valaskivi ja Tommi Hoikkala ovat kuvanneet, japanin kielen termi ”hikikomori” muodostuu sanoista, jotka kuvaavat vetäytymistä ja koteloitumista (Valaskivi & Hoikkala 2006, 212). Ylilaudalla hikikomori on saanut kuvaavan suomenkielisen uudissanan ”hikikomero”, jolla viitataan tähän spesifiin syrjäänvetäytymisen muotoon ja asuinpaikkaan. Suomalaisissa hikikomori-keskusteluissa nuoret aikuiset puhuvat omasta kodistaan ”hikikomeron”. Sana herättääkin mielikuvia pienestä yksioista tai soluasunnon huoneesta.

Suomalaisesta ja japanilaisesta hikikomorista ei voida puhua täysin samana ilmiönä, koska ne sijoittuvat erilaiseen yhteiskunnalliseen kontekstiin. Suomessa nuoret itsenäistyvät melko varhain; lapsuudenkodista muutetaan pois keskimäärin 19-vuotiaana. Vastuun ottamista omasta elämästään ja asumisestaan sekä itsenäistä selviytymistä vaikeuksista pidetään Suomessa tärkeänä (Kupari 2011, 16–17). Japanilaisessa kulttuurissa puolestaan lapsuudenkodista pois muuttaminen ei ole välttämätöntä aikuistumiskehityksessä ja nuorten aikuisten asumiseen lapsuudenkodissa ja riippuvuuteen vanhemmistaan suhtaudutaan myönteisemmin kuin länsimaisissa kulttuureissa (Angles 2013, xiv–xv). Teknologinen kehitys kuitenkin mahdollistaa molemmissa maissa eristäytymisen sosiaalisista suhteista, samoin koulutukseen ja työelämään liittyvä kilpailu yhdistävät molempien maiden nuoria.

Sosiaalinen eristäytyminen ja jopa yksinäistyminen voidaan nähdä osana yksilöllistymiskehitystä (Hanifi 2016; Saari 2009, 89). Yksilöllistymisellä viitataan siihen, miten elämäntavoissa on entistä enemmän valinnan mahdollisuuksia ja riippumattomuutta yleisistä normeista, mutta toisaalta vapauden kääntöpuolena myös entistä enemmän epävarmuutta ja epäjatkuvuutta. Julkisissa keskusteluissa on myös herännyt huoli siitä, että pitkälle edennyt elämäntapojen ja yhteiskuntien yksilöllistyminen heikentäisi yhteisöllisyyttä. Esimerkiksi amerikkalaisessa sosiologisessa keskustelussa on käsitelty sosiaalisen eristäytyneisyyden kysymystä (Sennett 1986/1977, 282–285, 301; Putnam 2000, 115). Näissä keskusteluissa eristäytyminen on usein nähty modernisaation sivutuotteena. Kansalaisyhteiskuntaan osallistumisen vähenemisen ja heikentyneen yhteydenpidon sukulaisiin, ystäviin ja naapureihin, on nähty heikentävän

myös mahdollisuuksia sosiaaliseen tukeen ja luottamukseen. Sosiaalisen eristäytyneisyyden ja modernisaation välinen yhteys on todettu myös muualla kuin Yhdysvalloissa. (Hanifi 2016.)

Suomalaisten elämässä on sanottu olevan keskeinen paikka työssä pärjäämisellä ja siihen perustuvalla kunnialla (Kortteinen 1992, 73–79). Työn avulla voidaan esimerkiksi hankkia uskottavuutta muiden silmissä ja todistaa itsekurinsa ja kuulumisensa kunnollisten ihmisten joukkoon. Nuorten aikuisten ahdistus liittyykin monesti työelämään, toimeentuloon ja tulevaisuuteen, kuten artikkelissa III totean. Elämäntavat, elämäntyylit ja elämänpolitiikka tulevat julkisen pohdinnan alaisiksi, kun työelämää ja tulevaisuutta leimaavat epäjatkuvuus ja yleistynyt epävarmuus, prekarisaatio. Internetissä kokoontuvat yhteisöt voivat muodostua työttömien nuorten omiksi heimoiksi ja vaihtoehtoiksi julkisuuksiksi, joissa he voivat kohdata vertaisia ja paeta fantasiamaailmaan esimerkiksi pelien avulla (esim. Cho 2011, 29–33).

Hyvän kansalaisuuden normeina pidetään usein työtä, koulutusta, terveellistä elämäntapaa ja normaalia elämäntapaa. Syrjäytyminen puolestaan on nähty poikkeamana normaaliksi määritellystä elämäntavasta (Sandberg 2015, 93). Otso Sandbergin mukaan syrjäytyminen tapahtuu aina suhteessa johonkin. Se edellyttää lähtökohtaisesti yhteisön, yhteiskunnan tai instituution, jolle syrjäytyneiksi määritellyt ovat toisia. Samalla syrjäytyminen on yhteiskunnan ja sen instituutioiden määrittelemistä vallitsevista normeista poikkeamista. (Emt., 114–115.) Yhteiskunnasta sivuun jättäytyneet hikikomori-nuoret rikkovat myös elämäntavallaan yhteiskunnallisia normeja. Siinä missä Matti Kortteisen (1992) tutkimuksessa suomalaisista työntekijöistä heidän pärjäämisen eetoksensa rakentui kunnialliselle palkkatyölle ja siihen liittyvälle elämäntavalle, hikikomoriksi identifioituvat nuoret aikuiset joissain tapauksissa valitsevat henkilökohtaisen vapauden jättäytymällä yhteiskunnasta sivuun, tulemalla toimeen vähällä ja kieltäytymällä esimerkiksi kuluttamisesta (artikkeli III). Kirjoitan artikkelissa III, että Hikikomero-foorumilla epäsosiaalisuus ja elämäntilanteen ”epänormaalius” on omaksuttu yhteisön normeiksi tavallisten työn, koulutuksen ja terveellisen elämän sijaan. Tätä normia vahvistetaan esimerkiksi foorumin sääntöjen kautta. Kuten Minna Suutari ja Leena Suurpää (2001, 5) toteavat, marginaalit haastavat sen ”sovinnaisen ja ennakoitavissa olevan keskimääräisen elämäntavallisuuden, jonka mukaan ihmisten oletetaan suomalaisessa yhteiskunnassa etenevän”.

3 KESKEISET KÄSITTEET JA TEEMAT

Tässä luvussa sukellan niihin keskeisiin käsitteisiin, joiden kautta verkkokeskusteluissa ilmeneviä ihmisten ”syviä tunteja” voidaan ymmärtää sekä julkisena keskusteluna että arkisena poliittisuutena. 2000-luvun edetessä useissa tutkimuksissa on todettu, että poliittista puhetta löytyy yhä useammin myös näennäisen epäpoliittisista tiloista (Svensson 2015; Graham ja Harju 2011; Graham 2008). Ylilaudan kaltaisten keskustelufoorumien nimettömänä käyty keskustelu voikin tarjota yksinäisille tai muuten marginaalisessa asemassa oleville mahdollisuuden omien ongelmien ja tunteiden käsittelyyn. Keskusteluissa sekoittuvat huumori, pilailu sekä puhe vakavista henkilökohtaisen elämän ongelmista ja yhteiskunnallisista epäkohdista

Laura Saarenmaa (2010, 152) on tunnistanut ajanvieteledhistä miesintiimin puhe-tavan. Ajanvieteledhissä käsitellään esimerkiksi miesten alkoholismia tunteellisin tavoin, jolloin syntyy miesintiimi julkisuus. Saarenmaan (emt. 165) mukaan 1960-luvulla Hymy-lehdessä esiintyi juttutyyppejä, jossa käsiteltiin voimakkaan tunteellisessa rekisterissä ”alkoholiongelmaisten miesten viinanhuuruisia kohtalotarinoita”. Hän luokittelee miesintiimin kerronnan tyylipiirteiksi sentimentaalisuuden, toverillisuuden ja porukkahengen (emt. 173–174). Alkoholisoituneiden iskelmälaulajien ja kotiinsa sulkeutuneiden työttömien nuorten aikuisten elämäkokemuksella ei ajattelisi olevan suoranaista leikkauspintaa, mutta elämäntavan sijaan yhteys löytyy tässä tapauksessa mediatekstin – jollaiseksi tässä verkkokeskustelupuheen myös luen – tuntekisteristä. Saarenmaan (emt. 165) tutkimat Hymyn jutut tarjosivat ”julkista tilaa miesten intiimille tunnepuheelle niin ”taviksen” kuin tähden asemista”. 2010-luvulla tämä tila avautuu verkkokeskusteluissa, joissa voidaan käydä neuvotteluja omasta ja muiden elämäntavasta, elämänpolitiikasta ja hyvän kansalaisuuden normeista (artikkeli III). Osa ihmisten välisestä sosiaalisuudesta onkin siirtynyt erilaisille verkkoalustoille, sosiaaliseen mediaan ja keskustelufoorumeille. Näissä verkkotiloissa ihmiset käyvät sekä yksityisiä että julkisia keskusteluja ja ovat niiden kautta vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sosiaalisuus on siis muuttanut muotoaan yhä enemmän tietokonevälitteiseksi.

3.1 Julkisuus

Julkisuudesta on mediatutkimuksessa kirjoitettu paljon. Sitä on kuvattu esimerkiksi demokratialle tärkeänä poliittisen keskustelun tilana (Pietilä & Ridell 2010), tila- tai suhdeverkostona (Warner 2002), yksityisyyden vastakohtana sekä mediajulkisuuteen liittyen näkyvyytenä (esim. Sheller & Urry 2003). Julkisuutta on mahdollista käsitellä ja määritellä myös vastajulkisuuden käsitteen kautta (Fraser 2009/1992; Asen 2000), jolloin julkisuudessa ei ole kyse vain keskustelusta ja poliittisesta osallistumisesta, vaan myös ryhmien ja yksilöiden identiteeteistä sekä niiden yhteisölliselle toiminnalle tuottamasta vaihtoehdoisesta tilasta. Mimi Sheller ja John Urry (2003, 110) erottelevat julkisuutta viiden vastaparin kautta: julkinen–yksityinen etu, julkinen–yksityinen sfääri, julkinen–yksityinen elämä, julkinen–yksityinen tila sekä julkisuus–yksityisyys. Julkisuus–yksityisyys-vastapariin sisältyy se, miten yksityisen piiriin kuuluvia asioita voidaan tuoda esiin laajemmassa julkisuudessa, esimerkiksi mediassa. Sheller ja Urry (emt.) pitävätkin käsityksiä julkisesta ja yksityisestä fragmentoituneina ja joustavina.

Julkisuus voidaan myös ymmärtää joko fyysiseksi tai ei-fyysiseksi tilaksi, jossa toimintaa tehdään. Se siis ei ole vain paikka, jonne päästään tai pyritään, vaan tila, jossa julkisuutta jatkuvasti tuotetaan ja uusinnetaan (Pietilä & Ridell 2010, 353). Veikko Pietilä ja Seija Ridell (emt. 354) nojaavat julkisuuden määrittelyssään Hannah Arendtin julkisuuskäsitykseen, jonka mukaan julkisuus on jotain mikä on laajasti ihmisten nähtävissä ja kuultavissa, ja toisaalta jotain ihmisten yhdessä jakamaa. Julkisuus on alkuperäisten merkitystensä mukaan jotakin ”kansalle kuuluvaa”, ja usein se liitetään myös yhteiskunnan yhteisen hyvän tavoitteluun (Tierney 2013, 23).

Verkostoyhteiskunta on mahdollistanut laajasti monelta monelle viestimisen. Verkon kautta tapahtuvan viestinnän myötä tutkimuksessa on alettu puhua entistä enemmän monista verkottuneista julkisuuksista (esim. Papacharissi 2014; Gerbaudo 2012, 35; boyd 2011; Benkler 2006, 10–12), joita voi muodostua esimerkiksi sosiaalisen median alustoilla. Verkottuneita julkisuuksia määrittävät verkostoitumisen teknologiat sekä teknologioiden tuottamat tilat ja niiden yhteen tuomat yleisöt (Tierney 2013, 32). Käsitteet julkisesta tilasta ja julkisuuksista ovat siis laajentuneet sisältämään myös teknologiavälitteiset digitaaliset ympäristöt. Danah boyd (2011, 39) määrittelee verkottuneen julkisuuden sekä verkkoteknologioiden mahdollistamaksi tilaksi, että kuvitteelliseksi kollektiiviksi, joka muodostuu ihmisten, teknologioiden ja käytäntöjen leikkauspisteessä. Verkottuneet julkisuudet mahdollistavat myös ihmisten yhteen kokoontumisen sosiaalisten, kulttuuristen ja yhteiskunnallisten kysymysten ympärille.

Ylilaudan kaltaisissa verkkotiloissa tuotetaan julkisuutta julkisten tekojen, kuten viestien lähettämisen ja keskustelujen aloittamisen kautta (vrt. Pietilä & Ridell 2010, 354–355), mutta niihin osallistuvat henkilöt eivät ole julkisesti tunnettuja hahmoja. Nimettömästi käytettyihin foorumeihin liittyykin ristiriita julkisen puheen ja kätkeyn identiteetin välillä. Sen sijaan sosiaalisessa mediassa ennalta tunnetut ja suosittu hahmot saavat yleensä tavallisia käyttäjiä enemmän huomiota ja seuraajia ja tätä kautta painoarvoa sanomalleen. Samoin verkostojen tutkimuksessa on todettu efekti, jossa samat vaikutusvaltaiset käyttäjät keräävät yhteyksiä niin, että jo valmiiksi suosittu ja hyvin verkostoituneet käyttäjät saavat entistäkin enemmän kontakteja (esim. Sampson 2012, 109; Barabási & Bonabeau 2003, 54–55).

Nykypäivän anonyymisti käytettävien verkkofoorumien toimintaa voi kuvata joukkoliikchedintänä. Joukkoa on pidetty yleisöä kehittymättömämpänä ihmismuodostelmana ja hahmottomat väkijoukot on usein nähty vaarallisina ja tuhoavina voimina. Toisinaan nimettömästi käytyjä verkkokeskusteluja on kuvattu kollektiivisen tietoisuuden käsitettä käyttäen (esim. Firer-Blaëss 2016). Kun verkkofoorumille nimettömästi kirjoittavien yksilölliset erot katoavat, eikä tunnistettavia identiteettejä ole, jää voimaan käsitys foorumista kollektiivisena oliona. Toisaalta puhutaan myös parviällyn tai pesämielen kaltaisesta laumasieluisuudesta (esim. Lanier 2010, 60–61; 67–72). Jaron Lanier (2010, 30) on kritisoinut joukon korostamista yksilöiden kustannuksella verkkosovellusten, yhteiskunnan rakenteiden ja erilaisten teknologioiden kehittämisessä. Hänen mukaansa tämä johtaa huonolla tavalla laumamaiseen käyttäytymiseen. Lanier (2010, 57–59) esittää, että joukkoliikchedintä tuo esiin ihmisten huonoimmat puolet. Hänen näkemyksensä voikin pohjimmiltaan ymmärtää yksilöllisyyden, ihmisyyden ja kulttuurin puolustuksena erityisesti Piilaaksossa esiintyviä joukkoällyn ja kollektiivisen tietoisuuden fantasioita vastaan.

Lähestyn tässä Ylilauta-foorumilla käytyjä keskusteluja Todd Grahamin ja Auli Harjun (2011, 19–21) tapaan kansalaiskeskusteluina, joihin ihmiset osallistuvat sekä kansalaisina että yksilöllisistä identiteeteistään, mielipiteistään ja elämäntilanteistaan ponnistavina yksilöinä. Pyrin ymmärtämään Ylilaudalla käydyn yhteiskuntakriittisen keskustelun tämän tutkimuksen puitteissa sellaisena poliittisena keskusteluna, joka ei liity vain päivänpolitiikkaan tai yhteiskunnallisten asioiden ratkaisemiseen vaan myös yksilöiden arkeen liittyviin kysymyksiin, joilla on poliittista potentiaalia. Tällaista keskustelua nimitän keskusteluksi elämänpolitiikasta.

Verkkokeskustelujen aikakaudella on totuttu siihen, että monet keskustelut muodostuvat omalakisesti ilman journalismin kaltaisia portinvartijoita ja saavat välillä synkkiä ja ahdistaviakin muotoja esimerkiksi trollaamisen ja vihapuheen kautta (verk-

kovihasta tarkemmin alaluvussa 3.3). Näitä keskusteluja käydään yksilöllisistä asemista käsin, eikä niiden tavoitteena ole selvittää ”mitä yhteiskunta kollektiivina tiettyssä tilanteessa haluaa” (vrt. Malmberg 2004, 44) vaan ennemminkin herättää debattia ja tuoda erilaisia kysymyksiä julkisuuteen. Joskus verkkokeskusteluissa voidaan myös pyrkiä piilevästi levittämään jotakin poliittista agendaa, mitä voidaan pitää yhtenä informaatiovaikuttamisen muotona.

Verkkojulkisuus ymmärrettiin aluksi demokratiaa lisäävänä mahdollisuutena kansalaisten osallistumiselle, mutta nyttemmin on huomattu myös sen demokratian vastaiset mahdollisuudet, kuten mielipidevaikuttaminen ja radikalisoituminen. Julkinen poliittinen keskustelu on myös muuttunut verrattain lyhyessä ajassa. Ihmisten arkisen poliittisen puheen agenda eivät enää muokkaa vain sanomalehdet ja television keskusteluohjelmat vaan yhä useammin myös erilaiset verkkoyhteisöt ja niistä nousevat tai niiden kautta järjestäytyvät liikkeet (Ferrada Stoeckel & Lindgren 2014; Gerbaudo 2012, 1–15). Esimerkiksi Yhdysvalloista alkunsa saanut verkkolähtöinen vaihtoehtoinen oikeisto, niin sanottu alt-right, on noussut nopeasti globaalistikin vaikuttavaksi poliittiseksi liikehdinnäksi ja ottanut poliittisen osallistumisen keinoikseen monia propagandan ja verkko-osallistumisen tapoja (Salazar 2018; Daniels 2018; Arjoranta & Koski 2018; Nagle 2017, 45, 53; Back 2002).

Mediayleisöt voivat eriytyä niin, että kaikilla yleisön jäsenillä ei ole kiinnostusta tai pääsyä journalismiin, vaan he liikkuvat monista eri lähteistä tulevan informaation piirissä verkossa, eräänlaisessa omassa kuplassaan. Esimerkiksi Ylilaudalla keskustelevat ja siellä vaikuttamaan pyrkivät voimat rakentavat keskustelunsa ja mielipiteensä monesti muiden kuin journalististen lähteiden kautta. He hakevat tietoa omista lähteistään, kuten blogeista ja keskustelufoorumeilta. Mediayleisöys on siis nykyisin erittäin pirstaloitunutta (Heikkilä ym. 2012, 91–97). Mielipidevaikuttajat voivat yksityisten kokemusten kautta ja muiden samanmielisten kanssa verkostoitumalla nostattaa esiin omaa agendaansa ajavaa keskustelua ohittaen asiantuntijamielipiteet ja julkiset instituutiot. Tästä havainnollisena esimerkkinä käyvät naisvihamielisen miesasialiikkeen käsitykset parisuhteista ja sukupuolisuhteiden järjestämisestä, joita rakennetaan blogeissa ja levitetään keskustelufoorumeilla (artikkeli IV).

Artikkelissa IV käsittelen Ylilaudan kollektiivisuutta ja foorumin ”kollektiivista identiteettiä”, ja esitän, että vaikka foorumi mielletään monesti nuorten miesten omaksi tilaksi (esim. Tervonen 2017; Ebrand 2016), on sen käyttäjäkunta kuitenkin heterogeeninen joukko ihmisiä. Foorumilla synnytetty käsitys ”kollektiivisesta identiteetistä” määrittyy jokaisen käyttäjän omasta perspektiivistä käsin, kun vihjeitä käyttäjien todellisista identiteeteistä ei ole saatavissa. Kollektiivista nuorten miesten yh-

teisöä rakentamalla pyritään mahdollisesti varjelemaan foorumin rajoja uusilta ei-toivotuilta käyttäjiltä (vrt. Graham 2019; Manivannan 2013). Ylilauta-foorumia leimaavat huhupuheet, joukkoliikehdintä ja trollaaminen, eikä keskustelijoiden välille varsinaisesti synny luottamusta. Kansalaisuuden toimintakenttä tällaisilla alustoilla jää helpposti omaan kokemukseen nojaavaksi intiimiksi kansalaisuudeksi, elämänpolitiikaksi ja identiteettipolitiikaksi.

Nostan tässä tutkimuksessa esiin nimettömästi käytettävien verkkofoorumien julkisuuden ja sosiaalisen median julkisuuden erilaiset toimintalogiikat ja tähän liittyen niiden erilaiset julkisuudet ja käyttäjien erilaiset osallistumisen tavat näillä alustoilla. Ymmärrän verkkojulkisuuden sekä verkkovälitteisenä konkreettisena tilana, jossa kokoonnutaan ja tuotetaan julkisuutta että kuviteltuna yhteisönä johon yksilöt voivat kokea kuuluvansa, ja jossa intiimin julkisuuden muodostuminen tulee mahdolliseksi.

3.2 Verkon vastajulkisuudet

Jos julkisuus ajatellaan sosiaalisten ja kulttuuristen suhteiden muodostamana verkostona (Warner 2002), problematisoituu käsitys nimettömästi käydyistä verkkokeskusteluista julkisuutena. Keskusteluissa puhuttelut kohdistuvat nimettömiin toisiin, joiden sosiaalisesta asemasta ei ole mitään tietoa. Tällaisen keskustelun julkisuus jääkin jossain määrin kuviteltujen yleisöjen varassa käydyksi puheavaruudeksi, vaikka tulkintoja muista keskustelijoista voidaankin tehdä viesteistä löytyvien vihjeiden perusteella.

Kuvalautafoorumi muodostaa erityisen julkisuuden, joka on periaatteessa kaikille avoin, mutta silti kulttuuriltaan sisäpiirin kaltainen. Ylilaudasta muodostuu vapaa-muotoinen kollektiivinen julkinen tila, johon kunkin käyttäjän on mahdollista projisoida omia odotuksiaan ja oletuksiaan. Se voi tarjota Kansanradion⁴ kaltaisen negatiivisten tunteiden ja kokemusten purkautumiskanavan; toisaalta se voidaan nähdä paljon kapeampana alakulttuurisena yhteisönä, jossa eronteot esimerkiksi naisten ja miesten tai alakulttuurin jäsenten ja ulkopuolisten välillä nousevat korostuneina esiin. Kun muiden keskusteluun osallistuvien todelliset identiteetit eivät ole tiedossa, keskustelu rakentuu ennako-oletusten ja viesteistä tehtyjen tulkintojen varaan. Nimettömyyden turvin voidaan luoda mielikuvia ja tuottaa sellaista keskustelua, jossa henkilön persoonan jääminen piiloon voi vaikuttaa myös viestin vastaanottoon. Viestin uskottavuuden kannalta on yleensä merkitystä sillä, kuka viestin kirjoittaa. Nimettömästi käydyssä keskustelussa uskottavuutta voidaan saada myös esimerkiksi vihamie-

lisille viesteille, jotka muissa yhteyksissä sivuutettaisiin. Nimettömässä verkkokeskustelussa henkilö voi jopa keskustella itsensä kanssa nostaakseen esiin jotakin puheenaihetta.

Nancy Fraserin (2009/1992) ajatus alistettujen vastajulkisuudesta (subaltern counterpublics) merkitsee valtajulkisuudelle rinnakkaista julkista areenaa, jossa kansalaiset pohtivat keskustellen yhteisiä asioitaan erillään valtiosta ja myös valtiota arvostellen. Fraser pyrki vastajulkisuuden käsitteellään haastamaan Jürgen Habermasin (2004/1990) julkisuusteorian käsitykset porvarillisesta julkisuudesta, joita Fraser piti useita ihmisryhmiä ulossulkevana.

Mediatutkimuksessa onkin hyödynnetty usein Fraserin vastajulkisuuden ajatusta, ja monesti vastajulkisuudella on viitattu nimenomaan erilaisiin identiteettipolitiikan ympärille rakentuviin ryhmittymiin (esim. Steele 2018; Renninger 2015). Vastajulkisuudet ymmärretään useimmiten jollain lailla vallitsevalle julkisuudelle alistaisina. Usein puheessa vastajulkisuuksista korostuu niiden moninaisuus (Asen 2000; Fraser 2009/1992) ja potentiaali altistaa ihmisiä monille erilaisille mielipiteille ja ihanteille (Tierney 2013, 31). Fraserin ajatuksissa vastajulkisuus keskittyy enemmän erilaisiin yhteiskunnallisiin liikkeisiin kuin fyysiseen paikkaan, toimien monissa eri paikoissa, kuten kirjakaupoissa ja mielenosoituksissa. Emme kuitenkaan voi selvittää, missä kaikissa paikoissa vastajulkisuus toimii, jos siihen osallistutaan nimettömästi. Nimetön vastajulkisuus voi liittyä kiinteästi yhteen foorumiin tai toimia useilla eri verkkoalustoilla yhtäaikaaisesti ja myös sisältöjä alustalta toiselle kierrättäen.

Robert Asen (2000) on korostanut omassa näkemyksessään syrjässä olemisen ja marginalisoitumisen kokemuksia sekä niitä kuvaavia puhetapoja vastajulkisuudelle keskeisinä. Asenin (2000, 427; 437–438) mukaan vastajulkisuutta ei tulisi ymmärtää määrätyn identiteettikategorian tai identiteettiposition ympärille rakentuneena vaan ennemminkin marginalisoitumisen kokemuksen kautta. Asen näkeekin vastajulkisuudet moninaisina vastaanpuhumisen tapoina, joissa usein korostuvat syrjässä oloinen ja marginaalinen asema.

Keskustelufoorumien poliittista julkisuutta ja yhteiskuntakriittistä keskustelua käsittelemme tarkemmin Auli Harjun kanssa kirjoittamassani artikkelissa II, jossa tuomme esiin Ylilaudalla ja Suomi24-foorumilla muodostuvat vastajulkisuudet. Tulkitsemme artikkelissa Ylilaudan Hikikomero-keskustelualueen julkisen keskustelun paikkana, jossa muodostuu alistettujen vastajulkisuus (Fraser 2009/1992; Asen 2000, 427), sosiaalisesti syrjäytyneille kansalaisille avautuva areena heidän tarpeidensa, tavoitteidensa ja strategioidensa pohtimiseen yhteisessä keskustelussa. Vastaanpuhuminen ja vaihtoehtoiset diskurssit nousevat Ylilaudan kaltaisilla foorumeilla usein esiin. Nojaamme artikkelissamme Laura Saarenmaan (2016, 267–270) tapaan Robert Asenin

(2000, 427) vastajulkisuuskäsitykseen, jossa otetaan huomioon yhteiskunnan marginaalissa olevien asema sekä erilaiset vastajulkisuutta rakentavat vaihtoehdot diskurssit ja keskustelun normit. Vastajulkisuudessa pyritään siis tuottamaan puheta-
pojen kautta vaihtoehtoja laajemmille julkisuuksille, joissa kaikkien potentiaalisten osallistujien tarpeita ei oteta huomioon.

Artikkelin II aineistossa marginalisoitumisen kokemus ja sitä kuvaava puhetapa ilmenevät esimerkiksi auktoriteetteihin suuntautuvana epäluulona. Hikikomerossa käydyt keskustelut tuottavat yhteiskuntakriittistä puhetta, jossa esimerkiksi arvostel-
laan kuntouttavan työtoiminnan järjestelyjä ja toimivuutta. Ylilaudan Hikikomero-
alueen yhteiskuntakritiikissä on siis kyse rinnakkaisesta ja valtajulkisuudelle vastak-
kaisesta julkisuuden tilasta, jossa vaikeita aiheita voidaan tuoda keskusteluun lei-
mautumatta.

Verkon keskustelupalstoilla muodostuvat anonyymit julkisuudet eivät ole verkos-
topohjaisia (vrt. esim. Gerbaudo 2012, 21) vaan nimettömästi käytyjä keskusteluja,
joissa voidaan nostaa agendalle erilaisia aiheita, mutta ei järjestäytyä systemaattisesti
yhteiskunnalliseksi liikkeeksi. Artikkelin II johtopäätöksissä toteamme Auli Harjun
kanssa, että nimettömästi käytetyillä keskustelufoorumeilla muodostuu vastajulki-
suus, jossa marginaalissa olevat ryhmät osallistuvat omalla tavallaan julkiseen keskus-
teluun ja tuottavat yhteiskuntakritiikkiään, joka monesti voi olla tunnepohjaista, tun-
teenomaista ja subjektiivisesti väritynyttä. Pyrimmekin artikkelissa näyttämään miten
yleensä viihteelliseksi mielletyt verkkotilat voivat toimia myös poliittisen keskustelun
paikkoina.

3.3 Intiimi kansalaisuus

Usein kansalaisuudella viitataan yksilöiden kuulumiseen määrättyyn kansakuntaan ja
valtioon sekä oikeuksiin ja velvollisuuksiin tuon kansakunnan piirissä. Kansalaisuus
voidaan myös ymmärtää sekä käytäntöinä että tilana. (Isin & Wood 1999, 12.) Perin-
teinen käsitys kansalaisuudesta liittyy kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin, ja se
sisältää myös osallistumisen politiikkaan esimerkiksi äänestämällä. Kansalaisuuteen
voivat liittyä myös kansakuntaan kuulumiseen kytkeytyvät tunteet ja identiteetti
(Sujon 2010, 37). Zoetanya Sujon (2010, 35) ymmärtää kansalaisuuden T.H. Mar-
shalliin (1992/1987) nojaten eräänlaisena toimintakehikkona, joka suuntautuu kohti
julkista ja yleistä hyvää. Kansalaisuus siis tavallaan määrittää yksilön ja yhteiskunnan
välistä suhdetta.

Poliittinen kansalaisuus on viime vuosikymmeninä yhä enemmän alettu ymmärtää myös henkilökohtaisista aiheista kumpuavana, jolloin kansalaisuuskäsitteen alle kuuluu muutakin kuin kansalaisen muodolliset oikeudet ja velvollisuudet. Esimerkiksi Joke Hermes (2006) kirjoittaa kulttuurisesta kansalaisuudesta, jolla tarkoitetaan sitä, miten ihmiset kiinnittyvät kansalaisuuteen myös populaarikulttuurin kautta. Tällöin ihmiset rakentavat populaarikulttuurin tuotteita ja aiheita seuraamalla omaa kulttuurista kansalaisuuttaan. Kulttuurisen kansalaisuuden kautta voidaan korostaa sitä, miten kulttuurin merkitys ihmisten elämässä ja identiteettien rakentamisessa kasvaa (ks. Sujon 2010, 48). Esimerkiksi ylijärjestyksen kautta levinnyttä hikipomori-ilmiotä (artikkeli III) voisi myös käsitellä kulttuurisen kansalaisuuden käsitteen kautta.

Sosiologi Ken Plummer (2003, 68) tarkoittaa intiimin kansalaisuuden käsitteellä intiimiä puhetta siitä, miten elämää tulisi elää myöhäismodernissa yhteiskunnassa. Hänen mukaansa intiimissä kansalaisuudessa tulisi tunnistaa uusia intiimiyteen liittyviä ryhmiä ja identiteettejä, kuten uusia perhemuotoja, epätasa-arvosta kärsiviä ryhmiä ja myös monella tavoin rajoja rikkovia kansalaisia (emt. 66). Plummer kytkee intiimin kansalaisuuden käsitteen erityisesti julkiseen keskusteluun henkilökohtaisesta elämästä ja henkilökohtaisista aiheista ja viittaa siihen, etteivät julkinen ja yksityinen ole enää selvästi erotettavissa toisistaan, jos koskaan olivatkaan (emt. 68).

Intiimin kansalaisuuden käsite liittyy laajempiin keskusteluihin kansalaisuuden muutoksesta (esim. Ong 1999, 112–113; Plummer 2003, 49–60; Sujon 2010, 47), joissa käsitystä kansalaisuudesta on pyritty laajentamaan ottamaan paremmin huomioon myös globalisaatio, monikulttuurisuus ja erilaisten vähemmistöjen oikeudet, sekä pyritty erottamaan kansalaisuus maantieteellisestä sijainnista ja kansakunnasta riippumattomaksi. Kun ihmiset käsittelevät elämänvalintojaan ja omaan elämäänsä liittyviä kysymyksiä yhdessä ja julkisesti, nämä kysymykset voivat politisoitua intiimin kansalaisuuden alueella.

Intiimiyys puolestaan on vaikeasti määriteltävä käsite, joka liittyy läheisyyteen ja tuttuuteen, jonkin asian tai ihmisen syvälliseen tuntemiseen sekä läheisiin ihmissuhteisiin (Marar 2014, 19). Intiimin ja intiimiyden käsitteet liittyvät ihmisten sisimpiin ajatuksiin ja tunteisiin (Plummer 2003, 12). Suomen kielessä intiimillä viitataan usein yksityisyyteen kuuluviin asioihin, joihin liittyy tunteita ja herkkyyttä, ja jotka halutaan pitää poissa julkisuudesta. Englanninkielinen termi ”intimacy” taas viittaa enemmän ihmisten välisiin suhteisiin ja läheisyyteen (Dobson, Carah & Robards 2018, 3–4; Saarenmaa 2010, 141). Intiimit suhteet kattavat läheiset ihmissuhteet ystäviin, perheeseen ja seurustelukumppaneihin sekä yksilön suhteen omaan itseensä, identiteettiinsä, tunteisiinsa ja kehoonsa. Ken Plummer (2003, 13, 68) korostaa sitä, että intiimiyden kokemukset eivät ole vain henkilön sisäisiä tai yksityisiä asioita, vaan usein

ne jaetaan muiden ihmisten kanssa. Intiimiyteen liittyy kiinteästi yhteyden luominen, joka sisältää myös haavoittuvuuden ja pettymyksen mahdollisuuden (Marar 2014, 43–44).

Media- ja kulttuurintutkimuksessa onkin kohdistettu viime vuosina entistä enemmän kriittistä huomiota tietokonevälitteiseen intiimiyteen liittyviin kysymyksiin, kuten siihen, miten intiimiä elämää esitetään, tallennetaan ja politisoidaan erilaisissa verkkotiloissa (esim. Andreassen ym. 2018; Dobson, Robards & Carah 2018a; Cefai & Coudry 2019; Paasonen, Hillis & Petit 2015). On esimerkiksi nostettu esiin kysymyksiä seurustelusovelluksista, verkon mahdollistamista seurustelusuhteista, uusista perhemuodoista ja elämäntavoista sekä sosiaalisen median ja julkisen intiimiyden vaikutuksista ihmissuhteisiin (Dobson, Robards & Carah 2018b, xix-xxi; Andreassen 2017; Attwood ym. 2017; Tzankova 2015; Renninger 2015).

Sosiaalisen median alustoista on tullut hienosti viritettyjä koneistoja julkisen intiimiyden mahdollistamiseen, ilmaisemiseen sekä siitä hyötymiseen. Sosiaalisen median intiimiyteen liittyvät niin intiimien tunteiden julkiset ilmaukset kuin arvojen ja ajatusten jakaminenkin. (Dobson, Carah & Robards 2018, 5.) Kaupalliset sosiaalisen median alustat myös hyödyntävät ja kaupallistavat näitä julkisen intiimiyden muotoja (emt. 8). Julkinen, usein verkossa toteutuva puhe intiimeistä aiheista on siis avannut uusia mahdollisuuksia intiimin kansalaisuuden ja kansalaisten tunteisiin liittyvien aiheiden tutkimiselle. Myös intiimejä aiheita käsittelevä verkkokeskustelupuhe lukeutuu mielestäni tälle tutkimuskentälle. Intiimin julkisuuden tutkimukseen liittyy tärkeitä kysymyksiä valta-asemista, epätasa-arvosta ja sosiaalisesta pääomasta. Monissa tutkimuksissa viitataan sosiaalisen median heteronormatiivisuuteen (esim. Dobson, Carah & Robards 2018, 4–5), mutta epätasa-arvo voi liittyä myös yhteiskuntaluokkaan tai esimerkiksi vammaisuuteen.

Intiimi julkisuus (*intimate public*) muodostuu kulttuurintutkija Lauren Berlantin (2008, viii) mukaan tuntemattomien kesken esimerkiksi yhteisten tekstien, kuten elokuvien tai kirjallisuuden ympärille. Intiimin julkisuuden kautta on mahdollista käsitellä sitä ”millaista on olla tietynlainen ihminen tietystä historiallisesta hetkestä” (emt. viii). Henkilökohtaisia aiheita voidaan silloin käsitellä yleisen ja tunnetun kautta. Ylilaudan keskusteluja seurustelusuhteista (artikkeli IV) tai syrjäytymisestä (artikkeli III) voidaan lukea omanlaisensa intiimin julkisuuden muodostumina. Toisilleen tuntemattomien ihmisten julkisesta puheesta muodostuu intiimi julkinen sfääri, johon voidaan tunnustuksellisessakin hengessä tuoda ongelmia ja elämän kipukohtia. Intiimissä julkisuudessa pyritään tunteiden ilmaisun kautta poliittiseen muutokseen (Berlant 2008, 146). Tällöin esimerkiksi Ylilaudan Hikikomero-keskustelualueella käydyt

keskustelut työelämän ja sosiaalisten suhteiden vaikeuksista voivat tuottaa käsitystä siitä, millaista on olla syrjäytynyt nuori aikuinen 2010-luvun Suomessa.

On syytä erottaa toisistaan julkinen intiimiys ja intiimi julkisuus. Edellisellä viitataan useimmiten siihen, miten intiimejä, esimerkiksi perheeseen tai seksuaalisuuteen liittyviä, kysymyksiä tuodaan esiin laajemmassa julkisuudessa tai miten oma elämäntapansa ja itsensä persoonana on mahdollista tuoda esiin mediavälitteisesti. Jälkimmäisellä taas tarkoitetaan jaettava keskustelua intiimeistä kokemuksista ja mahdollisesti jonkin kulttuurituotteen ympärille rakentuvaa ”intiimiä sfääriä”, kuten vaikkapa tietynlainen naisille suunnattu populaarikirjallisuus. Intiimin julkisuuden yhteydessä voidaan myös käsitellä yksityisten asioiden tunkeutumista mediassa perinteisen julkisen piiriin esimerkiksi politiikan kentällä (Sheller & Urry 2003, 113).

Ylilaudan Hikikomero-keskustelualueella keskustelevien intiimi julkisuus on oma sentimentaalinen maailmansa, johon sisältyy vastarintaa vallitsevaa yhteiskunnallista tilannetta kohtaan (artikkelit II ja III). Määrittelen sentimentaalisuuden, jolla yleensä tarkoitetaan herkkätunteisuutta ja tunneherkkyyttä, tässä yhteydessä tunnerekisteriksi, jossa korostuneen tunteellisessa hengessä tuodaan verkkokeskustelussa esiin kokemuksia ja näkemyksiä, ja jonka kautta rohkaistaan myös muita osallistumaan keskustelun intiimiin julkisuuteen (vrt. Berlant 2008, 20–23). Vastarinta voi esiintyä esimerkiksi työmarkkinoiden tai työvoimapalveluiden tai mielenterveyspalveluiden kritiikkinä. Intiimissä julkisuudessa on tällöin kyse samankaltaisten ihmisten läsnäolon aistimisesta foorumilla. Keskusteluissa muodostuu läheisyyden (intiimiyden) tuntu etäisyyden päästä ihmisiin, joihin ei ole läheistä fyysistä kontaktia. Intiimejä keskusteluja saatetaan käydä esimerkiksi nimettömän tunnustuksellisuuden tilassa (vrt. Tzankova 2015). Tunnerekisteriltään Hikikomero-alueen keskustelut ovat melankolian ja itsesäälin sävyttämiä. Tässä intiimissä julkisuudessa voidaan viljellä mies-intiimiä puhetajaa (Saarenmaa 2010, 152), jossa toverillisessa porukkahengessä voidaan sentimentaaliseen tyyliin käsitellä jaettuja elämäntapahtaloita.

Kysymykset epätasa-arvosta ja valta-asemista liittyvät Hikikomeron tapauksessa usein siihen, että keskustelijat voivat kokea olevansa syrjäytyneitä työstä, koulutuksesta tai sosiaalisesta elämästä. Toisin kuin monissa muissa intiimiyttä käsittelevissä tutkimuksissa, tässä marginaalissa oleva asema ei rakennu identiteettipolitiikan vaan elämäntilanteen perusteella. Kuitenkin muissa yhteyksissä jopa saman foorumin sisällä, kuten Ylilaudan Ihmissuhteet-alueen keskusteluissa (artikkeli IV), sentimentaalisuutta ja esimerkkitarinoita käytetään toisin: ei yhteisön tukemiseen vaan toista ryhmää vastaan hyökkäämiseen. Näissä keskusteluissa voidaan käsitellä negatiivisia ja padottuja tunteita, kuten katkeroitumista, turhautumista ja vihaa. Tällöin sentimentaalista tunnelmaa käytetään pettymyksen ja epäoikeudenmukaisuuden kokemusten

kääntämiseen vihaksi ja pettymyksiä kanavoidaan naisten syyksi (vrt. Kimmel 2013, 32–34).

Sijoitan väitöskirjani julkista mediavälitteistä intiimiyttä käsittelevien tutkimusten piiriin (esim. Dobson, Robards & Carah 2018a). Tutkimukseni kuitenkin poikkeaa monista muista siinä, että aineistoni Ylilaudalta on anonymisti käytyä keskustelua, eikä se liity selkeästi mihinkään identiteettikategoriaan tai vähemmistöryhmään. Usein mediavälitteistä intiimiyttä käsittelevissä tutkimuksissa käsitellään sovelluksia ja algoritmeja, jotka joko mahdollistavat tai rajoittavat intiimien kokemusten synty- mistä. Toisin kuin monissa sosiaalisen median sovelluksissa, Ylilaudan rajapinta on pelkistetty, eikä se tarjoa erityisiä toimintoja esimerkiksi uusien ihmisten kohtaami- seen, verkostojen rakentamiseen tai menehtyneiden läheisten muisteleamiseen. Sen sijaan se tarjoaa keskusteluvaruuden, jossa identiteetin eri puolet eivät tule näkyviin, ja keskustelijat kohtaavat toisensa kirjoitettujen viestien välityksellä. Ylilaudalla ei ole myöskään havaittavissa varsinaista yhteiskunnallisten liikkeiden käynnistämistä. Mo- niin sosiaalisen median sovelluksiin verrattuna Ylilaudan intiimi julkisuus on ei-kau- pallinen ja varsin tasaveroinen siinä, että jokainen kirjoittaja pääsee ääneen omine mielipiteineen ja vailla identiteettiä tai olemukseen liittyviä ennako-oletuksia. Ano- nymiteetistä huolimatta Ylilaudalla syntyy kuitenkin ajoittain kuulumisen ja läheisyy- den tuntua (intiimiyttä) muiden samanlaisiksi tulkittujen kesken sekä vähintään esi- poliittista yhteiskunnallista keskustelua.

3.4 Elämänpolitiikan suhde intiimiin kansalaisuuteen

Henkilökohtaiseen poliittisuuteen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen liittyvää jul- kista keskustelua on käsitelty monien eri käsitteiden kautta. Tässä tutkimuksessa ver- kossa käyty keskustelu asettuu elämänpolitiikan, intiimin kansalaisuuden ja julkisuu- den käsitteiden solmukohtaan. Kyseisten käsitteiden kautta pyrin kuvaamaan ilmiötä, jossa julkisesti käsitellään omasta henkilökohtaisesta elämästä kumpuavia kysymyk- siä. Näitä kysymyksiä ja ongelmia voidaan jakaa verkkojulkisuudessa muiden kanssa.

Myöhäismodernin ajan keskeisenä piirteenä pidetään usein yksilöllistymistä (Bau- man 2002, 30–35), millä viitataan siihen, että kunkin ihmisen identiteetti tulee itse määriteltäväksi ja valittavaksi. Toisaalta ihmisillä on myös halu kiinnittyä itse valittui- hin yhteisöihin ja ryhmiin. Zygmunt Baumanin (2002, 8–10, 34–35) ”notkean mo- dernin” käsitteellä on usein luonnehdittu yhteiskunnan jatkuvaa muutosta ja lisään- tyvää epävarmuutta ja turvattomuutta. Refleksiivisen modernisaation ajatuksessa

(Beck ym. 2003) yksilöt joutuvat esimerkiksi pohtimaan uudelleen suhteensa yhteiskunnan perinteisiin rakenteisiin, niin että esimerkiksi yksilöllinen elämäntapa tulee kunkin yksilön itse rakennettavaksi. Siitä, miten yksilöt rakentavat elämänsä ja identiteettinsä yksilöllisiin valintoihinsa perustuen, voidaan puhua elämänpolitiikkana (Giddens 1991, 214–215).

Miksi sitten haluan käyttää elämänpolitiikka-käsitettä tässä yhteydessä, enkä puhu pelkästään esimerkiksi kansalaisuudesta? Mielestäni sosiologi Anthony Giddensin (1991, 214–215) elämänpolitiikka-käsitteen avulla tulee paremmin huomioiduksi tutkimiini julkisiin verkkokeskusteluihin liittyvä individualismi. Kommentoidessaan verkkokeskusteluissa ihmiset tuskin ajattelevat osallistuvansa niihin kansalaisen roolissa, vaan niissä heidän yksilöllinen roolinsa ja mielipiteensä korostuvat, ja kommentit perustuvat usein omiin kokemuksiin. Keskusteluissa sekä selitetään yleisiä ilmiöitä yksityisten kokemusten kautta että käsitellään yksityisiä ongelmia yleisten esimerkkien avulla. Giddensin elämänpolitiikan käsite sopii mielestäni kuvaamaan monia ihmisiä askarruttavia elämään ja yhteiskuntaan liittyviä aiheita.

Giddens (1991, 214–215) määrittelee elämänpolitiikan politiikaksi, joka koskee laajaa joukkoa elämänvalintoihin liittyviä kysymyksiä. Se on politiikkaa, joka liittyy minään, identiteettiin, itserefleksiivisyyteen, elämäntapaan, hyvinvointiin ja elämäntapaan. Perinteisessä mielessä politiikka merkitsee yhteisten ongelmien ratkomista määrättyjen sääntöjen puitteissa, mutta Giddensin elämänpolitiikka on identiteettiin ja valintoihin liittyvää politiikkaa, jossa henkilökohtaiset valinnat ja identiteettityö ovat keskeisessä osassa. Giddens (1991, 226) määrittelee elämänpolitiikan olevan sekä hallituksen politiikkaa että kaikkea sitä päätöksentekoa, jossa sovitellaan ristiriitaisia tarpeita sisältäviä konflikteja.

Suomessa JP Roos ja Tommi Hoikkala (1998) ovat pureutuneet elämänpolitiikan käsitteeseen ja pyrkineet määrittelemään sen tutkimukselle hyödyllisemmäksi. Roosin ja Hoikkalan mukaan yksilöiden omasta elämästään tekemät päätökset eivät ole elämänpolitiikkaa vaan elämänhallintaa (Roos & Hoikkala 1998, 12). Määritänkin tässä työssä elämänpolitiikan henkilökohtaisten asioiden identiteettipolitiikan ja perinteisen poliittisen järjestelmän asioiden hoidon välimaastoon sijoittuvaksi. Elämänpolitiikassa yhdistyvät niin itsensä toteuttaminen kuin globalisaation vaikutuskin. Yksilö elää tällöin tilassa, jossa häneen vaikuttavat globaalit tekijät, kuten vaikkapa maailmanlaajuinen finanssikriisi, mutta samalla ajan henki on yksilökeskeinen, ja yksilö on jatkuvasti tietoinen omista elämänvalinnoistaan ja niiden vaikutuksesta tulevaisuuteensa (vrt. Siltala 2017, 199–200).

Artikkelissa III totean, että elämänpolitiikka viittaa niihin päivittäisen elämän kysymyksiin ja keskusteluihin, jotka ovat ensisijaisesti henkilökohtaisesti motivoituneita, mutta myös relevantteja laajemmassa yhteiskunnallisessa mielessä. Kyse voi olla minään, identiteettiin, itserefleksiivisyyteen, elämänkulkuun, hyvinvointiin ja elämäntapaan liittyvistä kysymyksistä (Giddens 1991, 214–215, 226). Niissä kysymyksissä ei kuitenkaan ole kyse vain yksilöiden elämänhallinnasta (Roos & Hoikkala 1998, 12), vaan sekä poliittisista että yksilöllisistä kysymyksistä, kuten työttömyys-turva, perhesuunnittelu tai koulutuspolitiikka. Artikkelin III verkkokeskusteluaineis-tossa sosiaaliturvaan, koulutukseen, työllisyyteen ja toimeentuloon liittyvät kysymyk-set kutoutuvat yhteen muodostaen keskusteluja elämänpolitiikasta. Keskusteluissa tuodaan esiin arkisen elämän tasolla esimerkiksi työelämään liittyviä ongelmia, kuten ”palkattomien harjoitteluiden ketju”, johon henkilö on joutunut tai ”kansiolinen hyödyttömiä tutkintoja”, jotka eivät ole johtaneet työpaikan saamiseen.

3.5 Antisoziaalisuus, radikalisoituminen ja verkkoviha liminaalisessa tilassa

Syrjäänvetäytymistä ja erakoitumista on joissakin puheenvuoroissa (Beran 2017; Nagle 2016) pidetty jonkinasteisena syynä ääri liikkeiden ja vihan nousulle. Esimerkiksi sarjakuvapiirtäjä Dale Beran (2017) leimaa Trumpia ja yhdysvaltalaista vaihto-ehdoista oikeistoa tukeneet yksinäisiksi ja syrjäänvetäytyneiksi hikikomori-miehiksi. Vaikka Beranin käsitys vaihtoehtoisen oikeiston kannattajista hikikomori-miehinä on yleistys, joka esittää kuvalautojen käyttäjät varsin yksipuolisessa valossa, se tavoittaa kuitenkin jotain oleellista 4chanin kaltaisten foorumien ajattelutavasta: epäonnistu-minen nostetaan näillä palstoilla usein uudeksi arvoksi, jota puolustetaan, ironisoi-daan ja joka nostetaan ihanteeksi. Näillä foorumeilla rakentuu marginalisoitumisen kokemuksen ympärille ulkopuolisuuden alakulttuuri.

Runsaasti aikaa verkossa viettävistä nuorista on esitetty huolia (esim. Kopomaa 2005, 17; Turkle 2011, 206, 286), ja nuoret marginalisoituneet miehet joutuvat usein moraalipaniikin kohteiksi (Beran 2017; Kopomaa 2005, 21–22). Esimerkiksi sisäasiainministeriön sisäisen turvallisuuden ohjelmissa syrjäytyminen on määritelty keskei-simmäksi suomalaisen yhteiskunnan sisäisen turvallisuuden uhaksi (Sandberg 2015, 30). Samoin Guy Standing (2011, vii–13) on esittänyt, että epävakaisissa työelämäti-lanteissa ja tilapäisissä työsuhteissa elävä luokka, prekariaatti, muodostaa potentiaali-

sen uhan yhteiskunnalliselle vakaudelle, koska sen piirissä on paljon vihaa ja ahdistusta. Negatiivisesti väritynyt ajattelu ja tarkoituksettomuuden tunne voivat tuottaa edullista maastoa ääriajattelulle.

Hikikomero-keskustelualue näyttäytyy Ylilaudan keskusteluissa varsin synkkänä paikkana, jonne tuskin kukaan toivoisi pysyvästi päätyvänsä (ks. myös Haasio 2015; Haasio & Zechner 2014). Hikikomori-ilmiön ja ääriajattelun välille ei voida vetää suoraa yhteyttä, mutta kuten artikkelissa III kuvaan, keskusteluissa esiintyy vihamielisyyttä ja negatiivista, jopa antisosiaalista ajattelua, joka kohdistuu muihin ihmisryhmiin. Samanlaista lokeroitua tuki löytynee myös muilta nimettömänä käytetyiltä keskustelufoorumeilta.

Internet mahdollistaa tehokkaan tiedon jakamisen, mutta samalla myös propagandan ja väärän tiedon tuottamisen ja kierrättämisen. Nimettömässä tilassa toimiminen tekee haitallisten ideologioiden ja ääriajattelun levittämisestä mahdollista, mitä kuvaan artikkelissa IV. Esimerkiksi Reddit-keskustelufoorumi on tarjonnut otollista maaperää rasististen ja valkoista ylivaltaa kannattavien sekä naisvihamielisten yhteisöjen synnylle (Rafail & Freitas 2019; Massanari 2015, 130–138). Nimettömästi käytettyä verkkokeskustelualustaa on mahdollista käyttää vihan lietsomisen lisäksi propagandan ja väärän tiedon levittämiseen.

Kirjoitan artikkelissa IV Ylilaudan naisvihapuheesta ”uusioikeistolaisuuden aluskasvistona”, millä viitataan siihen, miten Yhdysvalloista lähtöisin oleva uusioikeistolainen vaihtoehtoinen oikeisto (alt-right) on ottanut verkkofoorumit toimintakentäkseen ja käyttänyt poliittisessa viestinnässään hyödyksi esimerkiksi meemejä (Salazar 2018, 138; Arjoranta & Koski 2018). Samalla vaihtoehtoinen oikeisto on asemoinut itsensä yleiselle julkisuudelle vastakkaiseksi osajulkisuudeksi (Salazar 2018, 141).

Tutkimusartikkelissa IV kuvaamani ilmiö on yksi esimerkki verkon informaatiovaikuttamisesta. Artikkelissa kuvaan, miten Ylilaudalla välitetään eteenpäin ihmissuhdeneuvoja, kuten amerikkalaisen miesasialiikkeen konservatiivisesta siivestä lähtöisin olevia näkemyksiä, joita tavalliset verkkokäyttäjät jakavat eteenpäin ”asiantuntijatietona”. Perusmekanismi on sama kuin väärän tiedon tarkoituksellisessa levittämisessä tai esimerkiksi radikalisoitumisessa. Tietyt tahot tuottavat mis- ja disinformaatiota, kun taas toiset tahot levittävät niitä. Saara Jantunen (2016, 45) kuvaa ”resonaattoreiksi” ihmisiä, jotka aktiivisesti ja oma-aloitteisesti levittävät informaatiovaikuttamisen materiaaleja eteenpäin toisen tahon agendaa tukien.

Vihapuhe ja ääriajattelu, ekstremismi, ovat verkkovihän muotoja. Pohjimmiltaan niillä tarkoitetaan verkossa olevia materiaaleja, jotka ilmaisevat vihaa jotakin ihmisryhmää kohtaan (Pöyhtäri ym. 2013, 49). Omassa tutkimuksessani verkkoviha tulee esiin Ylilaudan keskusteluissa esiintyvänä naisvihana (artikkeli IV). Karen Lumsden

ja Heather Morgan (2017) määrittelevät naisvihan fyysiseksi ja emotionaaliseksi terrorismiksi naisia kohtaan. Toisin kuin nettikiusaaminen, joka kohdistuu yhteen henkilöön, verkkoviha kohdistuu ihmisryhmään, kuten naisiin, tietyn uskontokunnan tai poliittisen suuntauksen edustajiin tai esimerkiksi maahanmuuttajiin (Pöyhkäri ym. 2013, 49).

William Goldingin *Kärpästen herra* -romaanissa (2014/1960) poikajoukko päätyy autiolle saarelle heitä kuljettaneen lentokoneen jouduttua onnettomuuteen. Poikien oleskelusta saarella kehkeytyy valtataistelu, minkä päätteeksi pojista muodostuu villi heimo, jossa yhteiset säännöt on unohdettu, heikompia sorrettaan, ja toisten epäonnelle nauretaan pilkallisesti. Sotamaalausten taakse piiloutuva heimo sortuu joukkoliikehdintään, jossa joukko käyttää kollektiivista väkivaltaa yksilöitä vastaan. *Kärpästen herra* kuvaa allegorisesti kuvalautafoorumeillakin toteutuvaa joukkoliikehdintää, jossa nimettömyys toimii naamiona, jonka suojassa epäinhimillinen käytös tulee mahdolliseksi.

Millaista sitten on tämän kuvalautojen antisosiaalisen ”epäyhteisön” yhteisöllisyys? Sitä voisi hyvin kuvata antropologi Victor Turnerin (1982/1969, 96–97) *communitas*-yhteisön käsitteellä. Käsite viittaa erityiseen yhteisöllisyyden muotoon, joka muodostuu liminaalitilaan, arkitodellisuudesta irrallaan olevaan tilaan, siirtyneessä ryhmässä. *Communitas*-yhteisöä määrittävät liminaalitilan oimituiset olosuhteet. Se on siis tilapäinen tila, joka asettuu vastakkain normaalin arkiyhteisön rakenteiden ja normien kanssa. Turnerin käsitys *communitas*-yhteisöstä pohjautuu antropologiseen teoriaan siirtymäriiteistä (Turner 1982/1969, 94–102).

Historiantutkija Ville Kivimäki (2013) on käyttänyt esimerkkinä *communitas*-yhteisöstä suomalaisten rintamamiesten sodanaikaista toverihenkeä ja yhteenliittymistä. Hän kuvaa sitä seuraavasti:

Liminaalitulassa ryhmän jäseniä eivät sido arkielämän säännöt, vaan he rikkovat näitä tabuja osana siirtymäriittejä. Tässä yhteydessä ryhmän jäsenet vihitään ”salaiseen tietoon”. Muodolliset normit ja hierarkiat menettävät otteensa ja kääntyvät usein päällelleen. *Communitas*-yhteisölle on tyypillistä sen jäsenten ilmeisen rajaton ykseys ja tasavertaisuus, menneisyyden ja tulevaisuuden katoaminen ja eläminen vain nykyhetkessä. (Kivimäki 2013, 167.)⁵

Kärpästen herra -romaanissa kuvattu tavallisen elämän säännöistä poikkeava tila voisi myös olla *communitas*-yhteisö, jossa autiolle saarelle joutuneet pojat toimivat omilla ehdoillaan, irrallaan vakiintuneen arkielämän säännöistä ja rajoituksista. Nykypäivän kuvalautafoorumit muodostavat nekin tällaisen liminaalisen tilan, jonka voidaan aja-

tella olevan tosielämästä irrallinen leikkittelyn ja normien rikkomisen paikka. Yksi Ylilaudan tarjouma, affordanssi, onkin se, että siellä on mahdollista rikkoa sosiaalisia sovinnaisuussääntöjä.

Shepherd ym. (2015) toteavat, että mikäli verkkoviha ymmärretään eräänlaisena performanssina, tämä herättää kysymyksiä siitä, miten tällaiset performatiiviset teot suhteutuvat sosiaalisen median ajallisiin ja tilallisiin tarjoumiin eli affordansseihin, siis niihin reunaehtoihin, joissa verkkotilassa toimitaan. Ylilaudan kaltaisilla foorumeilla ei vallitse samanlaisia sosiaalisia sääntöjä kuin esimerkiksi Facebookissa, toisin sanoen Ylilaudan affordanssit mahdollistavat esimerkiksi estottoman vihapuheen.

Ylilaudan *communitas*-yhteisössä ollaan nimettöminä irrallaan arkielämän yhteisöstä ja verkostoista. Siellä poiketaan myös totutuista kohteliaisuussäännöistä ja rakennetaan foorumin rajoja rikkovaa ja törkeyksiä viljelevää puhetapaa. Myös sokeeraavien kuvien levittämistä ja sisäpiirin kielenkäyttöä voidaan verrata siihen, miten Ville Kivimäen (2013, 215) tutkimuksessa rintaman etulinjan sotilaiden likaisuus, siistimätön olemus ja karkea kielenkäyttö toimivat statussymboleina ja sotilasyhteisön merkkeinä. *Communitas*-yhteisö siirtymäriitteineen ja symboleineen vaikuttaisikin olevan erityisesti maskuliinisiin yhteisöihin liittyvä yhteisöllisyyden muoto.

3.6 Anonymiteetti vastustavana taktiikkana

Ranskalainen kulttuurintutkija Michel de Certeau (1984, xix) tekee erottelun strategioihin ja taktiikoihin saadakseen otteen arkisten käytäntöjen luonteesta ja niiden tuottamasta vastarinnasta. Strategiat ovat de Certeau mukaan huolellisesti laadittuja toimia tai toimintasuunnitelmia, joilla on selkeä tavoite, ja joita käyttävät vallanpitäjät ja vallassa olevat instituutiot, kuten kaupunki tai yliopisto. Taktiikoilla hän tarkoittaa luovia tapoja, joilla ihmiset toimivat päivittäisissä tilanteissa. Ne ovat usein spontaaneja ja opportunistisia, ja niitä sovelletaan rajatussa, strategioiden hallitsemassa tilassa. De Certeau (1984, xix) on kuvannut monien arkisten käytäntöjen olevan taktisia ”heikkojen voittoja vahvoista”. Taktiikoita voidaan kuvata myös arkisen vastarinnan teoiksi (Sloop & Gunn 2010). Tavalliset ihmiset toimivat taktisesti arkisessa elämässään sopeuttaen toimintaansa instituutioiden, kuten kaupungin tai sosiaalisen median alustan asettamiin raameihin.

Reijo Kupiainen (2014) on soveltanut de Certeau'n taktiikka-käsitettä kuvaamaan nuorten luovia mediakäytäntöjä kaupunkitilassa. Kupiainen tulkitsee de Certeau'n taktiikat ”vastustaviksi arkipäivän käytännöiksi”, jotka ”irrottavat toimijan kulutuk-

sen rattaanpyörästä ja antavat mahdollisuuden kaapata hetkeksi haltuunsa, tehdä iskuja, nauraa ja päästää taas irti” (de Certeau 1984, 238; Kupiainen 2014, 36). Mediatutkija Sander De Ridder (2015) puolestaan on kuvannut de Certeau’n taktiikoita taivoiksi, joilla ”ihmiset tuottavat jatkuvaa vastarintaa vallassa olevia strategioita vastaan tehdäkseen jostakin paikasta omansa”.

Artikkelissa V viittaamme Elina Nopparin ja Janne Seppäsen kanssa arkipäivän taktiikan käsitteellä niihin valintoihin ja tekoihin, joita Instagram-kuvansovelluksen käyttäjät tekevät toimiessaan sovelluksen tarjoamassa virtuaalisessa tilassa. Rajasimme tutkimuksen keskeisiksi kohteiksi yksityisyyteen ja autenttisuuteen liittyvät taktiikat. Käyttäjien valintoihin voi sisältyä niiden lisäksi myös muunlaisia vastustamisen ja hallitsemisen taktiikoita. Yksityisyystaktiikat liittyvät siihen, miten sosiaalisen median käyttäjät valitsevat sen, mitä he jakavat ja esittävät itsestään julkisesti, kun taas autenttisuustaktiikat viittaavat tapoihin, joilla he pyrkivät esittämään itseään Instagramin kautta.

Sosiaalisen median käyttö ja siihen liittyvät käytännöt ovat arkeen kutoutunutta toimintaa, jonka analysoimiseen de Certeau’n teoria soveltuu hyvin. Myös de Certeau itse analysoi arkisia käytäntöjä, kuten ruuanlaittoa ja kaupungissa kävelyä. Käytämme artikkelissa V taktiikka–strategia-jakoa ensisijaisesti käsitteellisenä kehyksenä, jonka avulla voi kuvata vallan jakautumista sosiaalisessa mediassa. Käyttäjien toiminta Instagramissa on taktista, koska käyttäjät muokkaavat toimintaansa tilanteen ja yleisön mukaan. Käytännöt myös vaihtelevat henkilöstä toiseen, ja yksilöt rakentavat omia henkilökohtaisia rajoituksiaan ja sääntöjään esimerkiksi yksityisyytensä turvaamiseksi.

Sosiaalisen median alustoilla tiedon prosessointi tapahtuu kulissien takana. Alustat pyrkivät monesti piilottamaan käyttäjäystävällisyyden taakse koodaamiseen liittyviä rakenteita ja tiedonkäsittelyn tapoja (Cirucci 2015). Palvelujen muuttuessa entistä käyttäjäystävällisemmiksi tulee käyttäjistä entistä tietämättömämpiä siitä, miten alustat todellisuudessa toimivat. Tulkitsen yksityisyystaktiikoiden ja vastustavien taktiikoiden olevan tapoja hallita omaa käyttäytymistä ja omaa suhdetta suuriin, valtaapitäviin ja hahmottomiin entiteetteihin, joita sosiaalisen median verkostot ja alustat ovat. Vastustavat taktiikat tuovat käyttäjälle hallinnan tunnetta, vaikka ne eivät todellisuudessa ratkaisekaan ikäviä yksityisyyteen, itsen esittämiseen tai datan keräämiseen liittyviä huolia. Ne ovat käytäntöjä, joita käyttäjät omaksuvat, ja joilla he pyrkivät hallitsemaan ympäristöään ja omaa sosiaalisen median käytön kokemustaan.

Myös aktivisti- ja hakkerikollektiivi Anonymousin toimintaa on kuvattu de Certeaulta lainatulla taktiikan käsitteellä (Coleman 2012). Gabriella Colemanin mukaan

Anonymous-liikkeellä ei ole kattavaa strategiaa, vaan se toimii taktisesti, kulloiseenkin tilanteeseen sopeutuen. Taktiikka ei ole paikkaan sidottu, vaan se on riippuvainen ajasta, jolloin se tarjoaa mahdollisuuden tarrata nopeasti tilaisuuteen silloin, kun tilaisuus avautuu. Tämä toimintapa kuvastaa hyvin myös Anonymousin harjoittamaa aktivismia. Myös Rodrigo Ferrada Stoeihrel ja Simon Lindgren (2014) ovat todenneet, että Anonymous-liikkeeseen liittyvässä kulttuurissa poliittinen vastarinta ei rajoitu tietoisiin taktikoihin tai ole aina ”järjellistä”, vaan siihen liittyvät myös hauskanpito ja muiden kustannuksella huvittelu, erityislaatuinen poliittinen intohimo, joka toimii affektiivisena poliittisena voimana.

Monet verkon ja sosiaalisen median käyttäjistä kokevat, että he eivät voi mitään sille, että heistä kerätään dataa (Sirkkunen 2016). Kuten artikkelissa V esitämme, sosiaalisen median käyttäjien vallankäytön mahdollisuudeksi yksityisyytensä suhteen jäävät erilaiset hetkelliset ja paikalliset taktikat, mikäli he tietojen keräämisestä huolimatta haluavat edelleen käyttää sosiaalista mediaa. Artikkelissa V esitelty tutkimus osoitti, että se mitä pidetään yksityisenä tai yksityisyyden suojaamisena, vaihtelee henkilöstä toiseen. Tutkimuksessa haastatellut Instagramin käyttäjät sovelsivat erilaisia käyttäjätaktikoita hallitakseen yksityisyyttään. He esimerkiksi valitsivat joko yksityisen tai julkisen profiilin tai saattoivat vaihdella yksityisen ja julkisen profiilin välillä taktisesti, kulloiseenkin tilanteeseen sopien. Myös useamman Instagram-profiilin käyttö tai vanhojen kuvien poistaminen jälkikäteen voidaan ymmärtää käyttäjätaktikoina, joiden avulla yksityisyyttä pyritään hallitsemaan. Yhden yksityisyyttä suojaava käytäntö voikin olla toiselle yksityisyyttä heikentävä teko. Yksityisyyttä hallitsevista teoista voidaan puhua myös yksityisyysstrategioina (Masur 2016) tai lakitietoisuutena (Sarikakis & Winter 2017). Pohjimmiltaan näillä kaikilla termeillä viitataan siihen, miten yksilöt pyrkivät hallitsemaan yksityisyyttään sosiaalisessa mediassa.

3.7 Tunnelmat, affektit ja tunteiden rakenteet

Tässä alaluvussa esittelen ensin lyhyesti joitakin tapoja, joilla tunteet on ymmärretty median, sukupuolen ja yhteiskunnan tutkimuksessa. Seuraavassa alaluvussa siirryn käsittelemään syvällisemmin sitä, miten tunteet liittyvät tämän väitöskirjan tutkimusongelmaan. Tässä yhteydessä on syytä tuoda lyhyesti esiin myös affektiiviseen käännteeseen liittyvä tutkimuskeskustelu. Affekti-käsitteen esiinnousu liittyy laajempaan yhteiskunnan emotionalisoitumiseen, jossa tunnekokemukset korostuvat aiempaa selvemmin niin politiikassa, kulttuurissa, työelämässä kuin muillakin julkisen elämän alueilla (Swan 2008, 89; Koivunen 2008, 6–7; Berlant 2008; Kontturi & Taira 2007,

44). Tunteet ja tunteiden ilmaiseminen ovat siis tulleet näkyvämmiksi sekä julkisuudessa että yhteiskuntateorian kiinnostuksen kohteena.

Affektiivinen käänne tarkoittaa tieteiden väliset rajat ylittävää kiinnostusta tutkia ihmisen ja maailman suhteita, merkityksenmuodostusta sekä kulttuurin ja yhteiskunnan olemisen tapoja tuntemisen, tuntumisen ja kokemisen käsittein (Koivunen 2008, 5). Teoreettinen kiinnostus affektiin on niin sanotusta tekstuaalisesta käänteestä nouseva, ja tieteiden rajoja ylittävä intellektuaalinen siirtymä, jonka myötä kiinnostus tunteisiin ja affekteihin on noussut esiin monilla eri tutkimusaloilla (Pedwell & Whitehead 2012). Affekteihin liittyvässä tutkimuksessa esiintyy myös kiistelyä affekti-käsitteen määrittelystä ja sen soveltamisesta tutkimukseen (Pedwell & Whitehead 2012; Wetherell 2012 54–61). Käsite voidaan ymmärtää useasta eri näkökulmasta käsin (esim. Kontturi & Taira 2007; Pedwell & Whitehead 2012; Wetherell 2012; Paasonen 2017; Karppi 2018, 115–116).

Affektien ja tunteiden tutkimuksessa erottuu kaksi toisistaan selvästi erilaista lähestymistapaa; filosofinen affektikäsitys (esim. Thrift 2008; Massumi 2002), jossa affekti ymmärretään fysiologisena tunneintensiteettinä sekä yhteiskuntatieteellisempi näkökulma tunteisiin, jota voidaan nimittää psykososiaaliseksi affektikäsitteeksi, ja jossa huomioidaan representaatioiden ja tietoisien ajattelun vaikutus (esim. Wetherell 2012, 52–53; Ahmed 2014, 114–120; Nikunen 2019, 88–89). Osa tutkijoista liittyy tunnekäsitteen sosiaalisiin ja kulttuurisiin tunteen ilmauksiin ja affektin puolestaan kehollisiin tunnereaktioihin (Probyn 2005, 11). Affektin ja tunteen käsitteiden analyttistä eroa voidaan kuvata niin, että tunteissa ja emootioissa on kyse siitä, mikä affekteista kehollisina intensiivisinä kokemuksina tulee konkretisoiduksi tai todelliseksi elämässä (Gould 2010, 26).

Affekteihin perehtyvä tutkimusperinne on ammentanut vaikutteita monista lähteistä, kuten neuropsykologiasta, fenomenologiasta sekä filosofiasta (Massumi 2002, 4–5; Thrift 2008, 177–181). Filosofisesti virittyneessä affektitutkimuksessa affektilla tarkoitetaan tunnetta edeltävää, ei vielä sanallistettua kehollista kokemusta, johon liittyvä tutkimusperinne (esim. Massumi 2002; Thrift 2008) ottaa huomioon erityisesti kehollisen kokemuksen tutkimuskohteena ja kääntyy pois päin diskursseihin ja representaatioihin nojaavasta tutkimuksesta (Pedwell & Whitehead 2012, 117). Tämän tutkimusperinteen tavoitteena on ollut kyseenalaistaa ideologioiden, merkitysten ja representaatioiden ylivaltaa tutkimuksessa (Kontturi & Taira 2007).

Artikkelissa IV käsittelen sitä, miten naisvihan ympärille rakentuu Ylilaudan verkokeskusteluissa tunneyhteisö, ja tässä osatutkimuksessa sosiaalipsykologi Margaret Wetherellin (2012) affektiteorialla on keskeinen rooli. Artikkelissa II kirjoitamme

Auli Harjun kanssa siitä, millaisen julkisuuden verkkokeskustelut muodostavat tunnepohjaiselle yhteiskuntakritiikille, ja miten koettuja epäkohtia voidaan käsitellä nimettömästi verkkokeskusteluissa. Myös artikkelissa käsitelty vertaistuki ja tunnetoisto voidaan liittää keskusteluihin tunteista ja affekteista.

Artikkelissa V käsittelemme intiimiyttä sosiaalisessa mediassa ”julkisen intiimiyden” (Bazarova 2012) käsitteen kautta. Julkisella intiimiydellä voidaan viitata esimerkiksi siihen, miten television puheohjelmien vieraat paljastavat niissä henkilökohtaisia asioitaan julkisesti. Myös sosiaalisen median sovellusten kautta voidaan tuottaa julkista intiimiyttä tuomalla henkilökohtaisia aiheita julkisesti näkyviksi. Tunteet ja intiimiyden käsite siis kulkevat mukana kautta koko tutkimuksen, mutta ne ilmenevät eri osatutkimuksissa hieman eri tavoin.

Sosiaalista mediaa ja affektia käsittelevät tutkimukset kiinnittävät usein huomiota siihen, minkälaista intensiteettien vaihtelua, vaikuttumista, poliittista toimintaa tai konflikteja verkossa esiintyy ja nousee esiin, ja miten niitä voidaan tulkita affektikäsitysten kautta (Papacharissi 2014, 28; Paasonen ym. 2015, 1, 14–15; Karppi 2018, 45–46). Tunneintensiteetti voi olla toimintaan sysäävä voima (Papacharissi 2014, 134; Paasonen 2014). Tunnekokemukset voivat sitoa ihmisiä yhteen ja toisaalta työntää heitä kauemmas toisistaan. Ne ovat mukana esimerkiksi verkon kautta ylläpidetyissä ihmissuhteissa (Andreassen 2017), tiedon etsimisessä ja löytämisessä verkosta (Paasonen ym. 2015, 1–8) sekä erilaisissa tunteisiin vetoavissa vaikuttamisen keinoissa ja poliittisissa intohimoissa (Ferrada Stoeckel & Lindgren 2014).

Verkkokeskustelujen tutkimuksessa tutkittava materiaali on aina jo sanallistettua, joten kehollisten affektien teorian sovittaminen siihen on ongelmallista. Verkkokeskusteluissa tunteita ei voida mielestäni erottaa niistä diskursseista, joiden kautta niitä ilmaistaan. Affekti voidaankin ymmärtää myös diskurssien kanssa yhteisvaikutuksessa toimivana voimana, energiana tai tunnekokemuksen lähteenä niin, että affektivisten käytäntöjen huomioiminen täydentää diskurssien tutkimusta (Wetherell 2012, 52–53; Nikunen & Pantti 2018, 74–75; Nikunen 2019, 88–89).

Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut siitä, mitä affektit tekevät suhteessa ihmisryhmiin, liikkeisiin ja tunneyhteisöihin, toimiessaan yhdessä tunteiden ja diskurssien kanssa (Wetherell 2012, 7–8, 14; Ahmed 2014, 114–120; Nikunen & Pantti 2018). Nojaan siis ensisijaisesti psykososiaaliseen affektikäsitykseen, jossa affektit eivät ole samanlaisia kaikissa ihmisissä, vaan ne määrittyvät poliittisesti ja historiallisesti tiettyyn kontekstiin asettuvien toimijoiden välillä (Wetherell 2012, 7–8; Nikunen 2019, 88–89). Margaret Wetherell ei pidä affektin ja emotion eroa niin suurena kuin monet muut tutkijat, vaan pyrkii *Affect & emotion* -kirjassaan (Wetherell 2012) todista-

maan myös fysiologisen tutkimuksen kautta, että tutkimus osoittaa tunteiden ja fyysisperustaisten affektiivisten reaktioiden kietoutuvan yhteen paljon tiiviimmin kuin monesti ajatellaan. Toisin kuin osa affektin tutkijoista, Wetherell ei määrittele diskurssia affektia ohjailevaksi tai ”kesyttäväksi” voimaksi vaan ymmärtää diskurssin ja affektin yhdessä toimivina.

Wetherell (2012, 52–53) käyttää affektiivisen käytännön käsitettä kuvaamaan sitä, millaisia vaikutuksia affektin ja diskurssin yhteistoiminnalla on erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa. Affektiiviset käytännöt voivat olla esimerkiksi kielen käytäntöjä, jotka liittyvät sosiaaliseen elämään ja arkeen sekä muodostavat ihmisryhmiä ja niissä vallitsevia tunnelmia (emt. 2012, 51–52; 103). Wetherellin mukaan tunne ei esiinny vain yksilön sisäisesti vaan aina suhteessa muihin ihmisiin ja maailmaan. Hänen näkemyksensä on siis vahvasti konstruktionistinen. Wetherell perustelee affektiivisen käytännön hyödyllisyyttä tutkimuskäsitteenä sillä, että se on pienin yksikkö, jota yhteiskuntatieteellisessä affektitutkimuksessa voidaan analysoida (emt. 2012, 23–24). Affekti ei liitykään vain tiedostamattomaan kokemukselliseen sfääriin, vaan Wetherellin mukaan tyypillisesti affektiiviset reaktiot ovat tietoisten asioiden synnyttämiä. Esimerkiksi vihamielisten affektiivisten käytäntöjen avulla voidaan lietsoa kiistelyä ja ihmisryhmien välisiä erotteluja (Nikunen & Pantti 2018, 74–75).

Viimeaikaisessa tutkimuksessa myös Raymond Williamsin (1977, 132–135) vanha ajatus tunteiden rakenteesta on noussut usein esiin (esim. Gould 2010, 33; Jokinen ym. 2015, 12; Nikunen & Pantti 2018, 75). Tunteiden rakenne eli kokemuksen struktuuri (Lehtonen 1989, 90–96) tai tunnestruktuuri (Koivunen 2011, 234), on aikakauden kokemuksellinen ulottuvuus, joka voi olla tavoitettavissa esimerkiksi kirjallisuuden kautta. Sitä on myös kuvattu ilmenemässä olevaksi tilaksi ja tavaksi tuntea (Gould 2010, 32) sekä jokapäiväisen elämän tunteeksi tiettyinä historiallisena aikakautena (Nikunen & Pantti 2018, 75). Olemassa olevan ja vasta ilmenevän välinen jännite voidaan siis ymmärtää tunteiden rakenteena. Deborah Gould (2010, 32–34) käyttää esimerkkinä tunteiden rakenteesta tuntemusta siitä, että asiat eivät ole aivan oikealla tolalla, minkä epämiellyttävän tuntemuksen kautta voi tulla mahdolliseksi kuvitella elämää toisin.

3.8 Prekarisaation tunnemaisema

Kuten jo aiemmin kirjoitin, tämä väitöstutkimus liikkuu elämänpolitiikan, intiimin kansalaisuuden ja julkisuuden käsitteiden risteyskohdassa. Julkisuus on tässä yhtey-

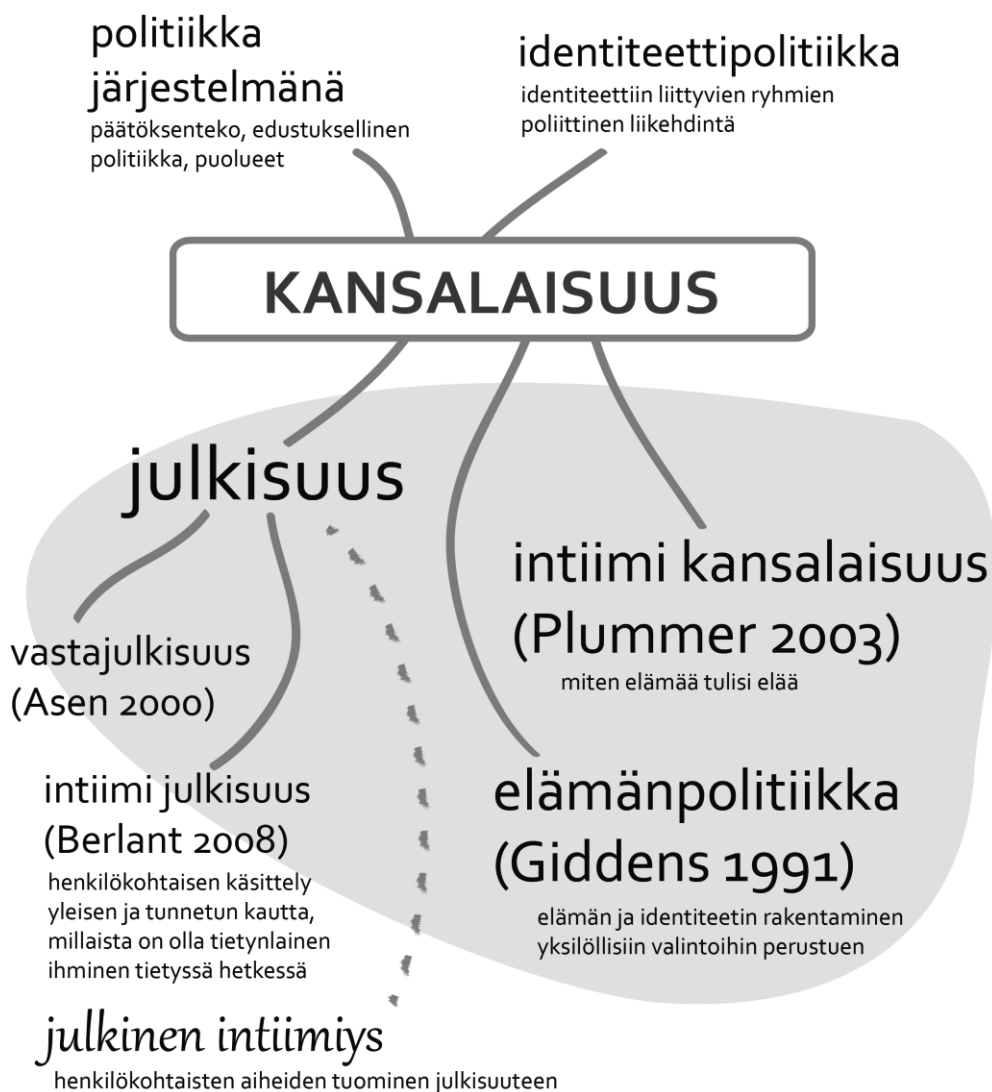
dessä verkkojulkisuutta, johon osallistutaan nimettömästi. Sen piirissä toteutuu erilaisia vastajulkisuuksia, joissa tuotetaan yhteiskuntakriittistä puhetta ja puidaan elämänpolitiikkaan liittyviä ongelmia. Tämä verkkojulkisuus voidaan ymmärtää myös intiiminä julkisuutena (Berlant & Prosser 2011; Berlant 2008, viii), jossa kokoonnutaan käsittelemään henkilökohtaisia aiheita yleisen ja tunnetun kautta. Myös intiimiin kansalaisuuteen (Plummer 2003) liittyvät kysymykset siitä, miten elämää tulisi elää tässä ajassa, tulevat käsitellyksi verkkokeskustelujen intiimissä julkisuudessa.

Viittaan tunnemaiseman käsitteellä yhteiskunnassa läpileikkaavaan ajan hengen kaltaiseen tunnelmaan, joka voi olla esimerkiksi pessimistisyyteen kallistuva prekarisaation tunnemaisema tai Rebecca Colemanin (2016) esittelemä talouskriisin jälkeisen ajan pessimismi. Prekarisaation tunnemaisema ilmenee Ylilauta-foorumilla esimerkiksi puheenaiheissa ja puhetavoissa. Anonymiteetin suojassa käydyissä julkisissa verkkokeskusteluissa tulee mahdolliseksi keskustelunaiheiden politisointi ja esipoliittinen pohdinta. Artikkelissa II ymmärrämme poliittisen kansalaiskeskustelun Peter Dahlgrenin (2013, 19–20) tapaan osallistumisena ja mielipiteiden esittämisenä sellaisessa julkisuudessa, jonka siteet varsinaiseen päätöksentekoon voivat olla heikkoja. Julkiset poliittiset tai esipoliittiset verkkokeskustelut eivät kuitenkaan usein noudata ihanteellisen kansalaiskeskustelun kaavaa, vaan niihin voi liittyä niin vihapuhetta kuin erilaista mielipidevaikuttamista ja manipulointiakin.

Oheisen kuvan (Kuvio 1) ”käsittekipulla” (vrt. Ridell & Väliaho 2006, 8) pyrin havainnollistamaan tutkimukseni keskeisten käsitteiden suhteita. Käsitteiden kimppu tai klusteri viittaa omassa ajassa rakentuviin ja eri tutkimusperinteistä ponnistaviin käsityryhmiin, joihin kuuluvien käsitteiden ymmärtäminen on riippuvainen myös siitä, mitä muita käsitteitä keskeiset käsitteet vetävät yhteyteensä (emt. 8).

Kansalaisuus-käsitteen alaisuuteen liittyy useampi politiikan ja julkisuuden alue, joista olen tässä työssä käsitellyt erityisesti intiimiä kansalaisuutta, elämänpolitiikkaa ja vastajulkisuuksia. Poliittisen järjestelmän politiikka ja identiteettipolitiikka jäävät sivuun tämän tutkimuksen aihepiiristä, vaikka ne liittyvätkin käyttämiini käsitteisiin. Julkisuus-käsitteeseen kytkeytyy myös intiimi julkisuus, jolla viitataan henkilökohtaisen käsittelyyn yleisen ja tunnetun kautta sekä siihen, millaista on olla tietynlainen ihminen tietyssä historiallisessa hetkessä.

Kuviossa 1 esitetyt käsitteiden väliset suhteet kuvaavat sitä, miten olen itse hahmottanut näiden käsitteiden yhteenliittymisen väitöskirjatyötä kirjoittaessani. Olen siis tarkastellut prekarisaation tunnemaisemaa tämän käsiteavaruuden kautta.

Kuvio 1. Käsitteimppuna kuvattuna tutkimuksen keskeiset käsitteet ja niiden väliset suhteet, joiden pohjalta prekarisaation tunnemaisema rajautuu tarkasteltavaksi.

Tunteet liitetään usein ihmisen sisäiseen maailmaan, mutta tässä työssä tarkastelen erityisesti sitä, miten ne voidaan ymmärtää kollektiivisina ja ihmisjoukoille yhteisinä julkisina tunteina. Yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksessa tunne ymmärretään usein motivoivana voimana ja keskeisenä keinona, jonka avulla ihmiset ymmärtävät itseään ja ympäristöään sekä kiinnostuksen kohteitaan ja tarpeitaan (Gould 2010, 23).

Olen tässä luvussa käsitellyt tarkemmin myös sitä, miten verkkoalustojen affordanssit, toiminnan mahdollisuudet, muokkaavat kollektiivisten tunteiden syntymistä ja synnyttämistä Ylilaudan julkisuudessa.

Sosiaalisessa mediassa ei ole kyse vain yksilöiden välisistä yhteyksistä vaan myös laajempien sekä paikallisten että globaalien yhteisöjen syntymisestä (Tierney 2013, 11). Verkottuneiden julkisuuksien kautta on mahdollista jopa haastaa vallitsevaa mediaa, autoritaarista hallintoa tai globaaleja suuryrityksiä. Sosiaalisen median alustojen rooli kaupallisina suuryrityksinä tuottaa kuitenkin ongelmia näiden alustojen ymmärtämiselle aitona julkisuutena (emt. 14–15). Alustat käyttävät valtaansa suhteessa käyttäjiin ja kaupallistavat myös ihmisten intiimeihin kokemuksiin liittyvää toimintaa. Yksilöiden sosiaalisen median alustojen valtaan kohdistama vastarinta jää usein erilaisen vastustavien taktiikoiden käytöksi ja symboliseksi protestoinniksi.

Sosiaalisen median alustoilla toteutuvaa intiimiyttä pitäisikin lähestyä suhteessa alustojen infrastruktuuriin ja talouteen. Nämä alustat ovat kaupallisia ympäristöjä, joissa normatiivista ”hyvää elämää” kuvataan, kierrätetään ja myydään (Dobson, Carah & Robards 2018, 4–5). Sosiaalisen median liiketoimintamallit perustuvat jatkuvasti lisääntyvälle ja yhä nopeammalle tunteiden, huomion ja itseilmaisun jakamiselle. Alustat pyrkivät tuottamaan jatkuvasti enemmän ja syvempiä ihmisten välisiä yhteyksiä sekä lisääntyvää ajanviettoa siellä, ja sitä kautta syvempää sitoutumista alustaan (emt. 8).

Affordansseillaan Ylilauta tarjoaa tietynlaisen toiminnan tilan. Kuten alaluvussa 3.1 esitin, Ylilauta tuottaa julkisuuden, joka mahdollistaa kollektiivisen joukkoliikkeen. Tässä julkisuudessa monenlaiset äänet pääsevät melko tasaveroisesti kuuluviin, eikä julkisuus perustu verkostoihin ja tunnettuihin identiteetteihin vaan monista erilaisista äänistä muodostuvaan puheavaruuteen. Ylilaudan julkisuuteen liittyy sanan- ja mielipiteen vapauden lisäksi myös muunlaisia, kirjoittamattomiakin sääntöjä. Esimerkiksi oman identiteetin liiallista esiin tuomista paheksutaan, ja ihanteena on kaikkien keskustelijoiden esiintyminen samalla tavalla anonyymisti.

Ylilaudan julkisuudessa on myös miestapaisia piirteitä. Naisiksi esittäytyviä keskustelijoita pyritään sulkemaan ulos, ja foorumilla vallitsee mieskeskeinen kulttuuri, kuten monilla muillakin keskustelufoorumilla (Phillips 2015, 42; Massanari 2015, 128–138; Manivannan 2013). Myös huomion hakemista ja liiallista jakamista paheksutaan. Kuten Dobson ym. (2018, 6) toteavat, pinnallisuutta, liiallista jakamista ja itsensä kuvaamista pidetään paheksuttavana joillekin henkilöille, mutta hyväksyttävänä toisille. Nämä paheksunnat, rajanvedot ja moralisoinnit liittyvät kiinteästi sukupuoleen, rotuun ja yhteiskuntaluokkaan.

Tunteet nousevat Ylilaudan verkkokeskusteluissa esiin sekä viestien tasolla esitettyinä tunteenilmauksina että kollektiivisina tunteina ja tunnelmina. Tunteet voivat olla kollektiivisia esimerkiksi siinä, miten ihmisryhmä kääntyy vihamielisesti jotakin toista ryhmää vastaan esimerkiksi rasistisen ryhmän toteuttamassa häirinnässä tai siinä, miten jaettu ilo kaappaa ihmisryhmän pauloihinsa urheilujoukkueen kannattajien voitonjuhlissa. Kollektiiviset tunteet ovat siis sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntyviä tunneikäytäntöjä, affektiivisia käytäntöjä (Wetherell 2012, 52–53). Esimerkiksi kiinnittyminen poliittisiin liikkeisiin kumpuaa usein syvistä peloista, ahdistuksesta, toiveista ja kuulumisen sekä kuulumattomuuden tunteista (Gould 2010, 29) ja voi toimia sysäyksenä poliittiseen toimintaan. Arlie Russell Hochschild (1979) onkin kuvannut tunnesäännöiksi ideologioihin liittyvää emotionaalista puolta. Hochschildin esittelemät tunnesäännöt liittyvät siihen, mitä kussakin tilanteessa pitäisi sosiaalisesti jaettujen sääntöjen mukaan tuntea. Esimerkiksi morsiamen tulisi hääpäivänään olla tyytyväinen ja onnellinen.

Sara Ahmed (2014, 45, 60, 67) puolestaan nimittää tunnetaloudeksi sitä prosessia, jossa tunteet toimivat pääoman tavoin syntyen ja voimistuen kierron kautta. Esimerkiksi rasismi ja nationalismi saavat leviämisesään voimaa kollektiivisista tunteista. Tunnetalous liittyy myös tapoihin, joilla tunteet vaikuttavat yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin (Coleman 2016). Ahmedin (2014, 14, 48) mukaan tunteet eivät sijaitse vain tietyissä symboleissa ja merkeissä, vaan niiden merkitys syntyy nimenomaan kierrossa ihmisten ja merkkien välillä ja tarttumisessa erilaisiin kohteisiin. Myös misinformaatiota ja disinformaatiota levittävät tahot ovat huomanneet tämän ja pyrkivät käyttämään hyväkseen tunteiden kiertoa ja tarttumista. Tunteita käytetäänkin hyväksi esimerkiksi propagandassa (Huhtinen & Halminen 2017).

Esimerkiksi kuvien kierrättäminen verkkoalustalta toiselle voi olla affektiivinen käytäntö, jonka kautta populistisen nationalistisen liikkeen kannattajat kytkeytyvät yhteen muiden samanhenkisten kanssa sekä ilmaisevat mielipiteitään ja kuulumistaan nationalistiseen yhteisöön (Hokka & Nelimarkka 2019). Artikkelissa IV käsittelemme sitä, miten naisvihaa levitetään verkossa ja määrättyjä ilmauksia pyritään saamaan tarttumaan yhteen mielikuvien luomiseksi. Naisvihaa levittävät tahot pyrkivät naamoimaan omat tunnepohjaiset agendansa rationaalisuutta korostavaan puhetapaan. Molemmat esimerkit edustavat tunnetaloudessa tapahtuvaa kiertoa.

Nykypäivän yhteiskunnallista tilannetta on kuvattu esimerkiksi notkeaksi (Bauman 2002, 8–10) ja huokoiseksi (Jokinen ym. 2015, 15), millä tarkoitetaan sitä, että yhteiskunnan rakenteet ja instituutiot ovat jatkuvassa muutoksessa ja epävakauden tilassa, jolloin yksilöiden odotetaan joustavasti sopeutuvan näihin muutoksiin. Prekarisaation käsitteellä kuvataan tätä elämän yleistä epävakautta ja haavoittuvuutta

(Bauman 2002, 193; Jokinen ym. 2015, 10–14). Jukka Peltokoski (2012) ehdottaa prekaari-sanalle suomenkieliseksi vastineeksi ”oikunalaisuutta”, mikä viittaa siihen, että prekaari elämä tarkoittaa vaikeuksia suunnitella omaa tulevaisuuttaan ja tehdä pitkälle kantavia päätöksiä.

Psykohistorioitsija Juha Siltala (2017) on kuvaillut taloudelliseen turvaan, työelämään ja opiskeluun liittyvää mielenmaisemaa, jossa x- ja y-sukupolvien edustajat elävät. Nuorten ahdistus kumpuaa Siltalan mukaan siitä, että viitseliäisyys tai yritteliäisyyskään eivät välttämättä anna takeita hyvästä tulevaisuudesta (emt. 160). Nuorten taloudellinen itsenäistyminen on lykkääntynyt, ja usein vielä kolmekymppisetkin saattavat tarvita taloudellista tukea vanhemmiltaan (Siltala 2017, 160–161, 176). Yhteiskunnallisten paineiden kokeminen tulee yksilön kannettavaksi, kun omaa elämää peilataan elämänpoliittisten keskustelujen kautta menestymisen normeihin (vrt. Siltala 2017, 199–200).

Elämän epävakautta, haavoittuvuutta, haurautta ja kyynistymistä voidaan käsitellä myös tunnelmana ja tunteiden rakenteena. Rebecca Coleman (2016) on esimerkiksi tulkinnut talouskurin leimaamaa kansainvälisen talouskriisin jälkeistä aikaa tunnelmaltaan pessimistisenä. Yhteiskunnallisten paineiden yksilöllistymiseen liittyen on myös toisinaan puhuttu ”masennuksesta tunnelmana” (Siltala 2017, 199–200).

Tunnelma liittyy Colemanin (2016) mukaan siihen, miten maailma joko elävöittää tai latistaa meitä. Siihen liittyy monia tekijöitä, kuten yksilöllisiä ja kollektiivisia tunteita sekä historiallisia ja muuttuvia olosuhteita. Coleman (2016) toteaa pessimismin olevan nimenomaan latistava tunnelma. Ben Highmoren ja Jenny Bourne Taylorin (2014) mukaan tunnelma koostuu yksilöllisistä ja kollektiivisista tunteista, orgaanisista ja epäorgaanisista elementeistä sekä muuttuvista, historiallisista ja hitaasti muuttuvista olosuhteista. Tunnelmien maailmat tai kuten minä niitä nimitän – tunnemaismat – ovat sekä elettyjä ja periytyviä, mutta myös yhteiskunnassa vaikuttavien voimakenttien muokkaamia (emt. 2014).

Riippumatta siitä, puhutaanko pessimismistä, prekarisaatiosta, hauraudesta, huokoisuudesta vai masennuksesta tunnelmana, viitataan yleensä samankaltaiseen jae-tuissa keskusteluissa ja kohtaamisissa syntyvään tunnemaismaan. Ylilaudan yhteiskunnallisiin keskusteluihin liittyen nimitän tätä pessimististä tunnelmaa prekarisaation tunnemaismaksi.

Ylilaudalla tarjoutuu mahdollisuus puhua henkilökohtaisista vaikeuksistaan julkisesti, mitä olen käsitellyt intiiminä julkisuutena (Berlant & Prosser 2011; Berlant 2008, viii). Foorumilla muodostuvat marginalisoituneet ryhmät eivät ole yhteisöllisiä, eikä niihin välttämättä identifioiduta tiiviisti. Foorumin vastajulkisuudet sijaitsevat

hajallaan toisistaan, jolloin ne eivät myöskään tuota laajamittaista aktivismia tai järjestäytymistä. Keskustelijat eivät kokoonnu yhteen ajamaan yhteisiä asioitaan, vaan heidän politiikkansa jää yksilötason elämänpolitiikaksi tai vastustavien taktiikoiden ja vastapuheen tuottamisen tasolle.

Jos sosiaalisessa mediassa jakaminen ymmärretään tunnetalouteen (Ahmed 2014, 45, 60–67) liittyvänä pääomana, sekään ei jakaudu tasaisesti yksilöiden kesken. Julkinen esiintyminen ja jakaminen sosiaalisessa mediassa on mahdollisempaa tietynlaisille, jo valmiiksi sosiaalista pääomaa omaaville yksilöille. Anonymiteetin suojissa pysyminen voi olla myös tapa irrottautua sosiaalisen median alustataloudesta ja huomiokilpailusta. Dobson, Carah ja Robards (2018, 9) huomauttavat, että sosiaalisen median liiketoimintamallien kannalta intiimien asioiden jakaminen sosiaalisen median alustoilla voidaan ymmärtää myös ilmaisena työnä (Terranova 2000). Alustatalous tuottaa intiimiä kansalaisuutta siinä mielessä, että jokainen puhuu itsestään ja yksityisistä asioistaan omasta individualistisesta näkökulmastaan käsin.

Tunnetyötä tehdään Ylilaudalla esimerkiksi kollektiivisesti jaettuina tunteina, elämäntilanteeseen liittyvänä tunnetyönä Hikikomerossa (artikkelit II & III), nimettömästi tehtyinä tunnustuksina ja avunpyyntöinä sekä vertaistukena. Tietynlaisessa verkkotilassa rakentuu omanlaisensa tunteiden rakenne, ja Ylilaudalla, erityisesti Hikikomero-alueella, se on aiemmin esittelemäni prekarisaation tunnemaisema.

Anonymiteetille perustuva julkisuus muodostaa sosiaalisen median näkyvyyden ja minätyön vastapainoksi julkisuuden, jossa negatiivisten tunteiden ilmaukset ja häpeällisetkin asiat on mahdollista tuoda keskusteluun. Ylilauta alustana muovautuu moneksi, muun muassa tunnetalouden kautta syntyvän prekarisaation tunnemaiseman tilaksi, miesintiimin puhettavan ja *communitas*-yhteisön mahdollistajaksi, elämäntilanteeseen liittyvän tunnetyön ja vertaistuen paikaksi sekä huumorin ja viihtymisen tilaksi.

Ylilaudan kaltaisessa anonymisissä ympäristössä intiimi julkisuus ei ole kaupallistettavissa yrityksen tarpeisiin, vaan se toimii irrallaan sosiaalisen median varsinaisesta alustataloudesta. Osalle marginalisoituneista keskustelijoista anonymiteetti voi tuoda tarpeellista turvaa, mutta toisia alustalla vallitseva kulttuuri pyrkii työntämään pois, mikä onkin Ylilaudan kaltaisen ympäristön ratkaisematon ristiriita. Se tarjoaa tilan miesintiimin puhettavan ja miesten aiheiden käsittelyyn, ja samalla Ylilaudan kollektiivinen kulttuuri pyrkii torjumaan nuorten naisten läsnäolon foorumilla (artikkeli IV). Ihanne sosiaalisen median kulttuurista, jossa intiimiyttä ja erilaisia emotionaalisia tyylejä voisi jakaa julkisesti ilman häpeää tai tuomitsemista (Dobson, Carah & Robards 2018, 14), ei toteudu Ylilaudalla ainakaan kaikkien ihmisryhmien osalta.

Miten kollektiiviset tunteet sitten kytkeytyvät intiimiin kansalaisuuteen? Intiimin elämän kenttään vaikuttavat yhä useammin myös verkossa tapahtuva intiimin elämän käsittely, verkossa työstettävä identiteettipolitiikka ja jopa intiimin elämän radikalisoituminen, josta esimerkiksi käyvät monenlaiset erityisesti verkossa toimivat miesasialiikkeet ja viettely-yhteisöt (ks. Nurminen 2017). Intiimiin kansalaisuuteen kuuluvat myös kollektiivisten tunteiden tuottamisen tavat. Esimerkiksi miesasialiikkeeseen kytkeytyvät radikaalit yhteisöt voivat pyrkiä rakentamaan kollektiivisia naisiin kohdistuvia negatiivisia tunnereaktioita (artikkeli IV). Tämä tapahtuu esimerkiksi katkeruuden ja kateuden tunteita herättelemällä ja valjastamalla niitä julkisen toiminnan käyttövoimaksi. Tällöin miesasialiikkeen toimijat pyrkivät ohittamaan koulun ja muiden auktoriteettien tuottaman tiedon ihmissuhteista ja seurustelusta ja korvaamaan sen omista lähteistään tuotetuilla värityneilläkin näkemyksillä. Miesasialiikkeen tuottama ja jakama tieto voidaan siis ymmärtää omanlaisenaan informaatiovaikuttamisena, jonka alueena ovat seurusteluun ja ihmissuhteisiin liittyvät neuvot.

Kollektiiviset tunteet ovat tulleet voimallisesti esiin viime aikojen julkisessa keskustelussa, esimerkiksi politiikan, urheilun ja yhteiskunnallisten liikkeidenkin analyysissä. Myös tutkimuksessa on yhä useammin tullut todetuksi, ettei tunnekokemusten vaikutusta yhteiskuntaan ja ihmisjoukkoihin ole syytä jättää huomiotta, vaan ne tarjoavat erinomaisen tarkastelukulman siihen, miten ihmisjoukkoja saadaan mobiilisoitua ja miten mielipiteisiin vaikutetaan. Tässä olen tarjonnut joitakin näkökulmia tunnemaiseman ja kollektiivisten tunteiden soveltamiseen verkkokeskustelujen tutkimuksessa.

4 ”KAMMATUN” AINEISTON ÄÄRELLÄ

Tässä luvussa kuvaan tarkemmin tutkimusprosessini kulun ja osatutkimuksissa käyttämäni tutkimusmenetelmät. Kuten monesti käy, tämäkin tutkimus muuttui varsin paljon tutkimussuunnitelmavaiheesta tutkimuksen toteuttamisvaiheeseen. Tutkimukseeni sisältyy aineksia kahdesta eri tutkimusprojektista, väitöskirjaprojektistani (2013–2019) sekä Visuaalisesti verkossa -tutkimushankkeesta (2015–2016). Alkuperäisen tutkimussuunnitelman fokuksessa oli nuorten syrjäytyminen ja siihen liittyvät keskustelut Ylilaudan Hikikomero-keskustelualueella. Koska tutkimukseni sijoittuu mediatutkimuksen kentälle, halusin saada myös laajemman käsityksen Ylilaudan keskusteluista. Silloin mukaan tulivat Ihmissuhteet-alueelta kerätty keskusteluaineisto sekä visuaalisuuteen liittyvät aiheet meemikuvien analyysin ja Instagramin käyttäjien haastattelujen (Visuaalisesti verkossa -projekti) muodossa.

Tutkimusmenetelmien osalta lähestymistapani on vahvasti soveltava, ja koko tutkimusprosessiani on ohjannut aineistolähtöinen laadullinen tutkimusote, jossa olen hyödyntänyt useita laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Lähtökohtanani tässä tutkimuksessa on konstruktionistinen ajatus siitä, että kielenkäyttö rakentaa sosiaalista todellisuutta. Sosiaalisella konstruktionismilla tarkoitetaan teoreettis-metodologista viitekehystä, joka liittyy läheisesti esimerkiksi diskurssianalyysin, retoriikan ja etnografian tutkimusperinteisiin (Jokinen 2016, 250). Sosiaalista konstruktionismia ohjaa kiinnostus sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen kielenkäytössä ja muussa ihmisten toiminnassa. Konstruktionistisen näkemyksen mukaan kieli ja sosiaalinen todellisuus ovat erottamattomia ja jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään (Jokinen 2016, 252–253).

Usein laadullisessa tutkimuksessa on lähtökohtana tulkitseva ote ilmiöihin ja tutkimusaiheeseen (Clarke 2019, 5). Laadullisen tutkimuksen kohteena on monesti ihmisen elämis- ja kokemusmaailma. Laadullinen tutkimusaineisto voidaan ymmärtää havaintoina ja näytteinä sosiaalisesta todellisuudesta, eivätkä tutkimuksen tulokset ole määrällisen tutkimuksen tapaan yleistettävissä. Sekä laadulliselle että määrälliselle tutkimukselle on kuitenkin yhteistä systemaattisuus, looginen argumentointi ja pyrkimys objektiivisuuteen (Alasuutari 1994, 22–23). Arja Jokisen (2016, 206, 251) mukaan laadullisissa lähestymistavoissa, kuten diskurssianalyysissä tai etnografisessa tut-

kimusperinteessä, lähdetään liikkeelle paikallisista käytännöistä alhaalta ylöspäin edeten, toisin sanoen aineistolähtöisesti. Sosiaaliset konstruktionistit esittävät esimerkiksi, että teknologia on sosiaalinen rakennelma, jota ei voida erottaa yhteiskunnasta ja ympäristöstä, jossa se on kehitetty. Erilaiset teknologiat siis kehittyvät osana sitä kulttuuria, jossa ne on suunniteltu (Dodge & Kitchin 2003, 25–26).

Tutkimuksessani olen hyödyntänyt sekä verkkoetnografian että diskurssianalyysin tutkimusperinteitä (Jokinen 2016, 249–265; Jokinen & Juhila 2016, 267–310) yhdessä aineistolähtöisen grounded theory -ajattelun kanssa (Airaksinen 2009; Charmaz 2006; Hallberg 2006). Diskurssianalyysillä ja etnografisella tutkimusotteella on paljon yhteneväisyyksiä (Jokinen 2016, 254), tärkeimpänä molempien lähestymistapojen kiinnostus toimijoiden kulttuuristen tulkintaresurssien käyttöön ja kiinnostus kulttuuristen itseäänselvyyksien tutkimiseen. Siinä missä diskurssianalyysi ymmärretään enemmänkin tekstin tulkintaan keskittyvänä tutkimusmenetelmänä, etnografisessa tutkimuksessa otetaan huomioon myös tutkijan kokemus, havainnot tutkittavasta ympäristöstä sekä tutkimuskohteen ja kontekstin tarkka kuvaus.

Grounded theory on alun perin Barney Glaserin ja Anselm Straussin (1980/1967) kehittämä tutkimusmenetelmä, jossa teoriaa pyritään luomaan empiirisestä aineistosta lähtien. Seurailen erityisesti Kathy Charmazin (2006, 10) kehittämää alkupe-
räistä menetelmää joustavampaa ja konstruktionistista sovellusta grounded theory -menetelmästä. Laadullisen tutkimuksen menetelmät eivät olekaan selvärajaisia, vaan niissä on paljon yhteneväisyyksiä ja päällekkäisyyksiä.

4.1 Pohdintoja tutkimusetiikasta

Internet-tutkimuksessa pätevät samat eettiset periaatteet kuin muillakin tutkimusaloilla (Turtiainen & Östman 2013, 50–52), ja tutkimus on sidoksissa tutkijan suhteeseen tutkimuskohteeseensa, kuten kulttuurintutkimuksessa yleensäkin. Laadullinen tutkimus edellyttää refleksiivisyyttä, jossa tulee tärkeäksi pohtia myös tutkijan omia ennako-oletuksia ja näkökulmia tutkittavaan aineistoon (Högbacka & Aaltonen 2015, 12–15).

Usein verkon tutkimusetiikasta keskusteltaessa on pohdittava tutkittavan materiaalin julkisuutta. Verkko on lähtökohtaisesti julkinen tila, mutta se sisältää myös paljon ”puolijulkista” tai yksityiseksi mielletävää sisältöä. Verkkokeskusteluja tutkittaessa joudutaan pohtimaan esimerkiksi kysymystä siitä, olisiko keskusteluihin osallistuvilta henkilöiltä pyydettävä lupa aineistojen käyttöön tutkimuksessa. Kun palvelu

ei edellytä kirjautumista, se on automaattisesti julkinen ”teksti”, mikäli tutkimuskohde ymmärretään tekstinä. Jos tutkimuskohde sen sijaan halutaan ymmärtää paikkana tai tilana, siihen olisi suhtauduttava sensitiivisemmin, tilan ominaisuuteen ja kulttuurin huomioon ottaen. (Esim. McKee & Porter 2009, 5–6.) Yhtä oikeaa menettelytapaa ei kuitenkaan ole; toisissa tapauksissa on välttämätöntä saada lupa tutkittavan yhteisön jäseniltä, toisissa se on jopa mahdotonta, jolloin keskusteluja voidaan seurata sivusta ”lurkkijana”.

Verkon tutkimuksessa on erityisen tärkeää tutkimuskohteeseen tutustuminen. Tutkijan tulisi ottaa huomioon käyttämänsä aineiston laatu, eli se miten intiimiä tai miten julkiseksi tarkoitettua se on (Turtiainen & Östman 2013, 51). Usein etnografinen ote tutkimukseen on tarpeen, jotta tutkija voi ymmärtää kyseisen verkkotilan kulttuurin sisältäpäin. Väärien tulkintojen välttämiseksi on tärkeää tuntea verkkotilan viralliset ja epäviralliset tavat ja säännöt. Oleellista on tuntea myös tutkimuskohteen kulttuuriset koodit. Erityisesti alakulttuurisissa verkkotiloissa, kuten Ylilaudalla, on monesti vaikeasti tulkittavaa materiaalia kuten sisäpiirin vitsejä tai omalaatuista kielenkäyttöä. Verkkoehtnografisella havainnoinnilla pyrin tässä tutkimuksessa tuottamaan esiyymmärryksen Ylilaudan kulttuurista, käytännöistä ja puhetavoista.

Erityisesti johonkin yhteisöön kohdistuvassa etnografisessa tutkimuksessa piilee vaara, että tutkija kadottaa kriittisen etäisyytensä kohteeseen ja ajautuu liian lähelle yhteisöä huomioimatta siihen sisältyviä ongelmia. Liikaa läheisyyttä tutkittavaan yhteisöön tulisi siis välttää. Esimerkiksi Anonymous-liikettä tutkinut antropologi Gabriella Coleman (2014) on saanut kritiikkiä siitä, että hän korostaa liaksi Anonymousin tekemiä tekoja, puolustelee sen tekemiä virheitä ja pyrkii omissa lausunnoissaan selittämään asioita liikkeen kannalta parhain päin (Chen 2014).

En ole tässä tutkimuksessa tarkastellut esimerkiksi ihmissuhteista keskustelevia henkilöitä (artikkeli IV) tai sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden keskusteluja (artikkeli III) yksilötasolla vaan lähestynyt niitä julkisena keskusteluna. Ymmärränkin tässä tutkimani ilmiöt ja nimettömästi käydyt keskustelut kulttuurisena ilmiönä, jolloin tutkitaan representaatioita eikä ihmisten yksittäisiä kokemuksia. Aineistooni kuuluvien Ylilaudan verkkokeskustelujen kommenttien ollessa nimettömästi kirjoitettuja, keskustelijoiden yksityisyys on mielestäni riittävästi suojattu. Aineistositaateista ei ole tunnistettavissa yksittäisiä kirjoittajia. Kuitenkin myös anonymisti käytyjen verkkokeskustelujen tutkimuksessa on tärkeää kunnioittaa suhtautuminen tutkittaviin, heidän kokemuksiinsa ja yhteisöönsä (McKee & Porter 2009, 7–8), mihin olen pyrkinyt esimerkiksi sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden keskusteluja tulkittessani (artikkeli III).

Artikkelin V aineisto poikkeaa muissa artikkeleissa käytetyistä verkkokeskusteluaineistoista. Viimeinen tutkimusartikkeli perustuu anonymisoituihin tutkimushaastatteluihin, ja esittelenkin artikkelin V menetelmät tarkemmin aluvussa 4.5.

Oma roolini tässä tutkimuksessa on ollut verkkokeskustelun ”lurkkijana” (Isomäki, Lappi & Silvennoinen 2013, 164), mistä roolista en ole tehnyt läsnäoloani tietäväksi foorumilla. Artikkelin V Instagram-kuvapalvelun käyttöön liittyvässä osatutkimuksessa roolini oli haastattelijan ja havainnoijan. Valitsin olla tuomatta omaa tutkijapositioniani esiin Ylilauta-foorumilla useista eri syistä. Koska Ylilaudan kulttuurissa on keskeistä anonymiteettiä, olisi tutkijana omalla nimellä esiintyminen rikkonut foorumin jaettua käytöskoodia (ks. esim. Auerbach 2012). Lisäksi foorumilla itsensä esiin tuominen voi altistaa tutkijan vihapuheelle ja häiriköinnille.⁶ Seuraavissa aluvuissa esittelen erikseen neljä käyttämäni laadullista tutkimusmenetelmää: verkkoetnografian, grounded theoryn, diskurssianalyysin ja haastattelututkimuksen.

4.2 Verkkoetnografinen ote

Laura Huttunen (2010, 31) kirjoittaa, että ”toiset ymmärtävät etnografian ennen kaikkea teknisluonteisena aineistonkeruutapana, jossa aineistoa tuotetaan havainnoinnin avulla, kun taas toiset tähdentävät etnografista otetta tietynlaisena kokonaisvaltaisuuden pyrkivänä otteena”. Olen lähestynyt Ylilautaa tutkimuskohteena mielessäni verkkoetnografinen ote. Etnografisessa tutkimuksessa tutkitaan ihmisiä heidän luonnollisissa toimintaympäristöissään, menetelmillä, joilla pyritään tavoittamaan tutkitavien ihmisten tai yhteisöjen sosiaalisia merkityksiä ja arkisia käytäntöjä. Etnografia on perinteinen antropologiassa, eli ihmisten kulttuurien tutkimuksessa, käytetty menetelmä, joka perustuu osallistuvalla havainnoinnilla ja havaintojen tarkalle kuvaamiselle. Etnografisessa tutkimuksessa tutkija on läsnä joko havainnoitsijana tai aktiivisena osallistujana, ja etnografisen kenttätöön kautta saatava tieto perustuu osallistuvan havainnoitsijan kokemuksiin (Isomäki, Lappi & Silvennoinen, 151) ja raportoidaan usein kirjoittamalla niin sanottua ”tiheää kuvausta” (Geertz 1973, 6), ilmiön monipuolista ja sävykästä kirjallista kuvausta.

Etnografisessa otteessa on keskeisessä asemassa kenttätö (Huttunen 2010, 45). Omassa tutkimuksessani havainnointi tapahtui verkkoympäristössä, ja ”kenttätöksi” muodostui ajan viettäminen Ylilauta-keskustelufoorumilla ja keskustelujen seuraaminen sekä ennen että jälkeen varsinaisen tutkimusaineiston tallentamisen. Ajan viettäminen foorumilla ja sen keskusteluihin ja konventioihin tutustuminen auttavat ymmärtämään tutkimuskohteen kontekstia. Yleiskuvan luominen Ylilaudan

kaltaisesta tutkimusaineistosta on erityisen tärkeää siksi, että foorumilla on paljon sisäisiä käytäntöjä, kuten foorumin sisäpiiriin kuuluvaa kielenkäyttöä, jota on mahdollon ymmärtää ulkopuolisena satunnaisena lukijana. Etnografisessa tutkimuksessa tutkimusta ovat sekä kirjallinen kuvaus että tutkimuskohteen analyysi ja tulkinta (Huttunen 2010, 38). Nimitän tässä toteuttamaani tutkimusta etnografiseksi sillä perusteella, että tutkin verkkotilassa määrättyä erityislaatuista kulttuuria, tiedostaen silti, että kyse ei ole puhdasoppisesta etnografiasta, vaan verkon etnografisesta tutkimuksesta. Olisi täysin mahdollista puhua myös verkon havainnoinnista.

Verkkoetnografialla tarkoitetaan erityisesti verkkoympäristöön kohdistuvaa etnografista tutkimusta, ja sen avulla tutkitaan usein verkkokulttuureita ja -yhteisöjä (esim. Boellstorf 2015; Isomäki, Lappi & Silvennoinen 2013; Kozinets 2010). Verkkoetnografisessa tutkimuksessa mennään yhteisöihin siellä missä ne toimivat, ja ymmärtään ne sosiaalisina ilmiöinä. Tiedontuotanto tapahtuu usein tutkittavan yhteisön kanssa yhdessä. Esimerkiksi antropologi Tom Boellstorf (2015) vietti etnografisessa tutkimuksessaan kaksi vuotta virtuaalimaailma Second Lifessa tarkkaillen ja havainnoiden sitä Tom Bukowski -nimisenä hahmona, jonka kautta hänen oli mahdollista olla vuorovaikutuksessa muiden Second Lifen käyttäjien kanssa. Etnografia onkin pohjimmiltaan ihmisten luomien kulttuurien tutkimista.

Verkkoetnografia on varsin joustava menetelmä, jota voi soveltaa monin eri tavoin. Verkossa tehtävässä etnografisessa tutkimuksessa käytetyt termit ovat myös vaihtelevia. Useissa tutkimuksissa puhutaan esimerkiksi ”etnografisesta lähestymistavasta” tai ”etnografiasta internetin välityksellä”. Robert Kozinets (2010) käyttää omasta etnografisesta lähestymistavastaan lanseeraamaansa netnografia-käsitettä.

Tutkimusmenetelmänä ja tutkimussuuntauksena verkkoetnografia sopii erityisen hyvin erilaisten verkko-yhteisöjen ja alakulttuurien tutkimiseen. Tutkimuskohteena voivat olla esimerkiksi yhteisöt, hakkerikulttuurit tai muut alakulttuuriset ryhmät, lasten ja nuorten mediankäyttö tai vaikkapa peliympäristöt. Verkkoetnografiseen tutkimukseen ei ole valmista kaavaa, vaan se edellyttää tutkijalta jossain määrin improvisaatiokykyä, perusteellista itsereflektiota ja oman tutkijaposition huomiointia. Menetelmässä korostuu tutkittavaan ympäristöön uppoutumisen kokemus (Hine 2015, 19–20).

Seurasin Ylilaudan keskusteluja ”lurkkijan” (Isomäki, Lappi & Silvennoinen 2013, 164) roolissa. Usein verkkotilojen tutkimuksessa tutkijan osallistuva havainnointi ja oman roolin tuominen esiin yhteisössä esitetään ihanteena (McKee & Porter 2009, 91–93). Vihamielisiin yhteisöihin kohdistuvassa tai muuten riskialttiita aiheita käsittelevässä tutkimuksessa (esim. Marwick, Blackwell & Lo 2016; Marwick & Lewis 2017) aktiivinen osallistuminen ei useinkaan ole tutkijan kannalta järkevää. Lurkkijan

roolissa osallistuvat jäävät usein näkymättömiin. He eivät julkisesti ilmaise osallistumistaan, mutta seuraavat ja kuuntelevat yhteisöä tarkasti.

Etnografisessa tutkimuksessa kenttämuistiinpanoilla, päiväkirjoilla ja lokikirjoilla on tärkeä merkitys, koska ne luovat perustan tiheälle kuvaukselle (Geertz 1973, 6). Tutkimuksessani tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen painottui erityisesti tutkimuksen alkuvaiheeseen. Keräsin tutkimuspäiväkirjaan havaintojani ja pohdintojani Ylilaudalta ja keräämästäni aineistosta. Aloitin havaintojen kirjaamisen jo 21.11.2013, ennen varsinaisen aineiston keräämistä. Jo ensimmäisissä merkinnöissä kiinnitin huomiota moniin naisvihaa ilmaiseviin viesteihin sekä foorumille ominaiseen kielenkäyttöön. Ensimmäiset kirjaukset tutkimuspäiväkirjaan ovat melko lyhyitä mainintoja, ja niihin on esimerkiksi kirjattu joitakin Ihmissuhteet-alueen yleisiä aihepiirejä. Tässä vaiheessa tavoitteena oli luoda jonkinlainen esiyymmärrys foorumista ennen aineiston keräämistä ja varsinaista analyysia.

Vaikka Ylilauta-foorumi on jatkuvasti muuttuva, ja keskustelujen järjestys elää koko ajan, pyrin silti systemaattiseen aineiston keräämiseen, jota en tulisi esimerkiksi tallentaneeksi samaa keskusteluketjua useampaan kertaan. Päädyin tallentamaan Hikikomero-alueelta keskusteluaineiston yhden päivän, 16.5.2014, aikana. Tallensin systemaattisesti kaikki avaamieni ensimmäisten 20 sivun keskusteluketjua kahdessa muodossa, sekä selaimen Zotero-lisäosan avulla että pdf-tiedostoina. Samanaikaisesti jatkoin Ylilaudalla käynnissä olevien keskustelujen havainnointia ja seuraamista. 23.5.2014 tallensin samankokoisen aineiston samalla periaatteella myös Ylilaudan Ihmissuhteet-keskustelualueelta. Yhteensä keskusteluketjuja eli keskustelulankoja tuli aineistoon Hikikomero-alueelta 300 ja Ihmissuhteet-alueelta 300.

Kiinnostavana tapausesimerkkinä nousi aineiston keräämisen vaiheessa esiin 23.5.2014 tapahtunut ampumistapaus, jossa amerikkalainen nuori mies, Elliot Rodger, ampui useita muita ihmisiä ja itsensä ilmoittaen syyksi sen, että ei saanut huomiota haluamiltan naisilta. Tapauksesta keskusteltiin vilkkaasti Ylilaudan Ihmissuhteet-alueella. Tallensin myös nuo keskustelut aineistooni, ja ne tuovatkin hyvin esiin myös keskustelupalstan yleistä dynamiikkaa ja kommentoivat aiempien keskustelujen sisältöjä. Palstalla analysoidaan ampujan ongelmia ja peilataan niitä ongelmiin, joita anonyymit keskustelijat ovat aikaisemmissa keskusteluissa käsitelleet (artikkeli IV).

Harkitsin tutkimuspäiväkirjassani esimerkiksi narratiivisen analyysin tai kyselytutkimuksen tekemistä; ideoita, jotka eivät sellaisenaan toteutuneet lopullisessa tutkimuksessa. Pohdin muun muassa myös sitä, voivatko pahimmin naisvihamieliset viestit olla yhden tai muutaman kirjoittajan tekemiä, mihin kysymykseen on mahdotonta saada lopullista vastausta. Tutkimani keskustelut pitääkin ymmärtää moniäänisinä ja moninaisina teksteinä, joista ei ole mahdollista saada selville kirjoittajien intentioita

tai taustatekijöitä (vrt. Charmaz 2006, 39–40). Kommentoijien taustatietojen puute ei kuitenkaan vähennä keskustelujen arvoa tutkimusaineistona.

Refleksiivisillä tutkimuskäytännöillä tarkoitetaan sitä, miten tietoa tuotetaan ihmisten ja asioiden kohtaamisen perusteella. Etnografisessa tutkimuksessa on tärkeää tunnistaa ja tunnustaa oma tutkijapositioni sekä sen vaikutus tutkimuksen tekemiseen ja tulkintaan. Tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen mahdollisti eteen tulleiden ilmiöiden pohtimisen vapaasti ja niihin palaamisen myöhemmin. Tutkimuspäiväkirjan kirjoittaminen auttaa myös refleктоimaan omia havaintojaan jopa vuosien päästä niiden tekemisestä. Onkin mahdollista, että myöhemmin päiväkirjaan tehtyihin havaintoihin saa uudenlaista perspektiiviä ja aiemmat tulkinnat muuttuvat ja saavat uusia sävyjä.

Oman tutkimukseni edetessä siihen avautui myös uusia tasoja. Esimerkiksi uuskonservatiivisuuden vaikutus verkkokeskusteluissa (artikkeli IV) tuli ymmärrettävämmäksi tutkimusprosessin loppua kohden, kun törmäsin muiden tutkijoiden samankaltaisiin havaintoihin (esim. Rafail & Freitas 2019; Marwick & Lewis 2017; Masanari 2015, 127–143). Tutkimuspäiväkirjan avulla voi myös havaita sen, miten tulkinnat aineistosta saattavat muuttua analyysin edetessä. Tutkimuspäiväkirja oli minulle keskeisessä osassa tutkimuksen alkuvaiheessa, mutta huomasin sen merkityksen vähenevän myöhemmin, kun aineisto oli tullut tutummaksi. Yhteenvedon kirjoittamisen vaiheessa oli kuitenkin taas hyödyllistä palata tutkimuspäiväkirjaan tehtyihin havaintoihin.

Erilaiset tutkimusaineistot voidaan jaotella esimerkiksi sen mukaan, miten paljon tutkija on vaikuttanut niiden syntyyn. Suljettu kyselykaavake on täysin tutkijan laatima valmiine vastausvaihtoehtoineen. Jatkumon toiseen päähän taas sijoittuu luonnollisesti syntynyt ”holtiton” verkkokeskusteluaineisto, jonka muodostumiseen tutkija ei ole vaikuttanut millään tavalla. Christine Hine (2015, 157–161) kuvaa verkkokeskustelujen etnografista tutkimusta huomaamattomaksi menetelmäksi, jossa tutkittava aineisto on löydettyä ja luonnollisesti, ilman tutkijan vaikutusta syntynyttä. Hine (emt., 157) varoittaa, että pelkkää verkkokeskustelujen lukemista ei tulisi pitää etnografisena tutkimuksena, mutta samaan hengenvetoon hän toteaa, että verkkotilojen huomaamaton tarkastelu voi kuitenkin sinällään olla etnografinen kokemus, johon on mahdollista uppoutua syvällisesti. Hine (emt., 5) katsoo, että verkon etnografista tutkimusta tarvitaan, jotta ”ymmärtäisimme mitä on meneillään”. Pyrinkin yhteenvedon kirjoittaessani nostamaan eri tutkimusartikkeleistani esiin niitä yhdistäviä havaintoja ja asettamaan tutkimuksen tulokset ”aikalaisdiagnostiseen” kehykseen (Noro 2000, 323–325).

4.3 Aineistolähtöinen grounded theory

Grounded theory -tutkimuksella tarkoitetaan aineistolähtöistä laadullista tutkimuksen tekemisen tapaa, jonka kehittivät Barney Glaser ja Anselm Strauss (1980/1967), ja jossa jatkuvaan refleksiiviseen vertailuun perustuvan koodausprosessin kautta tuotetaan tutkimusaineistoon pohjautuvaa ymmärrystä aineistosta sekä siihen liittyviä käsitteitä. Lopputuloksena syntyy usein ydinkategoria tai -kategorioita, ylempiä ja abstraktimpia käsitteitä, jotka kuvaavat aineistoa ja muodostuvat tutkimuksen keskeisiksi tuloksiksi (ks. esim. Airaksinen 2009, 70, 76–83; Hallberg 2006). Termi ”grounded theory” aiheuttaa joskus sekaannusta, koska välillä sillä viitataan sekä menetelmään että sen lopputuloksena syntyvään teoriaan.

Menetelmänä grounded theoryn keskeisiin piirteisiin kuuluvat jatkuvan vertailun tekeminen, iteroiva prosessi, jossa liikutaan jatkuvasti empiirisen aineiston ja kehittyvän analyysin välillä, sekä aineistolähtöinen teorianmuodostus. Grounded theory onkin induktiivista yksityisestä yleiseen etenevää päättelyä. Tutkimusaineistosta edetään koodaamisen, muistioiden kirjoittamisen ja kategorisoinnin kautta kohti yhä abstraktimpia kategorioita, joista mahdollisesti nousee esiin myös teoreettisia käsitteitä (Charmaz 2006, 5–8).

Olen tutkimukseni alusta lähtien ottanut vaikutteita grounded theory -menetelmästä ja käyttänyt aineiston koodauksessa apuna Atlas.ti-ohjelmistoa. Laadullisen aineiston analysoinnissa käytetty Atlas.ti on kehitetty grounded theory -perinteen ja sisällönanalyysi-menetelmän pohjalta. Keväällä 2014 kerätyn tutkimusaineistoni koodaus ja analyysi on tehty Atlas.ti-ohjelman avulla vuosien 2015–2018 aikana.

Halusin lähestyä laajaa verkkokeskusteluaineistoani avoimin mielin ja aineistolähtöisesti. Minulla oli jonkinlainen esiyymmärrys aineistosta sen perusteella, että olin seurannut ja havainnoinut keskusteluja jo ennen aineiston tallentamista. Atlas.ti-ohjelman avulla koodaaminen voidaan aloittaa joko valmiiksi määritettyjen koodien avulla tai avoimesti, jolloin koodauksen alkaessa ei ole selvillä mitä koodikategoriat tulevat olemaan. Jälkimmäisessä tavassa koodikategoriat syntyvät aineistolähtöisesti koodauksen edetessä sen perusteella mistä keskusteluissa puhutaan. Lähdin koodaamaan ja kategorisoimaan keskusteluaineistoa ilman etukäteen laadittuja koodeja. Aloin siis luokitella keskustelujaksoja koodeihin sitä mukaa kun luin niitä ja havaitsin mitä aiheita keskusteluissa käsiteltiin. Kävin koko aineiston läpi muutamaan kertaan. Koodattu jakso muodostui sen perusteella mistä asiasta jaksossa puhuttiin (esimerkiksi ”käsitys naisista” tai ”ulkonäkö”) tai mitä toimintaa se edusti (”neuvojen pyytäminen”). Prosessin aikana yhdistin joitakin koodeja ja muutin joidenkin koodikategorioiden nimiä. Käytin myös jonkin verran muistiinpanojen eli memojen kirjaamista

Atlas.ti-ohjelmaan. Laadullinen analyysi kytkeytyy vahvasti tutkijan henkilökohtaisiin valintoihin, jolloin koodattaessa tulevat yleensä merkityiksi ne jaksot, joita tutkija pitää merkittävänä ja kiinnostavana.

Ylilaudan Ihmissuhteet-aluetta käsittelevässä osatutkimuksessa (artikkeli IV) keskustelut sisälsivät paljon stereotyyppisiä käsityksiä sukupuolista ja sukupuolirooleista. Useat keskusteluista osoittautuivat kiisteleviksi, ja niissä esiintyi sekä konservatiivista naisvihaa että naisvihaa vastustavia puheenvuoroja. Koodauksen edetessä sukupuolten vastakkainasettelu nousi keskusteluissa keskeiseksi, jolloin ”sukupuolten sota” nousi esiin eräänlaisena ydinkategoriana.

Etnografian ja grounded theory -menetelmän keskinäisen suhteen tässä työssä voisi summata niin, että etnografisen otteen avulla saavutetaan esiyymmärrys tutkimuskohteena olevista keskusteluista ja verkkotilasta, jossa ne ovat syntyneet. Grounded theory -menetelmällä taas ”kammataan” tätä keskusteluaineistoa keskeisten kiinnostavien teemojen löytämiseksi ja ylemmän tason teoreettisten käsitteiden ja kategorioiden tunnistamiseksi.

4.4 Diskurssianalyysi

Artikkelissa IV analysoin myös diskurssianalyysin avulla Ylilaudan Ihmissuhteet-alueen keskusteluita. Diskurssianalyysissä kielenkäyttö ymmärretään toimintana ja tekemisenä (Suoninen 2016, 232), ja keskeiseksi analyysissä nousee se, mitä kielenkäytöllä tehdään. Diskurssilla tarkoitetaan tällöin kielen käytäntöjen merkitysjärjestelmää, jossa kieli toimii sosiaalista todellisuutta rakentaen (Wetherell 2012, 52; Jokinen ym. 2016, 34). Ajatus kielestä todellisuuden rakentajana on keskeinen. Diskurssianalyysiä on mahdollista soveltaa monenlaisin tavoin, ja tässä olen hyödyntänyt suomalaisessa yhteiskuntatieteessä usein käytettyä diskurssianalyysin suuntausta (Suoninen 2016, 230), joka pohjautuu brittiläiseen traditioon (esim. Billig 1996; Potter 1996).

Margaret Wetherell on kiinnittänyt huomiota kahden yleisen ja monella tavalla määritellyn käsitteen, affektin ja diskurssin väliseen suhteeseen. Diskurssi voidaan määrittellä monin tavoin, esimerkiksi puhetavaksi tai arkiseksi kielen käytännöksi, kuten teksti, keskustelut tai tarinat (Wetherell 2012, 51–53). Wetherell ymmärtää diskurssin ja affektin yhdessä toimivina. Hän kuvaa affektiivisen käytännön käsitteellisesti, millaisia vaikutuksia affektin ja diskurssin yhteistoiminnalla on erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa (emt. 52–53).

Tutkimusartikkelissa IV kuvaan affektiivisen käytännön syntyvän retoristen keinojen yhdistyessä voimakkaaseen tunnekokemukseen. Keskusteluissa käytettiin populistisen retoriikan keinoja kuulijoiden vakuuttamiseksi, ja tämä retoriikka yhdistyi myös voimakkaisiin tunnekokemusten ilmaisuihin affektiivisiksi käytännöiksi. Keskusteluissa esimerkiksi kanavoidaan loukatun oikeutuksen ja vihamielisyyden kokemuksia kollektiiviseksi naisiin kohdistuvaksi vihaksi. Artikkelissa diskurssin ja tunteen yhteisvaikutuksesta syntyviä affektiivisiä käytäntöjä ovat esimerkiksi naisiin kohdistuva vihamielinen puhetapa tai internetissä tapahtuva trolloaminen, jossa tietynlaisin retorisin keinoin pyritään saamaan aikaan tunnereaktio kanssakeskustelijoissa.

Artikkelin IV analyysissäni liitän verkkokeskusteluissa esiin nousevat konkreettisen tason diskurssit osaksi suurempaa kokonaisuutta, verkossa yllärajaisesti kiertäviä naisvihan diskursseja. Diskurssin tasolla naisvihamielistä ajattelua edistetään monenlaisin retorisin keinoin, kuten naisia toiseuttamalla, poissulkemalla, suostuttelemalla, määrittelemällä negatiivisesti, auktoriteettiin vetoamalla, huumorilla, vastakkainasetteluilla ja henkilökohtaiseen kokemukseen vetoamalla. Tunteet voidaan tällöin ymmärtää toiminnan lähteenä, joko hyvän- tai pahantahtoisina ihmisiä toimintaan motivoivina voimina (Gould 2010, 23, 29). Käytännössä tunteiden motivoiva toiminta voi näkyä diskursseina ja puhetapoina.

Tässä väitöstutkimuksessa käyttämiäni tutkimusmenetelmiä voisi kuvata niin, että olen käyttänyt menetelmiä tutkimuksen eri tasoilla erilaisiin tarpeisiin. Grounded theory -menetelmää olen hyödyntänyt laajan aineiston ”kampaamiseen” Atlas.ti-ohjelmassa, aineistoon tutustumiseen, yleiskuvan luomiseen sekä keskeisten teemojen hahmottamiseen. Verkkoeetnografista otetta taas olen käyttänyt tutkimuskohteen kontekstiin tutustumiseen, siis Ylilaudan kulttuurin, kielenkäytön ja käyttötapojen ymmärtämiseen. Diskurssianalyysin avulla olen pureutunut keskusteluihin konkreettisemmalla käytännön kielenkäytön ja retoriikan tasolla. Kukin menetelmä on palvelut omaa tarkoitustaan omalla tasollaan.

4.5 Artikkelin V poikkeava aineisto – tutkimushaastattelut

Artikkelin V muista poikkeava aineisto pohjautuu Visuaalisesti verkossa -tutkimushankkeen laadulliselle yleisötutkimukselle Instagramin käytöstä. Halusin sisällyttää väitöskirjaan tämän menetelmältään ja aineistoltaan erilaisen osatutkimuksen siksi, että pystyn sen avulla tuomaan esiin tavanomaisten sosiaalisen median alustojen, kuten Instagramin tai Facebookin sekä nimettömästi käytettyjen alakulttuuristen alus-

tojen, kuten Ylilaudan, erilaiset toimintalogiikat. Artikkelin V tutkimustulokset kuvastavat valtaviiran sosiaalisen median palvelun käyttötapoja, nostaten esiin sosiaalisen median yksityisyyskysymyksiin liittyviä väitteitä. Kuten kirjoitin aiemmin: siinä missä Instagram-sovelluksessa esitetään huolellisesti rakennettua visuaalista itseilmaisua, voidaan Ylilaudalla anonymiteetin turvin tuoda esiin asioita tai asenteita, jotka muuten pidettäisiin piilossa. Asetan tässä tutkimuksessa vastakkain Instagramin kaltaiset suosituimmuudelle ja näkyvyydelle perustuvat sosiaalisen median alustat ja Ylilaudan kaltaiset anonymisti käytetyt verkkotilat, joissa käyttäjien tittelit ja identiteetit on jätetty syrjään. Tämän asetelman perustelemiseksi artikkelin V aineisto on hyödyllinen.

Artikkelin V osatutkimuksessa haastateltiin viittä aikuista, jotka olivat vasta hiljattain aloittaneet Instagramin käytön. Lisäksi kolmessa fokusryhmähaastattelussa haastateltiin yhteensä kymmentä nuorta, jotka olivat käyttäneet Instagramia jo yli vuoden. Aikuiset haastateltavat olivat keski-ikäisiä (30–50-vuotiaita). Nuoret haastateltavat olivat 15–16-vuotiaita tyttöjä ja poikia. Sekä teema- että fokusryhmähaastattelussa pyrittiin saamaan näkymää Instagramin käyttäjien kokemuksiin ja sovelluksen käyttöön liittyviin tunteisiin. Haastattelujen lisäksi tutkimuksessa havainnoitiin haastateltavien omia Instagram-kuvia. Haastateltavat hankittiin lumipallomenetelmällä, tutkijoiden omista verkostoista, joten osa haastateltavista oli tutkijoille ennestään tuttuja, osa täysin tuntemattomia.

Aikuisten yksilöhaastatteluissa noudatettiin teemahaastattelun (Hirsjärvi & Hurme 1995, 39–46) periaatteita. Haastattelu eteni temaattista haastattelurunkoa seuraten ja siihen sisältyi sekä yleisempiä keskustelun teemoja että joitakin yksityiskohtaisempia kysymyksiä. Teemahaastattelun periaatteiden mukaisesti tarkoituksena oli antaa haastateltaville mahdollisimman suuri vapaus kertoa omista tunteistaan, kokemuksistaan ja mielipiteistään. Teemahaastattelu on strukturoitua haastattelua vapaampi haastattelumenetelmä, jossa edetään määrättyjen teemojen pohjalta, ei valmiiksi muotoiltuja yksityiskohtaisia kysymyksiä seuraten (Hirsjärvi & Hurme 1995, 35–37). Teemahaastattelu onkin keskustelunomainen tilanne, joka mahdollistaa myös haastateltavan omien teemojen ja ajatusten tuomisen esiin. Nuorten fokusryhmähaastatteluissa käytettiin samaa haastattelurunkoa teemoineen, mutta ryhmähaastattelut olivat vielä keskustelevampia, koska fokusryhmässä osallistujat kommentoivat ja täydensivät myös toistensa vastauksia. Haastattelijana minulla oli mahdollisuus edetä suunnitellusta rungosta poikkeavalla tavalla, jos kiinnostava puheenaihe ilmeni.

Koska tunnekokemuksilla oli keskeinen osa Visuaalisesti verkossa -tutkimuksen suunnittelussa, pyrimme saamaan haastatteluista mahdollisimman rikkaita ja syväli-

siä kysymällä kysymyksiä esimerkiksi haastateltavien tunteista, kokemuksista ja reaktioista Instagramin käyttöön liittyen. Valitsimme haastatteluissa kysytyt kysymykset niin, että päästäisiin käsi käsi myös tunteisiin, joita haastateltavilla liittyi Instagramin käyttöön sekä niihin kuviin, joita he jakoivat ja joista he pitivät. Haastatteluissa käsiteltiin viittä teema-alueita: palvelun käyttö, ajatukset ja tunteet, sosiaalinen vuorovaikutus, kaupallinen sisältö ja sovelluksen ominaisuudet. Kysymykset käsitelivät esimerkiksi Instagramiin liittyviä ennako-oletuksia, käyttötilanteita, oman profiilin rakentamiseen ja jakamiseen liittyviä valintoja, tunteita ja mielikuvia, visuaalista ilmaisuja, yhteyksien luomista muihin käyttäjiin sekä Instagramista löytyvää kaupallista sisältöä.

Haastattelut pyrittiin pitämään mahdollisimman avoimina, jotta annettiin tilaa haastateltavien vapaalle assosiaatiolle ja itsereflektiolle. Ennen haastatteluja aikuiset haastateltavat myös täyttivät viiden päivän ajan mediapäiväkirjaa, johon he kirjasivat kokemuksiaan Instagramin käytöstä ja vastasivat jokaiselle päivälle asetettuun ”päivätehtävään”. Tehtävän tavoitteena oli herätellä heitä pohtimaan monipuolisemmin ja kriittisemmin omaa toimintaansa Instagramissa. Myös haastateltavien omiin profiileihinsa laittamia kuvia katsottiin haastattelutilanteissa ja käytettiin keskustelun virikkeinä. Haastattelut äänitettiin, litteroitiin ja analysoitiin Atlas.ti-ohjelmaa käyttäen.

Myös tämä osatutkimus on luonteeltaan konstruktivistinen. Siinä tutkittiin haastattelupuhetta, jossa haastateltavat merkityksellistävät kokemuksiaan Instagramin käytöstä. Haastattelupuheen avulla myös rakennetaan todellisuutta, tuottamalla esimerkiksi käsityksiä parhaista tavoista luoda autenttisuuden vaikutelmaa tai suojata yksityisyyttään sosiaalisessa mediassa.

4.6 Tutkimuksen ongelmakohtien pohdintaa

Minna Nikunen (2008, 156–159) on käsitellyt sitä, miten erityisesti vaikeisiin ja sensitiivisiin aiheisiin liittyvät tutkimusaineistot voivat herättää tutkijassa tunteita, kuten vihaa, kiukkua ja surua. Varsinkin aineiston koodauksen vaiheessa Ylilauta-aineistoon syventyminen herätti minussa monenlaisia tunteita huvittumisesta järkytykseen ja turhautumiseen. Verkkokeskusteluaineistot olivat välillä raskaita lukea niiden sisältämien tylyn keskustelutyylin, runsaan naisvihan, satunnaisten järkyttävien kuvien ja esimerkiksi masennusta ja muita mielenterveyden ongelmia käsittelevien keskusteluketjujen takia.

Joskus sensitiivisiä ja järkyttäviä aiheita tutkittaessa voi olla tarvetta työnohjaukselle, jossa tutkimusaineistojen herättämiä tunteita ja niiden mahdollista epämiellyttävyyttä voi käsitellä. Oman tutkimusprosessini aikana minulla ei ollut käytössä varsinaista työnohjausta, mutta sain merkittävää tukea työyhteisöstä. Korvasimme työnohjouksen tutkijaryhmien kokoontumisilla, joissa pystyin esittelemään aineistoani muille tutkijoille luottamuksellisessa ilmapöytätyössä ja keskustelemaan siitä. Pitkien koodausrupeamien aikaan huomasin, miten raskaan aineiston lukeminen alkoi vaikuttaa omaan ajatteluun. Esimerkiksi Ihmissuhteet-alueen keskusteluissa esitettiin jatkuvasti naiskupuolta negatiivisessa valossa, ja tämä negatiivinen ja vihamielinen puhe kohdistui tietenkin myös minuun naisena. Tällöin koodaamisesta oli pidettävä jonkin aikaa taukoa ja tehtävä jopa useamman päivän ajan jotain muuta. Vastaavanlaista raskaita aiheita koskevaa aineistoa käsitellessään tutkijan on tärkeää huolehtia riittävien taukojen pitämisestä ja omasta hyvinvoinnistaan.

Riskialttiita tai sensitiivisiä aiheita tarkasteleva tutkija voi yhä helpommin joutua alttiiksi verkkohäirinnälle. Alice Marwick, Lindsay Blackwell ja Catherine Lo (2016) ovatkin kirjoittaneet tutkijoille ohjeistuksen siitä, miten suojata itsensä verkkohäirinnältä. Ohjeessa esitetään useita keinoja, joilla tutkija voi suojata itseään. Näihin keinoihin kuuluu esimerkiksi salasanojen suojaaminen ja henkilökohtaisten tietojen, kuten puhelinnumeron tai osoitteen poistaminen verkkosivuilta. Tällaiset suojautumisen keinot tulevat entistä tärkeämmiksi esimerkiksi verkon vihapuheen tutkijoille.

Reddit-foorumia käsittelevässä kirjassaan tutkija Adrienne Massanari (2015) pohdii ansiokkaasti omaa suhdettaan Redditiin sekä foorumin käyttäjänä että tutkijana. Massanarin (emt., 32–39) mukaan Reddit toimii lahjataloutena, jossa keskustelijat auttavat toisiaan, jakavat ja saavat ”karma-pisteitä” ja jopa ostavat pitsaa tai lahjoja niitä tarvitseville. Massanari sai jopa hienoja joululahjoja anteliaalta tuntemattomalta Reddit-käyttäjältä, osallistuessaan yhteisön toimintaan. Hän kuitenkin päätyy lopulta hyvin kriittisiin näkemyksiin Redditiin alustana, joka ei tutkimuksen tekemisen aikaan pyrkinyt rajoittamaan haitallista vihapuhetta (emt., 159–165).

Ylilaudan tai Redditiin kaltaisia tiloja tarkasteleva tutkija onkin väistämättä ristiriitaisten kysymysten ääressä. Näillä alustoilla viljelty vihapuhe on yksiselitteisesti tuomittavaa, mutta koko foorumia ei kuitenkaan voi leimata siellä esiintyvien häiritsevien sisältöjen vuoksi. Massanari (2015, 36–38; 159–165) kuvaa hyvin sitä, miten hänen suhtautumisensa Redditiin muuttui innostuneesta kriittiseksi tutkimuksen edetessä. En itse ollut tutkimukseni alkaessa varauksettoman innostunut Ylilaudasta, mutta en myöskään väheksy siellä käytäviä mielenkiintoisia ja tärkeitäkin keskusteluja sen vuoksi, että vihaa lietsovat tahot ovat huomanneet anonyymit keskustelut itselleen hyödyllisiksi kanaviksi. Ylilaudasta on moneksi, ja se osoittautuu alustaksi, joka

taipuu erilaisiin tarpeisiin ja monenlaisten päämäärien ajamiseen. Vihapuheen torjuminen ja tuomitseminen on tullut entistäkin tärkeämmäksi. Kysymykset vihapuheen tuomitsemisesta ja tutkimusetiikasta ovatkin mediatutkijoille tässä ajassa syvällisen pohtimisen arvoisia.

On kuitenkin vielä todettava, että sekä yhteiskunnallinen tilanne että Ylilauta alustana ovat muuttuneet oman tutkimukseni kuluessa vuodesta 2014 vuoteen 2019.⁷ On mahdollista, että myös Ylilaudan käyttäjäpopulaatio on jossain määrin muuttunut näinä vuosina. Tässä tutkimuksessa tekemäni havainnot perustuvat vain aineistoon keväältä 2014, enkä voi tehdä päätelmiä poliittisesta vaikuttamisesta Ylilauta-foorumilla esimerkiksi vaalikeväänä 2019.

Verkkokeskusteluaineistoni oli haastava käsitellä sen laajuuden takia. Jälkikäteen ajateltuna pienempikin verkkokeskustelujen korpus olisi todennäköisesti riittänyt samojen havaintojen tekemiseen. En kuitenkaan aineistoa kerätessäni tiennyt millaiseksi aineisto muodostuisi, joten halusin varmistaa sen riittävyden ja kerätä varsin laajat aineistot, 300 keskusteluketjua, sekä Hikikomero- että Ihmissuhteet-alueilta. Suuren aineiston hallinnassa Atlas.ti-ohjelmasta oli merkittävä apu. Ohjelman hakutoiminnon avulla pystyin tiettyjen avainsanojen kautta hakemaan niitä lainauksia, joiden muistin olevan aineistossa, mutta joiden sijaintia en tarkalleen muistanut.

Artikkelin V poikkeavan aineiston sisällyttäminen tutkimukseen tuotti omat haasteensa tämän osatutkimuksen sovittamisessa yhteen muun tutkimuksen kanssa. Visuaalisesti verkossa -tutkimus toteutettiin väitöskirjatyöni ollessa alkuvaiheessaan, jolloin minulla ei ollut vielä selkeää käsitystä siitä, millaiseksi tutkimuksen muut osat muodostuisivat. Samaten artikkeli I sisältää varsin vähän yhteisiä teemoja artikkelien II–IV kanssa.

Jälkikäteen ajatellen olisin voinut hyödyntää tutkimuspäiväkirjaa enemmän ja systemaattisemmin työn edetessä. Minulle tutkimuspäiväkirja toimi lähinnä epämuodollisena päiväkirjamaisena reflektiopintana, mutta siihen olisi voinut kirjata vielä tarkempia havaintoja aineistosta. Tutkimuspäiväkirjan kirjoittamisen ottaminen säännölliseksi rutiiniksi, olisi varmasti ollut hyödyllistä tutkimuksen kokonaisuuden kannalta.

Aineistolähtöinen induktiivinen tutkimusmenetelmäni muodostui eräänlaiseksi aineiston ”kampaamiseksi”, jossa hajanaisista ja moniulotteisista keskusteluista nousivat lopulta esiin tärkeimmät teemat: sosiaalisesti syrjäanvetäytyneiden yhteiskuntakritiikki, marginalisoituneen vastajulkisuuden rakentaminen, naisvihapuhe ja sukupuolten välinen kiistely. Monia aiheita sisältävä aineisto merkitsi samalla myös sitä, että sen parissa oli helppoa ajautua sivuraiteille. Varsinkin tutkimuksen alkuvaiheessa huomasin uppoutuneeni lukemaan jotakin sellaista keskusteluketjua, joka oli minusta

kiinnostava tai hauska, mutta joka ei varsinaisesti liittynyt sen hetkiseen tutkimustehävääni. Ilman tätä laajamittaista aineiston ”kampaamista” en kuitenkaan välttämättä olisi löytänyt niitä kaikkein kiinnostavimpia yksittäisiä analyysin kohteiksi sopivia keskusteluja. Kaikki keskustelut oli käytävä läpi. Tutkimuksen aikana oli silti toisinaan vaikea valita, mihin seikkoihin moniulotteisesta keskustelusta kannattaisi keskittyä.

Toisaalta osa aineistoon kuuluvista keskusteluketjuista oli lyhyitä eikä sisältänyt kiinnostavaa sisältöä. Nämä keskustelut tulivat käydyiksi läpi koodausprosessissa, mutta ne jäivät vaille sen enempää huomiota. Läheskään kaikki kiinnostavakaan aineisto ei tullut hyödynnetyksi tässä tutkimuksessa. Esimerkiksi sosiaalityön tai psykologian tutkija olisi kenties kiinnittänyt huomiota sellaisiin teemoihin, kuin mielen-terveysongelmat tai puhe lääkkeistä ja mielen-terveyspalveluista; köyhyystutkija taas olisi voinut keskittyä enemmän toimeentuloon liittyviin viesteihin. Tässä työssä olen keskittynyt vastajulkisuuksiin, elämänpoliittisiin ja intiimiä kansalaisuutta ilmentäviin keskusteluihin sekä vihapuheeseen.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA AIHEITA JATKOTUTKIMUKSELLE

Tämä väitöstutkimus tarjoaa näkökulmia sosiaalisen median erilaisiin kehityskulkuihin sekä käyttäjien toiminnan ja vastarinnan mahdollisuuksiin sosiaalisessa mediassa. Olen käsitellyt tutkimuksessani sitä, miten verkkoalustojen affordanssit, niiden tarjoamat toiminnan mahdollisuudet, muokkaavat verkossa muodostuvaa julkisuutta, sekä kollektiivisten tunteiden ja tunnelmien tihtymisiä. Olen kehystänyt tutkimukseni julkisuuden, intiimin kansalaisuuden ja elämänpolitiikan käsitteillä sekä prekariisaatiota käsittelevällä keskustelulla. Tunnelmia ja tunnemaismaa käsittelevät osiot voidaan ymmärtää aikalaisdiagnostisiksi kommentaareiksi. Väitöskirjan osatutkimusten avulla valotan tutkimukseni keskeistä ongelmaa: millainen keskustelutila ja julkisuus Ylilauta-foorumilla muodostuu?

Tutkimuksessani kysyn, millä tavoin verkkoalustan affordanssit ja reunaehdot vaikuttavat negatiivisten ilmiöiden, kuten vihapuheen ja antisosiaalisen käytöksen syntymiseen. Affordansseillaan Ylilauta avaa julkisen toiminnan tilan, jossa kollektiivinen joukkoliikehdintä tulee mahdolliseksi. Tässä julkisuudessa monenlaiset äänet pääsevät kuuluviin, ja keskustelusta muodostuu monien erilaisten äänten puheavaruus. Anonymisti käytetyt verkkofoorumit tuottavat uudenlaisen moninaisen diskursiivisen julkisuuden, joka antaa mahdollisuuden niin yksilöiden väliseen vilpittömään keskusteluun kuin informaatiovaikuttamiseen ja vihan lietsontaankin.

Yhteiskunnassa vallitsevaa luottamusta on mahdollista rapauttaa hyödyntämällä nimettömästi käytettyjä verkon keskustelufoorumeita. Luottamuksen rapautuminen voi palvella määrättyjä tahoja, jotka pyrkivät esimerkiksi informaatiovaikuttamiseen tai epävakauden lietsomiseen yhteiskunnassa. Esimerkiksi Ylilaudalla naisiin kohdistuvan vihapuheen tavoitteena on nähdäkseni vanhoillisten sukupuoliroolien korostaminen ja naisten yhteiskunnallisen aseman heikentäminen. Nimettömästi käytettyjä verkkofoorumeita, kuten Ylilautaa, ei voida pitää juurisyinä verkkovihalle, mutta ne mahdollistavat sitä ja ruokkivat vihapuhetta. Ennemminkin Ylilaudan kaltaiset alustat ovat jonkinlainen ajankuva – ne heijastelevat maailmamme ilmiöitä, tapoja ja tunnemaismaa.

Kysyin tutkimuksessani myös, miten poliittinen keskustelu, politisoituminen ja yhteiskuntakriittinen vastaanpuhuminen syntyvät verkon julkisuudessa. Valtavirran sosiaalisen median alustat, kuten artikkelissa V tarkasteltu Instagram ovat muodostuneet kaupalliseksi koneistoiksi, joissa normatiivista ”hyvää elämää” voidaan kuvata, kierrättää ja myydä (Dobson, Carah & Robards 2018, 4–5). Ylilaudan kaltaiset verkkoalustat asettuvat näkyvyydelle perustuviin sosiaalisen median palveluihin nähden vastahankaan, ja luovat näin anonyymisti käytettävän tilan, jossa imagolla ja persoonalla ei ole suurta merkitystä.

Sen sijaan keskusteluun kirjoitetut viestit ja niiden retoriset keinot voivat tuoda esiin marginaalisessa asemassa olevien ihmisten yhteiskuntakritiikkiä ja vastakertomuksia yhteiskunnassa vallitseville käsityksille siitä, miten elämää tulisi elää. Mahdollisuus puhua henkilökohtaisista vaikeuksistaan julkisesti keskustelufoorumilla voidaan ymmärtää intiiminä julkisuutena (Berlant & Prosser 2011; Berlant 2008, viii).

Keskustelijat eivät kuitenkaan järjestäydy ajamaan yhteisiä asioitaan, vaan heidän politiikkansa jää yksilötason elämänpolitiikaksi tai vastustavien taktiikoiden ja vastapuheen tuottamiseksi. Ylilaudalla kokoontuvat marginalisoituneet ryhmät eivät edellytä tiivistä yhteisöllisyyttä, vaan niitä voidaan luonnehtia liminaalisessa tilassa kokoontuviksi *communitas*-yhteisöiksi (Turner 1982/1969, 96–97), joissa on mahdollista arkiyhteisöistä irrallisessa tilassa koetella ja rikkoa sovittuja sääntöjä ja arkiyhteisön normeja.

Sosiaalinen media antaa käyttäjilleen mahdollisuuden vain rajallisiin vastustaviin käytäntöihin. Artikkelin V osatutkimuksessa Instagram-sovelluksen käyttöön liitettiin yksityisyyteen liittyviä vastustavia taktiikoita, joiden avulla Instagramin käyttäjät pyrkivät saamaan itselleen hallinnan tunnetta ja vastustamaan tapoja, joilla sosiaalisen median alusta käyttää valtaansa yksilöihin nähden. Anonyyminä pysyminen verkossa voikin myös olla ”vastustava taktiikka” siinä mielessä, että se tarjoaa keinon irrottautua sosiaalisen median alustataloudesta ja huomiokilpailusta. Anonyymisti esiintyminen muodostuu Ylilaudalla myös ihanteeksi, ja oman identiteetin liiallista esiin tuomista paheksutaan.

Kaiken kaikkiaan Ylilauta-foorumi näyttäytyy tilana, jota voidaan käyttää monenlaisiin tarkoituksiin. Se ei palaudu vain yhteen merkitykseen, vaan sillä on monia merkityksiä ja käyttötapoja. Alustana se mahdollistaa sen, että monenlaiset ja moniääniset ristiriitaisetkin tahot voivat ottaa sen omakseen. Esimerkiksi tutkimusartikkelissa IV löysin Ylilaudan Ihmissuhteet-alueen keskusteluista keskenään kiisteleviä diskursseja, joissa pyritään joko määrittelemään naisia negatiivisilla tavoilla tai haastamaan tätä naisiin kohdistuvaa vihamielistä puhetapaa. Myös erilaiset tunnekkäät osallistu-

vat keskeisesti verkossa tapahtuvan poliittisen vastustuksen ja voimaantumisen syntymiseen. Kollektiiviset tunteet saavat kiertäessään ja levitessään voimaa ja voivat voimaannuttaa ihmisryhmiä. Verkkokeskusteluissa tapahtuvan tunnetoiston kautta on mahdollista antaa ja saada vertaistukea. Kollektiivisilla tunteilla on kuitenkin myös negatiivinen puolensa ja esimerkiksi sentimentaalista tunnerekisteriä voidaan käyttää katkeruuden ja pettymyksen kokemusten valjastamiseen vihaksi toista ihmisryhmää kohtaan.

Viimeisenä tutkimuskysymyksenäni kysyin, miten Ylilaudan keskusteluissa käsitellään kollektiivisesti nykyajan olojen epävarmuutta eli prekarisaatiota. Prekarisaatiolla, yhteiskunnallisten olosuhteiden hauraudella tai masennuksella tunnelmana, viitataan ajan henkeen, jossa vallitseva tunnelma on pessimistinen ja lannistava. Tunnemaiseman ja tunnelman käsitteet liittyvät aihepiiriini siten, että keskustelujen intimitissä julkisuudessa käsitellään yksityisiä ja yleisiä ongelmia. Ylilaudan yhteiskunnallisten keskustelujen läpileikkaavaksi tunnelmaksi muodostuukin prekarisaation tunnemaisema. Se on eräänlainen tunteiden rakenne, joka on tavoitettavissa ja kuvattavissa foorumin keskustelujen kautta.

Ylilaudalla prekarisaation tunnemaisema ilmenee esimerkiksi aihepiireissä, jotka käsittelevät muun muassa työttömyyttä, mielenterveysongelmia ja sosiaalisten suhteiden vaikeuksia. Keskustelijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa prekarisaation tunnemaisema näkyy esimerkiksi siinä, miten kirjoittajat helposti kääntyvät muita ihmisiä ja ihmisryhmiä vastaan (tutkimusartikkelit III ja IV). Myös keskusteluissa käytetyt sanavalinnat voivat heijastella lannistunutta pessimististä tunnelmaa.

Tutkimukseni antaa aihetta moneen suuntaan lähteille jatkotutkimuksille. Väitöskirjani sivuaa miestutkimusta, ja kiinnostavia jatkotutkimuksen aiheita avautuu esimerkiksi miesten ja poikien suosimista verkkokulttuureista. Olisi mahdollista tutkia esimerkiksi verkkoyhteisöissä ilmenevää maskuliinisuutta ja poikaerityistä kulttuuria sekä suhteuttaa ne maskuliinisuuden kriiseistä ja normeista käytävään keskusteluun (esim. Kimmel 2013). Sukupuolentutkimuksen piirissä maskuliinisuus on edelleen alituttu alue.

Oikeistoradikaalien ajatusten levittäminen verkon kovalautafoorumeilla on nousut näkyvästi esiin viime vuosina, ja anonymisti tai nimimerkeillä käytettyjä verkkoalustoja on mahdollista kaapata poliittisen viestinnän (Salazar 2018; Marwick ym. 2016; Massanari 2015, 138) ja informaatiovaikuttamisen (Huhtinen & Halminen 2017; Jantunen 2016, 42–45) tarpeisiin. Siinä, miten ideologiat ja ajatukset leviävät ja kiertävät erilaisilla verkkoalustoilla, riittää runsaasti tutkittavaa. Myös verkkoalustojen

moderointiin ja hallintaan sekä niihin liittyvään vastuuseen keskittyvälle kriittiselle tutkimukselle on tarvetta.

Joitakin mielenkiintoisia uusia tuloksia on saatu koskien sitä, miten tietokonevälitteisesti voidaan kerätä laajoja verkkokeskusteluaineistoja, joista saadaan tietoa esimerkiksi ihmisten kokemuksista erilaisista lääkkeistä (Ruckenstein 2019). Tekstianalyttisen tutkimuksen rinnalla olisikin kiinnostavaa tarkastella aineistoa myös laskennallisten menetelmien avulla (esim. Hokka & Nelimarkka 2019; Isoaho ym. 2019; Magnusson ym. 2019). Laskennallinen lähestymistapa voisi nostaa esiin erilaisia aihepiirejä kuin mitä oma induktiivinen aineistolähtöinen lähestymistapani tuotti. Vertaileva tutkimusasetelma laadullisen grounded theory -analyysin ja tietokoneavusteisen aihemallinnuksen välillä olisi mielenkiintoinen lähtökohta isojen verkkokeskusteluaineistojen tutkimiseen. Tietokonevälitteisten menetelmien avulla on mahdollista käsitellä helpommin ja tehokkaammin laajaa aineistoa. Silti myös laadullisella ja tulkitsevalla lähestymistavalla on puolensa; lukemalla aineiston kaikki keskustelut huolellisesti useampaan kertaan sekä seuraamalla myös muita foorumin keskusteluita, on mahdollista saada foorumin kontekstista sellainen kokonaiskuva, jota laskennallisten menetelmien avulla ei välttämättä voida tavoittaa.

Väitöskirjatutkimukseni on noudattanut aineistolähtöistä induktiivista logiikkaa, jossa olen pyrkinyt ”kampaamaan” aineistostani esiin mielenkiintoisimpia ja tärkeimpiä kokemiani teemoja. Monipolvinen ja moniaineistoinen lähestymistapani ei ole ollut helpoin mahdollinen ratkaisu tutkimuksen toteuttamiseen, mutta itse asiassa se sopii monimuotoisen kohteeni Ylilaudan käsittelyyn. Tämä työ tuottaa kuitenkin vain yhden läpileikkauksen Ylilaudan Hikikomero- ja Ihmissuhteet -alueiden aineistoihin keväältä 2014. Esimerkiksi verkon vihapuheeseen ja disinformaatioon liittyy vielä tutkimattomia alueita, joilla on tapahtunut paljon viime vuosina. Toivonkin, että tutkimukseni antaa inspiraatiota myös muille verkon ja sosiaalisen tutkimuksesta kiinnostuneille tutkijoille jatkaa työtä vaikeidenkin aiheiden, kuten verkon vihapuheen parissa.

¹ Käytän tässä termejä internet ja verkko yleiskielisinä synonyymeinä, kuitenkin tietoisena siitä, että ensin mainitulla yleensä viitataan tietoverkkojen kokonaisuuteen teknologiana ja jälkimmäisellä World Wide Webiin, käyttöliittymään, jonka kautta yleensä käytämme internetin tietoverkkoa.

² Hikikomorilla tarkoitetaan ilmiötä, jossa nuori ihminen eristäytyy muusta maailmasta omaan huoneeseensa tai asuntoonsa, viettäen suurimman osan ajasta yksin syrjään vetäytyen ja sosiaalisia tilanteita vältellen (Saito 2013, 18). Hikikomori-ilmiöstä lisää alaluvussa 2.5.

³ Käsittelen käyttämiäni tutkimusmenetelmiä perusteellisemmin luvussa 4.

⁴ Kansanradio on Yleisradion pitkäaikainen radio-ohjelma, johon kuuntelijat voivat osallistua soittamalla, sähköpostitse tai kirjeitse. Ohjelmassa käsitellään usein yhteiskunnallisia epäkohtia ja arkisia ongelmia.

⁵ Lainauksessa mainittu ”rajaton ykseys ja tasavertaisuus” tuo mieleen myös Anonymous-liikkeen puhettavan ja sloganin, jossa korostuu Anonymousin ykseys: Me olemme legioona. Me emme anna anteeksi. Me emme unohda. Odota meitä. (We are Anonymous. We are Legion. We do not forgive. We do not forget. Expect us.)

⁶ Sain pientä esimakua Ylilaudan tutkimisen aiheuttamasta negatiivisesta palautteesta esiinnyttyäni elokuussa 2019 Ylen 8 minuuttia -ajankohtaisohjelmassa. Ylilaudalla ruodittiin tutkimustani ja sain ohjelman jälkeen sähköpostiini viestin, joissa minua syytettiin hyökkäämisestä Ylilaudan kimppuun ja kritisointiin voimakkaasti valtamediaa.

⁷ Tutkimusaineistoni on kerätty ennen isoja vihapuheen lisääntymiseen vaikuttaneita yhteiskunnallisia tapahtumia, kuten maahanmuuttokriisiä (2015) ja vaihtoehtoisen oikeiston nousua valtamediassa ja julkiseen keskusteluun (2016–2017).

6 SELVITYS VÄITÖSKIRJANTEKIJÄN OSUUDESTA YHTEISARTIKKELEISSA

Artikkeli II Tasaveroisena kirjoittajana Auli Harju

Artikkeli V Toissijaisina kirjoittajina Elina Noppari, Janne Seppänen

7 ARTIKKELIEN TIIVISTELMÄT JA KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET

I Avaimia nettimeemien tulkintaan – Meemit transnationaalina mediailmiönä

Monitulkintaisia internetmeemejä käytetään yhä useammin myös valtavirtajulkisuudessa esimerkiksi ajankohtaisten asioiden kommentointiin. Netin meemikuvat ovat transnationaali mediailmiö, joka liittyy niin verkon alakulttuureihin, nuorisokulttuuriin kuin poliittiseen pilantekoonkin. Meemit ovat kopioinnin ja matkimisen kautta leviävää kulttuurista sisältöä ja verkon kansantaidetta. Tämä artikkeli on tarkoitettu avaukseksi suomalaiseen meemitutkimukseen. Mediatutkija Limor Shifmanin työhön tukeutuen määrittelen nettimeemin osana mediakulttuuria ja pohdin meemien kiertoa verkossa.

Pohdin millä tavoin meemikuvat asettuvat osaksi transnationaalista verkkokulttuuria. Transnationalismilla tarkoitetaan kansallisvaltioiden rajat ylittäviä ja maailmanlaajuisia taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia kytköksiä ihmisten, paikkojen ja instituutioiden välillä. Transnationalismi liittyykin olennaisesti globalisaatioon, ja käsitettä voidaan käyttää myös tutkimuksellisenä lähestymistapana. Pohdin myös, mitä meemien suomalaiset elementit kertovat ja miten ne sekoittuvat globaalien vaikutteiden kanssa. Analysoin artikkelissa kahta suosittua suomalaisella anonyymillä kuvafoorumilla esiintynyttä meemiä.

Meemeistä toinen, Sad frog, on tahmaista ja helposti levitettävää sisältöä, jota käytetään ikävien tunteiden ilmaisemiseen ja kuvittamiseen. Toinen analysoimani meemi, ”Liekkipipo ja pirikiikarit”, voidaan ymmärtää yhteiskuntaluokkaa kommentoivana karnevalistisena ja dadaistisena pilantekona. Meemit ovat usein niin pitkälle intermediaalisia, mediarajat ja -genret ylittävää merkitysten liikettä sisältäviä, että niiden esittämät hahmot ovat irtautuneet alkuperäisestä merkityksestään symboloimaan myös jotain muuta. Meemien karnevalistinen pilkanteko voikin olla varsin satunnaista, ja meemin kantaaottavuus syntyy lopulta siitä, minkälaiseen kontekstiin se asetetaan.

Johtopäätös

Internetissä kiertävillä meemeillä ja niiden kansanomaisella pilanteolla ja estetiikalla voidaan asettua symbolisesti vastustamaan sosiaalisen median siloitettua ja jopa täydellisyyttä tavoittelevaa näkyvyyskulttuuria.

II Anonyymien keskustelupalstojen julkisuus – Marginaaliin jääneiden vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä

Artikkelissa tarkastellaan anonyymien verkkokeskustelujen luonnetta julkisuuteen liittyvien teoreettisten näkökulmien kautta. Pohdinnan tukena käytetään empiiristä aineistoa kahdelta verkkokeskustelufoorumilta: Suomi24-keskustelufoorumin käyttäjille tehtyä kyselyä ja Ylilauta-kuvalaudan keskusteluita. Tarkastelluille foorumeille yhteistä on varsin suuri anonyymi käyttäjäkunta sekä suhteellisen vapaa, jopa tylykin keskustelukulttuuri. Molemmilta foorumeilta on löydettävissä yhteiskunnallisesta keskustelusta marginalisoitunutta käyttäjäjoukkoa. Artikkelissa pyritään sekä empiirisesti että teoreettisesti tuomaan esiin näiden keskustelufoorumien tarjoamaa vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä. Vertaisuudelle pohjaavan keskustelun, vertaistuen eri ulottuvuuksien ja keskusteluissa koetun samanmielisyyden kautta foorumeilla avautuu mahdollisuus yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden puimiseen myös niille, jotka eivät valtajulkisuudessa tunne saavansa ääntään kuuluviin. Toisaalta samanmielisten yhteisön löytäminen voi myös rakentaa epäluuloa, polarisoitumista ja yhteiskunnallista vastakkainasettelua. Tätä yhteiskunnallisiin ilmiöihin kytkeytyvää yksityisten asioiden julkista, mutta anonyyminä tapahtuvaa käsittelyä tarkastelemme intiimin kansalaisuuden ja vastajulkisuuden käsitteiden avulla.

Johtopäätös

Anonyymisti käytetyillä keskustelufoorumeilla avautuu tila yhteiskunnalliseen keskusteluun niille, jotka muuten ovat julkisesta keskustelusta marginalisoituneita. Keskusteluissa muodostuu ”vallattomien vastajulkisuus”, joka perustuu syrjässä olemisen kokemukselle, mutta ei ole tyypistettävissä tiettyyn identiteetikategoriaan, ihmisjoukkoon tai aiheeseen. Pikemminkin vastajulkisuus näkyy keskustelun diskursseissa, käytännöissä ja normeissa. Keskusteluissa esitetään tunnepohjaista yhteiskuntakritiikkiä, tarjotaan vertaistukea ja rakennetaan samanmielisten yhteisöjä.

III The anti-social network: Precarious life in online conversations of the socially withdrawn

Artikkelissa analysoidaan elämänpolitiikkaan liittyviä teemoja sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden ja hikikomoriksi identifioituvien verkkokeskustelusta. Suomalaisella Yli-lauta-kuvalautaforumilla sosiaalisesti syrjäänvetäytyneet keskustelevat anonyymisti esimerkiksi toimeentuloon ja työelämään liittyvistä ongelmista. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuoda uusia näkökulmia anonyymiä verkkoviestintää käsittelevään keskusteluun ja erityisesti sen kytkeytymiseen syrjäytymiseen ja antisosiaaliseen käytökseen liittyviin keskusteluihin. Artikkelissa tutkin, miten antisosialisuutta rakennetaan ja ymmärretään tällä nimettömästi käytetyllä foorumilla. Temaattisesti laaditun verkkokeskustelujen analyysin kautta pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: minkälaisia elämänpolitiikkaan liittyviä teemoja esiintyy sosiaalista syrjäänvetäytymistä käsittelevässä keskustelussa? Miten verkkoyhteisössä ilmaistaan ulkopuolisuuden tunnetta suhteessa omaan yhteiskuntaan? Minkälaisen julkisen keskustelun tilan tämä foorumi tuottaa? Verkkotilassa muodostuu jaettujen kertomusten ympärille intiimi julkisuus, ja keskustelut tarjoavat ainakin esipoliittisen ekspressiivisen politiikan ja yhteiskuntakritiikin tilan keskustelun osallistujille, joiden elämäntilannetta leimaa prekarisaatio.

This article presents an analysis of life-political themes in online discussions about the hikikomori phenomenon, acute social withdrawal. In a Finnish online image-board, socially withdrawn individuals anonymously take part in conversations concerning, for example, welfare and the difficulties of working life. The aim of this study is to bring new perspectives to the discussion about anonymous online communication, and especially its relationship with social exclusion and anti-social behaviour. In the article, I examine how ‘the anti-social’ is produced and understood in this anonymously used forum. Through a thematically constructed textual analysis of online discussions, the following questions are answered: What kinds of life political themes are found in the discussion concerning social withdrawal? How is the feeling of being an outsider in one’s own society voiced in this online community? What kind of space for public discussion does this specific forum provide? In the online space, an intimate public is formed around shared narratives and the conversations seem to offer at least a space of expressive politics and social criticism for the participants in a situation that is labelled by precariousness.

Johtopäätös

Ylilaudan Hikikomero-keskustelualueen vertaistukiyhteisössä sosiaalisesti syrjäänve-
täytyneet muodostavat intiimin julkisuuden, jossa käsitellään elämänpoliittisia ongel-
mia, kuten työttömyyttä sekä syrjäytymisen ja ulkopuolisuuden kokemuksia. Keskus-
teluissa käsitellyt teemat pohdiskelevat yhteiskunnallista epävakautumista, prekari-
saatiota, ja kerrotut kokemukset muodostuvat vastakertomuksiksi suomalaisen yh-
teiskunnan vallitseville kertomuksille hyvästä elämästä.

IV Naisvihan tunneyhteisö – Anonyymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmishuhtidekeskusteluissa

Artikkelissa analysoidaan diskurssianalyysin keinoin anonyyminä käytyjä verkkokes-
kusteluja suomalaisen Ylilauta-keskustelufoorumien Ihmissuhteet-keskustelualueelta.
Miesten ja poikien ihmishuhtidekeskustelujen alueelle on tullut viime vuosina vaikut-
teita radikaalin miesliikkeen, niin sanotun manosfäärin, mielipidevaikuttajien blo-
geista, jotka pyrkivät muun muassa rakentamaan miesten emotionaalista yhteisöä
naisvihan ympärille. Tässä artikkelissa analysoidut keskustelut pyrkivät tyypistämään
sukupuolten väliset suhteet yksinkertaisiksi biologisperustaisiksi totuuksiksi ja stereo-
typeiksi ja edustavat siinä mielessä populistista retoriikkaa. Artikkelissa osoitetaan
vihamielisten diskurssien ylijäräinen kierto sekä tulkitaan naisvihaan yllyttävät yhteis-
söt intiimin elämän radikalisoitumiseksi, jossa yksilöt pyrkivät levittämään omaksu-
maansa sanomaa edelleen muille. Keskusteluissa esiintyy myös vastapuhetta, jossa
yritetään haastaa naisvihalle perustuvia käsityksiä ja naisvihamielisiä asenteita. Useim-
miten keskusteluista tulee kiisteleviä.

Jobtopäätös

Ylilaudan Ihmissuhteet-keskustelualueella esiintyy runsain määrin tunnepitoista nais-
vihaa. Erialaisten retoristen keinojen kautta keskusteluissa pyritään edistämään ja pe-
rustelemaan naisvihamielistä ajattelua. Toisin ajattelevat keskustelijat pyrkivät purka-
maan ja haastamaan naisvihamielisiä diskursseja. Ideologisesti virittynyt keskustelu
rakentuu voimakkaita tunteita käyttövoimanaan käyttäen ja pyrkii muodostamaan vi-
han ympärille tunneyhteisön. Naisviha näyttäytyy keskusteluissa eräänlaisena radika-
lisoituneena propagandana, jonka levittämässä hyödynnetään populistista retoriik-
kaa ja amerikkalaisen miesliikkeen blogeista saatuja vaikutteita.

V Exploring tactics of public intimacy on Instagram

Julkiseen intiimiyteen liittyvät kysymykset määrittävät valokuvien ja visuaalisen itseilmaisun käytäntöjä. Ihmiset jakavat yhä enemmän henkilökohtaisia kuviaan julkisilla ja puolijulkisilla verkkoalustoilla. Samalla heille syntyy tarve neuvotella paljastamiseen ja yksityisyyteen liittyvistä rajoista. Artikkelissa tutkitaan joitakin taktiikoita, joita tavalliset Instagram-kuvanjakosovelluksen käyttäjät omaksuvat käyttäessään sovellusta. Artikkelissa käytetään empiirisen materiaalin analysoimiseen kehyksenä Michel de Certeau'n jakoa taktiikoihin ja strategioihin. Käyttäjien yksityisyyteen ja autenttisuuteen liittyviä taktiikoita – niitä valintoja ja toimia, joita käyttäjät tekevät Instagramin alustalla toimiessaan – peilataan vasten Instagramin edustajien yrityksen strategiasta julkisesti esittämiä lausuntoja. Tutkimus esittää, että käyttäjät neuvottelevat julkisessa itseilmaisussaan jatkuvasti ihanneminänsä, todellisen minänsä ja ympäröivien sosiaalisten normien kanssa, muodostaen autenttisuussopimuksen. Käyttäjien taktiset valinnat ovat yleensä henkilökohtaisia ja käyttäjät perustelevat valintojaan ensi sijassa itselleen. Vaikka käyttäjät tekevät Instagram-sovellusta käyttäessään taktisia valintoja esimerkiksi suojatakseen yksityisyyttään, he eivät suoranaisesti haasta Instagramin strategisia valintoja, vaan ennemmin sopeutuvat niihin.

Issues relating to public intimacy characterise current online photo-sharing and visual self-performance practices. People increasingly post personal photos onto public or semi-public online spaces and have the need to negotiate the boundaries of disclosure and privacy. This article explores some of the tactics that ordinary 'Instagrammers' adopt when using the mobile photo-sharing app. Michel de Certeau's theoretical distinction between tactics and strategies is used as a frame to analyse the empirical material. User tactics relating to privacy and authenticity, choices and actions that Instagram users make while operating in the virtual space, are reflected against Instagram's public statements of their company strategy. The study presents that in their public self-performances, users constantly negotiate between their ideal me, their true me, the surrounding social norms and forming of an authenticity contract. The tactical choices are usually individual and users justify their choices first and foremost to themselves. Although users make individual tactical choices when using the app, they do not downright challenge the strategic goals of Instagram, but rather adapt to them.

Johtopäätös

Käyttäessään kuvasovellus Instagramia, sosiaalisen median käyttäjät omaksuivat erilaisia ”käyttäjätaktiikoita” esimerkiksi yksityisyyden hallinnan kokemuksensa säilyttämiseksi ja autenttisen vaikutelman luomiseksi. Tutkimus kuvastaa sitä, miten opporunaiset ja henkilökohtaiset valinnat esimerkiksi yksityisyyden suhteen muokkaavat niitä tapoja, joilla käytämme sosiaalista mediaa. Käyttäjien toiminta on taktista Michel de Certeau (1984) hengessä ja vaihtelee tilanteesta toiseen.

8 LÄHTEET

- Ahmed, Sara (2014). *The cultural politics of emotion*. 2. painos. Edinburg: Edinburgh University Press.
- Airaksinen, Jenni (2009). *Hankala ballintouudistus*. Väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1397. Tampere: Tampere University Press.
- Alasuutari, Pertti (1994). *Laadullinen tutkimus*. 2. painos. Tampere: Vastapaino.
- Allen, Matthew (2012). Gaining a past, losing a future: Web 2.0 and Internet historicity. *Media International Australia* 143(1), 99–109.
- Andreassen, Rikke; Nebeling Petersen, Michael; Harrison, Katherine & Raun, Tobias (2018). (toim.) *Mediated intimacies*. Abington & New York: Routledge.
- Andreassen, Rikke (2017). New kinships, new family formations and negotiations of intimacy via social media sites. *Journal of Gender Studies* 26(3), 361–371.
- Angles, Jeffrey (2013). Translator's introduction. Teoksessa: Tamaki Saito *Hikikomori. Adolescence without end*. Englanniksi kääntänyt Jeffrey Angles. Minneapolis & Lontoo: University of Minnesota Press, vii–xix.
- Arjoranta, Jonne & Koski, Johannes (2018). Pepe-sammakko Kiasmassa. Leikki, trolleaminen ja #alonetogether-taidetoksen affektiivisuus. *Läbikuvaa* 31(3), 6–29. DOI: 10.23994/lk.76569
- Asen, Robert (2000). Seeking the “counter” in counterpublics. *Communication Theory* 10(4), 424–446.
- Attwood, Feona; Hakim, Jamie & Winch, Alison (2017). Mediated intimacies: Bodies, technologies and relationships. *Journal of Gender Studies* 26(3), 249–253.
- Auerbach, David (2012). ‘Anonymity as culture: a treatise’, *Triple Canopy* 15. Saatavissa verkossa: http://canopycanopycanopy.com/15/anonymity_as_culture__treatise (luettu: 11.9.2019).
- Back, Les (2002). Aryans reading Adorno: cyber-culture and twenty-firstcentury racism. *Ethnic and Racial Studies* 25(4), 628–651. DOI: 10.1080/01419870220136664
- Barabási, Albert-László & Bonabeau, Eric (2003). Scale-free networks. *Scientific American* 288(5), 50–59.
- Bauman, Zygmunt (2002). *Notkea moderni*. Suomentanut Jyrki Vainonen. Tampere: Vastapaino. *Liquid modernity* (2000) Cambridge: Polity Press.
- Baym, Nancy K. (2010). *Personal connections in the digital age*. Cambridge: Polity Press.
- Bazarova, Natalya (2012). Public intimacy: Disclosure interpretation and social judgments on Facebook. *Journal of Communication* 62(5), 815–832.
- Beck, Ulrich; Bonss, Wolfgang & Lau, Christoph (2003). The theory of reflexive modernization – Problematic, hypotheses and research programme. *Theory, Culture & Society* 20(2), 1–33.
- Benkler, Yochai (2006). *The wealth of networks: How social production transforms markets and freedom*. New Haven & Lontoo: Yale University Press.

- Berlant, Lauren (2008). *The female complaint: The unfinished business of sentimentality in American culture*. Durham: Duke University Press.
- Berlant, Lauren & Prosser, Jay (2011). Life writing and intimate publics: A conversation with Lauren Berlant. *Biography: An Interdisciplinary Quarterly* 34(1), 180–187.
- Bernstein, Michael S.; Monroy-Hernández, Andres; Harry, Drew; André, Paul; Panovich, Katrina & Vargas, Greg (2011). 4chan and /b/: An analysis of anonymity and ephemerality in a large online community. Fifth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media. Saatavissa verkossa: <http://projects.csail.mit.edu/chanthropol-ogy/4chan.pdf> (luettu: 19.9.2019).
- Billig, Michael (1996). *Arguing and thinking. A rhetorical approach to social psychology*. 2. painos. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blank, Grant & Reisdorf, Bianca (2012). The participatory Web. *Information, Communication & Society* 15(4), 537–554.
- Boellstorff, Tom (2015). *Coming of age in Second Life. An anthropologist explores the virtually human*. Princeton & Oxford: Princeton University Press.
- boyd, danah (2011). Social network sites as networked publics. Teoksessa: Zizi Papacharissi (toim.) *A networked self: Identity, community and culture on social network sites*. New York: Routledge, 39–58.
- boyd, danah (2008). *Taken out of context. American teen sociality in networked publics*. Väitöskirja. Berkeley: University of California, Berkeley.
- boyd, danah & Ellison, Nicole (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication* 13(1), 210–230.
- Bucher, Taina & Helmond, Anne (2018). The affordances of social media platforms. Teoksessa: Jean Burgess, Alice Marwick & Thomas Poell (toim.) *The Sage handbook of social media*. Los Angeles: Sage, 233–253.
- Buckels, Erin E.; Trapnell, Paul D. & Paulhus, Delroy L. (2014). Trolls just want to have fun. *Personality and Individual Differences* Vol. 67, 97–102.
- Carr, Nicholas (2010). *The shallows: what the internet is doing to our brains*. New York: W.W. Norton.
- Castells, Manuel (1996). *The rise of the network society*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Castells, Manuel (2005). The network society: From knowledge to policy. Teoksessa: Manuel Castells & Gustavo Cardoso (toim.) *The network society from knowledge to policy*. Washington, DC: Johns Hopkins Center for Transatlantic Relations, 3–21.
- Castells, Manuel (2015). *Networks of outrage and hope: Social movements in the internet age*. Cambridge: Polity Press.
- Cefai, Sarah & Couldry, Nick (2019). Mediating the presence of others: Reconceptualising co-presence as mediated intimacy. *European Journal of Cultural Studies* 22(3), 291–308. DOI: 10.1177/1367549417743040
- De Certeau, Michel (1984). *The practice of everyday life*. Englanniksi kääntänyt Steven F. Rendall. Berkeley: University of California Press. *L'invention du quotidien. Vol. 1, Arts de faire* (1980) Pariisi: 10/18 Union générale d'éditions.
- Charmaz, Kathy (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Lontoo: Sage.
- Chen, Carl (2012). The creation and meaning of internet memes in 4chan: Popular internet culture in the age of online digital reproduction. *Habitus* Vol 3. Spring 2012, 6–19. Saatavissa verkossa: <https://pdfs.semanticscholar.org/cdfe/5d41d45a2453d8177e87a2a766068535ee12.pdf> (luettu 25.10.2018).

- Cho, Haejoang (2011). Internet, youth and temporary autonomous zone. Teoksessa: Sonja Kangas (toim.) *Digital pioneers cultural drivers of future media culture*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisu 49, 16–39. Saatavissa verkossa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/digital-pioneers.pdf> (luettu: 20.5.2017).
- Cirucci, Angela (2015). Redefining privacy and anonymity through social networking affordances. *First Monday*. Saatavissa verkossa: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/5465> (luettu 8.9.2015).
- Clarke, Adele (2019). Situating grounded theory and situational analysis in interpretive qualitative inquiry. Teoksessa: Anthony Bryant & Kathy Charmaz *The Sage handbook of current developments in grounded theory*. Lontoo: Sage, 3–48. DOI: 10.4135/9781526485656
- Cohen, Stanley (2002/1972). *Folk devils and moral panics*. 3. painos. Lontoo: Routledge.
- Coleman, Gabriella (2014). *Hacker, hoaxer, whistleblower, spy: The many faces of Anonymous*. Lontoo & New York: Verso.
- Coleman, Gabriella (2012). Our weirdness is free. The logic of Anonymous—Online army, agent of chaos, and seeker of justice. *Triple Canopy* 15 13.1.2012. Saatavissa verkossa: https://www.canopycanopycanopy.com/issues/15/contents/our_weirdness_is_free (luettu: 8.9.2015).
- Coleman, Rebecca (2016). Austerity futures: Debt, temporality and (hopeful) pessimism as an austerity mood. *New Formations* 87. DOI: 10.3898/NEWF.87.5.2016
- Dahlgren, Peter (2013). *The Political Web: Media, Participation and Alternative Democracy*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- Daniels, Jessie (2018). The Algorithmic Rise of the “Alt-Right”. *Contexts* 17(1), 60–65.
- Dawkins, Richard (1976). *The selfish gene*. New York: Oxford University Press.
- Dobson, Amy Shields; Robards, Brady & Carah, Nicholas (2018a). (toim.) *Digital intimate publics and social media*. Palgrave Studies in Communication for Social Change. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- Dobson, Amy Shields; Robards, Brady & Carah, Nicholas (2018b). (toim.) Introduction. Teoksessa: Dobson, Amy Shields; Robards, Brady & Carah, Nicholas (toim.) *Digital intimate publics and social media*. Palgrave Studies in Communication for Social Change. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan, xix–xxviii.
- Dobson, Amy Shields; Carah, Nicholas & Robards, Brady (2018). Digital intimate publics and social media: Towards theorising public lives on private platforms. Teoksessa: Dobson, Amy Shields; Robards, Brady & Carah, Nicholas (toim.) *Digital intimate publics and social media*. Palgrave Studies in Communication for Social Change. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan, 3–27.
- Dodge, Martin & Kitchin, Rob (2003). *Mapping cyberspace*. Lontoo & New York: Routledge.
- Donath, Judith (1999). Identity and deception in the virtual community. Teoksessa: Marc A. Smith & Peter Kollock (toim.) *Communities in cyberspace*. Lontoo & New York: Routledge, 29–59.
- Douglas, Nick (2014). It’s supposed to look like shit: The internet ugly aesthetic. *Journal of Visual Culture* 13(3), 314–339.
- Ebrand (2016). *SoMe ja nuoret 2016: Kyselytutkimus nuorten sosiaalisen median käytöstä*. Tekijä ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. Saatavissa verkossa: <https://www.ebrand.fi/somejanuoret2016/> (luettu 7.6.2019).

- Ellison, Nicole; Blackwell, Lindsay; Lampe, Cliff & Trieu, Penny (2016). "The question exists, but you don't exist with it": Strategic anonymity in the social lives of adolescents. *Social media + Society* 2(4), 1–13. DOI: 10.1177/2056305116670673
- Ferrada Stohrel, Rodrigo & Lindgren, Simon (2014). For the lulz: Anonymous, aesthetics, and affect. *TripleC* 12(1), 238–264.
- Firer-Blaëss, Sylvain (2016). *The collective identity of Anonymous: Web of meanings in a digitally enabled movement*. Väitöskirja. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Fraser, Nancy (2009/1992). Uusi katse julkisuuteen. Vallitsevan demokratian arvostelua. Suomentanut Veikko Pietilä. *Media & viestintä* 32(3), 8–30. Alkuperäisartikkeli "Rethinking the public sphere: A contribution to critique of actually existing democracy" on julkaistu teoksessa Craig Calhoun (toim.) (1992) *Habermas and the public sphere*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Geertz, Clifford (1973). Thick description: Toward an interpretive theory of culture. Teoksessa: Clifford Geertz *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books, 3–30.
- Gehl, Robert (2015). The case for alternative social media. *Social Media + Society* 1(2), 1–12. DOI: 10.1177/2056305115604338
- Gerbaudo, Paolo (2012). *Tweets and the streets: Social media and the contemporary activism*. New York: Pluto Press.
- Gibson, James J. (1986). *The ecological approach to visual perception*. New Jersey & Lontoo: Lawrence Erlbaum Associates.
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity.
- Gillespie, Tarleton (2010). The politics of 'platforms'. *New Media & Society* 12(3), 347–364.
- Glaser, Barney & Strauss, Anselm (1980/1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. New York: Aldine Publishing Company.
- Gould, Deborah (2010). On affect and protest. Teoksessa: Janet Staiger, Ann Cvetkovich & Ann Reynolds (toim.) *Political emotions*. New York: Routledge, 18–44.
- Graham, Elyse (2019). Boundary maintenance and the origins of trolling. *New Media & Society*. Online first. DOI: 10.1177/1461444819837561
- Graham, Todd (2008). Needles in a haystack: A new approach for identifying and assessing political talk in non-political discussion forums. *Javnost—The Public* 15(2), 17–36. DOI: 10.1080/13183222.2008.11008968
- Graham, Todd & Harju, Auli (2011). Reality TV as a trigger of everyday political talk in the net-based public sphere. *European Journal of Communication* 26(1), 18–32. DOI: 10.1177/0267323110394858
- Haasio, Ari (2015). *Toisens, tiedontarpeet ja tiedon jakaminen tietoverkon "pienessä maailmassa". Tutkimus sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden informaatiokäyttäytymisestä*. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Haasio, Ari & Zechner, Minna (2014). Identiteettipuhetta Hikikomero-keskustelufoorumilla. Teoksessa: Mika Gissler, Marjatta Kekkonen, Päivi Känkänen, Päivi Muranen & Matilda Wrede-Jäntti (toim.) *Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolut -vuosikirja 2014*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 51–62.
- Habermas, Jürgen (2004/1990). *Julkisuuden rakennemuutos: Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta*. Suomentanut Veikko Pietilä. Tampere: Vastapaino. *Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft* (1962) Neuwied: Luchterhand.

- Hallberg, Lillemor (2006). The “core category” of grounded theory: Making constant comparisons. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being* 1(3), 141–148.
- Hanifi, Riitta (2016). Pääkaupunkiseutulaisten yksinäistynyt ajankäyttö. 21.4.2016. *Yksin kaupungissa. Tutkimus yksinasumisesta*. Helsingin kaupungin tietokeskus. Saatavissa verkossa: https://www.yksinkaupungissa.fi/yksin_oleminen_on_lisaantynyt_paakau-punkiseudulla (luettu: 19.11.2019).
- Hanifi, Riitta (2015). Sosiaaliset suhteet järjestäytyvät uudelleen. *Tieto & trendit – talous- ja hyvinvointikatsaus* 1/2015. Tilastokeskus. Saatavissa verkossa: <http://www.stat.fi/tie-totrendit/artikkelit/2015/sosiaaliset-suhteet-jarjestaytyvat-uudelleen/> (luettu 29.8.2018).
- Hearn, Alison (2008). “Meat, Mask, Burden”: Probing the Contours of the Branded “Self”. *Journal of Consumer Culture* 8(2), 197–217.
- Heikkilä, Heikki; Ahva, Laura; Siljamäki, Jaana & Valtonen, Sanna (2012). *Kelluva kiinnostavuus*. Tampere: Vastapaino.
- Helne, Tuula (2004). *Syrjäytymisen yhteiskunta*. Helsingin yliopisto Valtiotieteellinen tiedekunta Sosiaalipolitiikan laitos. STAKES Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia 123. Helsinki: STAKES.
- Hermes, Joke (2006). Hidden debates: Rethinking the relationship between popular culture and the public sphere. *Javnost–The Public* 13(4), 27–44.
- Highmore, Ben & Bourne Taylor, Jenny (2014). Introducing Mood Work. *New Formations* 82, 5–12. DOI:10.3898/NEWF.82.INTRODUCTION.2014
- Hine, Christine (2015). *Ethnography for the Internet. Embedded, embodied and everyday*. Lontoo: Bloomsbury Academic.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (1995). *Teemabaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hochschild, Arlie Russell (1979). Emotion work, feeling rules, and social structure. *American Journal of Sociology* 85(3), 551–575.
- Hokka, Jenni & Nelimarkka, Matti (2019). Affective economy of national-populist images: Investigating national and transnational online networks through visual big data. *New Media & Society*. Online first. DOI: 10.1177/1461444819868686
- Huhtinen, Aki-Mauri & Halminen, Laura (2017). Sosiaalisen median merkitys sotatieteellisessä kehityksessä. *Tiede Ja Ase*, 74. Saatavissa verkossa: <https://journal.fi/ta/article/view/60584> (luettu 20.5.2019).
- Huttunen, Laura (2010). Tiheä kontekstointi: Haastattelu osana etnografista tutkimusta. Teoksessa: Matti Hyvärinen, Johanna Ruusuvoori & Pirjo Nikander (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 31–50.
- Högbacka, Riitta & Aaltonen, Sanna (2015). Refleksiivisyyden ulottuvuudet. Teoksessa: Sanna Aaltonen & Riitta Högbacka (toim.) *Umpikujasta oivallukseen – Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. Tampere: Tampere University Press, 9–31.
- Isin, Engin & Wood, Patricia (1999). *Citizenship & Identity*. Lontoo: Sage.
- Isoaho, Karoliina; Gritsenko, Daria & Mäkelä, Eetu (2019). Topic modelling and text analysis for qualitative policy research. *PSJ Policy Studies Journal* 19 June 2019. DOI: 10.1111/psj.12343
- Isomäki, Hannakaisa; Lappi, Tiina-Riitta & Silvennoinen, Johanna (2013). Verkon etnografisen tutkimus. Teoksessa: Salla Laaksonen, Janne Matikainen, Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 150–169.
- Jantunen, Saara (2016). *Infosota. ”Iskut kohdistuvat kansalaisten tajuntaan”*. Helsinki: Otava/Seven.

- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2016). Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 25–50.
- Jokinen, Arja (2016). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 249–265.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 267–310.
- Jokinen, Eeva; Venäläinen, Juhana & Vähämäki, Jussi (2015). Johdatus prekaarien affektien tutkimukseen. Teoksessa: Eeva Jokinen & Juhana Venäläinen (toim.) *Prekarisaatio ja affekti*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 118, 7–30.
- Junttila, Niina (2015). *Kavereita nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Järvinen, Tero & Jahnukainen, Markku (2001). Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa: Minna Suutari (toim.) *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 20, 125–151.
- Kaplan, Andreas & Haenlein, Michael (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons* (2010) 53, 59–68.
- Karppi, Tero (2018). *Disconnect: Facebook's affective bonds*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Kekkonen, Joonas (2012). Pelko, Riemu ja Himmo – Poikien puhelimesta apua hakevien poikien seksuaalipuhetta. Teoksessa: Osmo Kontula (toim.) *Mitä pojat todella haluavat tietää seksistä – Tehoa poikien seksuaaliopetukseen (PoikaS-banke)*. Helsinki: Väestöliitto, 178–256.
- Kimmel, Michael (2013). *Angry White Men. American Masculinity at the End of an Era*. New York: Nation Books.
- Kivimäki, Ville (2013). *Murtuneet miehet. Taistelu suomalaissotilaiden hermoista 1939–1945*. Helsinki: WSOY.
- Knuttila, Lee (2011). User unknown: 4 chan, anonymity and contingency. *First Monday* 16(10). Saatavissa verkossa: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/3665/3055> (luettu: 30.4.2013).
- Koivunen, Anu (2008). Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa. *Tiedotustutkimus* 31(3), 5–24.
- Koivunen, Anu (2011). Jyrki Kataisen kynneleet eli sivustakatsova valta. Teoksessa: Anu Koivunen & Mikko Lehtonen (toim.) *Kuinka meitä kutsutaan? Kulttuuriset merkityskamppailut nyky-Suomessa*. Tampere: Vastapaino, 219–237.
- Kontturi, Katve-Kaisa & Taira, Teemu (2007). Affekti. Käsitteen säikeet, keskustelun lonkerot. *Niin & näin* 14(2), 43–45.
- Kopomaa, Timo (2005). *Etukeneen. Nuorten työpajojen yhteydet poliisitoimeen*. 31.8.2005 Saatavissa verkossa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17469/etukeneen2005.pdf?sequence=1> (luettu: 20.9.2018).
- Kortteinen, Matti (1992). *Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Kozinets, Robert (2010). *Netnography: Doing ethnographic research online*. Lontoo: Sage.

- Kupari, Tiina (2011). (toim.) *Omaa kotia etsimässä. Nuorten asuminen 2010*. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Kupiainen, Reijo (2014). Nuorten luovat mediakäytännöt kaupunkitilan heterotopioina. *Media & viestintä* 37(1), 34–47.
- Lanier, Jaron (2010). *Et ole koje. Manifesti*. Suomentanut Kimmo Pietiläinen. Helsinki: Terra Cognita. *You are not a gadget: A manifesto* (2010) New York: Alfred A. Knopf.
- Lanier, Jaron (2019). *10 syytä tubota kaikki sometililt nyt*. Suomentanut Kirsimarja Tielinen. Helsinki: Kustantamo S&S. *Ten arguments for deleting your social media accounts right now* (2018) New York: Henry Holt and Co.
- Lehtonen, Mikko (1989). *Kirjallisuuden kategoriasta kirjoittamisen käytäntöihin. Raymond Williamsin kulttuuriteoreettisesti pohjattu kirjallisuusteoria*. Yleinen kirjallisuustiede julkaisuja 22. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Lietsala, Katri & Sirkkunen, Esa (2008). *Social media. Introduction to the tools and processes of participatory economy*. Hypermedia Laboratory Net Series 17. Tampere: Tampere University Press.
- Lumsden, Karen & Morgan, Heather (2017). Media framing of trolling and online abuse: Silencing strategies, symbolic violence, and victim blaming. *Feminist Media Studies* 17(6), 926–940.
- Magnusson, Måns; Öhrvall, Richard; Barrling, Katarina & Mimno, David. (2018). Voices from the Far Right: A Text Analysis of Swedish Parliamentary Debates. *Soc.ArXiv*. 4. 4. 2018. DOI:10.31235/osf.io/jdsqc.
- Malmberg, Tarmo (2004). Porvarillisen julkisuuden keskeneräinen projekti: Jürgen Habermas ja kriittinen mediatutkimus. Teoksessa: Tuomo Mörä, Inka Salovaara-Moring & Sanna Valtonen (toim.) *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Helsinki: Gaudeamus, 38–74.
- Manivannan, Vyshali (2013). Tits or GTFO: The logics of misogyny on 4chan's Random - /b, *Fibreculture Journal* 22/2013. Saatavissa verkossa: <http://twentytwo.fibreculturejournal.org/fcj-158-tits-or-gtfo-the-logics-of-misogyny-on-4chans-random-b/> (luettu: 20.6.2019).
- Marshall, Thomas Humphrey & Tom Bottomore (1992/1987). *Citizenship and Social Class*. Lontoo: Pluto Press.
- Marvin, Carolyn (1988). *When old technologies were new: Thinking about electric communication in the late nineteenth century*. New York: Oxford University Press.
- Marwick, Alice; Blackwell, Lindsay & Lo, Katherine (2016). *Best practices for conducting risky research and protecting yourself from online harassment (Data & Society guide)*. New York: Data & Society Research Institute.
- Marwick, Alice & Lewis, Rebecca (2017). *Media manipulation and disinformation online*. 15.5.2017. Tutkimusraportti. New York: Data & Society Research Institute.
- Massanari, Adrienne (2015). *Participatory culture, community, and play. Learning from Reddit*. New York: Peter Lang.
- Massumi, Brian (2002). *Parables for the virtual: Movement, affect, sensation*. Durham & Lontoo: Duke University Press.
- Masur, Philipp K. & Scharrow, Michael (2016). Disclosure management on social network sites: Individual privacy perceptions and user-directed privacy strategies. *Social media + Society* 2(1), 1–13. DOI: 10.1177/2056305116634368
- McKee, Heidi & Porter, James (2009). *The ethics of internet research. A rhetorical, case-based process*. New York: Peter Lang.
- Murthy, Dhiraj (2012). Towards a sociological understanding of social media: Theorizing Twitter. *Sociology* 46(6), 1059–1073.

- Nagle, Angela (2017). *Kill all normies: The online culture wars from Tumblr and 4chan to the alt-right and Trump*. Winchester, UK & Washington, USA: Zero Books.
- Niemelä, Mikko & Saari, Juho (2013). Suomalaisen yhteiskunnan notkelmat. Teoksessa: Mikko Niemelä & Juho Saari (toim.) *Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 6–21.
- Nikunen, Kaarina (2019). *Media solidarities. Emotions, power and justice in the digital age*. Lontoo: Sage.
- Nikunen, Kaarina & Pantti, Mervi (2018). Affektiivinen julkisuus, moraaliset tunteet ja tahmaiset kuvat: Tapaus Ku Klux Klan. Teoksessa: Mari Maasilta & Kaarina Nikunen (toim.) *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tampere: Vastapaino, 71–91.
- Nikunen, Minna (2008). Tutkimusaineisto ja tunteet. Teoksessa: Kirsti Lempiäinen; Olli Löytty & Merja Kinnunen (toim.) *Tutkijan kirja*. Tampere: Vastapaino, 156–167.
- Noro, Arto (2000). Aikalaisdiagnoosi sosiologisen teorian kolmantena lajityyppinä. *Sosiologia* 37(4), 321–329.
- Nurminen, Matias (2017). Manosfäärin kaappaamat pelastuksen ja vastakkainasettelun kertomukset. *Alusta* 26.09.2017. Saatavissa verkossa: <http://alusta.uta.fi/artikkelit/2017/09/26/manosfaerin-kaappaamat-pelastuksen-ja-vastakkainasettelun-kertomukset.html> (luettu: 22.5.2018).
- Ong, Aihwa (1999). *Flexible citizenship: The cultural logics of transnationality*. Durham & Lontoo: Duke University Press.
- Paasonen, Susanna (2014). Juhannustanssien nopea roihu ja Facebook-keskustelun tunneintensiteetit. *Media & viestintä* 37(4), 22–39.
- Paasonen, Susanna; Hillis, Ken & Petit, Michael (2015). Introduction: Networks of transmission: intensity, sensation, value. Teoksessa: Ken Hillis, Susanna Paasonen & Michael Petit (toim.) *Networked affect*. Cambridge & Lontoo: The MIT Press, 1–24.
- Paasonen, Susanna (2017). Affekti suhteina ja intensiteettinä. *Tieteessä tapahtuu* 35(2), 42–43.
- Papacharissi, Zizi (2014). *Affective Publics: Sentiment, Technology and Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Pedwell, Carolyn & Whitehead, Anne (2012). Affecting feminism: Questions of feeling in feminist theory. *Feminist Theory* 13(2), 115–129.
- Peltokoski, Jukka (2012). Prekariaatin potentiaali. *Niin & näin* 1/2012, 98–101.
- Phillips, Whitney (2015). *This is why we can't have nice things: Mapping the relationship between online trolling and mainstream culture*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2010). Näkökohtia julkisuudesta. Teoksessa: Veikko Pietilä ym. *Julkisot, yleisöt ja media*. Tampere: Tampere University Press, 353–370.
- Plummer, Ken (2003). *Intimate citizenship: Private decisions and public dialogues*. Seattle & Lontoo: University of Washington Press.
- Potter, Jonathan (1996). *Representing reality: Discourse, rhetoric and social construction*. Lontoo: Sage.
- Probyn, Elspeth (2005). *Blush: Faces of shame*. Minneapolis & Lontoo: University of Minnesota Press.
- Putnam, Robert (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Pöyhtäri, Reeta; Haara, Paula & Raittila Pentti (2013). *Vihapube sananvapautta kaivattamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Rafail, Patrick & Freitas, Isaac (2019). Grievance articulation and community reactions in the men's rights movement online. *Social Media + Society* April–June 2019, 1–11.

- Raynes-Goldie, Kate (2010). Aliases, creeping and wall-cleaning: Understanding privacy in the age of Facebook. *First Monday* 5(1). Saatavissa verkossa: <http://firstmonday.org/article/view/2775/2432> (luettu: 15.12.2019).
- Renninger, Bryce (2015). “Where I can be myself ... where I can speak my mind”: Networked counterpublics in a polymedia environment. *New Media & Society* 17(9), 1513–1529.
- De Ridder, Sander (2015). Are digital media institutions shaping youth’s intimate stories? Strategies and tactics in the social networking site Netlog. *New Media & Society* 17(3), 356–374. DOI: 10.1177/1461444813504273
- Ridell, Seija & Väliäho, Pasi (2006). Mediatutkimus käsitteiden kudelmana. Teoksessa: Seija Ridell, Pasi Väliäho & Tanja Sihvonen *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 7–26.
- Ridell, Seija (2011). *Elämää Facebookin ihmemaassa. Sosiaalinen verkostosivusto käyttäjiensä kokemana*. Tampere: Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, CMT.
- Roos, J.P. & Hoikkala, Tommi (1998). *Elämänpolitiikka*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruckenstein, Minna (2019). Tracing medicinal agencies: Antidepressants and life-effects. *Social Science & Medicine* 235(2019). DOI: 10.1016/j.socscimed.2019.112368
- Saarenmaa, Laura (2010). *Intiimin äänet*. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Saarenmaa, Laura (2016). Pin ups and political passions: Citizenship address on post-war men’s magazines. Teoksessa: Hilde Danielsen, Ragnhild Muriaas & Brita Ytre-Arne (toim.) *Gendered citizenship and the politics of representation*. Lontoo: Palgrave Macmillan, 261–279.
- Saari, Juho (2009). *Yksinäisten yhteiskunta*. Helsinki: WSOYpro.
- Saari, Juho (2015). *Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saito, Tamaki (2013). *Hikikomori. Adolescence without end*. Englanniksi kääntänyt Jeffrey Angles. Minneapolis & Lontoo: University of Minnesota Press.
- Salazar, Philippe-Joseph (2018). The Alt-Right as a Community of Discourse. *Javnost—The Public* 25(1–2), 135–143. DOI: 10.1080/13183222.2018.1423947
- Sampson, Tony (2012). *Virality. Contagion theory in the age of networks*. Minneapolis & Lontoo: University of Minnesota Press.
- Sandberg, Otso (2015). *Hallittu syrjäytyminen*. Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Sarikakis, Katharine & Winter, Lisa (2017). Social media users’ legal consciousness about privacy. *Social media + Society* January-March 2017, 1–14. DOI: 10.1177/2056305117695325
- Scarlett, Ashley & Zeilinger, Martin (2019). Rethinking affordance. *Media Theory* 3(1), 1–48.
- Schwarz, Ori (2010). On friendship, boobs and the logic of the catalogue: Online self-portraits as a means for the exchange of capital. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies* 16(2), 163–183.
- Sennett, Richard (1986/1977). *The fall of public man*. Lontoo & Boston: Faber & Faber.
- Sheller, Mimi & Urry, John (2003). Mobile transformations of ‘public’ and ‘private’ life. *Theory, Culture & Society* 20(3), 107–125.
- Shepherd, Tamara; Harvey, Alison; Jordan, Tim; Sray, Sam & Miltner, Kate (2015). Histories of hating. *Social media + Society* 1(2), 1–10.
- Shifman, Limor (2014). *Memes in digital culture*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Shirky, Clay (2008). *Here comes everybody. The power of organizing without organizations*. Lontoo: Penguin Books.
- Siltala, Juha (2017). *Keskiluokan nousu, lasku ja pelot*. Helsinki: Otava.
- Sirkkunen, Esa (2016). Yksityisyys valvonnan verkoissa. *Media & viestintä* 39(2), 117–136.

- Sloop, John & Gunn, Joshua (2010). Status control: An admonition concerning the publicized privacy of social networking. *The Communication Review* 13(4), 289–308. DOI: 10.1080/10714421.2010.525476
- Standing, Guy (2011). *The precariat: The new dangerous class*. Lontoo: Bloomsbury Academic.
- Steele, Catherine Knight (2018). Black bloggers and their varied publics: The everyday politics of black discourse online. *Television & New Media* 19(2), 112–127.
- Stenros, Jaakko (2015). *Playfulness, play, and games. A constructionist ludology approach*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tampereensis 2049. Tampere: Tampere University Press.
- Sujon, Zoetanya (2010). *New technologies and the idea of citizenship: Patterns of public participation in two cases*. Väitöskirja. Lontoo: London School of Economics, Department of Media and Communications.
- Suominen, Jaakko (2013). 2007 – Facebookin nousu ja surmaaajan lataukset. Teoksessa: Jaakko Suominen, Petri Saarikoski, Riikka Turtiainen & Sari Östman *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 119–145.
- Suoninen, Eero (2016). Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 229–247.
- Suutari, Minna & Suurpää, Leena (2001). Johdanto: Erottautumista, kiinnikkeitä ja irrallisuutta. Teoksessa: Minna Suutari (toim.) *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 20, 5–12.
- Svensson, Jakob (2015). Participation as a pastime: Political discussion in a queer community online. *Javnost—The Public* 22(3), 283–297. DOI: 10.1080/13183222.2015.1060014
- Swan, Elaine (2008). ‘You make me feel like a woman’: Therapeutic cultures and the contagion of femininity. *Gender, Work and Organization* 15(1), 88–107.
- Terranova, Tiziana (2000). Free labor: Producing culture for a digital economy. *Social Text* 18(2), 33–58.
- Thrift, Nigel (2008). *Non-representational theory. Space, politics, affect*. Lontoo & New York: Routledge.
- Tierney, Therese (2013). *The public space of social media: Connected cultures of the network society*. New York: Routledge.
- Turkle, Sherry (2011). *Alone together. Why we expect more from technology and less from each other*. New York: Basic books.
- Turner, Victor (1982/1969). *The ritual process: Structure and anti-Structure*. New York: Aldine Publishing Company.
- Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (2013). Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia. Teoksessa: Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 49–67.
- Tzankova, Veronika (2015). Affective politics or political affection: Online sexuality in Turkey. Teoksessa: Ken Hillis, Susanna Paasonen & Michael Petit (toim.) *Networked affect*. Cambridge & Lontoo: The MIT Press, 59–74.
- Uotila, Otto (2013). *Anonymiitit anarkistit Suomalainen anonymi verkkokulttuuri Ylilauta-sivustolla*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta.
- Vaahensalo, Elina (2018). Keskustelufoorumit mediainhokkeina – Suositut suomenkieliset keskustelufoorumit mediassa. *Wider Screen* 3/2018 12.10.2018. Saatavissa verkossa:

- <http://widerscreen.fi/numerot/2018-3/keskustelufoorumit-mediainhokkeina-suositut-suomenkieliset-keskustelufoorumit-mediassa/> (luettu: 15.12.2019).
- Vaahensalo, Elina (2019) Aihe vapaa – Kaupalliset yleisportaalit ja aikakauslehtien keskustelufoorumit & Harrastusfoorumit ja foorumit harrastuksena – Kaupallisesti sitoutumattomat keskustelufoorumit. Teoksessa: Jaakko Suominen, Petri Saarikoski & Elina Vaahensalo *Digitaalisia kohtaamisia. Verkkokeskustelut BBS-purkeista sosiaaliseen mediaan*. Helsinki: Gaudeamus, 128–213.
- Valaskivi, Katja & Hoikkala, Tommi (2006). Vauraat vanhemmat ja kuluttajalapset. Teoksessa: Katja Valaskivi (toim.) *Vaurauden lapset. Näkökulmia japanilaiseen ja suomalaiseen nykykulttuuriin*. Tampere: Vastapaino, 211–234.
- Valaskivi, Katja (2011). Everything is there – Internet in the lives of Japanese popular culture fans in Finland. Teoksessa: Sonja Kangas (toim.) *Digital Pioneers: Tracing the cultural drivers of future media culture*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 129–141.
- Van Dijck, José (2013). *The culture of connectivity: A critical history of social media*. Oxford: Oxford University Press.
- Van Dijck, José (2014). Datafiction, dataism and dataveillance: Big Data between scientific paradigm and secular belief. *Surveillance & Society* 12(2), 197–208.
- Warner, Michael (2002). Publics and counterpublics. *Public Culture* 14(1), 49–90.
- Wetherell, Margaret (2012). *Affect and emotion. A new social science understanding*. Lontoo: Sage.
- Wiggins, Bradley & Bowers, Bret (2015). Memes as genre: A structurational analysis of the memescape. *New Media & Society* 17(11), 1886–1906.
- Williams, Raymond (1977). *Marxism and literature*. Oxford: Oxford University Press.

Muut lähteet

- Beran, Dale (2017). From fail to win. How the “isolated man-boys” of 4chan turned a meme into the president of the United States. *Quartz* February 17, 2017. Saatavissa verkossa: <https://qz.com/914142/how-the-isolated-man-boys-of-4chan-turned-a-meme-into-the-president-of-the-united-states/> (luettu: 10.10.2018).
- Chen, Adrian (2014). The truth about Anonymous’s activism. *The Nation* 11.11.2014. Saatavissa verkossa: <https://www.thenation.com/article/truth-about-anonymouss-activism/> (luettu: 11.10.2019).
- Etelä-Saimaa (2019). Sakkotuomio kiihottamisesta kansanryhmää vastaan—Lappeenrantalainen mies julkaisi tummaihoisia solvaavan ja uhkaavan tekstin Ylilauta-sivustolla. *Etelä-Saimaa* 5.7.2019.
- Golding, William (2014/1960). *Kärpästen herra*. Helsinki: Seven/Otava. *Lord of the flies* (1954) Lontoo: Faber and Faber.
- Ikola, Vilma (2018). Maija Li Raudaskoski löysi teininä oman paikkansa naisvihaa lietsovasta nettiyhteisöstä, kunnes sai tarpeekseen – Nyt hän kertoo, miksi kuvalaudat ovat vaarallisia. *Helsingin Sanomat* 17.9.2018. Saatavissa verkossa: <https://www.hs.fi/nyt/art-2000005831074.html> (luettu: 18.9.2018).
- Nagle, Angela (2016). The new man of 4chan. *The Baffler* 30.3.2016. Saatavissa verkossa: <https://thebaffler.com/salvos/new-man-4chan-nagle> (luettu: 20.9.2018).
- O’Reilly, Tim (2005). What is Web 2.0. Design patterns and business models for the next generation of software. Verkkosivusto 30.9.2005. Saatavissa verkossa: <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html?page=1> (luettu: 20.5.2019).

- Tervonen, Kaisu (2017). Pimeän naurun piilopaikka. *Voima* 14.10.2017. Saatavissa verkossa: <http://voima.fi/artikkeli/2017/pimean-naurun-piilopaikka/> (luettu: 11.9.2019).
- Typpö, Juho & Pullinen, Jussi (2016). Sanna-Mari Paakki aloitti kampanjan tissien puolesta ja joutui Ylilaudalta nousseen vihakampanjan kohteeksi – ja se kertoo siitä, mikä internetiä nyt riivaa kaikkialla. *Helsingin Sanomat, Nyt-liite* 29.11.2016. Saatavissa verkossa: <https://www.hs.fi/nyt/art-2000004885975.html> (luettu: 20.6.2019).
- Viljanen, Kaisa (2017). Poikien puhelimessa jopa 9-vuotiaat kysyvät raiskauksista, Joonas Kekkonen kuuntelee julmimmatkin jutut. *Helsingin Sanomat* 6.4.2017. Saatavissa verkossa: <https://www.hs.fi/elama/art-2000005157259.html> (luettu: 19.6.2019).

JULKAISUT

- I Vainikka, Eliisa (2016) Avaimia nettimeemien tulkintaan – Meemit transnationaalina mediailmiönä. *Lähikuva* 29:3, 60–77. DOI: <https://doi.org/10.23994/lk.59500>
- II Vainikka, Eliisa, Harju, Auli (2019) Anonyymien keskustelupalstojen julkisuus – Marginaaliin jääneiden vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä. *Media & viestintä* 42:2, 99–121. DOI: <https://doi.org/10.23983/mv.83374>
- III Vainikka, Eliisa (2018) The anti-social network: Precarious life in online conversations of the socially withdrawn. *European Journal of Cultural Studies*. First Published 30 Nov 2018 DOI: <https://doi.org/10.1177/1367549418810075>
- IV Vainikka, Eliisa (2019) Naisvihan tunneyhteisö – Anonymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmissuhdekeskusteluissa. *Media & viestintä* 42:1, 1–25. DOI: <https://doi.org/10.23983/mv.80179>
- V Vainikka, Eliisa, Noppari, Elina, Seppänen, Janne (2017) Exploring tactics of public intimacy on Instagram. *Participations – Journal of Audience and Reception Studies* 14:1, 108–128.

JULKAISU I

Avaimia nettimeemien tulkintaan – Meemit transnationaalina mediaailmiönä

Eliisa Vainikka (2016)

Lähikuva 29(3), 60–77.

DOI: 10.23994/lk.59500

Artikkeleiden käyttöön väitöskirjan osana on saatu kustantajan lupa.

Eliisa Vainikka

AVAIMIA NETTIMEEMIEN TULKINTAAN

Meemit transnationaalina mediailmiönä

Artikkelissa tarkastellaan suomalaisella Ylilauta-keskustelufoorumilla esiintyneitä meemikuvia transnationaalien mediakierron kehityksessä. Meemin käsite on viime aikoina levinnyt verkon alakulttuureista yhä enemmän valtajulkisuuteen, mikä nostaa osaltaan meemit esiin kiinnostavana mediakulttuurin tutkimuskohteena. Artikkelin varsinaisena analyysin kohteena ovat kaksi meemiä – ”Sad Frog” ja ”Liekkipipo ja pirikiikarit” –, joissa sekoittuu elementtejä suomalaisesta ja kansainvälisestä verkkokulttuurista.

Nettipoliisi Marko ”Fobba” Forss latasi keväällä 2016 Facebook-profiilinsa taustakuvaksi nettimeemiin viittaavan kuvan, jossa poliisiautoa esittävä leikkiauto kyyditsee paperista askarreltuja ”Spurdo Spärde”¹ -meemihahmoja. Kuva keräsi paljon tykkäyksiä ja kommentteja mutta aiheutti myös hämmennystä: osa kommentoijista sekoitti kuvan tunnettuun ”Pedobear”-meemiin, pedofiiliä esittävään hymyilevään karhuhahmoon, joka on saanut alkunsa 4chan-foorumilla. Verkkokulttuurin tuntijat kuitenkin kiirehtivät huomauttamaan paheksujille, että kyseessä ei ole Pedobear vaan suomalaisperäinen Spurdo Spärde -hahmo, joka syntyi monimutkaisten vaiheiden kautta kuvalausosten alakulttuurissa energiajuomia litkivää esiteini-ikäistä nuorta miestä kuvaavaksi ”Jonneksi”. Myöhemmin Spurdo-hahmosta kehittyi edelleen valikoima netissä kiertäviä hahmoja, kuten ”Alikersantti Spurdo” ja ”Le American Bear”.

Internetissä kiertäviä meemejä ja puhetapoja – samoin kuin suomalaisen verkkokulttuurin merkityksiäkin – on tärkeä tutkia, jotta kulttuurintutkimuksessa pystyttäisiin seuraamaan, mille pohjalle ja millä tavoin kielelliset ja visuaaliset merkitykset rakentuvat. Internetmeemeihin liittyvät merkitykset leviävät osittain muistitietona, kuten kansanperinne, jossa saman tarinan versioita usein kerrotaan hieman eri tavoin. Esimerkiksi Onerva Lepistö (2016) mainitsee artikkelissaan ”Vauhtilasit ja vauhtipipo”-meemin. Sama meemi tunnetaan myös nimellä Liekkipipo ja pirikiikarit.

Merkitysten sekoittuminen ja leviäminen hämmentävät yleisöjä, kuten Fobban taustakuvan tapaus osoittaa. Nettimeemit ovat monitulkintainen vies-

Eliisa Vainikka, FM
COMET – Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus,
Tampereen yliopisto

1 ”Spurdo Spärde” on suomalaisilta verkkofoorumeilta kiertoon lähtenyt huonosti piirretty imitaatio tunnetusta ”Pedobear”-meemistä, joka on lähtenyt elämään omaa elämänsä kuvalausosten kansanperinteessä.

tinnän muoto, ja meemien avulla pyritään myös tahallisesti hämmentämään. Siitä huolimatta meemejä käytetään yhä useammin julkisen keskustelun kommentointiin.² Nettimeemit ovat myös tunteenomainen ja poliittinen ilmaisumuoto (Shifman 2014, 119–150; Esteves 2014; Burnett & al. 2014). Poliitikoille irvailun lisäksi meemejä voidaan huomioarvonsa takia valjastaa esimerkiksi poliittisten tai kaupallisten päämäärien ajamiseen (ks. esim. Vainikka 2016; Rodley 2016). Meemit eivät enää kuulukaan ainoastaan verkon alakulttuurisiin. Ne leviävät digitaalisen teknologian avustuksella yhteiskunnan eri alueille vaikuttaen eri tavoin eri paikoissa ja erilaisilla verkkoalustoilla – kuten Facebookissa kiertävinä poliittisina meemeinä.

Artikkeli alkaa katsauksella meemin käsitteeseen ja muutamisiin viimeaikaisiin meemeistä tehtyihin tutkimuksiin. Analysoin tarkemmin kahta meemikuvaa – Sad Frog ja Liekkipipo ja pirikiikarit – pohtien, millä tavoin ne asettuvat osaksi toisaalta transnationaalia ja toisaalta paikallista verkkokulttuuria. Globaali meemikulttuuri tuottaa helposti myös kansallisia versioita suosituista meemeistä (Saarikoski 2016). Pysin määrittelemään tässä artikkelissa meemien keskeisiä ominaisuuksia ja niiden tehtäviä verkkokeskusteluissa.

Tutkimuskysymykseni ovat: Millä tavoin netin meemikuvat asettuvat osaksi yhtäältä transnationaalia ja toisaalta paikallista verkkokulttuuria? Miten verkon meemikuvia voidaan analysoida? Miten meemikuvat merkityksellistyvät sen nimenomaisen verkkotilan kontekstissa, jossa ne esiintyvät? Artikkelin lopuksi teen yhteenvedon siitä, minkälaisia kysymyksiä meemikuvia analysoidessa olisi syytä jatkossa esittää. Käytän analyysin laajempaa kehiksenä keskustelua sisältöjen transnationaalista kierrosta globaalissa mediakulttuurissa.

Meemin käsitteestä

Meemillä (Dawkins 1976) tarkoitetaan yksittäistä kulttuurista sisältöä, joka leviää ihmisten välillä kopioinnin ja matkimisen kautta. Kirjassaan *Memes in Digital Culture* (2014) mediatutkija Limor Shifman selittää perinpohjaisesti meemi-käsitteen synnyn sekä pyrkii korostamaan ihmisen toimintaa meemien synnyssä ja kierrättämisessä. Termin taustalla vaikuttaa kuitenkin biologilta lainattu käsite. Biologi Richard Dawkins pyrki meemin käsitteellä kuvaamaan evoluutiota kulttuurisena, ei biologisena ilmiönä. Meemi on Dawkinsin määritelmässä kulttuurinen idea, joka pyrkii monistumaan ja leviämään. (Wiggins & Bowers 2015.)

Limor Shifman haluaa tuoda meemin käsitteen viestinnän tutkimukseen, koska viestintäympäristömme toimintalogiikka on muuttunut käyttäjälähtöisen sisällön myötä. Shifman kääntää Richard Dawkinsin (1976) alkuperäisen meemi-käsitteen pääläelleen ja toteaa, että nettimeemit tulisi ymmärtää yksittäisten ideoiden sijaan ryhminä. Shifmanin mukaan nettimeemi voidaan määritellä ryhmäksi digitaalisen sisällön yksiköitä, joilla on yhteisiä sisällöllisiä, muodollisia tai asenteellisia piirteitä. Nämä sisältöyksiköt on tuotettu tietoisina toinen toisistaan. Niitä on kierrätetty, matkittu ja ne ovat muuttuneet kulkiessaan useiden eri käyttäjien kautta (Shifman 2014, 41).

Shifmanin määritelmässä korostuu se, miten vaikea meemejä on määritellä yksiselitteisesti, koska ne ovat jo lähtökohtaisesti olemukseltaan monenkirjavia. Huumorina nettimeemit ovat jossain mielessä sukua sekä sähköpostin välityksellä levitettäville humoristisille kiertokirjeille ja vitseille (Hokkanen 2015; Aro & Sarpavaara 2007) että poliittisille pilapiirroksille. Meemihuumori

² Esimerkiksi syyskuussa 2015 MTV nosti esiin lakonuhkaa kommentoivia nettimeemejä julkaisemalla artikkelin: "Some räjähti – tässä hulvattomimmat lakkoemeemit" (MTV uutiset 2015).

kuitenkin eroaa näistä ainakin siten, että se sisältää usein satunnaisia ja ”dadaistisiakin” elementtejä, jotka ovat peräisin verkon nuoriso- ja alakulttuureista (ks. esim. Lepistö 2016). Meemit eivät kuitenkaan ole vain ja ainoastaan huumoriin liittyviä. Niihin ei välttämättä sisälly vitsiä, eivätkä kaikki meemit ole tunnerekisteriltään hauskoja, kuten esimerkiksi myöhemmin analysoimani Sad Frog -meemi

Meemin käsitteellä ei viitata välttämättä verkossa leviävään meemiin, vaikka arkikielessä sana onkin yleistynyt tarkoittamaan nettimeemiä. Nettimeemit ovat viestintää ja internetkulttuurin kollektiivista kulttuurista pääomaa (Fernback 2003), postmodernia kansanperinnettä, joka voi myös heijastaa piileviä sosiokulttuurisia rakenteita (Shifman 2014, 15). Nettimeemien kierto verkkokulttuurissa rakentaa yhteenkuuluvuutta käyttäjien välille ja samais- tumista määrättyyn verkkoyhteisöön (Nakamura 2014, 269).

Kuten Shifman (2014, 34) kirjoittaa, ladatessaan, jakaessaan ja kuluttaessaan meemejä eri verkkoyhteisöjen käyttäjät samalla sekä ilmaisevat että rakentavat yksilöllisyytään ja kuuluvuuttaan kyseiseen yhteisöön. Esimerkiksi valitessaan Spurdo-meemikuvan profiilinsa taustakuvaksi nettipoliisi Marko Fors kutsui nettivitsien tuntijat ymmärtämään kuvan ja siihen sisältyvän vitsin. Samalla osa hänen seuraajistaan jäi tämän joukon ulkopuolelle eikä ymmärtänyt viittausta. Verkkokulttuureissa joukkoon kuuluminen on keskeistä, ja usein ihmisiä yhteen sitovana aineksena toimii verkon kansanperinne. Kuvat ovat yhä keskeisemmässä osassa verkkosisältöjä niin nykyaikaisessa sotapropagandassa (Molin Friis 2015; Rodley 2016; Wiggins 2016) kuin huumorisivustoillakin. Verkko on yhä enemmän visuaalinen media (Paasonen 2011, 177). Meemit tarjoavat kiinnostavan kohteen digitaalisen visuaalisen kulttuurin tutkimukselle.

Limor Shifmanin mukaan meemien kolme ominaisuutta ovat asteittainen monistuminen yksilöltä yhteiskuntaan, kopioinnin ja matkimisen kautta tapahtuma jäljentäminen sekä kilpailun ja valinnan kautta tapahtuva levittäminen (Shifman 2014, 18). Matkiminen ja *remixien* tekeminen ovat tyypillistä meemien syntyprosessissa (ibid, 21–22). Meemit voidaankin ymmärtää myös osana *remix-kulttuuria* (Lessig 2008; Lankshear & Knobel 2008), jolle on ominaista erilaisten kulttuurituotteiden muokkaaminen ja luova yhdisteleminen. Limor Shifmanin (2014, 86) mukaan meemeissä tyypillisesti esiintyviä piirteitä ovat tavalliset ihmiset, epäkelvo maskuliinisuus, huumori, yksinkertaisuus, toisto ja leikillinen sisältö. Näihin meemien piirteisiin tai ominaisuuksiin voidaan lisätä myös tunteiden ilmaiseminen, nurinkääntäminen (karnevalisointi), yllätyksellisyys ja ”internetin ruman estetiikka” (*Internet Ugly Aesthetics*). Lista- taan voidaan liittää myös merkitysten sekoittaminen – propagandameemien kyseessä ollessa myös suoranainen merkitysten vääristely. Meemit voidaan ymmärtää myös *outsider*-taiteeseen verrattavissa olevana kansantaiteena (vrt. Haveri 2015).

Usein meemitutkimuksissa korostetaan meemien asemaa kulttuurisena tai poliittisena vastarintana (Burroughs 2013; Milner 2013; Esteves 2014; Mina 2014). Näin siksi, että kulttuurisen tai poliittisen vastarinnan kautta voidaan tuoda esiin meemien kantaottavuus ja mahdollinen poliittinen vaikuttaminen. Meemimäinen sisältö on *viraalista* – virusmaisesti ja helposti leviävää –, ja siksi sitä on alettu käyttää myös propagandatarkoituksiin (Wiggins & Bowers 2016; Rodley 2016). Esimerkiksi Chris Rodley (2016) kirjoittaa siitä, miten viraalisesti leviävää verkkopropagandaa käytettiin yleisen mielipiteen muokkaamiseen Israelin ja Gazan konfliktissa vuonna 2014. Meemimäisyyttä hyödyntävissä kiertävissä verkkosisällöissä pyrittiin esimerkiksi väitettyjen

tai todellisten sodan uhrien kuvia käyttämällä vaikuttamaan ihmisten mieliteisiin vastapuolesta. Samoin vastapuolen edustajat pyrkivät paljastamaan näitä kuvahuijauksia.

Meemejä onkin mahdollista käyttää nykyisen informaatio sodan välineinä ja esimerkiksi vihapuheen ja ennakkoluulojen levittämiseen. Esimerkiksi Karina Horsti (2016) on osoittanut, miten virallisesti kiertävien kuvien avulla voidaan levittää islamofobista ideologiaa. Stereotyyppistä ylipainoista amerikkalaista esittävä Le American Bear -meemi puolestaan kaapattiin amerikkalaisille uusnatsisivustoille antisemitistisiin sarjakuviin, joissa karhu esiintyy hyvän tahtoisena hölmönä ja joutuu kieron juutalaisen huijaamaksi (Bernstein 2015). Viruksen lailla kiertävät meemit (Jenkins & al. 2013, 18) voivat siis levitessään välittää myös sellaista ideologista ainesta, jota meemin kierrättäjät alun perin eivät tietoisesti tarkoittaneet välittää.

Verkkokulttuurin kehityksessä meemejä ovat tutkineet esimerkiksi Victoria Esteves (2014), Limor Shifman (2014) sekä Olivia Rose Marcus ja Merrill Singer (2016). Meemejä on tarkasteltu myös visuaalisen kulttuurin näkökulmasta (Davison 2014; Brideau & Berrett 2014; Douglas 2014). Harvinaisempaa niiden tutkiminen on yleisötutkimuksen (Miltner 2014), sukupuolen (Gal & al. 2015) tai rodullisuuden (Horsti 2016; Nakamura 2014) näkökulmista.

Suomessa meemitutkimus on toistaiseksi varsin vähäistä, mutta esimerkiksi folkloristiikassa on virinnyt kiinnostus meemeihin (Heimo 2013). Pauliina Latvala (2015) on kirjoittanut poliittisista vitseistä ja verkkomeemeistä, Matti Kampainen (2002) taas meemeistä uskonnossa. Mediatutkimuksessa Veikko Eranti (2014, 111–112) on Pekka Haaviston presidentinvaalikampanjaa käsittelevässä tutkimuksessaan sivunnut meemimäistä sisältöä poliittisen kampanjoinnin muotona, ja *Journalismikritiikin vuosikirjassa* Turo Uskali (2013) pohdiskelee Obama-meemien merkitystä Yhdysvaltain presidentinvaaleissa. Tämä artikkeli asettuu alakulttuurisen meemitutkimuksen perinteeseen (Shifman 2014; Esteves 2014; Milner 2013), sillä käsitellyillä meemeillä ei ole ilmiselvää poliittista agenda. Ne asettuvat pikemminkin populaarikulttuurin ja nuorten nettihumorin alueelle.

Kuvat ja meemit ovat erityisen keskeinen osa viestintää esimerkiksi verkon alakulttuureihin liittyvien kuvalausien kulttuurissa. *Kuvalauta* on japanilaisten animesarjakuvien harrastajien yhteisönä alun perin toiminut keskustelufoorumi, jossa kommunikointi perustuu pitkälti kuvilla viestimiseen. Monet meemit saavat alkunsa kuvalaudoilta. Kuvalaudoilla viestien yhteyteen liitetään tavallisesti jokin kuva – joko satunnaisesti tai aiheeseen liittyen. Tätä kautta kuvalaudat toimivat keskeisenä meemien ja muiden ikonisten kuvien kierrättäjinä. (Suominen & al. 2013, 138.)

Yilauta on suomalainen vuonna 2011 perustettu anonyyminä käytettävä kuvalauta (ks. myös Haasio 2015; Uotila 2013) – ”Suomen 4chan”³. Se liittyy vahvasti anime- ja nörttikulttuuriin. Lisäksi se liittyy ”A-kulttuuriin” eli anonyymiin verkkokulttuuriin, jolle on tyypillistä sosiaalisen median suosituimmuus-kulttuurin vastustaminen. A-kulttuuri tarjoaa tilan identiteeteillä leikkittelylle ja kiinnittymisen sisäpiiriin vitseihin ja kulttuurisiin viittauksiin (Auerbach 2013). *Yilauta*-foorumilla vierailee viikossa keskimäärin reilut 200 000 uniikkia kävijää.

Tässä artikkelissa analysoin *Yilauta*-kuvafoorumilla esiintyneitä suomalaisia meemikuvia ja niihin liittyviä suomalaisen kulttuuripiiriin liittyviä sisältöjä transnationaalien verkkokulttuurin kehityksessä⁴. Tarkemman analyysin kohteena on kaksi meemiä: Sad Frog ja Liekipipo ja pirikiikarit. Nuorten suosimilla kuvalaudoilla ajatusmaailmaan kuuluu, että kaikelle saa nauraa.

3 Mediatutkija Limor Shifman (2014, 178) määrittelee 4chan-foorumin seuraavasti: ”Kuvalautasivusto, jonne käyttäjät lataavat kuvia ja keskustelevat niistä. Foorumi on jaettu useisiin kanaviin, tai lautoihin, joissa on sisältöä määrätystä aihepiiristä ja omat sääntönsä. Suosituin lauta satunnainen, joka tunnetaan myös nimellä /b, on tunnettu villistä, aggressiivisesta ja usein tyllystä puhetylyistä ja sisällöstä. Meemit ovat tärkeä osa 4chania, ja ne ovat keskeisessä roolissa monissa keskusteluissa. 4chan on myös hakkeriryhmä Anonymousin tärkeä keskuspaikka.”

4 Artikkelissa käyttämäni aineisto on kerätty 23.5.2014 *Yilaudan* ”Ihmisuhteet”-keskustelualueelta. Olen tallentanut kaiken kaikkiaan 300 keskustelukehitystä pdf:nä ja Firefoxin Zotero-lisäosan avulla. Näistä keskusteluita olen poiminut sellaiset meemikuvat, joissa voidaan ajatella olevan suomalaista sisältöä (esimerkiksi kuva suomalaisen julkisuuden henkilö tai populaarikulttuurin hahmo, meemin teksti on suomenkielinen, meemissä esiintyy suomalainen tuote tai meemi on kokonaisuutena ymmärrettävissä suomalaisen kulttuurin piiriin kuuluvaksi). Suomalaisen meemien määrittely on vaikeaa ja jossain määrin keinotekoista, koska meemien luonteeseen liittyy niiden globaali kierto eri kulttuuripiirien välillä, kuten myöhemmin tässä artikkelissa pyrin osoittamaan.

Laura Hokkanen (2015, 370) onkin todennut mustan ja alatyylisen huumorin liittyvän usein lasten ja nuorten kiertävään kansanperinteeseen. *Ylilauta* on keskeinen verkkotila, jossa tätä nuorten alatyylisiä ja mustaa huumoria sekä luodaan että välitetään eteenpäin.

Ylilaudalla esiintyvissä suomalaisissa meemeissä ja tunnetiloja esittämissä reaktiokuvissa suosittuja aiheita ovat esimerkiksi muumihahmot, muut piirretyt hahmot – Nalle Puh ja Aku Ankka –, suomalaiset mieskoomikot – Spede Pasanen, Heikki Silvennoinen ja Aake Kalliala, jotka usein ilmentävät epäkel-poa maskuliinisuutta (ks. myös Halmetoja 2015) – ja iltapäivälehtien lööpeistä muokatut ”Vanhanen vain nauroi”-tyyppiset meemit, joissa esiintyy usein suomalaisia poliitikkoja ja muita julkkiksia. Omistan artikkelin loppuosan kahden *Ylilaudalla* usein esiintyvän meemin tarkemmalle analyysille.

Artikkelissa analysoidut meemit valikoituivat analyysini kohteiksi meemien runsaasta joukosta yleisyytensä, monistettavuutensa ja ilmaisuvoimansa takia. Eräs valintaan vaikuttanut syy olivat myös niiden versioissa esiintyvät suomalaiset elementit, joiden kautta voidaan pohtia meemien globaalia kiertoa: asettumista erilaisiin kulttuuriipiireihin sekä globaaleihin, transnationaaleihin yhteyksiin.

Transnationaali verkkokulttuuri

Antropologit ovat tutkineet meemejä, anonyymiä verkkokulttuuria ja erilaisia verkosta nousevia ilmiöitä (Coleman 2014, Manivannan 2013, Auerbach 2012), mutta toistaiseksi tutkimusala on pitkälti Yhdysvalta-keskeinen. Verkkokulttuurin ilmiöiden problematiikka monimutkaistuu entisestään, kun siihen otetaan mukaan kysymykset rodullisuudesta/etnisyydestä, kansallisuudesta ja kulttuurieroista (esim. Horsti 2016; Chen 2014; Nakamura 2014; Sharma 2013).

Anonyymien verkkokulttuurin kollektiivinen muisti rakentuu sisäpiirin vitseille ja jaetuille viittauksille, ja tämä kulttuuri kukoistaa erityisesti verkon kuvalaudoilla, kuten suomalaisella *Ylilaudalla*. Myös saksalaiset, chileläiset ja brasilialaiset anonyymit ovat rakentaneet omat espanjan- ja portugalinkieliset kuvalautansa. Tässä mielessä *Ylilauta* ei ole ainutlaatuisen suomalainen verkkotila; se on suomenkielinen mutta meille muualta omaksuttu formaatti.

Verkkokulttuurissa on samalla sekä valtioiden ja kielten rajat ylittäviä piirteitä ja ominaisuuksia että rajatumpiin alueisiin liittyvää sisältöä, minkä vuoksi *transnationalism*in käsite on hyödyllinen verkossa kiertäviä ilmiöitä analysoidessa. Kulttuurinen sisältö leviää transnationaalisti juuri verkossa (Fernback 2003; Jenkins ym. 2013). Transnationalismilla tarkoitetaan kansallisvaltioiden rajat ylittäviä ja maailmanlaajuisia taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia kytköksiä ihmisten, paikkojen ja instituutioiden välillä (Vertovec 2009, 1). Transnationalismi liittyykin olennaisesti globalisaatioon. Käsitettä voidaan käyttää myös tutkimuksellisenä lähestymistapana, kun tarkastellaan kansallisen kansainvälisiä ulottuvuuksia tai kansallisen ja kansainvälisen vuorovaikutusta (Kääpä & Seppälä 2012a; Kääpä & Seppälä 2012b).

Transnationalismi-käsitteellä voidaan viitata hyvin erilaisiin verkostoihin ja yhteyksiin, kuten vaikkapa muuttoliikkeisiin tai elokuvien ja muiden kulttuurituotteiden globaaliin kiertoon. Katja Valaskiven ja Johanna Sumialan mukaan kierron käsite tarjoaa hyvän työkalun kulttuuristen ja sosiaalisten merkitysten teoreettiseen ja empiiriseen analyysiin (Valaskivi & Sumiala 2014, 239). Valaskiven ja Sumialan mukaan sosiaaliseen mielikuvitukseen liittyvät merkitykset ovat kiinnittyneitä materiaaliin esineisiin ja representaatioihin.

Nämä merkitykset kulkevat moninaisia reittejä paikasta toiseen tuottaen uusia kohtaamisia ja assosiaatioita (ibid. 240), joten tekstit, kuvat, niiden katsojat ja kontekstit ovat kaikki jatkuvassa globaalissa liikkeessä. Kuvien ja kulttuurituotteiden globaali kierto on kiihtynyt verkon aikakaudella. Kiertävät mediatapahtumat vaikuttavat toisiinsa, ja kuten Arjun Appadurai (1996, 4–7) on todennut, mediakuvastoa voidaan omaksua nopeasti osaksi paikallista ironiaa, vihaa, huumoria ja vastarintaa.

Antropologi Arjun Appadurain (1996) mukaan tuotamme globaalissa maailmassa erilaisia paikallisuuksia ja paikallisen vastarinnan muotoja, ja myös uusilla globaaleilla median muodoilla on oma vaikutuksensa niiden tuottamiseen. Appadurai käyttää esimerkkinä paikallisista vastarinnan muodoista t-paitoja, graffitimaalauksia ja rap-musiikkia. Myös meemikuvat ovat osuva esimerkki ajatusten globaalista kierrosta ja omaksumisesta osaksi erilaisia ironian ja sosiaalisen kommentoinnin muotoja. Meemien toimintalogiikka on transnationaalista jaettu, mutta toisaalta meemit ovat hyvinkin konteksti-sidonnaisia – varsinkin silloin, kun niihin liittyy jokin poliittinen agenda (ks. esim. Rodley 2016; Wiggins 2016). Joissain tapauksissa meemien on mahdollista olla samanaikaisesti sekä globaaleja että paikallisia, tai niissä voi olla samanaikaisesti sekä erittäin paikallisia elementtejä että globaalisti ymmärrettäviä viittauksia. Meemit ovat siis toisinaan ”glokaaleja” eli samanaikaisesti sekä globaaleja että paikallisia.

Erilaiset meemihuumorin lajit ylittävät kulttuurien rajoja. Tällaisia ovat esimerkiksi *rage*-sarjakuviksi kutsutut yksikertaisesti piirretyt tunnetiloja esittävät tikku-ukkohahmot, jotka ovat levinneet maailmanlaajuisesti. Vaikka kiinalaiset *rage*-sarjakuvat ovat merkityksiltään ja kerronnan muodoiltaan erilaisia kuin amerikkalaiset (Chen 2014, 691), molemmat ovat kuitenkin tunnistettavasti estetiikaltaan *rage*-sarjakuvia. Siinä missä amerikkalaisissa *rage*-sarjakuvissa keskitytään useimmiten noloihin tai raivostuttaviin arkielämän kokemuksiin, kuvaavat niiden kiinalaiset vastineet laajempaa asioiden kirjoa ja kommentoivat myös yhteiskunnallisia epäkohtia (ks. Chen 2014). *Rage*-sarjakuvat ja muut meemit ovat irronneet verkon aktiivikäyttäjien, kuten *Reddit* ja *4chan* -foorumien aktiivien, hallusta myös muille alustoille ja valtajulkisuuteen asti. *Rage*-sarjakuvista on useita kulttuurisia tulkintoja, jotka voivat erota niiden alkuperäisistä ”oikeista tulkinnoista”, joita alkuperäisen verkkokulttuurin piirissä olevilla aktiivikäyttäjillä on.

Sen lisäksi, että internetin meemikuvat kutsuvat itseään uudelleen käytettäväksi, monistettaviksi ja levitettäväksi, ne ovat myös *intermediaalisia* (ks. Lehtonen 1999) – ne sisältävät mediarajat ja -genret ylittävää verkkokulttuurista peräisin olevaa tekstien ja mediumien välistä merkitysten liikettä. Kulttuuriset resurssimme eivät ole koskaan peräisin vain yhdestä mediumista (ks. Lehtonen 1999, 11) vaan tuomme mediatekstien tulkintatilanteeseen mukaan myös muita omaksuttuja merkityksiä. Meemien intermediaalisuus on joskus viety niin pitkälle, että niissä esiintyvät hahmot irtoavat aikaisemmasta merkityksestään ja alkavat symboloida verkon alakulttuurissa jotain aivan muuta. Näin kävi esimerkiksi artikkelin alkupuolella esiin tulleelle Spurdon Spärdelle, joka sai alkunsa Pedobear-meemistä mutta monistui ja kehittyi esittämään esimerkiksi karikatyyristä poliisia ja alikersantihahmoa.

Aiempien merkitysten lisäksi meemeihin tarttuu niiden kiertäessä myös uusia merkityksiä. Usein meemikuvat sisältävät omituisia ja yllättäviä rinnastuksia. Useimmiten ne viittaavat toisiin meemeihin, eikä niiden tarkoitus olekaan avautua kulttuurin ulkopuolisille. Päinvastoin uusien kulttuuristen merkitysten tuottamisessa on kyse eronteosta, rajanvedoista ja oman kulttuu-

rin ja yhteisön rajojen vartioinnista – eräänlaisesta elitismistä, joka perustuu kulttuuriin kuulumiseen (Douglas 2014; Manivannan 2013; Auerbach 2013). Väitänkin, että meemejä ei ole järkevää analysoida ottamatta huomioon sitä verkkokulttuuria ja verkkotilaa, jossa meemi esiintyy.

5 Ks. meemietokanta "Know your meme", <<http://knowyour-meme.com/memes/feels-bad-man-sad-frog>>.

Tunteiden ilmaiseminen meemien kautta – tapaus Sad Frog

Sad Frog tai "Pepe the Frog" on suosittu meemi, piirroskuva surullisen näköisestä sammakosta, jolla kuvitetaan pettymyksen tai epäonnistumisen tunteita tai surullisuutta joko käyttäen kuvaa tai siihen liittyvää tekstiä "feelsbadman.jpg". Sad Frog on kehittynyt sarjakuvapiirtäjä Matt Furien piirtämästä Pepe-sammakosta, josta syntyi ensimmäinen sammakkomeemi "Feels Good Man"⁵ (Kuvassa 1, ylhäällä vasemmalla).

Pepe-sammakko tai Sad Frog on synnyttänyt oman fanijoukkonsa, ja versioita sammakkomeemistä tehdään jatkuvasti lisää. Sammakosta, kuten monista muistakin meemeistä, on tullut suosittu myös lasten keskuudessa. Pepe-sammakko puhuttelee, koska se on niin ilmaisuvoimainen ja muuntautumiskykyinen. Se pystyy edustamaan monenlaisia tunteita ja kokemuksia. Siinä mielessä sammakko on kuten hymiöt tai *emoticonit*: helppo tapa kehystä viesti tunteella. Itse asiassa tunteiden kuvittamiseen tarkoitetut hymiötkään eivät ole yksiselitteisiä, vaan eri ihmiset tulkitsevat hymiöiden ilmeitä osittain eri tavoin (ks. Miller et al. 2016). Suomalaisen Sad Frog -meemin merkityspotentiaali ei kenties ole täysin sama kuin amerikkalaisella Sad Frog -meemillä, vaan suomalainen surullinen sammakkomeemi kytkeytyy tiiviisti juuri niihin keskusteluihin, joiden osana sitä useimmiten käytetään ja joiden pohjalta sen ilmaisuvoima ja siihen liittyvät merkitykset rakentuvat.

Sad Frog -meemiä voidaan kutsua "tahmaisiksi" eli sellaiseksi sisällöksi, joka helposti herättää ihmisten mielenkiinnon ja halun osallistua ja johon erilaisten liikkuvien ja leviävien merkitysten kiinnittäminen on helppoa. Meemit ovatkin sekä tahmaisia että levitettäviä (Jenkins & al. 2013, 4). Sad Frog -meemi on erityisen tahmainen, minkä todistaa sen levinneisyys ja suosio. Sammakon tahmaisuus liittyy siihen, että siihen on helppo kiinnittää erilaisia tunteita. Tunteet liittyvät tahmaisuuteen siten, että jotkin kuvat tai asiat ovat "tahmaisempia" kuin toiset, jolloin tunteet kiinnittyvät niihin erityisen hyvin (Ahmed 2004, 4, 8; Paasonen 2014, 179–190). Siinä missä yksinkertainen hymiö kuvaa jotakin tunnetta yleisellä tasolla, voidaan kasvoniilmeitä esittävillä meemikuvilla ilmaista tunteita laajemmalla skaalalla, kuten esimerkiksi suosituissa "Ilmeeni kun" -meemeissä ("My Face When...").

Ehdotan, että meemejä tulkittaessa olisi kiinnitettävä huomiota ainakin viiteen seikkaan: meemin konteksti, tunnerekisteri, muoto, tavoitteet ja rakennusaineet. Tulkittaamme siis perusmuotoista Sad Frog -meemiä (kuvassa 1, ylimmän rivin keskimäinen kuva) näiden viiden tekijän avulla. Ensimmäkin tässä tapauksessa meemin konteksti on ollut *Ylilaudan* ihmissuhteita käsittelevissä keskusteluissa, joissa esimerkiksi kysytään seurustelusuhteisiin liittyviä neuvoja. Meemin tunnerekisteri on tässä tapauksessa varsin selvä: se ilmentää esimerkiksi surua, pettymystä ja mielihapaa. Meemin tavoitteena on surullisen tunnetilan ilmaisu, ja sen rakennusaineena on Matt Furien piirtämä Pepe the Frog -sarjakuvahahmo.

Sad Frog -meemien kollaasi (kuva 1) tuo hyvin esiin meemien tavallisimpia piirteitä ja kuvaa myös visuaalisten viestien muokkautuvuutta meemin kierrossa. Kollaasiin kerätyissä meemikuvissa esiintyy vaihtelevia tunteita,

Kuva 1. Kollaasi muutamista Sad Frog -meemin variaatioista *Ylläauta*-foorumin "Ihmissuhteet"-alueelta 23.5.2014. Kollaasin tehnyt: Eliisa Vainikka.

kuten surullisuus, ilo, pettymys ja vihaisuus. Meemin tunnerekisteri on pääasiallisesti kuitenkin negatiivinen. Sad Frog -kuvissa on esimerkiksi viittauksia itsetuhoisuuteen (hirttäytynyt sammakko), alkoholiin (sohvalla olutta juova sammakko ja Koff-sammakko) ja populaarikulttuuriin (viittaus Super Mario -hahmoon). *Ylläaudan* "Hikikomero"-keskustelualueetta tutkineen Ari Haasion (2015, 111–114; Haasio & Zechner 2014, 51–52) mukaan palstalla keskustelevat kokevat itsensä "toisiksi" suhteessa valtaväestöön tai "normaaleihin" nuoriin. Tätä toiseuden kokemusta voidaan kuvittaa meemeillä, kuten kuvan 1 kollaasissa olevat surulliset tai itsemurhaa yrittävät sammakot. Kuten

Shifman toteaa, meemit ovat keskeinen linkki henkilökohtaisen ja poliittisen välillä (Shifman 2014, 129).

Muutamassa sammakkokuvassa tulee esiin myös erityisesti suomalaisia asioita; eräällä sammakolla on päässään Suomen lipulla ja Suomen leijonalla kuvitettu päähine, toisella taas Koff-oluen laatikko ja räpylässään oluttölkki. Sammakkomeemistä on myös olemassa versio, jossa sammakko on pukeutunut Jussi-paitaan. Meemin tunteva amerikkalainen voi ymmärtää kuvan olevan Sad Frog -variaatio, mutta Jussi-paitaan liittyvät konnotaatiot eivät avaudu amerikkalaiselle. Tämä on hyvä esimerkki siitä, millä tavoin meemit voivat olla samanaikaisesti sekä paikallisia että transnationaaleja – siis *glokaaleja*. Tässäkin on kyse meemin esiintymiskontekstista. ”Suomalaisuuden” esittämisellä lienee meemien tekijöille oma merkityksensä.

Pohdin artikkelin lopussa lyhyesti sitä, millä tavoin suomalaisia meemejä ”viedään” maailmalle. Sad Frog -meemeissä viittaukset suomalaisuuteen on kuitenkin tarkoitettu enemmänkin tuottamaan suomalaisten keskinäistä yhteenkuuluvuutta kuin olevan ”meemivientiä” kansainvälisille kuvalaudoille. Ne voidaan tulkita suomalaisten sisäpiirin vitseiksi.

Sad Frog -meemin kautta ilmaistaan tai toistetaan suomalaisissa *Ylilautauks*-keskusteluissa useimmiten surullisuuden kirjoja. Meemi perustuu itse asiassa alun perin nurinkääntämiseen, koska sen edeltäjä on hyvää tunnetta välittänyt Pepe-sammakkohahmo ”Feels Good Man” (kuvassa 1, vasemmalla ylhäällä). Meemin muodolla tarkoitan oikeastaan sen mediumia: meemit voivat olla valokuvia, kollaaseja, videoita tai esimerkiksi kuvamuokkauksia. Sad Frog -meemi perustuu sarjakuvahahmolle, joten sen muoto on sarjakuvahahmon perusteella muokattu piirros. Kuten kuvasta yksi huomataan, meemin variaatiot voivat olla myös rumasti piirrettyjä versioita, jotka kuvastavat erinomaisesti Douglasin (2014) esittelemää internetin ruman estetiikkaa.

Sad Frog on myös ruokkinut luovuutta niin, että siitä on tehty variaatioita, joissa se on *remixattu* muihin meemikuviin. Yksi esimerkki tästä on ”I Know That Feel Bro” -meemi (kuvassa 1, oikealla alhaalla). *Intertekstuaalisuus* eli eri tekstien väliset viittaukset ovat meemeille tyypillisiä. Eräässä Sad Frog -meemin muunnelmassa sammakkohahmo on asetettu *Breaking Bad* -televisiosarjan tunnuskuvaan, joka on otsikoitu uudelleen sanoilla ”Feeling Bad”. Pepe-sammakon Facebook-faniryhmässä taas esiintyy enemmän kuvamuokkauksia, joissa sammakko liikkuu erilaisissa tilanteissa sen sijaan, että vain ilmaisisi yhtä tunnetta eli surullisuutta.

Siinä missä kiinalaiset aktivistimeemit (Mina 2014) ovat poliittista vastarintaa virallista propagandakoneistoa vastaan, voivat anonyymit verkkokulttuurin meemit ainakin joissain tapauksissa edustaa leikin kautta toteutettua vastarintaa sosiaalisen median minä-brändäämistä ja itsensä markkinointia vastaan. Siinä missä sosiaalisen median palveluissa sosiaaliset piirimme ja identiteettimme osat latistetaan yhteen (Cirucci 2015; boyd 2008, 293), tarjoavat anonyymit foorumit tilan, jossa käsitellä näiden sosiaalisen median palveluiden ulkopuolelle jääviä asioita. Tällaisia ovat esimerkiksi negatiiviset tunteet ja henkilökohtaiset ongelmat (vrt. Haasio 2015), joita ei ole mahdollista tuoda esiin muissa verkostoissa. Meemihuumoria voidaan ajatella myös vakavia aiheita keventämään pyrkivänä ”parantavana” huumorina, vaikka esimerkiksi *Ylilaudan* huumori onkin usein luonteeltaan negatiivista.

Merkitysten sekoitus – Liekkipipo ja pirikiikarit

Kuvan 2 meemissä Nalle Puh -hahmo esiintyy lähikaupasta olutta hakevana äijänä. Tunnistamme kuvan sijoittuvan Suomeen, koska hahmon taustalla on Siwa-lähikauppa ja suomalaisen postin tunnukset. Lastenkirjoista ja -elokuvista tuttu sympaattinen ja hyväntahtoinen hahmo on heitetty harmaaseen ja arkiseen maisemaan, otokseen jokapäiväisestä elämästä. Kuvassa Nalle Puh kävelee tyytyväisen näköisenä Siwasta päässään liekkipipo ja kainalossaan laatikko (24-pack) Karhu-olutta. Oikeassa tassussaan Nalle kantaa puukkoa.

Meemitietokanta *Urbaanisanakirjan* mukaan liekkikuviointu pipo ”mielletään osaksi päihteen väärinkäyttäjien, pitkäaikaistyöttömien, pikkurikollisten ja niin sanottujen elämänkouluun kuuluvien henkilöiden vakioasustusta. Käytetään yleensä pirikiikari-mallisten aurinkolasien kera”. (*Urbaanisanakirja* 2014.) Nuorten suomalaisten netinkäyttäjien on helppo tulkita tämä kuva, mutta ihmisille, jotka eivät elä urbaanissa suomalaisessa (nuoriso)kulttuurissa, kuva ei avaudu helposti. Siksi pirikiikarien merkitystä on esimerkiksi kyselyt vauva.fi-keskustelupalstalla.⁶ Osa meemeistä on kulttuurisidonnaisia, eivätkä ne siten avaudu kyseisen kulttuurin ulkopuolisille. Usein meemien syntyhistoriat ovat monimutkaisia, ja joskus niitä on vaikea jäljittää. Kuten kiertävistä kansanperinteen tarinoista, myös nettimeemeistä liikkuu erilaisia versioita. Esimerkiksi Liekkipipo ja pirikiikarit -meemi tunnetaan myös nimellä Vauhtilasit ja vauhtipipo (Lepistö 2016).

Kuvan 2 meemissä Nalle Puh edustaa alempaa sosiaaliluokkaa, minkä voi päätellä asusteista (liekkipipo, tummat aurinkolasit). Myös kaljakeissin voidaan lukea symboloivan tietynlaiseen kuluttajaryhmään kuulumista – yhdessä asusteiden kanssa kaljan suurkuluttajuutta. Liekkipipopäinen kaveri onkin

kustelupalstalla ”Voisko joku selittää?” <<http://www.vauva.fi>

voisko_joku_selittaa> (linkki tarkistettu 21.9.2015).

Kuva 2. Liekkipipo ja pirikiikarit -meemin variaatio. Kuva: Ylilauta.

tyytyväinen ryöstettyään kaupasta niin sanotut juoksukaljansa. Varastettu olut liittyy usein Liekkipipo ja pirikiikarit -meemiin. Liekkipipo-meemin muoto on kuvamuokkaus tai *remix*. Sen rakennusaineet tulevat meemeille tyypillisesti monesta eri lähteestä: Valokuva Suomesta ja Nalle Puh -hahmo Disneyltä. Meemiin erityisesti kuuluvat suomalaiset asusteet taas on lisätty kuvan hahmolle myöhemmin.

Viattomien kulttuuristen symbolien käyttö ja nurinkääntäminen uusiin merkityksiin ovat meemeille tyypillistä. Karnevalistisessa huumorissa kumotaan hierarkkisia suhteita ja käännetään asioita nurin (Bahtin 1995 [1965], 11–12). Monen meemin vitsi piilee viattoman kääntämisessä rumaksi. Meemikuvissa populaarikulttuurin hahmot saavat uusia muotoja, ja hahmojen merkityksiä muokataan yhdistämällä niitä muihin kulttuurisiin elementteihin – esimerkiksi niin, että Nalle Puh kiroilee tai Muumipeikko polttaa kannabis-jointtia (ks. Lepistö 2016).

Keskiajan ja renessanssin karnevalistisessa kulttuurissa vakavat asiat käännettiin nurin ja niistä tehtiin naurunalaisia. Tämän nurinkääntämisen on nähty sekä horjuttaneen voimassaolevia valtasuhteita että vahvistaneen vallitsevia valtasuhteita; tämä siksi, että karnevaalien jälkeen palattiin aina voimassaolevaan yhteiskunnalliseen järjestykseen. (Bahtin 1995 [1965]; Kolehmainen 2015.) Karnevalismi kuitenkin tarjosi mahdollisuuden ilmaista tyytymättömyyttä tilanteessa, jossa se ei muutoin ollut mahdollista. Kuten Marjo Kolehmainen väitöskirjassaan toteaa: karnevalismi muistuttaa siitä, että parodian juuret ovat kansankulttuurissa (Kolehmainen 2015, 36).

Liekkipipo ja pirikiikarit -meemin asusteet (pipo ja aurinkolasit) on helppo liittää eri hahmoille, mikä tekee meemistä helposti monistettavan. Meemillä irvailaan sekä söpön kääntämiselle rumaksi että yhteiskuntaluokalle – niin sanotulle elämänkoululaisuudelle, joka on internetin anonyymien palstojen slangissa muodostunut termiksi kouluttamattomuudelle, huumeiden käytölle ja muunlaiselle yhteiskunnan hyvän elämän normeista poikkeamiselle. Siinä missä Sad Frog -meemin itseironinen pilkka ja negatiivinen huumori tuntuvat usein osuvan kirjoittajaan itseensä, kohdistuu Liekkipipo-meemin pilkka usein ”toisiin”: elämänkoululaisiin. Liekkipipo-meemin hauskuus syntyy toiston ja yhdessä muistelun kautta (vrt. Rantala 2015, 91). Kun asusteet liitetään yhä uusille hahmoille, kuten muumien Haisulille, Tiuhdille ja Viuhdille (Lepistö 2016) tai juoksija Usain Boltille, tulee jutusta jaetun ymmärryksen kautta hauska, vaikkei aihe sinänsä olekaan humoristinen. Pilkallinen kansanperinnehumori on kuitenkin tunnettua jo historiallisesti (Rantala 2015, 83), eikä pilkkaa voida pitää verkossa kiertävien vitsien erityisominaisuutena. Usein epäkorrekti huumori liittyy nimenomaan lasten ja nuorten pilantekoon (Hokkanen 2015, 370). Liekkipipo-meemin tavoitteena lieneekin tunnetun meemin versiointi ja nurinkääntämisen kautta tapahtuva vitsailu. Sen kontekstina puolestaan on verkkokeskustelupalsta *Ylilauta*.

Kuva 3 on sosiaalisessa mediassa levinneestä ”hattumies” Antti Ritan *100 Days of Hats* -blogista, jossa hän poseeraa joka päivä päässään erilainen hattu. Yksi kuvista on viittaus Liekkipipo ja pirikiikarit -meemiin. Meemien kautta voidaan pyrkiä tavoittelemaan symbolista valtaa, mutta tämä on vaikeaa meemien monitulkinnallisuuden ja dadaistisuuden takia. Meemit eivät myöskään varsinaisesti kuulu kenellekään. Niillä on oma merkityspotentialinsa, jolla rakennetaan omaa rinnakkaistodellisuutta ja symboliikkaa. Internetkulttuuria tuntemattomille liekkipipon ja pirikiikarien merkitys ei liene suuri, vaan meemin merkitys ja samalla myös huumori rakentuu nimenomaan jatkuvalle toistamiselle ja erilaisten variaatioiden tekemiselle samasta aiheesta.

Kuva 3. "Hattumies" Antti Ritan tulkinta Liekkipiposta ja pirikiikareista osana *100 Days of Hats* -projektia, jossa Rita poseeraa sadan päivän ajan joka päivä päässään eri hattu. (Kuva tekijän luvalla.)

Liekkipipo-meemi on verkon kansanperinnettä, ja esimerkiksi Antti Ritan hattuvideosiin lainattuna se on tarkoitettu nimenomaan nettikulttuurin tunteville avautuvaksi viittaukseksi samaan tapaan kuin artikkelin alussa esittelemäni nettipoliisi Fobban Facebook-taustakuva. Meemi kuitenkin irtoaa myös alkuperäisestä merkityksestään, kun lapset ja nuoret katsovat YouTubesta löytyviä videoita pirikiikareita käyttävästä Haisulista. Meemiin viittaava "sairaana nopee" -toteamus leviää nuorten keskuudessa, ja äidit kyselevät vauva.fi-keskustelupalstalla, mitä "sairaana nopee" tarkoittaa. Meemin huumori syntyy yllättävistä yhdistelmistä, kuten siitä, että Nalle Puh nähdään päihteisiin sortuneena. Nalle Puhin kaltaisten hahmojen kunnollisuus ja hyväntahtoisuus käännetään meemissä vastakohtaiseksi niin, että hyvästä ja söpöstä tulee epämiellyttävä ja epäonnistunut. Meemien käytössä vastakohtaisesti asetutvat usein virallinen ja absurdi, vakava ja leikkisä sekä menestys ja epäonnistuminen.

Verkkotilan rakentaminen ja vartiointi pilailun kautta

Tässä artikkelissa käsittelemäni meemit ironisoivat kansanomaista suomalaisuutta. Kansanomaisuutena voidaan ymmärtää myös niiden ruman estetiikka (Douglas 2014). Usein meemikuvien tehdyt piirretyt muokkaukset on toteutettu tarkoituksellisen kömpelästi "Paint-tyylillä" (Halmetoja 2015). Auerbachin mukaan anonymien pilanteko ei ole kyllästynyttä hipsteri-ironiaa (Auerbach 2012) vaan ennemmin kansanomaista jokamiehen pilantekoa. Kansanomaisuutensa takia meemihuumori voidaankin liittää Bahtinin (1995 [1965]) analysoimaan keskiajan ja renessanssin kansannauruun. Ruman estetiikka asettuikin

myös siloteltua sosiaalisen median minä-brändäyskulttuuria vastaan. Netin meemikuvat asettuvat siis kansantaiteen perinteeseen.

Meemit voivat ilmentää kulttuurisia identifikaatioita, tosin niissä samanlaisesti sekä samastutaan että pilkataan niitä. Vielä enemmän kuin varsinaisesti suomalaisuudesta osa suomalaisista meemeistä kertoo myös yhteiskuntaluokasta. Meemeissä esiintyvät symbolit, kuten liekki pipot ja Pirkka-olut, kertovat elämäntavasta ja luokasta. Tämä luokan ja elämäntavan esittäminen onkin yksi keskeisistä anonyymien (vasta)kulttuurin ja näkyvyyteen tähtäävän julkisuuskulttuurin eroista.

Meemien kautta voidaan esittää omaa todellisuutta – erityisesti vastapainona mahdollisimman suureen näkyvyyteen ja minä-brändäämiseen tähtäävälle julkisuuskulttuurille, jota Twitterin ja Instagramin kaltaiset sosiaalisen median palvelut edustavat. Mikko Lehtosen mukaan performatiivisuus on keskeistä siinä, miten yhteisöt uusintavat itseään päivästä toiseen. Performatiivisuuden kautta tapahtuva toisto saa aikaan tunteen jatkuvuudesta ja yhdenmukaisuudesta. (Lehtonen 2004, 124.) Huumorin kriittinen terä (Hutcheon 1995) ei seuraa välttämättä odotettuja yhteiskunnallisia järjestyksiä. *Ylilaudan* meemien pila esimerkiksi kohdistuu vain silloin tällöin vallanpitäjiin ja useasti osattomiin toisiin.

Meemit käyttäjälähtöisenä sisällöntuotantona voidaan ymmärtää joissain tapauksissa myös osallistumisena yhteiskunnassa ja kielenkäytössä tapahtuvaan ideologiseen kamppailuun (Horsti 2016; Wiggins 2016; Rodley 2016). Shih-Wen Chen on kirjoittanut kiinalaisten *rage*-sarjakuvien (*baozou manhua*) toimivan tekijöilleen ja kuluttajilleen poliittisen ja emotionaalisen katharsiksen lähteenä (Chen 2014). Meemien tekeminen voi myös olla eräänlaista vastaanpuhumista, jossa tuotetaan näkemyksiä siitä, miten ”meidät” ja ”heidät” nähdään. Ari Haasio esimerkiksi toteaa *Ylilauta*-foorumia käsittelevässä väitöskirjassaan, että foorumilla keskustelevat kokevat arvokkaaksi ja omien arvojen ja arvostustensa kannalta mielekkääksi ”erilaisena toisena” olemisen (Haasio 2015, 78). Suomalaiset meemit voivat kenties tuottaa katharsis-kokemuksia, sillä niiden kautta on mahdollista esittää toiseuden kokemuksiaan sekä negatiivisia käsityksiä itsestä ja omasta elämästään (kuten Sad Frog -meemissä).

Olli Löytyn (2004, 102) mukaan riena on yksi, joskus vapauttavakin tapa kertoa historiaa uusiksi. Hän kirjoittaa: ”Mistä sen tietää, vaikka koko kansakuntaisuuden idealle tekisi hyvää, jos kansallista vahakabinettia välillä tuuletettaisiin, suurmiehille tökättäisiin hassut nenät ja keskiaikaisten karnevaalien tapaan juhlittaisiin edes yhden päivän ajan ’vääriä kuninkaita’ ja miksei yhtä hyvin vääriä kuningattariakin.” (Löytty 2004, 102.) Verkossa tällaista vallanpitäjien karnevalisointia tapahtuu, tosin nettipila ei kohdistu vain vallanpitäjiin vaan osuu myös moniin muihin ryhmiin. Itse asiassa kukaan ei ole turvassa nettipilailun kohteeksi joutumiselta, ja erityisen herkästi trollaamisen kohteeksi joutuvat he, jotka eivät ymmärrä kyseistä kulttuuria tai ovat muuten hyväuskoisia hölmöjä (Coleman 2014, 31). Tässä mielessä nykypäivän verkkokulttuurissa on varsin julmia piirteitä (ks. esim. Whelan 2013).

Suomalaiset meemit sisältävät monesti oudoksi miellettyä huumoria. Tämä näkyy esimerkiksi suomalaisilta kuvalaudoilta alkunsa saaneen huonosti piirretytyn Aku Ankka -kopion ”Uncle Dolanin” suosiossa (Halmetoja 2015). Suomalaista nettikulttuuria tunnutaan myös jossain määrin vietävän – tai ”pakotettavan” (Lepistö 2016) – kansainvälisille foorumeille, jotta erilaiset meemihahmot leviäisivät ulkomaille. Kerrotaan esimerkiksi, että Heikki Silvennoisen kasvokuvasta muodostunut ”Tonin seteli” -meemi tunnetaan saksalaisilla kuvalaudoilla nimellä ”The King of Finland”. Kuvanjakosivustolla

suomalaiset käyttäjät tervehtivät toisiaan suomalaisen kuvan noustessa esiin todeten: ”Suomi mainittu, torilla tavataan!” (Halmetoja 2015.)

Suomalaisuus meemeissä yhdistää kansallisesti, ja myös globaalissa verkossa kansallisten ja paikallisten symbolien merkitys on yhä läsnä. Suomalaisten keskinäistä yhteyttä rakennetaan esimerkiksi Suomi-meemejä huomioimalla aina, kun niitä tulee kansainvälisillä sivustoilla vastaan. Suomalaisten meemien leviäminen ja levittäminen kuvaavat osaltaan samanlaista mediayleisöjen muutosta, laajenemista ja hajaantumista, kuin mistä Anu Lahtinen kertoo artikkelissaan, joka käsittelee amerikkalaisen *talk show*-isäntä Conan O’Brienin ja tämän suomalaisten fanien välistä suhdetta (Lahtinen 2009, 36). Talvella 2005–2006 O’Brienin suomalaiset fanit lähettivät tälle aktiivisesti postia, ja O’Brien puolestaan nosti suomalaisia asioita ja fanejaan esiin ohjelmassaan. Suomalaiset meemit voidaan ymmärtää tavis-julkisuuden nousuna. Tämänkaltaisessa julkisuudessa haistatetaan pitkät eliittijulkisuudelle (Lehtonen 2004, 145) ja tuotetaan erilaisia suomalaisuuden symbolien kuvauksia banaaleista taviksista (Nikunen 2007) meemien kautta.

Meemien kierto ei kuitenkaan ole suoraan verrannollinen kantaottavaan vastakulttuuriin (Appadurai 1996, 4–7), kuten punk- tai rap-musiikkiin. Meemikulttuuri sisältää liikaa monitulkintaisuutta, absurdeja ja dadaistisia elementtejä ja postmodernia ironiaa, joka toisaalta häivyttää vakavasti otettavia poliittisia viestejä, toisaalta voi myös piilottaa propagandatarkoituksessa lähetettyjen meemien viestiä. Kuten dadaismissa (Esteves 2014), myös meemien tarkoituksena on välillä hämmentää ja raivostuttaa suurta yleisöä. Ironialla on terä, joka kohdistuu aina johonkin. Samoin sillä on lähettäjä ja tulkitsija, joista ironian merkitys on riippuvainen (Hutcheon 1995). Esimerkiksi nuoret eivät ehkä halua aikuisten ymmärtävän heidän omia juttujaan. Monet nettimeemit pakenevat jaettuun merkityksiä: kun valtavirran suuri yleisö on saanut kiinni meemin merkityksestä, on se jo muuttunut lukemattomiin muihin muotoihin, ja sen tilalle on syntynyt uusia. Tässä mielessä Henry Jenkinsin ja kumppanien (2013) käyttämä virusmetafora on osuva.

Kuten Linda Hutcheon (1995) toteaa, ironia voi olla sekä radikaalin poliittista että konservatiivista, kuten esimerkiksi verkossa leviävät konservatiiviset äänet osoittavat. Hutcheonin mukaan ironia onkin *transideologista*. Se voi siis toimia monenlaisten ideologioiden puolesta. Tarkoitushakuiset poliittiset meemit käyttävät hyväkseen tätä monitulkintaisuuden mahdollisuutta ja erilaisten kuva-aineisten vapaata yhdistelemistä oman päämääränsä ajamiseksi (ks. esim. Vainikka 2016; Rodley 2016).

Meemimäinen propagandasisältö onkin viime vuosina noussut esiin eräänlaisena vakiintuneena esittämistapana erilaisissa verkkotiloissa. Kuvallautafoorumeilla asenne on usein liberaali ja välinpitämätön, pilanteko on sallittua kaikenlaisista aiheista ja loukkaavakin sisältö ja puhetapa kuuluvat verkkotilan kulttuuriin. Ironia kätkee sisäänsä asenteen tai tunteen (Hutcheon 1995), ja sen avulla voidaan tuomita muita tai tuottaa sisäpiirejä. Meemien avulla voidaankin vartioida verkkotilan rajoja ja pyrkiä pitämään tila vakiintuneiden käyttäjien omana. Esimerkiksi Vyshali Manivannan (2013) on osoittanut, miten loukkaavien ilmaisujen avulla *4chan*-foorumilla pyritään karkottamaan ei-toivottuja käyttäjiä. Omituisella ja satunnaisella ”dadaistisella” meemisällöllä voidaan vartioida verkkotilan rajoja, tuottaa jaettujen kuvien ja tarinoiden kautta yhteisöllisyyttä ja samalla tuottaa kyseisen verkkotilan ”ominaislaatuisuutta”.

Yllalauta on hyvä esimerkki tällaisesta samalla paikallisesta mutta vahvasti globaaleja vaikutteita sisältävästä verkkotilasta. Se on suomenkielinen ja sitä

kautta paikallinen foorumi, mutta kuvalautataustansa takia *Ylilauta* kytkeytyy vahvasti japanilaiseen anime-kulttuuriin samoin kuin amerikkalaiseen anonyymiin verkkokulttuuriinkin (*4chan*-foorumi). Koska foorumin nuoret suomalaiset käyttäjät ovat kielitaitoisia ja todennäköisesti liikkuvat myös muissa rinnakkaisissa verkkotiloissa (*Reddit*, *4chan*), saadaan *Ylilaudalle* vaikutteita myös sitä kautta. Siksi *Ylilautaa* ei voida pitää täysin paikallisena (suomalaisena) verkkotilana vaan pikemminkin globaalina. Paikallisuuden määrittäminen onkin verkkotilojen osalta vaikeaa siitä huolimatta, että suomen kieli rajaa meillä vahvasti käyttäjäpopulaatiota. Usein nettimeemeihin liittyy kuitenkin myös perustavanlaatuinen epäily: niiden dadaistinen sisältö voi olla satunnaista ja jopa sellaista, josta ei voida tulkita sen kummempaa viestiä tai ideologiaa.

Johtopäätökset

Tämä artikkeli on ensimmäisiä keskustelunavauksia suomalaiseen meemitutkimukseen ja tarjoaa vain pintaraapaisun meemien analysointiin. Aiheen käsittely on tärkeää *remix*-kulttuuriin nojaavassa hybridissä mediaympäristössä, jossa verkkojulkisuudet haastavat valtajuoksuutta ja toimivat ennen kaikkea omilla pelisäännöillään. Verkkopropagandassa käytettyjä ilmaisutapoja amennetaan meemeistä ja virallisesti leviävistä sisällöistä.

Tässä artikkelissa analysoin kahta suomalaisten nuorten verkkokulttuurissa kiertävää meemiä: Sad Frog ja Liekkipipo ja pirikiikarit. Huumori ja poliittisesti loukkaava sisältö voivat sekoittua nettimeemissä sen kiertäessä transnationaalisti verkossa. Vaikka kumpikaan tässä analysoiduista meemeistä ei ole varsinaisesti poliittinen meemi, olisi niistä mahdollista tehdä poliittisia versioita erilaiseen kontekstiin ja tavoitteisiin yhdistettynä. Tavoitteenani on osoittaa, miten meemien monitulkintaisuus mahdollistaa huumorin lisäksi erilaisten ideologisten sisältöjen kierrättämisen niiden varjolla.

Tämän artikkelin pohdinnan perusteella esitän viisi seikkaa, joita meemejä analysoidessa tulisi tarkastella. Nämä ovat meemin konteksti, tunnerekisteri, muoto, tavoitteet ja rakennusaineet. Meemin kantaaottavuus syntyy siitä, minkälaiseen kontekstiin se asetetaan. Usein tämä konteksti onkin kulttuurisidonnainen. Verkossa kontekstualisointi ja kuvan tai tekstin tulkinta on erityisen vaikeaa (Hine 2015, 4; Shifman 2014, 150). Meemin esiintymiskonteksti on erityisen tärkeä, koska sama meemi voi eri verkkotilassa merkitä eri asioita. Meemin tunnerekisteri tarkoittaa sitä tunnetta, jota meemi mahdollisesti kuvastaa – esimerkiksi Sad Frog -meemissä tämä tunne on useimmiten suru. Kaikista meemeistä tunnetta ei välttämättä ole edes mahdollista saada selville.

Meemin muodolla viitataan meemilajiin; kuuluuko kuva esimerkiksi johonkin vakiintuneeseen meemityyppiin, kuten esimerkiksi *rage*-sarjakuviin? Kun erilaisia kuvia ja kansalaisten tekemiä infografiikoita käytetään milloinkin minkäkin asian perustelemiseen (ks. esim. Sarhimaa 2016), tulee yhä tärkeämmäksi pohtia myös verkossa leviävien kuvien tavoitteita. Voidaan esimerkiksi kysyä, mitä kuvalla pyritään sanomaan tai vihjaamaan tai vaikuttaako kuvan taustalla jokin ideologia. Meemin rakennusaineilla tarkoitan niitä aineksia, joista *remix* tai kollaasi on tehty. Niiden avulla pystytään jäljittämään sitä kierron prosessia, jonka kautta meemi on muodostunut. Lisäksi meemikuviin analyysissä on tärkeä ottaa huomioon, minkälaista intertekstuaalisuutta meemiin mahdollisesti liittyy.

Tutkimuskirjallisuus

- Ahmed Sara (2004) *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Appadurai, Arjun (1996) *Modernity at Large. Cultural Dimension of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Aro, Jari & Sarpavaara, Harri (2007) "Sukupuolistereotypiat sähköpostihuumorissa". *Sosiologia* vol. 44:3, 191–203.
- Auerbach, David (2012) "Anonymity as Culture: A Treatise". *Triple Canopy* 15. Saatavilla: <https://www.canopycanopycanopy.com/issues/15/contents/anonymity_as_culture__treatise> (linkki tarkistettu 7.9.2016).
- Bahtin, Mihail (1995 [1965]) *Francois Rabelais – Keskiajan ja renessanssin nauru*. Helsinki: Kustannus Oy Taifuuni.
- Bernstein, Joseph (2015) "How A Leftist Finnish Meme Became A White Supremacist Comic Strip". *Buzzfeed News*, <<http://www.buzzfeed.com/josephbernstein/how-a-leftist-finnish-meme-became-a-white-supremacist-comic#.epKX3PeoM5>> (linkki tarkistettu: 1.9.2015).
- boyd, danah (2008) *Taken Out of Context. American Teen Sociality in Networked Publics*. Berkeley: University of California, Berkeley.
- Brideau, Kate & Berret, Charles (2014) "A Brief Introduction to Impact: 'The Meme Font'". *Journal of Visual Culture* vol. 13:3, 307–313.
- Burnett, Gary; Lee, Jisue; Hollister, Jonathan M. & Skinner, Julia (2014) *Information Worlds: Boundaries and Intersections in Three Online Settings. Selected Papers of Internet Research 15: The 15th Annual Meeting of the Association of Internet Researchers*. Daegu, Korea, 22–24.10.2014.
- Burroughs, Benjamin (2013) "Obama Trolling: Memes, Salutes and an Agonistic Politics in the 2012 Presidential Election". *Fibreculture Journal* 22.
- Chen, Shih-Wen (2014) "Baozou Manhua (Rage Comics), Internet Humour and Everyday Life". *Continuum* vol. 28:5, 690–708.
- Cirucci, Angela (2015) "Redefining Privacy and Anonymity Through Social Networking Afordances". *First Monday* vol. 20:7.
- Coleman, Gabriella (2014) *Hacker, Hoaxer, Whistleblower, Spy The Many Faces of Anonymous*. Lontoo & New York: Verso.
- Davison, Patrick (2014) "Because of the Pixels: On the History, Form, and Influence of MS Paint". *Journal of Visual Culture* vol. 13:3, 275–297.
- Dawkins Richard (1976) *The Selfish Gene*. New York: Oxford University Press.
- Douglas, Nick (2014) "It's Supposed to Look Like Shit: The Internet Ugly Aesthetic". *Journal of visual culture* vol. 13:3, 314–339.
- Eranti, Veikko (2014) "Sosiaalinen media ja kampanjointitapojen muutos: Pekka Haavisto ja presidentinvaalit 2012". *Politiikka* vol. 56:2, 101–115.
- Esteves, Victoria (2014) "Internet Memes: Transnational Products of (Home-Made) Cyberculture". Julkaisematon tutkimusartikkeli. Saatavilla: <<http://www.inter-disciplinary.net/critical-issues/wp-content/uploads/2014/04/estevescyberpaper.pdf>> (linkki tarkistettu: 2.9.2015).
- Fernback, Jan (2003) "Legends on the Net: An Examination of Computer-Mediated Communication as a Locus of Oral Culture". *New Media & Society* vol. 5:1, 29–45.
- Gal, Noam; Shifman, Limor & Kampf, Zohar (2015) "'It Gets Better': Internet Memes and the Construction of Collective Identity". *New Media & Society* (ensijulkaisu 27.01.2015).
- Haasio, Ari & Zechner, Minna (2014) "Identiteettipuhetta Hikikomero-keskustelufoorumilla". Teoksessa Mika Gissler, Marjatta Kekkonen, Päivi Känkänen, Päivi Muranen & Matilda Wred-Jäntti (toim.) *Nuoruus toisin sanoen. Nuorten elinolut -vuosikirja 2014*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 51–62.
- Haasio, Ari (2015) *Toiseus, tiedontarpeet ja tiedon jakaminen tietoverkon "pienessä maailmassa". Tutkimus sosiaalisesti vetäytyneiden henkilöiden informaatiokäyttäytymisestä*. Acta Universitatis Tampereensis 2081. Tampere: Tampere University Press.
- Halmetoja, Jenni (28.2.2015) "Epäkorrektin kieli, suomalaiset meemit". *Kieleke Suomen kielen opiskelijoiden lehti*.

- Haveri, Minna (2015) "ITE-taiteen hauska brändi". Teoksessa: Seppo Knuuttilla, Pekka Hakamies & Elina Lampela (toim.) *Huumorin skaalat Esitys, tyyli, tarkoitus. Kalevalaseuran vuosikirja 94*. Helsinki: SKS, 108–124.
- Heimo, Anne (2013) "Meemi tulee, folkloristi, oletko valmis? *Elore* vol. 20 2/2013. Saatavilla: <http://www.elore.fi/arkisto/2_13/heimo.pdf> (linkki tarkistettu 25.5.2016).
- Hine, Christine (2015) *Ethnography for the Internet. Embedded, Embodied and Everyday*. Lontoo: Bloomsbury.
- Hokkanen, Laura (2015) "Mustan ja alatyylisen huumorin ilmiötä 2000-luvun digiloressa". Teoksessa Seppo Knuuttilla, Pekka Hakamies & Elina Lampela (toim.) *Huumorin skaalat Esitys, tyyli, tarkoitus. Kalevalaseuran vuosikirja 94*. Helsinki: SKS, 362–378.
- Horsti, Karina (2016) "Digital Islamophobia: The Swedish Woman as a Figure of Pure and Dangerous Whiteness". *New Media & Society*.
- Hutcheon, Linda (1995) *Irony's Edge*. Lontoo & New York: Routledge.
- Jenkins, Henry; Green, Joshua & Ford, Sam (2013) *Spreadable Media: Creating Value and Meaning in a Networked Culture*. New York: New York University Press.
- Kamppinen, Matti (2002) "Meemit, aika ja ikuisuus – näkökulmia uskontojen ajalliseen sitkeyteen". *Tieteessä tapahtuu* 8/2002, 62–68.
- Kolehmainen, Marjo (2015) *Satiiriset Itse valtiat. Poliittinen huumori suomalaisessa julkisuudessa*. Acta Universitatis Tamperensis 2080. Tampere: Tampere University Press.
- Kääpä, Pietari & Jaakko Seppälä (2012a) "Suomalaisen elokuvakulttuurin kansallisuus ja kansainvälisyys". *Lähikuva* vol. 25:3, 3–7.
- Kääpä, Pietari & Jaakko Seppälä (2012b) "Transnationaali lähestymistapa suomalaisen elokuvakulttuuriin". *Lähikuva* vol. 25:3, 8–33.
- Lahtinen, Anu (2009) "Conan O'Brien amerikkalaisessa talk show -traditiossa". *Lähikuva* vol. 22:2, 26–40.
- Lankshear, Colin & Knobel, Michele (2008) "Remix: The Art and Craft of Endless Hybridization". *Journal of Adolescent & Adult Literacy* vol. 52:1, 22–33.
- Latvala, Pauliina (2015) "Poliittiset henkilökaskut ja vitsit vallan kommentoijina". Teoksessa: Seppo Knuuttilla, Pekka Hakamies & Elina Lampela (toim.) *Huumorin skaalat Esitys, tyyli, tarkoitus. Kalevalaseuran vuosikirja 94*. Helsinki: SKS, 166–187.
- Lehtonen, Mikko (1999) "Ei-kenenkään maalla. Teesejä intermediaalisuudesta". *Tiedotustutkimus* vol. 22:2, 4–21.
- Lehtonen, Mikko (2004) "Suomi on toistettua maata". Teoksessa Mikko Lehtonen, Olli Löytty & Petri Ruuska (toim.) *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino, 121–147.
- Lepistö, Onerva (2016) "Muistoja Yksinäisten vuorten kupeesta: tarkastelussa verkon vastakulttuuriset muumiesitykset". *Widerscreen* 1–2/2016. Saatavilla: <<http://widerscreen.fi/numero/2016-1-2/muistoja-yksinmuumiesitykset/>> (linkki tarkistettu: 16.6.2016).
- Lessig, Lawrence (2008) *Remix: Making Art and Commerce Thrive in the Hybrid Economy*. Lontoo: Bloomsbury.
- Löytty, Olli (2004) "Suomeksi kerrottu kansakunta". Teoksessa Mikko Lehtonen, Olli Löytty & Petri Ruuska (toim.) *Suomi toisin sanoen*. Tampere: Vastapaino, 97–119.
- Manivannan, Vyshali (2013) "Tits or GTF0: The Logics of Misogyny on 4chan's Random -/b/". *Fibreculture Journal* 22.
- Marcus, Olivia Rose & Singer, Merrill (2016) "Loving Ebola-Chan: Internet Memes in an Epidemic". *Media, Culture & Society* (ensijulkaisu 25.4.2016).
- Miller, Hannah; Thebault-Spieker, Jacob; Chang, Shuo; Johnson, Isaac; Terveen, Loren & Hecht, Brent (2016) "'Blissfully Happy' or 'Ready to Fight': Varying Interpretations of Emoji". Julkaisematon tutkimuspaperi. Saatavilla: <http://www-users.cs.umn.edu/~bhecht/publications/ICWSM2016_emoji.pdf> (linkki tarkistettu: 15.4.2016).
- Milner, Ryan (2013) "FCJ-156 Hacking the Social: Internet Memes, Identity Antagonism, and the Logic of Lulz". *Fibreculture Journal* 22.
- Miltner, Kate (2014) "'There's No Place for Lulz on LOLcats': The Role of Genre, Gender and Group Identity in the Interpretation and Enjoyment of an Internet Meme". *First Monday* vol. 19:8.
- Mina, An Xiao (2014) "Batman, Pandaman and the Blind Man: A Case Study in Social Change Memes and Internet Censorship in China". *Journal of Visual Culture* vol. 13:3, 359–375.

- Molin Friis, Simone (2015) "Beyond Anything We Have Ever Seen': Beheading Videos and the Visibility of Violence in the War Against ISIS". *International Affairs* vol. 91:4, 725–746.
- MTV uutiset (15.09.2015) "Some räjähti – tässä hulvattomimmat lakkomeemit", <<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/some-rajahiti-tassa-hulvattomimmat-lakkomeemit/5311336>> (linkki tarkistettu: 18.9.2015).
- Nakamura, Lisa (2014) "I WILL DO EVERYthing That Am Asked': Scambaiting, Digital Show-Space, and the Racial Violence of Social Media". *Journal of visual culture* vol. 13:3, 257–274.
- Nikunen, Kaarina (2007) "Kompuroivat perheet hajoilevissa taloissaan eli tavallisuuden representaatiot Hauskoissa kotivideoissa". *Lähikuva* vol. 20:2, 27–45.
- Paasonen, Susanna (2011) *Carnal Resonance: Affect and Online Pornography*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Paasonen, Susanna (2014) "Juhannustanssien nopea roihu ja Facebook-keskustelun tunneintensiteetit". *Media & viestintä. Vuosikirja 2014*, 176–193.
- Rantala, Päivi (2015) "Huvittava kylähullu". Teoksessa Seppo Knuutila, Pekka Hakamies ja Elina Lampela (toim.) *Huumorin skaalat Esitys, tyyli, tarkoitus. Kalevalaseuran vuosikirja 94*. Helsinki: SKS, 75–94.
- Rodley, Chris (2016) "When Memes Go to War: Viral Propaganda in the 2014 Gaza-Israel Conflict". *Fibreculture Journal* vol. 27, 8.3.2016.
- Saarikoski, Petri (2016) "'Pistä natsi asialle ja mene itse perässä' Hitler-videomeemien historia ja anatomia". *WiderScreen* 1–2/2016. Saatavilla: <<http://widerscreen.fi/numerot/2016-1-2/pista-natsi-asia-ja-anatomia/>> (linkki tarkistettu 26.5.2016).
- Sarhimaa, Jutta (3.3.2016) "Ruoasta saa sanoa netissä ihan mitä tahansa, ja tämä suomalais-professori on saanut siitä tarpeekseen". *Helsingin Sanomat*. NYT-liite. Saatavilla: <<http://nyt.fi/a1456972272042>> (linkki tarkistettu: 13.4.2016).
- Sharma, Sanjay (2013) "Black Twitter?: Racial Hashtags, Networks and Contagion". *New formations* vol. 78, 46–64.
- Shifman, Limor (2014) *Memes in Digital Culture*. Cambridge MA: MIT Press.
- Suominen, Jaakko; Östman, Sari; Saarikoski, Petri & Turtiainen, Riikka (2013) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Uotila, Otto (2013) *Anonyymit anarkistit Suomalainen anonyymi verkkokulttuuri Ylälaute-sivustolla*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta.
- Urbaanisanakirja* (2014) "Liekkipipo", <<https://www.urbaanisanakirja.com/word/liekkipipo/>> (luettu 13.9.2016).
- Uskali, Turo (2013) Obama ja meemit voittivat. *Media & viestintä/Journalismikritiikin vuosikirja* (toim. Heidi Kurvinen) vol. 36:1, 163–169.
- Vainikka, Eliisa (08.02.2016) "Kuvien kierrosta". Verkkonuorisotyön keskus Verken blogi, <<https://www.verke.org/blog/kuvien-kierrosta/>> (linkki tarkistettu 30.3.2016).
- Valaskivi, Katja & Sumiala, Johanna (2014) "Circulating Social Imaginaries: Theoretical and Methodological Reflections". *European Journal of Cultural Studies* vol. 17:3, 229–243.
- Vertovec, Steven (2009) *Transnationalism*. Lontoo, New York: Routledge.
- Whelan, Andrew (2013) "EVEN WITH CRUISE CONTROL YOU STILL HAVE TO STEER: Defining Trolling to Get Things Done". *Fibreculture Journal* vol. 22.
- Wiggins, Bradley E. & Bowers, Bret G. (2015) "Memes as Genre: A Structural Analysis of the Memescape". *New Media & Society* vol. 17:11, 1886–1906.
- Wiggins, Bradley E. (2016) "Crimea River: Directionality in Memes from the Russia-Ukraine Conflict". *International Journal of Communication* vol. 10, 452–485.

JULKAISU II

Anonyymien keskustelupalstojen julkisuus – Marginaaliin jääneiden vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä

Eliisa Vainikka, Auli Harju (2019)

Media & viestintä 42(2), 99–121.

DOI: 10.23983/mv.83374

Artikkeleiden käyttöön väitöskirjan osana on saatu kustantajan lupa.

Artikkeli

Anonyymien keskustelupalstojen julkisuus

Marginaaliin jääneiden vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä

Artikkelissa tarkastellaan anonyymien verkkokeskustelujen luonnetta julkisuuteen liittyvien teoreettisten näkökulmien kautta. Pohdinnan tukena käytetään empiirisistä aineistoa kahdelta verkkokeskustelufoorumilta: Suomiz4-keskustelufoorumin käyttäjille tehtyä kyselyä ja Ylilauta-kuvalaudan keskusteluita. Tarkastelluille foorumeille yhteistä on varsin suuri anonyymi käyttäjäkunta sekä suhteellisen vapaa, jopa tylykin keskustelukulttuuri. Molemmilta foorumeilta on löydettävissä yhteiskunnallisesta keskustelusta marginalisoitunutta käyttäjäjoukkoa. Artikkelissa pyritään sekä empiirisesti että teoreettisesti tuomaan esiin näiden keskustelufoorumien tarjoamaa vertaistukea ja yhteiskuntakritiikkiä. Vertaisuudelle pohjaavan keskustelun, vertaistuen eri ulottuvuuksien ja keskusteluissa koetun samanmielisyyden kautta foorumeilla avautuu mahdollisuus yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden puimiseen myös niille, jotka eivät valtajulkisuudessa tunne saavansa ääntään kuuluviin. Toisaalta samanmielisten yhteisön löytäminen voi myös rakentaa epäluuloa, polarisoitumista ja yhteiskunnallista vastakkainasettelua. Tätä yhteiskunnallisiin ilmiöihin kytkeytyvää yksityisten asioiden julkista, mutta anonyyminä tapahtuvaa käsittelyä tarkastelemme intiimin kansalaisuuden ja vastajulkisuuden käsitteiden avulla. Intiimi kansalaisuus ja vastajulkisuus tulevat aineistossamme näkyviksi tunnetoiston, vertaisuuden ilmausten ja vastapuheen kautta.

AVAINSANAT: Verkkokeskustelu, verkkoyhteisöt, julkisuus, vertaistuki, vastajulkisuus

Keskustelupalstat ovat pisimpään olemassa olleita verkkososiaalisuuden muotoja. Foorumeilla keskustelut kävivät vilkkaina jo 2000-luvun alkuvuosina myös Suomessa (esim. Suominen 2013a, 41; Laukkanen 2007; Arpo 2005). Keskustelufoorumeita on tarkasteltu yhteisöinä, joissa ihmiset kysyvät neuvoa ja jakavat kokemuksiaan toisiaan tukien tai keskustelevat ajankohtaisista yhteiskunnallisista aiheista (Rheingold 2000; Wellman & Gulia 1999; Kendall 2002; Lehtisalo 2011; Mas-

sanari 2015). Jo 2000-luvun alkupuolella verkkokeskusteluihin liittyviä hankalia kysymyksiä ovat olleet nimettömänä huutelu, provosointi, häiriköinti sekä keskustelun heikko taso (Suominen 2013a, 45–46). Vaikka erilaisia sosiaalisen median kanavia on syntynyt valtava määrä, ovat foorumit säilyneet vilkkaina kansalaiskeskustelun ja ajatustenvaihdon paikkoina. Monista suosituista keskustelufoorumeista on tullut suorastaan instituutioita. Tässä artikkelissa esiintyvä Suomi24 on esimerkiksi lähes kaksikymmentä vuotta toiminut, hyvin laajasti tunnettu palvelu¹. Googlen hakukone tuo Suomi24:n keskusteluja helposti niidenkin näytöille, jotka eivät säännöllisesti palvelun keskustelualueita seuraa (ks. Lagus ym. 2016). Toinen tutkimuskohteemme, Ylilauta-kuvafoorumi, on erityisesti nuorten miesten käyttämä foorumi (Ebrand 2016), joka oman ilmoituksensa mukaan tavoittaa jopa miljoona suomalaista joka kuukausi.² Vuonna 2011 perustettu Ylilauta on tunnettu erityisesti hyvän maun rajoja rikkovasta keskustelukulttuuristaan.

Tarkastelemme tässä artikkelissa anonyymejä verkkofoorumeita sellaisen julkisen keskustelun tiloina, johon osallistuvien ääni ei helposti nouse kuuluviin muualla. Foorumeiden käyttäjille verkon keskustelut merkitsevät mahdollisuutta löytää samanhenkisiä ihmisiä ja käydä keskusteluja vertaisten kanssa omaa elämää koskevista ongelmista, jotka muualla voivat aiheuttaa leimautumista. Vaikka keskustelun lähtökohtana ovat arjen yksityiset kokemukset, liittyy niihin usein laajempia yhteiskunnallisia kytöksiä. (Highfield 2016, 153; Graham & Harju 2011, 19–20.) Katsomme verkkokeskusteluja kahdesta suunnasta: analysoimme keskustelujen sisältöjä ja käyttäjien kokemuksia. On syytä huomauttaa, ettemme tarkastele tässä sosiaalisen median alustoilla tapahtuvia keskusteluja, vaan nimenomaan keskustelufoorumeilla nimettömästi käytäviä keskusteluja. Tekemämme johtopäätökset eivät siis ole yleistettävissä kaikkiin verkkokeskusteluihin, vaan ne kuvaavat ensisijaisesti näissä tutkimissamme tiloissa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Tutkimuskohteinaamme ovat Ylilaudan Hikikomero-aihealueen keskustelut ja Suomi24-keskustelut, joista jälkimmäisiä analysoimme käyttäjille tehdyn kyselyn pohjalta.

Pohdimme tässä artikkelissa, mikä on yksityisistä kokemuksista kumpuavien keskustelujen yhteiskunnallinen ulottuvuus. Molemmat aineistot on kerätty erillisiä tutkimushankkeita varten, ja valitsemamme rajaus tuo siten käsittelyyn vain osan laajoista aineistoista. Pyrimme aineistojen perusteella vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin.

- Millaisia julkisen keskustelun areenoita anonyymisti käytettävät keskustelufoorumit ovat?
- Millaista vastajulkisuutta verkon anonyymit keskustelut tuottavat?
- Miten tutkittujen foorumien keskusteluissa konkretisoituvat vertaistuki ja kokemusten jakaminen?
- Miten näillä foorumeilla näkyvät yhteiskunnallisen vastatiedon syntyminen, yhteiskuntakritiikki ja edustukselliseen politiikkaan pettyneiden ihmisten voimaantuminen?

Anonyymin verkkokeskustelun intiimistä olemuksesta

Verkon keskusteluissa ”tunneintensiteetit roihahtavat” helposti (Paasonen 2014, 4; Paasonen 2017, 43) ja keskustelut voivat kiinnittää yksilöitä tunnekokemuksille rakentuviin yhteisöihin ja ideologioihin. Kuten Anu Koivunen (2008, 19) toteaa: ”Toimintana, suhteina ja kommunikaationa tunteet eivät vain ole, vaan tekevät”. Verkossa tunteet voivat kiihdyttää sekä aggressiivisia ja vihamielisiä yhteisöjä (Nikunen 2015, 27) että hyväntahtoista yhteisöllisyyttä. Verkko-yhteisöistä puhuttaessa on yleensä korostettu niiden virtuaalisuutta, jäsenten aktiivista osallistumista ja yhteisöjen muodostumista jaettujen kiinnostuksenkohteiden perusteella (esim. Rheingold 2000, 17–26; Baym 2010, 102; Malinen 2015, 231). Nimettöminä käytetyissä verkko-yhteisöissä kirjoittajien sidonnaisuudet muihin heidän identiteettiään määrittäviin yhteisöihin eivät tule näkyviksi. Yhteisöllisyys olisikin ymmärrettävä moninaisina ja päällekkäisinä ryhmiin samaistumisen tapoina (Brint 2001, 19–20).

Keskustelupalstat ja virtuaaliset maailmat voivat olla ”liminaalisia”, todellisuuden ja fantasian välimaastossa olevia tiloja, joissa on mahdollista kokeilla erilaisia identiteettejä ja mielipiteitä (Turkle 2011, 213–214; Lehtisalo 2011, 84–85). Verkkoviestintää käsittelevissä tutkimuksissa anonyymiteettiä on tarkasteltu monissa eri muodoissa, useilla teknologisia alustoilla ja monia erilaisia tutkimusmenetelmiä käyttäen (Scott ym. 2011, 321). Anonyymit keskustelut mahdollistavat näkemysten laajemman kirjon ja anonyymiin keskusteluun osallistuu varmemmin esimerkiksi vähemmistöjen edustajia kuin omalla nimellä käytyihin keskusteluihin (Reader 2012, 498; McCluskey & Hmielowski 2011, 307). Anonyymiteetti voi siis lisätä marginalisoitujen ryhmien osallistumista keskusteluun (Scott ym. 2011, 322, 326). Anonyymeissa verkkokeskusteluissa on ristiriitaisesti samaan aikaan sekä vilpittömiä henkilökohtaisia osallistumista että etäistä sivustaseuraajuutta (Auerbach 2012). Viestimisen anonyymiys mahdollistaa samankin keskustelun aikana näiden kahden aseman vaihtelemisen.

Viime vuosina on usein kiistelty siitä, tekisikö nimimerkeistä ja nimettömistä profileista luopuminen internetistä paremman. Verkkotiloissa anonyymiteetin jatkumolle mahtuu monenlaisia käytäntöjä nimettömyydestä nimimerkkeihin ja ”omalla nimellä” esiintymiseen. (Van der Nagel & Frith 2015; Scott ym. 2011.) Anonyymiteetin taakse voi sekä piiloutua että suojautua. Nimettömänä käydyt keskustelut voivat törmäyttää toisiinsa hyvin erilaisista lähtökohdista ja ideologisista asemista tulevia ihmisiä. Esimerkiksi nuorten suosimilla anonyymeilla kuvalautafoorumeilla, kuten Ylilaudalla, samoihin keskusteluihin voi osallistua sekä huippuyliopistojen opiskelijoita että työttömänä ja köyhyydessä eläviä nuoria aikuisia. Ylilaudan tai Suomi24:n kaltaiset nimettömänä käytetyt foorumit voivat tarjota vaihtoehdon niille, jotka eivät halua osallistua sosiaalisen median minäbrändäämiseen tai heittäytyä julkisiin keskusteluihin sosiaalisen median yhteisöpalveluissa. Keskustelufoorumeilla anonyymiteetti tai nimimerkin käyttö mahdollistavat intiimeistä asioista keskustelun ja niiden politisoinnin tai esipoliittisen³ pohdinnan ilman että se vaikuttaa julkiseen kuvaan itsestä. Tällöin henkilökohtaisista ongelmista, kuten vaikkapa sosiaalisten tilanteiden pelosta, voidaan keskustella julkisesti.

Julkisia verkkokeskusteluja voidaan tulkita myös intiimin kansalaisuuden toteuttamisen tiloina. Ken Plummer (2003, 14) käyttää intiimin kansalaisuuden käsitettä sellaisista julkisista keskusteluista, joissa tuodaan esiin ja neuvotellaan henkilökohtaisen elämän huolia, elämäntapavalintoja ja yleisempiä kysymyksiä siitä, miten elämää tulisi elää. Plummer pitää intiimin kansalaisuuden avoimena käsitteenä, jonka kautta on mahdollista tunnustella jälkimodernin yhteiskunnan elämäntapoja ja erityisesti sitä, miten ”intiimeistä ongelmista” puhutaan julkisesti. Hän nostaa esimerkiksi kysymyksiä, kuten ”Miten elää omana itsenään ja rakentaa omaa identiteettiä?”, ”Miten elää yhdessä muiden kanssa?”, ”Miten toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan ja elää vastuullisesti seksuaalisena olentona?” (Plummer 2003, 13). Perinteinen käsitys kansalaisuudesta liittyy erilaisiin kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin ja se yhdistetään usein politiikkaan osallistumiseen (esim. Sujon 2010, 35–39). Poliittinen kansalaisuus on kuitenkin yhä enemmän alettu ymmärtää myös henkilökohtaisista aiheista kumpuavana, jolloin kansalaisuus laajentuu muodollisista oikeuksista ja velvollisuuksista koskemaan esimerkiksi intiimin kansalaisuuden (Plummer 2003, 49–65) tai kulttuurisen kansalaisuuden piiriin kuuluvia ilmiöitä (Hermes 2006, 28–29, 32). Intiimisanalla viitataan sisimpiin ajatuksiin ja tunteisiin, ja se liittyy myös suhteisiin, joita meillä on toisiin ihmisiin, ystäviin, kumppaneihin ja perheeseen sekä omaan kehoon, omiin tunteisiin ja identiteettiin (Plummer 2003, 12–13). Ylläaudan kaltaiset nimettömästi käytetyt foorumit avaavatkin kanavan esimerkiksi poikien ja nuorten miesten tunnepuheelle (Vainikka 2019).

Anonyymit verkkokeskustelut vastajulkisuuksina

Puhetta poliittisista, ja erityisesti elämänpoliittisista kysymyksistä (Giddens 1991, 214–215, 226) käydään myös päällisin puolin epäpoliittisissa tiloissa, kuten keskustelufoorumeilla (esim. Renninger 2015; Svensson 2015; Graham 2008). Esimerkiksi työttömyysturvan aktiivimalli tai syntyvyyden lasku ovat sekä politiikkaan että julkiseen keskusteluun liittyviä ajankohtaisia aiheita, jotka herättävät kansalaiskeskustelua verkossa. Ymmärrämme poliittisen kansalaiskeskustelun tässä artikkelissa samoin kuin Peter Dahlgren (2013, 19–20), eli osallistumisena ja mielipiteiden esittämisenä sellaisessa julkisuudessa, jonka siteet varsinaiseen päätöksentekoon voivat olla heikkoja. Dahlgren toteaaakin, että rajanveto poliittiseen ja ei-poliittiseen julkisuuteen osallistumisen välillä on monesti vaikeaa. Muun muassa Nancy Fraser (2009[1992]) ja Michael Warner (2002) ovat esittäneet ajatuksia vallattomien vastajulkisuuksista, jotka ovat olemassa valtajulkisuuden rinnalla ja haastavat sitä. Näissä teorioissa julkisuus ymmärretään areenana, jossa kansalaiset pohtivat keskustellen yhteisiä asioita, erillään valtiosta, ja myös valtiota arvostellen. Foorumeilla puidut aiheet voivat toki liikkua yksityisen piiristä ja arjen kokemusten läpi katselluista elämänpoliittisista kysymyksistä aina kansallisesti tai globaalisti merkittäviin kysymyksiin asti, mutta anonyymeilla verkkofoorumeilla eivät yhteiskunnalliset vaikuttajat ole näkyvästi äänessä eivätkä verkkofoorumeiden keskustelut näy journalistisessa julkisuudessa samassa

määrin kuin vaikkapa twiitit, joiden siteeraaminen on viime vuosina muodostunut valtamedian vakiintuneeksi käytännöksi.

Fraserin ajatus vastajulkisuuksista rakentuu hänen Jürgen Habermasin julkisuus-teoriaan (2004[1990]) kohdistamalleen kritiikille. Hän puuttuu kritiikissään muun muassa yhden, kaikkien jakaman julkisuuden ihanteeseen sekä oletukseen yhdenvertaisuudesta eli siitä, että julkisuudessa keskustelevat voisivat jättää yhteiskunnallisen asemansa ja siihen liittyvät seikat syrjään, samoin kuin kaikki yksityisen piiriin kuuluvat asiat, ja käydä keskustelua vapaina kaikista intresseistä, yhteiseen hyvään pyrkien. Mediayleisöt, -sisällöt ja mediankäytön tavat ovat yhä enemmän pirstaloituneet (esim. Heikkilä ym. 2012, 91–97), mikä on johtanut myös uusien rinnakkaisten julkisuuksien muodostumiseen. Fraserin (2009[1992], 19–20) mukaan vastajulkisuudet ovat rinnakkaisia diskursiivisia areenoita, joilla alisteisessa asemassa olevat ryhmät voivat kehittää ja kierrättää vastadiskursseja ja tuottaa valtavirran keskustelulle vastakkaisia näkemyksiä esimerkiksi identiteeteistään, kiinnostuksenkohteistaan ja tarpeistaan. Usein vastajulkisuudet liitetään esimerkiksi rodullisiin (Steele 2018) tai seksuaalisuuteen liittyviin (Renninger 2015) vähemmistöihin. Amerikkalainen viestintätutkija Robert Asen (2000, 427) puolestaan on huomauttanut, ettei vastajulkisuus välttämättä liity rodun, yhteiskuntaluokan tai seksuaalisuuden kaltaisiin identiteettikategorioihin, vaan vastajulkisuus voi muodostua millä tahansa yhteiskunnan kentällä (ks. myös Saarenmaa 2016, 270). Asen korostaa syrjässä olemisen kokemusta vastajulkisuudelle keskeisenä määreenä. Vastajulkisuuden voi siis muodostaa mikä tahansa ryhmä, joka asettuu vallitsevaa julkisuutta vastaan sekä on syrjässä valtajulkisuudesta. Esimerkiksi Laura Saarenmaan (2016, 267–270) tutkimuksen mukaan suomalaisissa 1940- ja 1950-lukujen miestenlehdissä muodostui vastajulkisuus suhteessa valtavirran mediajulkisuuteen. Näissä miestenlehdissä osallistuttiin poliittiseen keskusteluun ja puhuteltiin miehiä poliittisina kansalaisina (emt. 262).

Osa kansalaisista kokee, etteivät vakiintuneet poliittiset puolueet edusta heitä, jolloin he kääntyvät vaihtoehtoisten osallistumisen tapojen puoleen (Dahlgren & Alvarres 2013, 50–51). Siinä missä julkisuus aiemmin liitettiin ajatukseen järkipäisestä keskustelusta, julkinen keskustelu on nykyisin yhä useammin uusiin verkkojulkisuuksiin liittyvää poliittista ilmaisua, joka voi olla visuaalista, symbolista, affektiivista⁴ ja kokemusperäistä (emt., 51). Anonyymien verkkokeskustelujen julkisuus muodostuu ”vallattomien vastajulkisuudeksi” (Fraser 2009[1992]) kahdessa eri mielessä; toisaalta se on marginalisointumiskokemuksen jakamisen paikka, mutta toisaalta ”vallaton” myös siinä mielessä, että keskustelu voi olla törkeää, provosoivaa tai poliittisesti epäkorrektia. Asiajulkisuuden vastapainoksi verkkokeskusteluissa syntyy asiaton julkisuus, jossa trollaaminen ja keskustelujen ajautuminen sivuraiteille tuottavat keskusteluun hälyä.

Digitaalinen teknologia ja sen mahdollistama viestintä yhtäältä tuovat ihmisiä yhteen, mutta toisaalta myös eristävät ihmisjoukkoja entistä syvemmin omiin potentiaalisiin. Puhutaan esimerkiksi polarisaatiosta ja sosiaalisen median kuplista (esim. Pariser 2011, 50, 60–66). Sosiaalisen median alustoilla viestiessään ihmiset helposti kuvittelevat yleisön, joka koostuu jollain tapaa tutuista, enimmäkseen ystävällisiksi

katsotuista, itsemme kaltaisista ihmisistä, kuten perheenjäsenistä ja ystävistä (Litt & Hargittai 2016, 8–9). Keskustelufoorumien kuviteltua yleisöä ei aina nähdä samalla tavalla myötämieliseksi, mutta verkkofoorumeillakin osallistujat tuovat esiin piirteitä itsestään, joiden kautta he löytävät yhteyden muihin, samanlaisista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin (Chayko 2002, 18–19). Nimettömiin verkkokeskusteluihin osallistuessamme emme tuo esiin kaikkia identiteettimme puolia, vaan esitämme itsestämme aina jonkin reunan, kuin timantin yhden sivun. Tämän hyvinkin rajatun esiin tuodun asian kautta voidaan kuitenkin tulkita helposti samanhenkisyttä, samanlaisuutta – tai yhtä lailla jyrkkää erilaisuutta – koska persoonan muut reunat eivät tule näkyviksi, eivätkä keskustelijan koko persoona tai elämäntapa tule esiin. Yleisö on siis verkossa ”kuviteltu” (imagined audience), mutta kuvitelluksi tulee myös kirjoittaja itse. (Litt & Hargittai 2016.)

Tutkimusaineistot

Pohdimme tässä artikkelissa verkon julkista keskustelua tarkastellen kahta suosittua keskustelufoorumiä: sekä Suomi24 että Ylilauta ovat helposti saavutettavissa olevia verkkotiloja, kumpaankaan ei vaadita kirjautumista, ja kumpikin on kenen tahansa netinkäyttäjän saavutettavissa. Molemmissa käy satunnaisten selailijoiden lisäksi vakituisia kävijöitä ja kummankaan foorumin tunnelma ei ole vakava, vaan pikemmin leikkisä. Suomi24-käyttäjäkyselyssä monet vastaajista esittivätkin verkkokeskustelujen seuraamisen motiiviksi nimenomaan ajan kuluttamisen ja viihtymisen (Harju 2018, 59–60). Suomi24-foorumi ja Ylilauta eivät yleisesti ole tunnettuja rakentavasta demokraattisesta keskustelusta, vaan molemmilla foorumeilla on vallalla keskustelukulttuuri, jossa asiattomuus, kärkevyys ja mauttomuus korostuvat (ks. Suominen 2013b, 287). Ylilaudalla häiritsevät käytännöt hyväksytään osana toimintaympäristön kulttuuria ja trollaaminen nähdään jopa leikkisään internetkulttuuriin liittyvänä vastakulttuurin resurssina (ks. esim. Phillips 2015, 16–20). Kiistelyllä on merkitystä paitsi keskustelun syntymiselle, myös sen ylläpitämiselle, koska polemiikkia herättäneet keskustelut yleensä jatkuvat pidempään. Suomi24:n käyttäjät tuntuvat kyselyn perusteella toisaalta väsyneen keskustelujen häiriköintiin, mutta silti monen vastaajan mielestä asiattomuudet kuuluvat verkkokeskustelun luonteeseen ja jokunen vastaaja myös kertoi tulevansa foorumille nimenomaan trollaamaan (Harju 2018, 68). Olisi yliampuvaa väittää, että Suomi24:n tai Ylilaudan käyttäjillä on voimakas yhteenkuuluvuuden tai yhteisöllisyyden tunne, tai että näiden foorumien käyttäjät vahvasti samaistuisivat toisiinsa. Tarkastelemamme foorumit edustavat ainakin osittain sellaista verkkokeskustelua, joka ei toimi rakentavan keskustelun tai sosiaalisen median yhteisöllisyyden ihanteiden hengessä.

Ensimmäinen tutkimusaineistomme koostuu Ylilaudan Hikikomero-alueen keskusteluista, joissa voidaan nimettömästi sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden, hikikomoreiksi identifioituvien ongelmia. Hikikomorilla tarkoitetaan ilmiötä, jossa useimpien nuori ihminen vetäytyy syrjään yhteiskunnasta ja viettää suurimman osan ajasta

omaan huoneeseensa tai asuntoonsa sulkeutuneena välttämättä kontakteja muihin ihmisiin (Saito 2013, 18). Toisena aineistona on Suomi24-keskustelufoorumin käyttäjille tehty kysely, jossa käyttäjiä pyydettiin arvioimaan muun muassa omaa foorumin käyttöään, kokemuksia keskusteluista, sekä keskusteluiden herättämiä tunteita. Molemmat tutkimusaineistot (ks. taulukko 1) ovat syntyneet osana laajempaa tutkimushanketta.⁵ Tässä artikkelissa keskitymme tarkastelemaan verkkokeskusteluja sellaisena potentiaalisena julkisena keskusteluna, joka voi voimaannuttaa ihmisiä, jotka eivät muualla saa ääntään kuuluviin. Aineistojen avulla pystymme tuomaan esiin paitsi anonyymin keskustelun piirteitä, myös sitä, millaiseksi käyttäjät keskustelun kokevat.

Taulukko 1. Tutkimusten aineistot.

	Ylilauta-aineisto	Suomi24-aineisto
Aineiston laji	Verkkokeskusteluaineisto, Ylilauta-foorumin Hikikomero-alue	Käyttäjäkysely
Keräysajankohta	16.5.2014	2.12.–15.12.2016
Aineiston määrä	300 keskusteluketjua	1395 vastaajaa
Analyysimenetelmä	Aineistolähtöinen temaattinen analyysi	Aineistolähtöinen sisällönerittely

Ylilaudan Hikikomero-alueen verkkokeskusteluaineisto koostuu 300 keskusteluketjun korpuksesta. Ylilaudan toimintalogiikkaan kuuluu, että viestit kirjoitetaan nimettöminä ja suosittu keskustelut nousevat esiin hierarkiassa syrjäyttäen lopulta vanhempia keskusteluketjuja. Tutkimuksen aineistoa on tässä käsitelty julkisina keskusteluina, koska ne ovat olleet saatavilla verkossa vapaasti ilman kirjautumista. Keskusteluihin osallistuneiden yksityisyys on turvattu, koska keskustelut on käyty nimettömästi eivätkä nämä keskusteluketjut ole enää löydettävissä verkosta. Keskustelut on analysoitu aineistolähtöisesti ja temaattisesti, keskusteluista nousevien teemojen pohjalta syntyneisiin luokkiin⁶.

Suomi24 on yksi suosituimmista ja pitkäikäisimmistä keskustelupalstoista Suomessa. Foorumin käyttäjäkokemuksia analysoidaan tässä Citizen Mindscapes -hankkeessa (<https://blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes/>) tehdyn käyttäjäkyselyn⁷ pohjalta. Käyttäjäkyselyyn vastasi lähes 1400 henkilöä. Heistä satunnaisiksi kävijöiksi itseään luonnehtineet 40 prosenttia vastaajista vastasi vain demografisiin kysymyksiin, muut saivat vastattavakseen laajemman kyselyn keskustelualueen käyttämisestä, keskustelukokemuksista ja keskusteluiden herättämistä tunnereaktioista. Laajempaan kyselyyn vastasi siten noin 800 käyttäjää. Käyttäjät vastasivat kyselyyn nimettömästi⁸. Kysely ei myöskään sisältänyt kysymyksiä, jotka olisivat yhdistäneet vastaajia verkosta löytyviin keskusteluketjuihin tai heidän käyttämiinsä nimimerkkeihin, minkä ansiosta kyselyyn vastanneet eivät ole etsittäväissä tai tunnistettavissa Suomi24-keskusteluista.

Kyselylomakkeessa oli suljettujen kysymysten lisäksi kolme avointa kysymystä, jossa vastaajia pyydettiin kuvailemaan keskusteluissa heränneitä positiivisia ja negatiivisia tuntemuksiaan sekä pohtimaan, mitä heidän elämästään jäisi puuttumaan, jos Suomi24-keskusteluja ei olisi olemassa. Tässä artikkelissa analysoidaan avovastauksia, jotka luokiteltiin aineistolähtöisesti Atlas.ti-ohjelman avulla luodun koodausrunгон pohjalta 24:ään eri luokkaan, jotka sisältävät muun muassa käyttäjien näkemyksiä keskusteluaiheista, foorumin yhteisöllisistä piirteistä, vertaistuesta, keskusteluihin osallistumisen motivaatioista sekä Suomi24:n vertailua muihin medioihin niin sosiaalisen median kuin journalisminkin kentällä. Artikkelin tutkimuskysymyksen vuoksi analyysin kohteeksi on valittu avokysymysten vastauksia koskien vertaistukea ja auttamista, koettua yhteisöllisyyttä sekä kansalaiskeskustelua ja yhteiskunnallista vaikuttamista.

Seuraavissa kappaleissa käsittelemme keskustelufoorumeilla syntyvää kokemusta vertaisten parissa olemisesta, jota rakentavat foorumeilla saatu vertaistuki ja tunne siitä, miten keskusteluissa saa vahvistusta omille ajatuksille sekä sitä, miten foorumit antavat tilan yhteiskuntakritiikin ja vastapuheen rakentumiselle. Käsitellyt teemat – vertaistuki, samanmielisyys ja yhteiskuntakritiikki – ovat aineistolähtöisiä. Lähdimme hakemaan laajoista Suomi24- ja Ylilauta-aineistoistamme sellaisia aihepiirejä, jotka esiintyisivät molemmissa aineistoissa, jolloin vertaistuki-teema nousi keskeisimpänä esiin. Myös samanmielisyys sekä vastaanpuhuminen ja yhteiskuntakritiikki osoittautuivat molemmissa aineistoissa näkyviksi teemoiksi.

Tunnetukea: tunnetoisto ja vertaistuki intiimin kansalaisuuden rakentajina

Ylilauta-foorumin Hikikomero-keskustelualue määrittelee itsensä masentuneiden ja sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden vertaistukipalstaksi. Siellä yhteiskunnasta sivuun jääneet tunnistavat toisia kaltaisiaan ja tuottavat yhteistä puhetapaa syrjässä olemisesta (ks. Asen 2000, 437–438). Nuorten syrjäytyminen on ollut jo pitkään huolenaiheena suomalaisessa julkisessa keskustelussa, ja elämäntilanteiden ja työolojen epävakautuminen tuottaa ongelmia erityisesti nuorille. Syrjäytyminen on monisyinen ilmiö, johon liittyy usein taloudellisia vaikeuksia sekä huono-osaisuuden kasautumista monella eri elämänalueella (Sandberg 2015, 144–146). Sosiaalinen syrjäänvetäytyminen taas voi liittyä moniin eri tekijöihin: vaikeuksiin sosiaalisessa kanssakäymisessä, mielenterveysongelmiin tai työttömyyteen. Kaikki hikikomoriksi identifioituvat eivät ole esimerkiksi taloudellisesti huono-osaisia, eivätkä kaikki foorumilla keskustelevat ole välttämättä syrjäytyneitä. Ylilaudan Hikikomero-keskustelualueella aikaa viettäviä yhdistää erityisesti yksinäisyyden kokemus ja vaikeudet sosiaalisissa suhteissa. Toisin sanoen keskusteluissa korostuu se intiimin kansalaisuuden puoli, jossa pohdiskellaan oman itsen suhdetta muihin ihmisiin, sosiaalisia suhteita – niiden puutetta tai niiden ongelmia – sekä muiden ihmisten kanssa toimeen tulemisesta. Verkkokeskustelun anonyymiyys luo turvaa, ja monelle Hikikomero-foorumilla käyväälle nimettömyys on tavoiteltava tila myös verkon ulkopuolella. Sitä etsitään esimerkiksi massaan sulautumalla

kaupungissa tai asioimalla ruokakaupassa mahdollisimman hiljaisina vuorokaudenai-koina.

Nancy Baym (2010, 82–86) on määritellyt verkon vertaistuen muotoja seuraavasti: tiedollinen tuki (informational support), emotionaalinen tuki (emotional support) ja tuki identiteetille (esteem support), joista viimeinen liittyy tuettavan itsetunnon ja kompetenssin vahvistamiseen. Myös Ari Haasio (2015) on tutkinut Hikikomero-foorumilla tapahtuvaa vertaistukea ja foorumilla esiintyviä tiedontarpeita. Hikikomerossa vertaistuki on enimmäkseen ymmärrystä ja tunnetuen tarjoamista. Esimerkiksi masennuksesta ja muista mielenterveysongelmista keskustellaan paljon ja jaetaan kokemuksia siitä, millaista masennuksen kanssa eläminen on. Foorumilla on mahdollista kohdata muita, jotka kamppailevat samojen ongelmien kanssa, sekä jakaa kokemuksia yksinäisyydestä.

Olen lurkkaillut tätä lautaa lähinnä vertaistukimielessä. Minusta tuntuu ettei ole ketään kelle puhua tai vaihtaa ajatuksia. Olen kuitenkin tätä lukiessani huomannut että monet muutkin painiskelevat samojen asioiden kanssa. Yksinäisyys painaa tällä hetkellä päälle, en pääse lähtemään mihinkään ja ainoa asia mihin juuri pystyisin olisi virtuaalinen kanssakäyminen.

Vaikka Ylilauta on keskimäärin karu keskustelufoorumi, jossa on mahdollista törmätä esimerkiksi väkivaltaisiin kuviin tai loukkaavaan kielenkäyttöön, siellä kuitenkin on tarjolla vertaistukea Hikikomerossa, jota eräs käyttäjä kuvaa ”pieneksi saarekkeeksi, josta yritän löytää pientä yhteisöllisyyden tuntua”.

Samalla tavoin kuin Ylilaudalla, myös Suomi24-keskusteluilla on maineensa foorumina, jossa asiattomuudet jyräävät alleen asialliset keskustelunaloitukset (ks. esim. Vaahensalo 2018). Suomi24-käyttäjäkyselyn myönteisiä tunnereaktioita kuvaavissa avovastauksissa kuitenkin korostuivat keskustelufoorumilla saadut kokemukset yhteisöllisyydestä ja vertaistuesta. Vastauksista nousi esiin erityisesti kaksi vertaistuen muotoa, tiedollinen ja emotionaalinen tuki: Keskusteluista saatiin tietoa ja kohdatiin samanlaisessa elämäntilanteessa olevia tai samanlaisia asioita kokeneita ihmisiä, joiden kanssa oli mahdollista vertailla ja pohdiskella kokemuksia. Moni kuvaili myös, miten muiden auttamisesta tuli hyvä mieli. Keskusteluissa saatu myötätunto, kannustus ja se, että pystyi samaistumaan toisten kirjoittajien kokemuksiin, toivat iloa foorumin käyttäjille:

On ollut todella helpotus huomata, että monet ihmiset kokevat samoja tunteita kuin itse ja on päässyt jakamaan omia tunteitaan toisten kanssa. Olen saanut apua ja itse voinut auttaa toisia ihmisiä ihan arkipäivän jutuissa, jotka ovat omaa tai kansakeskustelijan osaamisalaa.

Toisten auttaminen keskustelufoorumeilla voi tuoda auttajalle tunteen, että joku tarvitsee häntä ja että voi olla hyödyksi. Auttaminen voi olla myös keino saada muilta tunnustusta tai sen avulla voi nostaa omaa asemaansa foorumilla. (Baym 2010, 85–86.)

Verkkofoorumeilla kommunikointi kytkeytyy sosiaalisuuteen esimerkiksi auttamisen, tunteiden jakamisen tai kannustamisen kautta. Yksinäisyydestä kärsivälle verkossa kohdatut sosiaaliset tilanteet voivat olla hyvinkin merkittäviä.

Laura Savolainen (2018) kuvaa Suomi24-foorumien syömishäiriöaiheista vertaistukikeskustelua tunnetoiston käsitteen avulla: ”Vertaistukikeskustelun tarkoitus on tarjota hetkellinen helpotus – ottaa samanaikaisesti vastaan negatiivinen tunne ja osoittaa käyttäjälle, ettei hän ole ainoa, joka kärsii.” Samantyyppinen tunnetoisto on tavallista myös Hikikomero-keskustelualueella: useimmiten vertaistukea tarjotaan tunnistamalla toisen kokemus ja jakamalla oma samankaltainen tuntemus.

Samat filikset täälläkin. Eikä sillä tunnu olevan mitään väliä että meneekö muilla elämän osa-alueilla juuri sillä hetkellä hyvin vai huonosti. Kun paskafiliis iskee, se iskee vaikka tili pullistelisi rahaa ja olisit juuri saanut kutsun leffaan.

Kokemusten jakamisen kylkiäisenä keskusteluihin ilmestyvä tunnetoisto on varsin näkyvää Suomi24-keskusteluketjuissa, koska keskustelupalstoille tullaan usein hakukoneiden kautta (Lagus ym. 2016, 9). Keskusteluketjut saattavat jatkua vuodesta toiseen ilman, että osallistujat enää varsinaisesti keskustelevat toistensa kanssa. Alkuperäiset keskustelijat ovat todennäköisesti jo jättäneet keskustelun, kun uusia kommentoijia vielä liittyy mukaan. Tunnetoisto voi myös tuottaa eräänlaisen noidankehän, jossa ratkaisuja vaikeisiin elämäntilanteisiin ei välttämättä löydy, vaan sen sijaan epä-mukavat tunnekokemukset toistuvat monotonisesti.

Tunnetoiston kautta tapahtuva vertaisten kohtaaminen on Plummerin (2003, 14) intiimin kansalaisuuden ytimessä. Ryhmään kuulumisen, osallistumisen, velvollisuuksien ja oikeuksien ympärille rakentuva käsitys kansalaisuudesta on Plummerin mukaan murtumassa, kun uusia erilaisia identiteettiryhmiä ilmestyy (emt. 65–66). Sosiaalisesti syrjäänvetäytyneet esimerkiksi eivät pyri osallistumaan yhteiseen sosiaaliseen elämään, vaan tukeutuvat omaan vastajulkisuuteensa verkossa. Plummerin mukaan pitäisikin tunnistaa ja tunnustaa monien erilaisten kansalaisuuksien olemassaolo huomioimalla normista poikkeavia perhemuotoja, erilaisia sukupuoli-identiteettejä ja ikäryhmiä. Hikikomeron keskustelutilassa syrjäänvetäytynyt voi tuoda elämäkokemuksensa julkisesti esiin ja saada tunnetoiston ja samankaltaisten tarinoiden kautta tunnetta kuulluksi tulemisesta sekä vahvistusta kuulumisesta joukkoon, jossa yhteinen kokemus jaetaan julkisesti. Nimenomaan tässä ilmenee Baymin (2010, 83–86) tarkoittama identiteettiä vahvistava tuki.

Samanmielisyyttä: samanmielisten löytäminen ja näkemysten vahvistuminen

Samanmielisyyden kokemus nousi esiin Suomi24-kyselyn avovastauksissa kahdella tapaa. Yhtäältä esiintyi kuvauksia edellä kuvatun vertaistuen tuottamasta samanmielisyydestä: Palstoilta löydettiin ihmisiä, jotka olivat kokeneet samanlaisia asioita ja tältä

pohjalta keskusteluun osallistujalle oli syntynyt tunne, että muilla keskustelijoilla on samankaltainen ajatusmaailma. Toisaalta kyselyn vastaajat olivat tulkinneet keskusteluissa esitetystä mielipiteistä, että muilla kommentoijilla on samanlainen yhteiskunnallinen ajatusmaailma kuin heillä itsellään.

Samanmielisten kohtaaminen ja kokemusten jako yhdistää. Erityisesti työttömyyden ja taloudellisen huono-osaisuuden vertaistuki on ollut suureksi avuksi. Yhteiskunnallisten asioiden pohdinta yhdessä auttaa jaksamaan, samoin apu ja tuki sairauden ja eläkekysymysten koukeroissa.

Saan kirjoittaa juuri niin kuin ajattelen eikä tarvitse suvaitsevaisista välittää. Palstalla on paljon muitakin ei-suvaitsevaisia ja [se] luo yhteenkuuluvuutta.

Mary Chayko (2002, 25–29) esittää, että luomme yhteisiä maailmoja sen oletuksen pohjalta, että olemme muiden kanssa samanlaisia joissain suhteissa ja koemme asioita samalla tavoin. Tähän ei tarvita välttämättä kasvokkaista kohtaamista, vaan yhteys toisiin rakentuu vuorovaikutuksessa syntyneessä jaetussa ymmärryksessä asioista ja ilmiöistä. Tartumme niihin asioihin, jotka ilmentävät samanlaisuuttamme, ja jaamme yhteisiä kokemuksia. Samanmielisten ryhmille (communities of mind) on myös ominaista vetää raja oman ryhmän ja toisella tapaa ajattelevien välille. Kun yhteisen ajattelun maaperää ei toisen ryhmän kanssa löydy, näkemyksillä on taipumus polarisoitua, mikä onkin verkkokeskusteluissa hyvin tavallista.

Suomiz4-keskusteluihin näyttää syntyneen populistisille ajatuksille ja sivuutetuksi tulemisen tunteelle pohjaava tunneyhteisö (Wetherell 2012, 7–8, 14). Kyselyn vastaajille oli palkitsevaa löytää keskusteluista niitä, joiden he tulkitsivat ajattelevan asioista samalla tavalla kuin he itse ja joiden kanssa he voivat kommentoida eri tavoin ajattelevia vastaan (ks. myös Pöyhtäri ym. 2013, 20). Poliittisen ja kulttuurisen eliitin kokeminen vastapuoleksi, heihin kohdistuva vihapuhe sekä maahanmuuton vastustaminen (ks. myös Nikunen & Pantti 2018, 79) nousivat myös näkyviin joissakin käyttäjäkyselyn avovastauksissa:

Sivustoilta löytyy maahanmuuttajien ja suvakkien touhuista samanmielisiä ihmisiä, jotka eivät hyväksy matujen loisimista veronmaksajien avoimeen piikkiin ja koetaan ne elintasosurffareiksi, jotka raukkamaisesti ovat jättäneet naiset, lapset ja vanukset sodan ja kurjuuden jalkoihin.

Hikikomerossa samanmielisyys syntyi esimerkiksi yhteisistä kiinnostuksenkohteista (anime, pelit), samanlaisen elämäntilanteesta (työttömyys, sosiaalinen syrjäänvetäytyminen) tai ääriajattelusta, kuten naisvihasta (Vainikka 2019).

Erilaisten sisä- ja ulkoryhmien muodostuminen on tyypillistä esimerkiksi monissa harrasteyhteisöissä. Adrienne Massanari (2015, 127–138) kuvaa Reddit-foorumien mieskeskeistä kulttuuria, jossa naiset ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat asetetaan forumikeskusteluissa marginaaliin. Myös Ylilaudan Hikikomero-aluetta määrittävät nor-

matiiviset säännöt ja niiden kautta toteutuva jako sisä- ja ulkoryhmiin.⁹ Sääntöjen avulla pyritään pitämään keskustelualueen käyttäjäkunta hikikomoriksi identifioituina, mikä pyrkii sulkemaan osan käyttäjistä ulkopuolelle. Ylilaudan aineistosta löytyy useita keskusteluja, joissa nostetaan esiin Hikikomeron tiukka määritelmä ja kiistely siitä, kuka on ”oikea hikky”.

Mitä porukka mieltä tämän laudan ilmapiiristä? Itse siis elänyt ala-asteen loputtua hikyn elämää, ja suoraan sanottuna vituttaa, kuinka täältäkään ei tunnu saavan minkäänlaista vertaistukea, kun täälläkin on näitä puristeja, jotka eivät hyväksy hikyksi ellei ole elänyt hikkynä koko elämänsä. Itsellä siis ikää 20v, ja näillä näkymin elän hikkynä lopun elämäni, ja siihen ei paljon jotkin ala-asteen kadonneet kaverisuhteet vaikuta.

Koittakaa joskus keksiä joku muu aihe. Ymmärrän toki, että "me vs ne"-keskustelut ovat suosittuja mutta tilannetta voisi muuttaa. Keskitytään enemmän siihen, mitä meillä on yhteistä kuin siihen millä tavalla eroamme toisistamme.

Toivoo Lurkkaajahikky.

Vertaistukiyhteisöjä käsittelevät tutkimukset ovat osoittaneet, että sisä- ja ulkoryhmien rakentuminen on tyypillistä erilaisissa vertaistukiyhteisöissä (esim. Smith 2015, 959–961, 193; Westerlund 2013, 42–43). Jonkinasteinen kiistely tuntuu myös kuuluvan keskustelufoorumien olemukseen, koska erimielisyys varmistaa keskustelujen jatkumisen pidempään (vrt. Svensson 2015, 294).

Vastaanpuhumista: foorumien julkisuus tunteellisen yhteiskuntakritiikin paikkana

Tässä viimeisessä analyysiluvussa keskitymme koettujen yhteiskunnallisten epäkohdien esiin tuomiseen tarkastelluilla foorumeilla. Vaikka keskustelijat tulevatkin foorumeille omista yksilöllisistä lähtökohdistaan, he yhdistyvät keskusteluiden ja niissä ilmaistujen tunnetilojen kautta affektiiviseksi yleisöksi, joka kokoaa ihmisiä verkossa hetkellisesti ja tunteella yhteisen aiheen ympärille (Papacharissi 2015, 125–126; ks. myös Nikunen & Pantti 2018, 77). Affektiivinen yleisö voi käsitellä samanaikaisesti kunkin osallistujan oman elämän aiheita sekä yhteiskunnallisia kysymyksiä. Tunteet voivat toimia kapasiteettina toiminnalle, käyttövoimana tai energiana, joka vauhdittaa verkottuneita julkisuuksia (Papacharissi 2015, 7) ja joka toimii yhdessä keskusteluissa ilmenevien diskurssien kanssa, esimerkiksi aiemmin käsitellyn tunnetoiston kautta. Tunnereaktiot, jotka vauhdittavat verkkokeskusteluja, eivät välttämättä ole negatiivisia, vaan keskusteluissa voidaan esimerkiksi kannustaa ja tarjota tukea.

Tunne tai affekti ei ole perinteisessä mielessä poliittista, vaan tunteiden kautta voimaantumisen piilee rajatilassa olemisessa, hetkessä, jossa uusia poliittisia muodostelmia on syntymässä mutta joita ei ole artikuloitu vielä (vrt. Paasonen 2017, 42). Tunteet liittyvät voimautumiseen myös siten, että tunnekokemus voi olla voimakas sysäys

toimintaan (ks. Papacharissi 2015, 7, 113–114; Reunanen & Harju 2012, 25–26, 39–40). Tunnepitoinen yhteiskuntakritiikki siis kumpuaa affektiivisen yleisön parista. Tämä toiminnan potentiaali kytkeytyy myös Dahlgrenin (2005, 153, 158) ajatuksiin esipoliittisen toiminnan alueesta. Affektiiviset yleisöt rikkovat hallitsevaa poliittista puhe- tapaa esittämällä vaihtoehtoisia, vähän esillä olevia näkemyksiä (Papacharissi 2015, 130–131). Vaihtoehtoisten yhteiskunnallisten näkemysten esittäminen nousikin esiin molempien tässä artikkelissa tarkasteltujen foorumeiden tutkimusaineistossa.

Näiden kahden foorumin keskusteluissa muodostuva julkisuus ei ole selkeän identiteettikategorian tai ihmisjoukon ympärille rakentuva vastajulkisuus, kuten Fraserin (2009[1992], 12) vastajulkisuuskäsityksessä. Sen sijaan foorumeilla kokoontuu keskustelemaan moninaisista lähtökohdista tulevia ihmisiä, joita voi liittää yhteen esimerkiksi tunnetoiston käytäntö ja sitä kautta saatava samanmielisyyden kokemus. Robert Asen (2000, 427) korostaakin vastajulkisuuksien diskursiivista puolta ja toteaa, ettei vastajulkisuuksia tulisi tyypistää tiettyihin ihmisjoukkoihin, tiloihin tai aiheisiin. Hän esittää, että tutkijoiden tulisi etsiä vastajulkisuuksissa tapahtuvaa vastustusta osallistujien syrjään jäämisestä suhteessa laajempiin julkisuuksiin ja selvittää, miten tuota syrjässä olemista artikuloidaan diskursseissa, keskustelukäytännöissä ja -normeissa. Asen siis ymmärtää vastajulkisuudet pikemminkin moninaisina vastaanpuhuminen tapoina, joissa usein korostuu syrjässä oleminen ja marginaalinen asema. Seuraavaksi analysoimme aineistojemme vastapuhetta Asenin (2000) näkemyksiin nojaten.

Suomi24-käyttäjäkyselyn avovastausaineisto sisälsi kritiikkiä journalismia kohtaan: Vastaajat kokivat, että journalismin julkisuustilassa asioita käsitellään valikoidusti, tiettyjen tahojen äänellä, ja muut äänet vaiennetaan. Sen sijaan verkossa kaikki saavat äänensä helposti kuuluviin. Näin anonyymi nettikeskustelu saa vaihtoehtoisen julkisuuden luonteen. Näiden vastaajien mukaan Suomi24-keskustelualueilla on heidän kaipaamansa mahdollisuus tuoda mielipiteitä esiin ilman ”suvakkiviherpeljejä” tai ”punaviherhörhöjä”.

En tilaa suomalaisia lehtiä kuten Hesari joka on suomenkielinen muttei suomenmielinen globalisaation edessä nöyristelevä tai Yle joka on valehtelijoiden peittelyklubi ja kopioi linjaansa ja jopa simppeleitä paikallisuutisia Ruotsista ja molemmat ovat punavihreän mafian (= usein heikostikoulutettuja stillereitä ja muita hölöttäjiä) äänitorvia. Suomi24[:stä] näkee samoin kuin MV-lehdestä että on olemassa toisenlainen maailma jossa ihmiset tekevät havaintoja eri tavalla kuin nämä pintapellet Ylessä ja Hesarissa (...)

Kyselyn perusteella ajankohtaiset poliittiset kysymykset -aihe oli yksi suosituimmista Suomi 24-keskusteluaiheista, sillä noin kolmasosa vastaajista oli lukenut tai osallistunut tämän aihepiirin keskusteluihin. Yhteiskunnalliset teemat, muun muassa maahanmuutto ja työttömyys, nousivat joissakin avovastauksissa esiin. Vastauksista löytyi verkkokeskustelun synnyttämiä yhteiskunnallisen osallisuuden kokemuksia. Esimerkiksi eräs kirjoittaja kuvaili seuraavasti, mitä hänen elämästään puuttuisi, jos Suomi24-foorumia ei olisi:

Monipuolisesti eri aiheita käsittelevä keskustelupalsta, jossa voi kirjoittaa nimimerkillä ja ilmaista itseään melko vapaasti. Kokisin sananvapauteni kärsivän ja mahdollisuuteni väkuttua yhteiskunnallisiin asioihin vähenisi entisestään.

Verkko on tuonut kansalaiskeskustelun aiempaa näkyvämmiin journalistisen julkisuuden rinnalle, mikä osaltaan haastaa journalismia. Elina Nopparin ”nettikansalle” tekemän kyselyn vastaajista yli puolet oli sitä mieltä, että verkossa toimivien toimittajien tulisi tuoda enemmän esiin arvojaan, mielipiteitään ja poliittisia kantojaan. Näiden seikkojen nähtiin vaikuttavan muun muassa jutun lähteiden ja näkökulmien valintaan. (Noppari 2013, 81.) Joissakin Suomi24-käyttäjäkyselyn avovastauksissa valtamedian kaikkietävyys kyseenalaistettiin voimakkaasti. Sen vastapainoksi keskustelijat tuottivat foorumilla omiin näkemyksiinsä perustuvaa vastatietoa. Vastatiedolla (Ylä-Anttila 2017, 46) tarkoitetaan vakiintuneiden asiantuntijoiden haastamista tuottamalla vaihtoehtoisia auktoriteetteja tiedon lähteiksi. Keskustelufoorumi nähtiin moniäänisyyden mahdollistajaksi, journalismin vaikenemien totuuskien esityspaikaksi ja sellaisen tiedon lähteeksi, jota on vaikea valtamediasta löytää. Erityisesti maahanmuutto näkyi avovastauksissa aiheena, jonka käsittelemisessä valtamedian suoritukseen ei oltu tyytyväisiä:

Suomi24[-foorumilta] saa lukea totuuden maahanmuuton haitoista kuten mv-lehdestäkin. Kaikki media on muuten pilalla.

(...) Vapaus ilmaista joskus pahoinvointia jota poliitikot aiheuttavat riistäessään köyhiä ja rikastuttaessaan itseään. Vapaus kertoa huomioistaan kun media valehtelee kansalle. (...)

Kanava jota kautta ilmaista mielipide yhteiskunnallisesta tilasta. Ilman 24-kanavaa tuntuisi kuin sensuuri ja isovelijärjestelmä tukahduttaisi kansan äänen.

Käyttäjät liittivät anonyymiin keskusteluun Suomi24-foorumilla sananvapauden. Jotkut vastaajista viittasivat yhteiskunnassa heidän kokemansa mukaan vallitsevaan sensuuriin, eräänkin vastaajan mukaan ”vääristä mielipiteistä voi joutua oikeuteen”. Näille vastaajille Suomi24-keskustelut näyttäytyivät mahdollisuutena ilmaista vapaasti mielipiteitään ja tyytymättömyyttään. Näissä vastauksissa on havaittavissa Asenin (2000, 437–438) tarkoittama vastajulkisuuden diskursiivinen puoli: vastapuhe, jonka pontimena on ihmisten kokemus laajemman julkisuuden piiristä syrjässä olemisesta.

Avoimen rasistiset tahot eivät juuri ole saaneet Suomessa ääntään valtamediassa kuuluville, jolloin niin avoimen vierasvihamielisistä sivuista kuin sosiaalisesta mediastakin on tullut aktiivisen ja toisinaan vihapuheeksi kärjistyvän maahanmuuttoaiheisen kansalaiskeskustelun kanava (Pöyhtäri ym. 2013, 36–39). Ajatus valtavrasta poikkeavien äänien tukahduttamisesta liittyy erityisesti koettuun voimattomuuteen ja epäoikeudenmukaisuuteen, kuten kyselyn vastaaja toteaa yllä: *tuntuu siltä ”kuin kansan ääni tukahdutettaisiin”*. Puhe kansan äänestä, siitä mitä ”tavalliset ihmiset” todella ajattelevat, ja sen näkyminen nimenomaan Suomi24-keskusteluissa, nousi esiin kyselyn avovastauksissa. Jotkut vastaajista pitivät kansan ääntä totuutena, toisin kuin esi-

merkiksi poliitikkojen sanomisista. Tämä tavallisen ihmisen tietämykseen vetoaminen voidaan nähdä linkittyvän populismiin ja sen pyrkimykseen asettua eliittejä – myös asiantuntijaeliittejä – vastaan. (Harju 2018, 60; Nikunen & Pantti 2018, 79; Ylä-Anttila 2017, 45–46.)

Vastapuhe ei Ylilaudan Hikikomero-alueella näyttäytyä samanlaisena kuin foorumin muilla alueilla tai Suomiz4-keskusteluissa, koska aihepiiri on niin selvästi rajattu sosiaalisesti syrjäänvetäytyneiden ongelmiin. Hyvänä esimerkkinä Hikikomeron yhteiskuntakriittikistä kuitenkin toimivat siellä käydyt työttömyyteen ja työvoimakoulutukseen liittyvät keskustelut. Syrjässä olemisen kokemus on Hikikomeron keskusteluissa jatkuvasti läsnä, ja se voi näyttäytyä joko sosiaalisista suhteista syrjäytymisenä tai esimerkiksi köyhyytenä ja työttömyytenä. Hikikomerossa muodostuva julkiisuus vertautuu Asenin (2000, 427) vastajulkisuuskäsitykseen. Keskusteluissa korostuu osallistujien marginaalinen asema, josta käsin tuotetaan vastapuhetta hyväosaaisuutta vastaan ja ilmaistaan omista kokemuksista kumpuavaa yhteiskuntakriittikettä. Monilla keskustelijoista on omakohtaisia kokemuksia työttömyydestä, sosiaalietuuksista ja työvoimapoluista. Hikikomero-foorumi tarjoaa siinäkin mielessä tilan vertaisten kohtaamiselle, ettei siellä keskustellessa tarvitse esittää kiittolisuutta yhteiskunnallisista tuista tai perustella tai selittää omaa työttömyyttään. Saman elämäntilanteen jakavat voivat paremmin ymmärtää kamppailua erilaisten sosiaalietuuksien ja niihin liittyvän byrokratian kanssa: ”On toi byrokratia niin kafkamainen välillä.”

Esitetyt kokemukset ja näkemykset työvoimakoulutuksesta ja kuntouttavasta työtoiminnasta näyttäytyvät enimmäkseen negatiivisina. Epäluuloinen suhtautuminen näkyy työvoimapoluista ja työttömyyttä käsittelevissä keskusteluissa, esimerkiksi niin, että niissä ilmaistaan epäluuloa vaikkapa sosiaalitoimiston virkailijoita tai työvoimakoulutuksen järjestäjiä kohtaan. Saatetaan esimerkiksi epäillä, että kuntouttavan työtoiminnan järjestäjiä motivoi taloudellinen etu ja oman edun tavoittelu:

Se ”työpaikkakin” on useimmiten joku puolessa tunnissa kyhätty toiminimi jolla laskutetaan työkkäriä ’kurssien’ järkkäämisestä. Sellaisen voi pistää pystyyn vaikka kaverin, vaimon tai kenen tahansa nimiin kuka tahansa. Tietenkin asia olisi eri jos niitä kurseja järjestäisi viranomainen. Mutta näin ei ole juuri ikinä, vaan se kolmas osapuoli on aivan tavallinen siviili, usein itsekin pitkäaikaistyötön joka on vaan päättänyt ryhtyä kuntouttavaan toimintaan mukaan rahan vuoksi.

Keskusteluissa tuodaan esiin monia aktivoivan työvoimakoulutuksen tai kuntoutuksen ongelmia ja absurdeja piirteitä. Näissä keskusteluissa vertaistuki monesti perustuu omiin kokemuksiin sekä tietoihin käytännön kysymyksistä, kuten miten hakea määrättyä sosiaalietuutta tai mitkä seikat vaikuttavat sen myöntämiseen. Keskustelijat jakavat kirjavia kokemuksia työvoimakoulutukseen osallistumisesta ja moninlaisista kurseista. Koulutuksiin osallistuneet kuvaavat niitä esimerkiksi askarteluna tai gospel-virsien laulamisenä. Yhdeksän euron päiväpalkalla tehtyä työtä kuvataan myös ”ventovieraalle tehtävänä orjatyönä”. Esimerkiksi seuraavilla tavoilla kuvattiin työvoimakoulutusta Ylilaudan Hikikomero-alueella:

Piti tehdä jotain puuhelmikoruja ja laulaa itseäni 10-20 vuotta vanhempien miesten ja naisten kanssa. Sai tosin pullaa ja keksejä ilmaiseksi.

(--) oli pakko laulaa jotain vitun gospel ja jeesus virsiä vaikka en edes ole uskovainen.

Usein on jotain perus kahvin keittelyä ja runojen tekemistä tms. mutta on myös paljon ollut melko friikkiä touhua. Esimerkiksi toisten pitämistä kädestä ja 'mielenmaiseman' tutkimista. On ollut myös raamattukerhoa ja jotain savikuppien muovailua ym. Tuntuu tosiaan että näitä vaan pykätään pystyyn huvin vuoksi kun aina joku minunkaltainen niihin kuitenkin tyrkätään väkisin.

”Siedettävänä hommana” keskusteluissa mainittiin lumityöt, mikä konkreettisena hyödyllisenä tekemisenä erottui muusta aktivoivasta toiminnasta, kuten runojen tekemisestä ja askartelusta:

Ehkä siedettävvin homma mihin olen joutunut oli lumen auraus joka tapahtui 2011. Se oli sentään ihan konkreettista työtä jossa oli jotain järkeä. Enpä siitäkään mitään taulukko-palkkaa saanut kuten vakiotyöntekijät vaan ihan sen perus ge/pv korvaus. Mutta ainakin se oli työtä eikä mitään paskanjauhantaa.

Esimerkiksi puoluepolitiikasta tai maahanmuutosta ei Hikikomero-aineistossa keväältä 2014 erityisemmin keskusteltu. Ylilauta-foorumilla onkin oma alafooruminsa politiikalle. Viittaukset poliittisiin ideologioihin tulivat esiin sivuhuomautuksina muiden aiheiden yhteydessä. Sen sijaan keskustelut työvoimapalveluista, erilaisista tukipalveluista ja harjoitteluista tuottivat vakavasti otettavaa yhteiskuntakriittistä puhetta ja olivat sitä kautta poliittisia puheenvuoroja. Nimettömissä keskusteluissa on mahdollista purkaa ja käsitellä niitä pettymyksiä, joita työmarkkinoille pyrkiminen on tuottanut (vrt. Plummer 2003, 14). Keskusteluissa ei kuitenkaan näkynyt viittauksia siihen, että Hikikomerossa esitetyt puheenvuorot olisivat saaneet aikaan poliittista järjestäytymistä tai perinteisesti ymmärrettyä poliittista toimintaa, kuten protesteihin osallistumista.

Marginaalista nouseva julkisuus

Samanimielisyyden ja vastaanpuhumisen käytännöt rakentavat aineistojemme perusteella julkista keskustelua, jonka osallistajat tunnistavat asemansa valtajulkisuuden reunamilla. Julkisen keskustelun paikkana Ylilaudan Hikikomero-alue tuottaa ”vallattomien vastajulkisuuden” (Fraser 2009[1992]; Asen 2000, 427), areenan, jossa sosiaalisesti syrjäytyneet kansalaiset voivat keskustellen pohtia tarpeitaan, tavoitteitaan ja strategioitaan. Myös Suomiz4-foorumille on käyttäjäkyselyn perusteella muodostunut valtajulkisuudesta syrjäinen tila, jossa varsin vapaasti voi esittää yhteiskunnallisia näkemyksiä – myös sellaisia, joiden ilmaisemista ei muilla areenoilla hyväksyttäisi. Vastajulkisuus ei kuitenkaan muodostu identiteettikategorioiden, vaan marginalisoitu-

misen kokemuksen ja sitä kuvaavan puhettavan perusteella, mikä voi ilmetä esimerkiksi epäluuloisena asenteena auktoriteetteja kohtaan. Monet keskusteluun osallistuvista ovat jossain mielessä huono-osaisia, eikä heillä ole kanavia, joiden kautta he saisivat yhteiskuntakritiikkinsä kuuluviin valtajulkisuudessa.

Hikikomerossa epäluuloisen asenteen voi mieltää myös eräänlaisena vastatietona (ks. Ylä-Anttila 2017, 46). Monet kirjoittajat ilmaisevat epäluuloisuutta esimerkiksi etsivää nuorisotyötä ja sosiaalityötä kohtaan. Muut palstalle kirjoittavat saattavat vahvistaa näitä ennakkoluuloja, jolloin epäluuloinen asenne lisääntyy. Näin keskusteluihin muodostuu itseään ruokkiva epäluulon kehä.

Epäluuloa ruokkivissa viesteissä voidaan tuottaa syrjäänvetäytyneiden nuorten omaa todellisuutta, jota muiden kuin samassa tilanteessa olevien voi olla vaikea tai mahdoton ymmärtää. Keskusteluissa muodostuu tunnetuiston (Savolainen 2018) kautta itseään ruokkiva yhteisö, jossa esimerkiksi etsivään nuorisotyöhön suhtaudutaan lähtökohtaisesti negatiivisesti ja epäluuloisesti. Yhteisöllisyys voi rakentua marginalisoituneen identiteetin ympärille samaan tapaan kuin pro-anoreksia-yhteisöissä (vrt. Smith ym. 2015, 951–952). Epäluuloa saatetaan vahvistaa keskusteluissa, minkä seurauksena epäilevä suhtautuminen esimerkiksi etsivään nuorisotyöhön entisestään vaikeuttaa auttamista. Epäluuloinen asenne voi ulottua myös työvoima- tai mielenterveyspalveluihin, jolloin osallistuminen sosiaaliseen elämään saattaa entisestään vaikeutua. Keskustelut välittävät siis myös haitallista tietoa. Ristiriitaisesti verkko-yhteisö siis tarjoaa matalan kynnyksen paikan tuen pyytämiseen, mutta toisaalta se voi myös ruokkia hankalaa elämäntilannetta.

Tutkimusesimerkkimme asettuvat vastaan myös Nancy Fraserin (2009[1992], 13) kritisoimaa porvarillisen julkisuuden määritelmää. Vaikka aineistomme verkkokeskusteluissa keskustelijat tulevat foorumeille pääasiassa nimettöminä ja ilman titteleitä, osallistumaan keskusteluun yhdenvertaisina, he puivat asioita oman yksityisen elämänsä kokemuksista ja omista lähtökohdistaan käsin. Keskusteluissa syntyy vertaisuuden ja jopa samankaltaisuuden tuntua, mutta samanaikaisesti kuitenkin neuvotellaan siitä, ollaanko todella samanarvoisia. Esimerkiksi Hikikomero-keskustelualueella kiistellään siitä, kenellä on oikeus kutsua itseään hikkyksi. Suomi-24-keskusteluissa puolestaan törmäävät taustoiltaan erilaiset ja yhteiskunnallisista kysymyksissä vastakkaista kantaa edustavat keskustelijat (Harju 2018, 61). Yksi kaiken kattava julkisuus ei voi millään palvella kaikkien erilaisessa yhteiskunnallisessa asemassa olevien ihmisryhmien asiaa, eikä kaikilla marginalisoituneilla ryhmillä ole puhevaltaa tai tasaveroista pääsyä esimerkiksi valtakunnalliseen mediajulkisuuteen. Tämä oman äänen kuulumattomuus sanallistettiin Suomi24-käyttäjäkyselyn vastauksissa. Pidämme parempana julkisuusteoreettisena mallina monien julkisuuksien verkostoa (Fraser 2009[1992]; Warner 2002, 51–53; Asen 2000), jossa erilaiset alisteisessakin yhteiskunnallisessa asemassa olevat ihmisryhmät pääsevät julkisesti käsittelemään heille tärkeitä asioita.

Porvarillisen julkisuuden ihanteen mukaan yksityisasioiden tuominen julkiseen keskusteluun on epätoivottavaa ja keskustelun tulisi kohdistua yhteiseen hyvään. Nimettömästi käydyissä verkkokeskusteluissa yksityisten aiheiden ja näkökulmien esiin tuominen on kuitenkin keskeistä, usein jopa keskustelun lähtökohta. Yksityisten

esimerkkien kautta voidaan konkretisoida yhteiskunnallisia ongelmia ja tuottaa muille keskustelijoille käsityksiä puhujista ja heidän elämäntilanteistaan. Henkilökohtaisten kokemusten jakaminen osana suurempaa keskustelua voi myös tuottaa kokemusta samankaltaisuudesta ja avata ainakin mahdollisuuden toisten elämän ja kokemusten ymmärtämiselle ja empatialle, vaikkakin verkkokeskusteluilla on myös tapana jakaa keskustelijoita vastakkaisiin leireihin ja keskusteluyhteisöjen sisä- ja ulkoryhmiin kuuluviksi. Erityisesti tunnetoiltoille perustuva verkossa tuotettu tuki, ja jossain mielessä myös samanmielisten ryhmien syntyminen asettuvat intiimin kansalaisuuden (Plummer 2003, 12–14) alueelle. Henkilökohtaisten ongelmien käsittely nimettömässä julkisuudessa voi tuoda yhteiskunnallisesti merkittäviä aiheita, kuten sosiaalinen syrjäänvetäytyminen tai sosiaalisten tilanteiden pelko, esiin ja julkiseen keskusteluun.

Johtopäätöksiä: villit ja vapaat verkkotilat

Tässä artikkelissa olemme tarkastelleet kahden erilaisen aineiston kautta vastajulkisuuksien muodostumista ja yhteiskuntakriittistä puhetta nimettömästi käytetyillä verkkokeskustelupalstoilla. Tutkimuskohteena on kaksi käyttäjäkunnaltaan suurta keskustelufoorumia, joista molemmissa on havaittavissa eräänlainen marginalisoituneiden ryhmien kohtauspaikka. Yliaudan Hikikomero on käyttäjäkunnaltaan ja keskusteluiltaan varsin rajattuun aihepiiriin keskittyvä alue. Suomi24-keskustelut mielletään verkonkäyttäjien kesken monesti sisällöltään ala-arvoiseksi, mutta sen eri aihealueet sisältävät myös hyvin erilaisia ”paikallisia” keskustelukäytäntöjä, joissa yhteisöllisyydelle ja toisten auttamisellekin on tilaa.

Olemme haarukoineet näiden kahden keskustelufoorumin julkisuutta vastajulkisuuden (Fraser 2009[1992]; Asen 2000, 427), vastatiedon (Ylä-Anttila 2017, 46), samanmielisten ryhmien (Chayko 2002, 25–29) ja tunnetoilto (Savolainen 2018) käsitteitä hyödyntäen. Foorumeilla muodostuu vastajulkisuus, jossa marginaalissa olevat ryhmät osallistuvat omalla tavallaan julkiseen keskusteluun ja tuottavat marginaalisesta asemasta käsin vastapuhetta ja yhteiskuntakritiikkiään, joka tosin monesti voi olla tunnepohjaista, tunteenomaista ja subjektiivisesti väritynyttä sekä asettuu usein esipoliittisen, eikä poliittisen toiminnan alueelle (vrt. Dahlgren 2005, 153; Dahlgren & Alvares 2013, 50–51). Verkossa rakentuvat vastajulkisuudet nähdään usein positiivisesti voimaannuttavina, mutta samojen mekanismien ja vastajulkisuuden elementtien kautta voi syntyä myös epätoivottua ja yleisesti paheksuttua toimintaa, kuten rasismia tai muuta syrjintää.

Suomi24-käyttäjistä osa kokee foorumin paikaksi, jossa voi käydä sellaista yhteiskunnallista keskustelua, jossa tavallisten ihmisten ääni pääsee esiin. Nämä käyttäjät kokevat, että heidän edustamansa maailmankuva ei näy valtamediassa eikä kuulu poliitikkojen puheissa. Suomi24-keskustelut näyttävät heille siten vastajulkisuutena, jossa oma ääni saadaan kuuluviin. Foorumilla on kuitenkin myös käyttäjiä, joita esimerkiksi maahanmuuttokriitikoiden kommentit, vihapuhe ja kovasanainen keskustelu ahdistavat siinä määrin, että he ovat vähentäneet keskustelujen seuraamista ja niihin osallistumista (Harju 2018, 65).

Hikikomero-foorumille rakentuu löyhää yhteisöllisyyttä marginalisoitumisen kokemuksen ympärille. Muut foorumille kirjoittavat nähdään saman elämäntilanteen jakavina kuvitellun yhteisön jäseninä, mikäli he eivät riko foorumin normatiivisia sääntöjä tai muuten ilmaise poikkeavansa hikkyn stereotyypistä omiin oloihinsa vetäytyneenä ja jossain määrin syrjäytyneenä miehenä. Keskusteluissa korostuvat mielenterveysongelmiin, toimeentuloon ja sosiaalietuuksiin liittyvät aiheet. Vähemmistöön jäävät sellaiset viestit, joissa pyritään konkreettisesti ratkaisemaan ongelmia. Foorumikeskusteluihin sisältyy myös ristiriitaisuuksia; kuvitellun samanmielisten ryhmän löytäminen voi tuottaa sosiaalisia kontakteja ja tukea mutta myös pitää entistä tiiviimmin otteessaan esimerkiksi epäluuloa tai vastakkainasettelua rakentamalla. Anonyyminä käytettyjen foorumien houkutukseen liittynevät keskeisesti niiden moninaisuus ja ristiriitaisuus, keskustelun tunnepitoisuus, leikkisyys ja epämuodollisuus sekä helppo saavutettavuus. Näillä keskustelufoorumeilla vastapuhe tulee esiin, kun keskustelijat tunnistavat ja ilmaisevat syrjäytymisensä valtajulkisuuden piiristä. Tämä on nähtävissä erilaisissa puhetavoissa, käytännöissä ja normeissa.

Esitämme, että Fraserin (2009[1992]) vastajulkisuuskäsitteen sijaan parempi teoreettinen lähtökohta nimettömästi käytyjen verkkokeskustelujen julkisuuden tutkimukseen olisi Robert Asenin (2000, 427) näkemys vastajulkisuuksista marginaalisista asemista nousevina vastaanpuhumisen diskursseina, käytäntöinä ja normeina. Tutkimamme verkkotilat mahdollistavat esimerkiksi marginalisoitumisen kokemuksen tai esipoliittisten julkisten kysymysten jakamisen muiden kanssa kodin ja instituutioiden ulkopuolisessa tilassa.

Keskustelufoorunit tarjoavat tilaa vallattomiksi ja näkemyksineen marginaaliseksi itsensä kokevien vastajulkisuudelle, vallitsevia käsityksiä haastavan tai kyseenalaistavan vastatiedon rakentamiselle sekä eliitin ja kansan vastakkainasettelusta ponnistavalle populismille (ks. Ylä-Anttila 2017, 46–47).

Tutkimusaineistojemme pohjalta ei ole selvitettävissä, mikä on näiden verkkokeskustelujen rooli varsinaisen poliittisen toiminnan muodostumisessa; varsinaisia viittauksia poliittiseen toimintaan eivät aineistomme pitäneet sisällään. Näemme kuitenkin, että verkkokeskustelut voivat myös voimaannuttaa, sillä keskusteluissa tavoitettu samanmielisyyden kokemus ja vertaisten löytyminen avaavat mahdollisuuden, että keskustelijat astuvat esiin muillekin julkisille areenoille toimimaan asiansa puolesta.

Olemme pyrkineet osoittamaan, miten yleensä viihteellisiksi mielletyt verkkotilat voivat toimia myös poliittisen keskustelun paikkoina. Yhteenvedona näistä kahdesta villistä ja vapaasta verkkotilasta voidaan todeta, että ne tarjoavat hyvin tilaa vertaistuelle, joka toteutuu monenlaisissa eri muodoissaan: tiedollisena tukena käytännön asioista, kokemusten jakamisena, tunnetoistona, samanmielisyyden rakentamisena ja vastatiedon tuottamisena. Toisaalta ne antavat tilan vastaanpuhumiselle ja yhteiskunnallisten epäkohtien kritisoimiselle.

Kiitokset

Kiitämme rakentavista huomioista artikkelikäsitteistä kommentoineita Laura Saarenmaata, Minna Saariketoa ja Juho Saarta sekä kahta anonyymiä vertaisarvioijaa.

Viitteet

- 1 Suomi24-sivusto (2019) Saatavilla: <https://www.suomi24.fi/> (luettu: 7.6.2019).
- 2 Ylilauta (2018) "Tietopaketti mainostajille" Saatavilla: <https://ylilauta.org/?mainostus> (luettu: 29.8.2018).
- 3 Peter Dahlgren (2005, 153) on määritellyt esipoliittisen alueen sellaiseksi, jossa tuodaan esiin yhteiskunnallisia ja kulttuurisia kysymyksiä liittyen yhteisiin kiinnostuksenkohteisiin tai kollektiivisiin identiteetteihin. Kysymyksessä ei ole niinkään suora poliittinen vaikuttaminen, vaan vaikuttamisen mahdollisuuden virittäminen.
- 4 Affektin käsite voidaan ymmärtää usealla tapaa (esim. *Kontturi @ Taira 2007; Wetherell 2012; Pedwell @ Whitehead 2012; Paasonen 2017*). Affektilla tarkoitetaan useimmiten tunnekokemusta edeltävää kehollista reaktiota. Tässä tutkimuksessa ymmärrämme affektin diskursseihin yhdistyvänä ja niiden kanssa yhdessä toimivana voimana, energiana tai tunnekokemuksen lähteenä (ks. Nikunen & Pantti 2017, 74–75, 80–81; Wetherell 2012, 19–25; 52–53).
- 5 Hikikomeroaineisto on osa Eliisa Vainikan väitöskirjahanketta. Auli Harju työskenteli Suomi24-foorumien datan parissa Citizen Mindscapes -hankkeessa.
- 6 Analyysi nojaa grounded theory -tutkimusperinteeseen siinä mielessä, että koodauksessa on käytetty avoimia, aineistosta nousevia luokkia, aineisto on käyty läpi useaan kertaan ja koodauksen apuna on käytetty Atlas.ti-ohjelmistoa, jonka tausta on grounded theoryn ja sisällönanalyysin tutkimusperinteissä. Kaiken kaikkiaan luokkia syntyi 65, joista osa osoittautui lopulta hyvin suppeiksi. Kymmenen merkittävintä luokkaa ovat seuraavat: elämänpolitiikka ja yhteiskunta, sukupuoli, sosiaaliset suhteet, toimeentulo, sosiaaliset tilanteet, seksuaalisuus, neuvot, mielenterveysongelmat, lääkkeitä ja käytännön elämä. Itse keskustelut ovat polveilevia ja käsittelevät moninaisia aihepiirejä. Useimmiten niissä kuitenkin keskitytään sosiaalisesti syrjäänvetäytyneitä koskeviin ongelmiin, kuten sosiaalisten tilanteiden pelkoon, yksinäisyyteen, masennukseen ja vaikeuksiin työ- tai opiskelupaikan saamisessa. Tässä artikkelissa keskitytään viesteihin, joissa käsitellään vertaistukea, toimeentuloa, työvoimapolveluita ja muita yhteiskunnan auttamistoimia syrjäytyneille tai syrjäytymisvaarassa oleville.
- 7 Työryhmä Kari Saari, Juho Saari, Krista Lagus ja Minna Ruckenstein Citizen Mindscapes -tutkimuskonsortioista suunnittelivat käyttäjäkyselyn. Sen toteutti ja dokumentoi Kari Saari. Citizen Mindscapes tuo yhteen tutkijoita yhteiskuntatieteistä, digitaalisen kulttuurin tutkimuksesta, hyvinvointisosiologiasta, kieliteknologiasta ja tilastollisesta data-analyysistä kehittämään uusia tapoja tarkastella sosiaalista ja poliittista vuorovaikutusta. Hanke tarkastelee Suomi24-aineistoa kolmesta näkökulmasta: 1) tutkii sosiaalisen median keskustelukulttuuria, 2) kehittää tilastollisia ja kieliteknologisia menetelmiä sekä visuaalisia työkaluja, ja 3) tekee kysymyksiä, kuten minkälaisia vuorovaikutuksen lajeja aineistosta löytyy, miten kiihkeät keskustelut muuntuvat poliittisiksi liikkeiksi, ja miten voitaisiin tunnistaa tunneaaltoja (ks. Lagus ym. 2016; Pink ym. 2018, 6–8). Citizen Mindscapes -hanke on Suomen Akatemian Digitaalisten ihmistieteiden ohjelman (DIGIHUM) rahoittama.
- 8 Kyselydatassa on mukana vastaajien taustatiedot, joihin sisältyivät myös postinumerot. Demografiisiin kysymyksiin ei kuitenkaan ollut pakko vastata, eikä kyselydata sisällä IP-osoitteita, joista vastaajat olisivat jäljitettävissä.
- 9 Aineistonkeruun aikaan keväällä 2014 Hikikomero-alueen säännöt kuuluivat seuraavasti: "1. Älä mainitse omistavasi kavereita, tyttöystävää tai seksielämää. 2. Älä pilkkaa muita käyttäjiä heidän hikkyydestään. 3. Älä nostata paskamyrskyä tai muuta pahaa mieltä toisten postiajien keskuudessa." Sääntöjä on sittemmin päivitetty niin että alueella on kielletty "sosiaalisilla suhteilla leuhkiminen". Ylilaudan säännöt: <https://ylilauta.org/?saannot> (luettu 13.9.2018).

Kirjallisuus:

- Arpo, Robert (2005). *Internetin keskustelukulttuurit: Tutkimus internet-keskusteluyhmiön viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Väitöskirja. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 39. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Asen, Robert (2000). Seeking the "counter" in counterpublics. *Communication Theory* 10:4, 424–446. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2000.tb00201.x>
- Auerbach, David (2012). Anonymity as culture: treatise 9.2.2012. *Triple Canopy*. Saatavilla: https://www.canopycanopycanopy.com/contents/anonymity_as_culture__treatise (luettu 29.8.2018).
- Baym, Nancy K. (2010). *Personal Connections in the Digital Age*. Cambridge: Polity Press.
- Brint, Steven (2001). Gemeinschaft revisited: A critique and reconstruction of the community concept. *Sociological Theory* 19:1, 1–23. <https://doi.org/10.1111/0735-2751.00125>
- Chayko, Mary (2002). *Connecting: How We Form Social Bonds and Communities in the Internet Age*. New York: State University of New York Press. <https://doi.org/10.1086/379590>
- Dahlgren, Peter (2005). The internet, public spheres, and political communication: Dispersion and deliberation. *Political Communication* 22:2, 147–162. <https://doi.org/10.1080/10584600590933160>
- Dahlgren, Peter (2013). *The Political Web: Media, Participation and Alternative Democracy*. Basingstoke, UK: Palgrave Macmillan.
- Dahlgren, Peter & Alvares, Claudia (2013). Political participation in an age of mediatisation. *Javnost: The Public* 20:2, 47–65. <https://doi.org/10.1080/13183222.2013.11009114>
- Ebrand (2016). SoMe ja nuoret 2016: Kyselytutkimus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Tekijä ebrand Suomi Oy & Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalvelut. Saatavilla: <https://www.ebrand.fi/somejanuoret2016/> (luettu 7.6.2019).
- Fraser, Nancy (2009[1992]). Uusi katse julkisuuteen: Vallitsevan demokratian arvostelua. Suomentanut Veikko Pietilä. *Media & viestintä* 32:3, 8–30. Alkuperäisartikkeli "Rethinking the public sphere: A contribution to critique of actually existing democracy" on julkaistu teoksessa Calhoun, Craig (toim.) (1992) *Habermas and the Public Sphere* (Cambridge, Mass.: The MIT Press).
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity.
- Graham, Todd (2008). Needles in a haystack: A new approach for identifying and assessing political talk in non-political discussion forums. *Javnost - The Public* 15:2, 17–36. <https://doi.org/10.1080/13183222.2008.11008968>
- Graham, Todd & Harju, Auli (2011). Reality TV as a trigger of everyday political talk in the net-based public sphere. *European Journal of Communication* 26:1, 18–32. <https://doi.org/10.1177/0267323110394858>
- Haasio, Ari (2015). Vertaistukea verkosta: Hikikomero-keskustelupalsta sosiaalisesti vetäytyneiden tiedonhankintakanavana. *WiderScreen* 3/2015. Saatavilla: <http://widerscreen.fi/numerot/2015-3/vertaistukea-verkosta-hikikomero-keskustelupalsta-sosi-aalisesti-vetaytyneiden-tiedonhankintakanavana/> (luettu 7.6.2019).
- Habermas, Jürgen (2004[1990]). *Julkisuuden rakennemuutos: Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta*. Suomentanut Veikko Pietilä. Tampere: Vastapaino.
- Harju, Auli (2018). Suomi24-keskustelut kohtaamisten ja törmäysten tilana. *Media & viestintä* 41:1, 51–74. <https://doi.org/10.23983/mv.69952>
- Heikkilä, Heikki; Ahva, Laura; Siljamäki, Jaana & Valtonen, Sanna (2012). *Kelluva kiinnostavuus*. Tampere: Vastapaino.
- Hermes, Joke (2006). Hidden debates: Rethinking the relationship between popular culture and the public sphere. *Javnost - The Public* 13:4, 27–44. <https://doi.org/10.1080/13183222.2006.11008923>
- Highfield, Tim (2016). *Social Media and Everyday Politics*. Cambridge: Polity Press.
- Kendall, Lori (2002). *Hanging Out in the Virtual Pub: Masculinities and Relationships Online*. Berkeley: University of California Press.
- Koivunen, Anu (2008). Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa. *Tiedotustutkimus* 31:3, 5–24. <https://doi.org/10.23983/mv.63018>
- Kontturi, Katve-Kaisa & Taira, Teemu (2007). Affekti: Käsitteen säikeet, keskustelun lonkerot. *Niin & näin* 14:2, 43–45.
- Lagus, Krista; Pantzar, Mika; Ruckenstein, Minna & Ylisiuru, Marjoriikka (2016). SUOMI24 Muodonantoa aineistolle. Kulttajatutkimuskeskus, Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2016:10. Helsinki: Helsingin yliopisto. Saatavilla: http://blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes/files/2016/05/257383_HY_VALT_suomi24_muodonantoa_aineistolle.pdf (luettu 29.8.2017).

- Laukkanen, Marjo (2007). *Sähköinen seksuaalisuus: Tutkimus tyttöydestä nettikeskusteluissa*. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Lehtisalo, Anneli (2011). "Tänne kaikki nyt moi": Tyttöjenlehdet kohtaamisen ja vuorovaikutuksen tiloina. Tampere: Journalismien, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET.
- Litt, Eden & Hargittai, Eszter (2016). The imagined audience on social network sites. *Social Media + Society* 2:1, 1–12. <https://doi.org/10.1177/2056305116633482>
- Malinen, Sanna (2015). Understanding user participation in online communities: A systematic literature review of empirical studies. *Computers in Human Behavior* 46, 228–238. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.004>
- Massanari, Adrienne L. (2015). *Participatory Culture, Community, and Play: Learning from Reddit*. New York: Peter Lang.
- McCluskey, Michael & Hmielowski, Jay (2011). Opinion expression during social conflict: Comparing online reader comments and letters to the editor. *Journalism* 13:3, 303–319. <https://doi.org/10.1177/1464884911421696>
- Van Der Nagel, Emily & Frith, Jordan (2015). Anonymity, pseudonymity, and the agency of online identity: Examining the social practices of r/Gonewild. *First Monday* 20:3. Saatavilla: <http://firstmonday.org/article/view/5615/4346> (luettu 14.9.2018). <https://doi.org/10.5210/fm.v20i3.5615>
- Nikunen, Kaarina & Pantti, Mervi (2018). Affektiivinen julkisuus, moraaliset tunteet ja tahmaiset kuvat: Tapaus Ku Klux Klan. Teoksessa: Maasilta, Mari & Nikunen, Kaarina (toim.) *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tampere: Vastapaino, 71–91.
- Nikunen, Kaarina (2015). Politics of irony as the emerging sensibility of the anti-immigrant debate. Teoksessa: Andreassen, Rikke & Vitus, Kathrine (toim.) *Affectivity and Race: Studies from Nordic Contexts*. Surrey: Ashgate, 21–41.
- Noppiari, Elina (2013). Toimittajat kohtaavat (kriittisen) nettikansan. Teoksessa: Vainikka, Eliisa; Noppiari, Elina; Heinonen, Ari & Huhtamäki, Jukka. *Twitteryhmiä ja uutispäivittelyä – toimittajana sosiaalisessa mediassa*. Tampereen yliopisto: Journalismien, viestinnän ja median tutkimuskeskus Comet, tutkimusraportti, 66–97.
- Paasonen, Susanna (2014). Juhannustanssien nopea roihu ja Facebook-keskustelun tunneintensiteetit. *Media & viestintä* 37:4, 22–39. <https://doi.org/10.23983/mv.62836>
- Paasonen, Susanna (2017). Affekti suhteina ja intensiteettinä. *Tieteessä tapahtuu* 35:2, 42–43.
- Papacharissi, Zizi (2015). *Affective Publics: Sentiment, Technology, and Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Pariser, Eli (2011). *The Filter Bubble: How the New Personalized Web Is Changing What We Read and How We Think*. New York: Penguin Press.
- Pedwell, Carolyn & Whitehead, Anne (2012). Affecting feminism: Questions of feeling in feminist theory. *Feminist Theory* 13:2, 115–129. <https://doi.org/10.1177/1464700112442635>
- Phillips, Whitney (2015). *This Is Why We Can't Have Nice Things: Mapping the Relationship Between Online Trolling and Mainstream Culture*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press. <https://doi.org/10.7551/mitpress/10288.003.0002>
- Pink, Sarah; Ruckenstein, Minna; Willim, Robert & Duque, Melisa (2018). Broken data: Conceptualising data in an emerging world. *Big Data & Society* 5:1, 1–13. <https://doi.org/10.1177/2053951717753228>
- Plummer, Ken (2003). *Intimate Citizenship: Private Decisions and Public Dialogues*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Pöyhtäri, Reeta; Haara, Paula & Raittila, Pentti (2013). *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Reader, Bill (2012). Free press vs. free speech? The rhetoric of "civility" in regard to anonymous online comments. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 89:3, 495–513. <https://doi.org/10.1177/1077699012447923>
- Renninger, Bryce (2015). "Where I can be myself ... where I can speak my mind": Networked counterpublics in a polymedia environment. *New Media & Society* 17:9, 1513–1529. <https://doi.org/10.1177/1461444814530095>
- Reunanen, Esa & Harju, Auli (2012). *Media iholla: Poliitiikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana*. Tampere: Tampere University Press.
- Rheingold, Howard (2000). *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*. Cambridge, MA: The MIT Press.

- Saarenmaa, Laura (2016). Pin ups and political passions: Citizenship address on post-war men's magazines. Teoksessa: Danielsen, Hilde; Muriaas, Ragnhild & Ytre-Arne, Brita (toim.) *Gendered Citizenship and the Politics of Representation*. Lontoo: Palgrave Macmillan, 261–279. https://doi.org/10.1057/978-1-137-51765-4_12
- Saito, Tamaki (2013). *Hikikomori: Adolescence Without End*. Minneapolis & London: University of Minnesota Press.
- Sandberg, Otso (2015). *Hallittu syrjäytyminen Miten syrjäytymisestä muodostui lähes jokaiseen meistä ulottuva riski?* Väitöskirja. Tampere: Tampere University Press.
- Savolainen, Laura (2018). Yksin yhdessä – tunnetoisto vertaistukipalstalla. Blogikirjoitus. Citizen Mindscapes -hankkeen blogi 6.3.2018. Saatavilla: <https://blogs.helsinki.fi/citizenmindscapes/2018/03/06/yksin-yhdessa-tunnetoisto-vertaistukipalstalla/> (luettu 12.4.2018).
- Scott, Craig; Rains, Stephen & Haseki, Muge (2011). Anonymous communication unmasking findings across fields. *Annals of the International Communication Association* 35:1, 299–340. <https://doi.org/10.1080/23808985.2011.11679120>
- Smith, Naomi; Wickes, Rebecca & Underwood, Mair (2015). Managing a marginalised identity in pro-anorexia and fat acceptance cybercommunities. *Journal of Sociology* 51:4, 950–967. <https://doi.org/10.1177/1440783313486220>
- Steele, Catherine Knight (2018). Black bloggers and their varied publics: The everyday politics of black discourse online. *Television @ New Media* 19:2, 112–127. <https://doi.org/10.1177/1527476417709535>
- Suominen, Jaakko (2013a). 2003: Työntä myrskyn edellä. Teoksessa: Suominen, Jaakko, Östman, Sari, Saarikoski, Petri & Turtiainen, Riikka (toim.) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 28–47.
- Sujon, Zoetanya (2010). *New Technologies and the Idea of Citizenship: Patterns of Public Participation in Two Cases*. Väitöskirja. Lontoo: London School of Economics, Department of Media and Communications.
- Suominen, Jaakko (2013b). Lopuksi: Sosiaalisen median nousut ja tuhot. Teoksessa: Suominen, Jaakko; Saarikoski, Petri; Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (toim.) *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 287–293.
- Svensson, Jakob (2015). Participation as a pastime: Political discussion in a queer community online. *Javnost: The Public* 22:3, 283–297. <https://doi.org/10.1080/13183222.2015.1060014>
- Turkle, Sherry (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York: Basic books.
- Vaahensalo, Elina (2018). Keskustelufoorumit mediainhokkeina: Suositut suomenkieliset keskustelufoorumit mediassa. *Wider screen* 3/2018. Saatavilla: <http://widerscreen.fi/numerot/2018-3/keskustelufoorumit-mediainhokkeina-suositut-suomenkieliset-keskustelufoorumit-mediassa/> (luettu: 15.3.2019).
- Vainikka, Eliisa (2019). Naisvihan tunneyhteisö: Anonymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmishuhekeskusteluissa. *Media @ viestintä* 42:1, 1–25. <https://doi.org/10.23983/mv.80179>
- Warner, Michael (2002). Publics and counterpublics, *Public Culture* 14:1, 49–90.
- Wellman, Barry & Gulia, Milena (1999). Net surfers don't ride alone: Virtual communities as communities. Teoksessa: Kollock, Peter & Marc Smith (toim.) *Communities and Cyberspace*. New York: Routledge, 167–194. <https://doi.org/10.4324/9780429498718-11>
- Westerlund, Michael (2013). Talking suicide: Online conversations about a taboo subject. *Nordicom Review* 34:2, 35–46. <https://doi.org/10.2478/nor-2013-0052>
- Wetherell, Margaret (2012). *Affect and Emotion: A New Social Science Understanding*. Lontoo: Sage.
- Ylä-Anttila, Tuukka (2017). *The Populist Toolkit: Finnish Populism in Action 2007–2016*. Väitöskirja. Publications of the Faculty of Social Sciences 59. Helsinki: Helsingin yliopisto.

JULKAISU III

The anti-social network: Precarious life in online conversations of the socially withdrawn

Eliisa Vainikka (2018)

European Journal of Cultural Studies. First Published 30 Nov 2018

DOI: 10.1177/1367549418810075

Artikkeleiden käyttöön väitöskirjan osana on saatu kustantajan lupa.

The anti-social network: Precarious life in online conversations of the socially withdrawn

European Journal of Cultural Studies

1–15

© The Author(s) 2018

Article reuse guidelines:

sagepub.com/journals-permissions

DOI: 10.1177/1367549418810075

journals.sagepub.com/home/ecs**Eliisa Vainikka**

University of Tampere, Finland

Abstract

This article presents an analysis of life-political themes in online discussions about the hikikomori phenomenon, acute social withdrawal. In a Finnish online image-board, socially withdrawn individuals anonymously take part in conversations concerning, for example, welfare and the difficulties of working life. The aim of this study is to bring new perspectives to the discussion about anonymous online communication, and especially its relationship with social exclusion and anti-social behaviour. In the article, I examine how ‘the anti-social’ is produced and understood in this anonymously used forum. Through a thematically constructed textual analysis of online discussions, the following questions are answered: What kinds of life-political themes are found in the discussion concerning social withdrawal? How is the feeling of being an outsider in one’s own society voiced in this online community? What kind of space for public discussion does this specific forum provide? In the online space, an intimate public is formed around shared narratives and the conversations seem to offer at least a space of expressive politics and social criticism for the participants in a situation that is labelled by precariousness.

Keywords

Anonymity, hikikomori, intimate public, life politics, online community, precarisation, social withdrawal

Corresponding author:

Eliisa Vainikka, Faculty of Communication Sciences, University of Tampere, FI-33014 Tampere, Finland.

Email: eliisa.vainikka@uta.fi

Introduction

Five years ago, the starting point was this: I was unable to talk about anything else than video games and computers, I spent all my waking time, apart from school, sitting at the computer, I didn't go to any social events, because I was scared and distressed of social situations. I could not look people in the eye, and at the cash desk, replying to the cashier's greeting was impossible.

This testimonial illustrates the situation of a socially isolated hikikomori¹ youth, a situation where taking part in social life is impossible and time is passed playing games at the computer. The quotation comes from a Finnish online forum, an image-board called *Ylilauta*, where socially withdrawn youth have formed their own community of support. The image-board is a sub-cultural online forum where users are anonymous. In recent years, the anonymously-used online image-board, *4chan*, has been linked to Internet trolling, the practice of disruption and provocation in online forums, and the neo-conservative alt-right movement (Beran, 2017; Nagle, 2017; Phillips, 2015). In some accounts, social exclusion and withdrawal from society have been labelled as causes for the growth of extremist movements and hate speech. For example, Angela Nagle (2017: 98) has explained how the cross-pollination between the alt-right and misogynistic online communities in online-spaces such as 4chan familiarizes many young men with radical misogynistic thinking and Dale Beran (2017) refers to young hikikomori men as the core users of 4chan. Although Beran's analysis is simplifying and stigmatizing for many users of the image-boards, the analysis has caught something essential about the ethos of these communities: the celebration of failure.

Online spaces such as 4chan, and the Finnish *Ylilauta*, are meeting places for online trolls, birthplaces of memes and platforms for dissemination of online propaganda (Marwick and Lewis, 2017). Instead of trolling, this article focuses on marginalization, and more specifically, on how the feeling of being an outsider in one's own society is voiced in this specific sub-cultural online community. Previous studies about online image-boards have often focused on collective identity formation in the forum (Coleman, 2014; Firer-Blaëss, 2016) or the culture of anonymity (Auerbach, 2012; Manivannan, 2013). Here, I take a new approach to the culture of image-boards and examine how 'the anti-social' is produced and understood in this anonymously used forum, by drawing on Lauren Berlant's (2007; 2011: 1–3, 33) theoretical insights about cruel optimism. Berlant's writing often deals with expectations of normalcy and the difficulties of non-normative ways of life. This article also contributes to recent discussions about precarisation (Berardi, 2015: 199–226; Jokinen, 2015), which is a term used to describe both the global increase in insecure forms of employment (Siegmann and Schiphorst, 2016) and the broader process, where society becomes more destabilized, insecure and discontinuous with the influence of global capitalism (Jokinen, 2015: 88). In the end of the article, I reflect on the forum as a place for public debate.

The aim of this study is to bring new perspectives to the discussion about anonymous online communication, and especially its relationship with social exclusion and anti-social behaviour. This helps us to understand how online forums connect with and produce understanding of life and social realities. Especially young people use image-boards to share images and videos and discuss various topics, ranging from relationships to fitness, computer games, politics and especially Japanese anime and manga fan cultures.

The hikikomori sub-forum of Ylilauta is described as a peer-support group for the depressed and socially alienated. In a sense, the hikikomori online culture could be termed ‘the anti-social network’, and the hikki sub-board is a sub-culture of the larger anonymously operating community.² As David Auerbach (2012: N/A) describes, the anonymous cultures of online image-boards form a ‘wide-scale collective gathering of those who are alienated, disaffected, voiceless, and just plain unsocialized’.

The hikikomori forum is anti-social in the sense that it includes insulting elements, such as hateful commenting, lack of empathy and misogynous views. However, the discussions also include benevolent peer-support and pro-social behaviour towards others sharing the same life situation. The forum offers a space for marginalized groups to discuss their issues without moral judgement. The most common shared experience for the participants seems to be difficulty in taking part in social life, as described in the quotation in the beginning of this article. Therefore, the ‘anti-social network’ is an intimate public of people who avoid social situations. As Teo et al. (2015) have shown, the hikikomori phenomenon exists cross-nationally and is associated with substantial loneliness, impaired social networks, disability and desire for treatment. In Japan, strong family ties keep hikikomori youth in their homes, but in Finland, the phenomenon is quite different where social security enables young people to live independently, and therefore Finnish young adults who identify as hikikomori are more likely to live by themselves. Unlike in Japan, this Finnish hikikomori phenomenon is not a diagnosed mental health issue, but rather a sub-cultural community formed and named by the young people themselves.

Methods and materials

The material used in this article consists of anonymous publicly available online conversations from the Ylilauta image-board collected in the spring of 2014. In the hikikomori forum, conversation topics range from mental health issues to livelihood, sexuality, theories about social systems, philosophical ideas and various topics related to everyday life, such as cleaning, moving to a new house and affordable diets. The focus of this study is on the hikikomori sub-forum, which is described as a peer-support group for the depressed and socially alienated. A large part of the conversation topics is in some way related to social relationships and social anxiety, as the state of withdrawal is closely connected to the withdrawn person’s relationship to other people. It is not a psychological study of withdrawn individuals, but rather, a study of the conversations going on in this specific online forum from a cultural and social point of view. Cultural sensitivity and respect towards the discussion participants and their privacy are needed when studying a forum such as this. The research material is shared talk about sometimes common, sometimes intimate and sensitive topics. I use an ‘unobtrusive’ method (Hine, 2015: 157–161) and analyse the conversations without trying to interview the participants about their life-situations. The discussions on the Ylilauta image-board are ephemeral, and the material analysed in this article is no longer available online as newer discussion threads in the forum have overtaken it. However, I have archived the material on my computer.

Summarizing these heterogeneous online conversations is difficult because the discussing crowd consists of a diversity of individuals, opinions and ideologies. Even a forum with a specifically defined topic, such as hikikomori, includes an ideologically

heterogeneous variety of sub-topics and individual posts. I approach the large corpus of messages (300 conversation threads) qualitatively by employing a process of thematic open coding through which the material was narrowed down to answer the specific research questions. The coding process was grounded in the material, and new codes appeared as I went along. Altogether, I came up with 65 different and sometimes overlapping codes. Ten of the coded categories including the most quotations are as follows: (1) life politics and society, (2) gender, (3) social relations, (4) livelihood, (5) social situations, (6) sexuality, (7) advice, (8) mental health problems, (9) medication and (10) practical life issues. I focus my textual analysis on messages in the thematic category 'life politics and society' as it may better explain the aspects of social withdrawal, which are connected to society, whereas the categories of social relations and mental health explain withdrawal from an individual point of view. In the scope of this article, by life politics I refer to dilemmas and conversations of everyday life that are primarily personally motivated but often also relevant in the larger social sense (Giddens, 1991: 214–215, 226). They can be questions of self, identity, self-reflexivity, life course, well-being and life-style; questions that have an impact on the life-course or well-being of a person. They are not only a question of identity politics or life-management, but also questions that have relevance for both the individual and political sphere, such as unemployment benefits, family planning or questions of education policy.

I interpret the material as everyday talk arising from the participants' life experiences. As I already mentioned, the discussions are diverse and because of anonymity, demographic details about the participants are not available. However, based on my reading of the discussions, the participants range in age from 16 to 30-something, and people identifying both as men and women do participate. As public citizen debate, online discussions such as these may offer interesting material for studying topics such as poverty, illness, peer-support, everyday issues and political questions. Anonymous commenting offers space for saying what you really think, without being stigmatized. The forum offers a space for discussion among peers, where the participants do not have to express gratitude for social benefits, adapt to the expectations of others or explain one's experiences of unemployment or social exclusion. Many of the participants have firsthand experiences of unemployment and social benefits and social services. The discussion among people who have experienced something similar offers a more understanding approach to battling with difficulties in life. However, the abundant trolling and transgressive humour in the forum make analysis more difficult, as the intention of the commenter is not always clear. In the following sections, I explore how the anti-social is experienced and constructed in three thematic areas of the discussions: unemployment, social relations and criticism of the normative good life. These three themes show how the anti-social mentality and difference from normal people are constructed together and how the discussion participants negotiate problems related to the precariousness of their life-situation collectively.

Unemployment

Unemployment and social exclusion are serious problems for many Finnish young adults. The estimates of the number of socially excluded youth in Finland have varied during the past decade from 10,000 to more than 100,000 (Sandberg, 2015: 91). Recent

statistics show that one third of persons at risk of poverty in Finland are young adults (Official Statistics of Finland, 2018). The problem of social exclusion is related to being without education or work, problems of life management, health issues and lack of social relationships. These young people are often referred to as NEETs, youth not in education, employment or training. Social exclusion is often also a problem with hikikomori youth who tend to avoid social situations.

Research material from the hikki forum produces commentaries on current social issues and alternative narratives about how to cope in the social situation labelled by precariousness. Hikikomori conversations concerning employment make claims about the difficulties faced by young people in finding work and supporting themselves, constructing narratives of unemployment and social exclusion. Work has traditionally great value for Finns; through working hard, Finnish individuals and families have built their value as part of the society. Work is the foundation for respectability and honour and a means for social control. Sociologist Matti Kortteinen (1992) has described the Finnish work ethic as the 'ethos of survival', where social respect and respectable status were claimed by working hard (pp. 73–79). Kortteinen's (1992) study about working life offers a traditional narrative, where workers generally describe their working life as tough, and as a constant struggle, but are still telling it as a survival story (pp. 42–44). Nearly three decades later, discussions in the hikikomori forum show that entering the working life is already the first obstacle for young adults. Challenges in education and working life recited in the discussions include difficulty finding work, the importance of studying, problems with studies and choosing a field of study, the profitability of work in Finland or simply finding one's own place in society. Talk about work in the forum revolves around problems: lack of work, personal difficulties such as shyness that prevent working, and the non-compatibility of work and education. Some of the posters express having a basic level of education and difficulty pursuing further studies, while others mention already having one or more completed degrees and still experiencing difficulty in finding meaningful work. One commenter stated, 'Well, it is rather common in Finland these days that people get their first work experience around the age of thirty'. Another poster responded laconically, a style very common on the board '(I'm) past thirty already and still waiting for the work experience although I'm still also waiting for the education'.

Hikikomori youth seem to struggle with the question of how to find 'the good life' when traditionally normative life-courses do not seem to apply. Lauren Berlant's (2011: 1–3) idea of cruel optimism refers to a relational 'dead-end' situation in a person's life, where a thing the individual desires actually becomes an obstacle to their flourishing. In her analysis, Berlant (2007: 33) describes cruel optimism as something different from melancholia; it is the condition of maintaining an attachment to a problematic object. In these discussions, the traditional normative story of working life as the good life is broken, when socially-excluded young people do not seem to find their place. Instead, their accounts about life consist of an existence built around games, entertainment and hanging out at home. Instead of survival through struggle, they withdraw completely from the game. The socially-withdrawn youth do not fight back angrily, but rather have accepted their outsider position and embrace it. Neither are they flexible in negotiating their precarious position, as are the North Karelian women in Eeva Jokinen's (2015: 94–95) study. In the discussions about unemployment, commentators pull away from the

traditional way of life, built around paid work. The wilful disengagement from society and the competitive work market seems to be a recognition of a kind of cruel optimism, where the normative life-course is not obtainable.

In many of the messages, the job market reveals itself as a competitive field where there are more competitors than places available. One of the commenters noted that sending numerous applications to workplaces, and not getting a job, results in feelings of worthlessness. The shared feelings of otherness, when compared to so-called normal people, come through in many of the messages and create a sense of solidarity between participants in the conversations. Questions of welfare, education, employment and livelihood become enmeshed in the life-political conversations. In the following quotation, the poster would like to find work and get out of the situation, but the future does not seem promising:

I do not want to be a prisoner in my own home until I die. I want to experience things. I want to make my life better through working hard. If I'm not given any chance to do this, despite being educated and sending hundreds and thousands of job applications, then I don't seem to have anything to lose.

It is weird, how years ago when I started studying, they said there would be so much work for the new graduates, and the pay would be great. Well, it's been a chain of unpaid internships, in six month intervals. Not a single euro of salary. The world and economic situation have changed so much since then, but I'm not bitter, it just annoys me a bit.

The competition in the Finnish labour market, both in jobs for the highly educated and for those jobs that do not require formal education, comes through in the previous posting and many similar messages. Advice for both getting a job and avoiding unpleasant jobs while remaining unemployed on benefits is sought in the forum. One person notes that there is no risk of ending up at work unwillingly, because of the competition, and the fact that those suggested to employers by the job office are less desirable as employees. Some see how competition for jobs may benefit businesses:

If there are not jobs for everyone, salaries will be forced down, because many will settle for doing work almost without pay. It's more profitable for businesses, the more people are unemployed.

Unemployed have to justify their being, and a few messages express the view that it is perhaps better if the hikki remain unemployed so that they do not take up anyone else's place in the job market:

If I, for example, went to compete on the job market and took some average Joe's place and he ended up unemployed, he would lose the flat he owns, and his kids would have to go without Christmas gifts etc. I do a good deed and give jobs to those who need them more than I do.

There is a sarcastic tone to this message, which describes wilful disengagement from the workforce. The message reveals many sides of being hikikomori: first, there is the idea of being different from 'regular people', in current Internet speak, 'normies',³ those

people representing mainstream culture who do not have mental health problems, and second, there is a reasoning behind choosing to live that way, even a slight contentment in the non-normative way of life. The poster positions himself outside the cultural master-narrative, where a person gets an education, then finds a job and possibly starts a family, describing this choice as a personal sacrifice. In many of these messages, failure in the job market adds to the unlucky situation on top of other difficulties, such as social anxiety. However, messages such as the one above, frame the situation so that it is respectable; the person gives the job to someone who needs it more.

Messages about working life are closely intertwined with thoughts about education policy. The idea of having the ‘wrong’ kind of education comes up in the conversations, for example, one commenter describes that he has ‘a folder full of no-good diplomas’, meaning he has completed several degrees or courses, which, however, do not lead to employment. The idea that some degree has less value in the job market than another comes up, and is discussed as a dead-end situation that some young adults face. Difficulty finding work and choosing the right or successful field of study reflects precariousness. The mental landscape in the forum resembles Berlant’s (2011: 1–3) idea of cruel optimism, as education includes the promise of a future career, but when the education is obtained, promises are not fulfilled, as there are no jobs available. Many of the posters have dropped out of the competitive job market. Passivity and dropping out offers one solution to the problem.

The counter-narrative in the forum, the shutting down and refusing to ‘live like norms’, is one reaction to the impasse situation, where people are living among structural transition, while not knowing what to do, and developing accounts and practices of how to live (see Berlant and Prosser, 2011). Mathias Mårtens (2015: 110–114) has developed the idea of withdrawal and escape from work as a historical way of resisting problematic conditions in the work market. Mårtens analysed legal documents of poor women in 1920s Finland who resisted work, lived vagrant lives and were sent to forced work in imprisonment. An interesting analogy to the conditions of socially excluded youth appears, which Mårtens (2015: 132–133) also notes. There is a social valuation of honourable, respectable working life and dismissal of looseness and laziness, norms that still exist today. Mårtens interprets refusal of work as a form of liberating social protest. Respect and honourability is earned through work, while it is disrespectful to admit being idle – both for women in the 1920s and for young men today. The valuation of work is a social contract between people. Breaking this norm might pose a threat to how societies are organized.

Social relations

The hikikomori online community is based on the shared experience of living outside the norm. The feeling of intimate sharing in the forum comes from the deeply felt situations and is enabled by anonymity. In the discussions, the experiences of being hikikomori are not solitary, but shared in the intimate public. The intimate public (Berlant, 2008: viii; Berlant and Prosser, 2011) is an arena for strangers to share emotions and worldviews in a transitional situation. Many of the messages are narratives of failure and loneliness, which might be taboo subjects in other contexts, but are normalized here as others share similar narratives. As David Auerbach (2012) has noted, discussions in the anonymous

sphere of the online image-boards form a conflicted coexistence of sincere personal involvement and detached spectatorship. There is both benevolent advice and anti-social behaviour towards others.

The usual course of life is described here metaphorically as a stream in a river, which keeps flowing and where the hikikies are stuck in the bottom of the stream:

Hikikies have basically sunk to the bottom and got stuck there but getting out and joining the stream again may be possible.

The quotation is a good metaphor for the impasse situation, where the person feels that they should do something to change their life, but cannot do it, and feel that their life is slipping through their fingers. Postings such as this are very typical in the forum:

Right now I'm at that age when I could have a family and a stable job securing my life, but instead I'm wasting away in my closet, thinking every night that tomorrow I'm going to do something sensible. I sometimes feel that my whole life is going to waste.

One recurring story in the research material is about going to the supermarket and getting a panic attack at the cash desk. Sometimes, the person telling this story tells how they felt so awkward talking to the cashier, they just ran away, leaving some of the shopping or the change behind. This story about going to the supermarket is told repeatedly in different discussion threads. It is one of the key narratives in the forum. Telling the same experience many times reinforces the feeling of belonging to a group where others share your problem:

Am I the only one who gets more depressed when going to the supermarket? I guess it's because I'm suddenly surrounded by normies, people in a relationship, and people who are well-off [-] at the cash desk I only manage to mumble.

Adhering to a shared narrative can also reinforce the presumption within a community that there is a consensus among participants about a shared story (Ochs and Capps, 1996: 32). The quote above invites others to reaffirm that they, too, have had a panic attack at the cash desk, therefore normalizing the experience.

Many people in the forum position themselves as outsiders. They may differentiate themselves from working people, successful people, or women, who are seen as having more possibilities than socially excluded young men. The gender question in the forum is complex, as the participants are anonymous and the actual identities of the posters remain unknown. Reliance on a single narrative may also lead to oversimplification and exclusion. As for many other online forums, this one too is based on an androcentric culture (see, for example, Massanari, 2015; Phillips, 2015: 124), where the majority of users is assumed to be men. Building a shared story of what it is to be hikiki excludes female hikikies. It is often debated in the board as to whether a woman can be hikikomori. Although the dominant tale of being hikiki represents a man, it does not silence all divergent voices. Moreover, the material includes some narratives of participants identifying as women hikikies, even though the men in the forum do not acknowledge their existence, as in the following quotation: 'My only contact with other people is in online games

where I lie that I'm a man. It's just easier that way'. Similar debates as around gender are going on, for example, about whether hikkees can or cannot have friends or a life companion. The forum has a set of rules: 'Do not mention having friends, a girlfriend or a sex life. Do not make fun of other users for being a hikki. Do not raise a shitstorm or cause any other harm among other users'. The rules are used to define what kind of people are supposed to visit. This inclusion and exclusion based on normative rules is in part boundary policing in the forum.

Positioning oneself as an outsider in relation to others can also emerge as anti-social behaviour and hate. Arlie Russell Hochschild (2016) uses the term empathy wall to describe 'an obstacle to deep understanding of another person, one that can make us feel indifferent or even hostile to those who hold different beliefs or whose childhood is rooted in different circumstances' (p. 5). The empathy wall can emerge also from a deep feeling of not belonging. It can also emerge from loneliness of social or emotional isolation. One of the discussion threads in Ylilauta asks the question: 'How much do you hate normies?' where one poster expresses their bitterness towards 'normal people'. Other commentators reply to the thread and disagree with the original writer, saying that they have no reason to hate any normal successful person, even though they are in a bad situation themselves.

If there are no jobs available, respect and self-image have to be founded on something else. Computer games are one area, where it is possible to experience success and claim respect. In an isolated lifestyle, socializing happens often through media. Online sociality is an important channel of keeping in touch with other people, as one commenter describes, 'by socializing online, you can remain sane, not going completely crazy when you're alone'. The shared story of what it is to be hikki largely constructs through online conversations with others. The availability of books from the library and other media, films, TV shows, games and music through the Web entertain and give meaning in daily life, but information technologies also enable social withdrawal. With the mediated social connection, socially isolated people can fulfil needs of socializing, communicating with other people and keeping up with current events, even if they avoid face-to-face contact. However, spending most of the time at the computer may draw the person deeper into online communities and make social life otherwise even harder. It is a paradox, how media technologies operate in both enabling and limiting social exclusion. Online communities create possibilities for social contacts, but at the same time, they keep the person away from face-to-face contact with others. Therefore, these communities both help socially anxious people to cope, but also enable the situation of withdrawal. This, too, can form a situation of cruel optimism, where wanting to stay entertained by media and games keeps you from flourishing in other areas of life.

Critique of the good life

A cornerstone of the Finnish discussion about social exclusion has been the definition of social exclusion as a dissolution of ties between the individual and society (Sandberg, 2015: 93). One way to understand social exclusion is to look at it through the norms of good citizenship. Important values of good citizenship are, for example, work, education, healthy lifestyle and a normal life-course. Adapting is central in good citizenship; a

good citizen will adapt to different situations whereas the anti-social person is one who struggles to comply with the rules of citizenship. (Sandberg, 2015: 132–134). In the hikki online community, a turning away from social structures and citizenship seems to be happening. In this community, non-normalcy is adopted as the norm, instead of the usual work, education and healthy living. The community reinforces this new norm, for example, by policing the rules of the forum. As opposed to ideal citizens, the hikkies do not adapt or express flexibility.

In many cases, the stories in the hikki board present this dilemma: the life stories recounted in the board do not match the dominant master narratives of society, that a person gets an education, finds a companion, starts working to earn a living and perhaps starts a family. The inability to identify with this imaginary master-narrative may be because of difficulties in being in contact with other people, other mental health problems, and difficulties around employment and livelihood. One message expresses discontent by saying: ‘Everything nice in life costs money. It’s a world of choices. I would like sometimes to get out of my crappy life. I am 31 years old, and I have nothing’. However, the question of financial welfare is not straightforward. Not all in the forum express discontentment with living on social security. The following quotations describe the ideology or reasoning behind this:

What on earth would I buy with a million into a small flat? I can’t even fit any stuff in here, and I don’t need it. I get books from the library and movies online.

What would I do with a car or material things? I barely remain sane. I probably wouldn’t go to restaurants, because I don’t know what to order, and I don’t know what they sell. I wouldn’t go abroad because I don’t speak another language.

These quotations are from a discussion about money and income, where some of the posters radically position themselves outside materialistic consumer culture. Opinions over the matter are divided: some agonize over lack of money, while others are quite pleased with themselves for making do with so little, for example, comparing affordable diets. It seems, that in these views living on social security is not a source of shame, but seen as something akin to citizen’s income.

Emphasizing the fact that a person does not need an abundance of material things is also a way of reasoning one’s own deviant lifestyle, or even a coping mechanism, a denial of the value of something that seems unobtainable. Some express they live with little means and have very basic needs, such as an apartment of their own to live in, meaningful work and fulfilling social relations. There were, however, also expressions of envy towards those who can achieve a nice life, and even hate towards normal people, ‘normies’. These discussions also construct a shared representation of ‘normies’ as a group of people. The descriptions of everyday life try to illustrate how the hikikomori life differs from normal life, as in this message, where a person explains how long ago he last bought new clothes:

I bought clothes from a discount shop and supermarket sometime around 2006, since then I haven’t bought new clothes. A few t-shirts, a hoodie, cargo pants and sneakers. That’s pretty much all my clothes.

This phenomenon is not exactly a case of downshifting, although in many cases, it also leads to decreasing consumption. The hikki lifestyle cannot be described as a political movement, but the conversations around it become a place where individual political statements and social criticism can be expressed, as in the criticism of consumer culture and ‘normal’ way of life. Various studies have sought to demonstrate that political talk is not only found in politically orientated forums but also in other media spaces (Dahlgren, 2005; Graham, 2008; Graham and Harju, 2011; Svensson, 2014; Wright, 2012). As Dahlgren (2005) has shown, talk among citizens is important for democracy, and even though online talk is sometimes messy, rather expressive talk than direct political action, it is, however, important for the coming-together of citizens. In the discussions, political statements are shared among personal views, opinions and experiences about everyday life. Some of the messages express detachment from consumer culture and question the way of life based on consumption. These conversations reveal that being hikki can be either a lifestyle or a situation in which the person is reluctantly trapped. Being hikikomori seems as a form of resistance towards the norms of society. If we compare this with Kortteinen’s (1992) study of Finnish workers, where their ethos of survival was built on honourable paid work, and the chosen lifestyle; here the hikikomori youth seem to claim personal freedom and space, by staying outside social structures and building a life by surviving with very little means. Some of the messages, where recipes for the cheapest foods are shared and clothes are bought only once in a decade, seem to reclaim respect by making the difficult situation their own, by refusing the norms of consumerism and sociality.

Individual life stories or snippets of information about hikki life are counter-narratives of the dominant tales in Finnish society, which is financially prosperous on the global scale, but increasingly tough for the younger generations. Many of the participants in these discussions express that they lack opportunities that others seemingly have. One coping strategy in a precarious time is to drop out of the job market completely. Giving one’s place to someone else may also embody a feeling of being an actor in society. Therefore, dropping out and becoming almost invisible is a way of holding respect in a difficult situation.

Conditions of the online forum

As already mentioned earlier, socially excluded or anti-social people are often seen as sources of disturbance in society. The discussions analysed in this study do include breaking of social norms of sociality and diligence. Especially now, as much of our public life revolves around social media visibility, sociality and visibility seem to be important individual qualities. Anonymous commenting is often seen not as a valuable output to public discussion, but as transgressive low culture. However, as a platform for public discussion, anonymous forums lend themselves not only to propaganda and hate speech, but also for informal talk about important social issues. What kind of space for public discussion does this specific forum then provide? It produces shared talk about social norms and social issues. This talk does not offer easy solutions to the complex problems of marginalization, but does make more visible some of the issues related to these problems. Through analysing collective anonymous discussions, it is possible to find research material from people

who would otherwise be hard to reach, who may be passive, withdrawn, suspicious or not likely to reply to surveys. Online discussions can offer researchers honest talk about painful and stigmatizing issues. However, important factors such as demographic information about the forum participants are not available for this kind of research material, and therefore, it is not possible to say much about the progression of the discussion or subject positions in it. As every commentator is anonymous, the result is a kind of a collective voice (cf. Firer-Blaëss, 2016). The research material is diverse and meandering, which makes it a difficult task for researchers of discourses and narratives. Trolling and provocation may also sometimes be difficult to spot from the material.

These online discussions show that the difficult situations are varied, and there is a need for individual solutions to the problems of social exclusion and marginalization. It is possible to construct the story of survival in many ways. When talking about possible futures, some of the commentators dream of success in the gaming industry through entrepreneurialism or even finding success through playing online poker. Messages concerning society and welfare sometimes debate whether an American or Scandinavian model of society is better. Some seem to educate others about social issues, whereas some reflect on how the Finnish welfare state functions now:

It's like winning the lottery to be born in Finland. You get 470 euros every month without doing anything. What would you even do with the lottery money in the closet

Finland offers great opportunities for studying, in most other countries you have to pay for your education yourself, it's thousands, or tens of thousands of euros per year. You should take advantage of the free education while it still exists.

The conversations do not become politicized in the conventional party-political or activist sense because the critique is stuck at the personal level. Many of the conversations become agitated, not only because of the anonymity of the participants, but also because the topics are intimate: they concern deeply and personally felt issues, rising from personal experience and dealt with openly in the intimate public of the forum. Following Dahlgren (2005: 153–155), we can locate the discussions as being in the pre-political or para-political domain where politics is not explicit but remains as a potential, as expressive activity. The sentiments binding discussants together are, for example, disappointment or depression, leading even to bitterness and hate.

In the discussions I analysed, social problems are recognized, for example, the lack of jobs or jobs moving to low-wage countries, but many participants explain their own situation through the personal, such as problems relating to sociality and depression. The following quotation is one example, where a poster tries to challenge this view:

I'd like to say that the problems hikkies face are social problems. Too often hikkies blame themselves for their problems and failures, and therefore feel worthless. I think youth unemployment is on the rise in Finland and the number of hikkies keeps growing. The fact that not all have a place in the current job market is a serious social problem.

This message makes a point about the precarious situation that many young adults face, letting them know that it is not their own failure, but a social problem. Other

comments in the conversation express gratitude for the welfare state as the state takes care of the unemployed or those who suffer from serious mental health problems. The conversations show pluralism, and as such, the life political conversations show both leftist and market liberalist ideologies.

Conclusion

In this article, I have used theory of precarisation and Finnish social research to construct an analysis of a corpus of online discussions by Finnish socially isolated hikikomori youth. This study reflects the current situation of the declining middle class, economic instability among young adults and the precarious situation that especially younger generations face, as many of them are not able to reach the same economic position as their parents. By probing Lauren Berlant's (2007, 2011) ideas about cruel optimism as a dynamic of precarious late modern reality, I have emphasized the ways in which socially withdrawn people negotiate both their belonging in society, relation to others and their individual life-course in an online environment. The online forum offers a space for shared talk about life-political issues and social problems. I maintain that the life political themes found in these conversations express counter-narratives, stories that serve as a form of resistance to dominant cultural narratives.

The foundation of the story of being hikki is the feeling of being different from normal people, often referred to as 'normies'. Social exclusion and withdrawal produce a situation where the person is outside many social norms, such as working life, social relations and consumer culture. The material reveals the multi-layered nature of social exclusion, where there is not only one, but many intertwined problems, such as loneliness, unemployment, poverty, un-relatability to others and mental health issues.

Alienation from society and social life seems to be a combination of many factors: personal qualities (personality, mental health issues, not being able to identify with other people), situations (problems with finding a job, studies and the wrong kind of education) and the precarious future. This observation is not new, but my study shows how online forums afford the creation of communities around the shared experience of failure. However, the anti-social community does not always deliver support, and it may even work against the person stuck in this situation, strengthening the feeling of being an outsider. The online forum both helps in enduring in the difficult life-situation and builds the view of hikikomori youth as different from so-called normal people. Anti-sociality may manifest as turning against other people. The strict rules of the forum may also produce exclusion among the participants.

I have arrived at a reading about these discussions of hikikomori youth, and observed that many participants in these discussions seem to recognize a situation resembling what Lauren Berlant (2007: 33, 2011: 1–3) describes as cruel optimism, and respond to it by dropping outside society. The discussions analysed here are an example of pre-political talk about life politics, where social issues are negotiated in an intimate public of the forum. The discussants in my study do not express flexibility, which would be an ideal quality for a person in a precarious time. Rather, they seem to be stuck in the dead-end situation. Participation in like-minded online communities both enables the

conditions of isolation and gives social support, and therefore the situation, too, seems to follow the logic of cruel optimism.

Funding

The author(s) received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.

Notes

1. The word hikikomori is used to describe the phenomenon in which a young person or adolescent withdraws from society and spends most of his or her time isolated in his or her room. In this phenomenon, social withdrawal is central; so that the person in withdrawal avoids contact with other people (Saito, 2013: 18; Toivonen et al., 2011). In Japanese, the term hikikomori comes from words meaning withdrawal, closing in and cocooning (Valaskivi and Hoikkala, 2006: 212).
2. Finnish youth use the term 'hikky' to describe a hikikomori person, but I will use the term 'hikki' in this article, as it is used in the English-speaking world.
3. Angela Nagle (2017) has explained the recent Internet culture wars in her book 'Kill All Normies', where the term 'normie' is used as a differentiating category.

References

- Auerbach D (2012) Anonymity as culture: Treatise. *Triple Canopy*, 9 February. Available at: https://www.canopycanopycanopy.com/contents/anonymity_as_culture_treatise
- Beran D (2017) From fail to win. How the 'isolated man-boys' of 4chan turned a meme into the president of the United States. *Quartz*, 17 February. Available at: <https://qz.com/914142/how-the-isolated-man-boys-of-4chan-turned-a-meme-into-the-president-of-the-united-states/>
- Berardi F (2015) *Heroes: Mass Murder and Suicide*. London and New York: Verso.
- Berlant L (2007) Cruel optimism: On Marx, loss and the senses. *New Formations* 63: 33–51.
- Berlant L (2008) *The Female Complaint: The Unfinished Business of Sentimentality in American Culture*. Durham, NC: Duke University Press.
- Berlant L (2011) *Cruel Optimism*. Durham, NC: Duke University Press.
- Berlant L and Prosser J (2011) Life writing and intimate publics: A conversation with Lauren Berlant. *Biography: An Interdisciplinary Quarterly* 34(1): 180–187.
- Coleman G (2014) *Hacker, Hoaxer, Whistleblower, Spy: The Many Faces of Anonymous*. London: Verso.
- Dahlgren P (2005) The internet, public spheres, and political communication: Dispersion and deliberation. *Political Communication* 22(2): 147–162.
- Firer-Blaëss S (2016) *The collective identity of anonymous: Web of meanings in a digitally enabled movement*. Doctoral thesis, Uppsala University.
- Giddens A (1991) *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Graham T (2008) Needles in a haystack: A new approach for identifying and assessing political talk in non-political discussion forums. *Javnost: The Public* 15(2): 17–36.
- Graham T and Harju A (2011) Reality TV as a trigger of everyday political talk in the net-based public sphere. *European Journal of Communication* 26(1): 18–32.
- Hine C (2015) *Ethnography for the Internet: Embedded, Embodied and Everyday*. London: Bloomsbury.
- Hochschild AR (2016) *Strangers in Their Own Land: Anger and Mourning on the American Right*. New York and London: The New Press.

- Jokinen E (2015) Precarious everyday agency. *European Journal of Cultural Studies* 19(1): 85–99.
- Kortteinen M (1992) *Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona* [Field of honour. Finnish paid work as a cultural form]. Helsinki: Hanki ja jää.
- Manivannan V (2013) Tits or GTFO: The logics of misogyny on 4chan's random –/b. *Fibreculture Journal* 22: 109–132.
- Mårtens M (2015) Pako työmarkkinoilta näkyvyyden kentässä [Escape from the work market in the field of visibility]. In: Autto J and Nygård M (eds) *Hyvinvointivaltion kulttuurintutkimus* [Cultural studies of the welfare state]. Rovaniemi: Lapland University Press, pp.110–135.
- Marwick A and Lewis R (2017) Media manipulation and disinformation online. Research report, Data & Society Research Institute, New York, 15 May.
- Massanari A (2015) *Participatory Culture, Community, and Play: Learning from Reddit*. New York: Peter Lang.
- Nagle A (2017) *Kill All Normies: Online Culture Wars from 4Chan and Tumblr to Trump and the Alt-Right*. Winchester and Washington, DC: Zero Books.
- Ochs E and Capps L (1996) Narrating the self. *Annual Review of Anthropology* 25: 19–43.
- Official Statistics of Finland (2018) Income distribution statistics [e-publication]. *Poverty* 2016. Helsinki: Statistics Finland. Available at: http://www.stat.fi/til/tjt/2016/01/tjt_2016_01_2018-03-02_tie_001_en.html
- Phillips W (2015) *This Is Why We Can't Have Nice Things: Mapping the Relationship between Online Trolling and Mainstream Culture*. Cambridge, MA and London: The MIT Press.
- Saito T (2013) *Hikikomori: Adolescence without End* (trans. J Angles). Minneapolis, MN and London: University of Minnesota Press.
- Sandberg O (2015) *Hallittu syrjäytyminen* [Controlled social exclusion]. Doctoral thesis, Tampere: Tampere University Press.
- Siegmann KA and Schiphorst F (2016) Understanding the globalizing precariat: From informal sector to precarious work. *Progress in Development Studies* 16(2): 111–123.
- Svensson J (2014) Political participation frames in a gay community. In: Parycek P and Edelmann N (eds) *CeDem2014: Conference on E-Democracy and Open Government*. Krems: Edition Donau-Universität Krems, pp.155–168.
- Teo A, Feters M, Stufflebam K, et al. (2015) Identification of the hikikomori syndrome of social withdrawal: Psychosocial features and treatment preferences in four countries. *International Journal of Social Psychiatry* 61(1): 64–72.
- Toivonen T, Norasakkunkit V and Uchida Y (2011) Unable to conform, unwilling to rebel? Youth, culture, and motivation in globalizing Japan. *Frontiers in Psychology* 2: 207.
- Valaskivi K and Hoikkala T (2006) Vauraat vanhemmat ja kuluttajalapset [Affluent parents and consumer kids]. In: Valaskivi K (ed.) *Vaurauden Lapset: Näkökulmia japanilaiseen ja suomalaiseen nykyläyttyyriin* [Children of Affluence. Approaches to Japanese and Finnish Contemporary Culture]. Tampere: Vastapaino, pp.211–232.
- Wright S (2012) From 'third place' to 'third space': Everyday political talk in non-political online spaces. *Javnost: The Public* 19(3): 5–20.

Biographical note

Eliisa Vainikka is a PhD student in the Faculty of Communication Sciences, University of Tampere, Finland. Her PhD project deals with life politics in anonymous online discussions. Previously, she has studied reading habits and media use of young adults, politicians' Twitter networks and journalists' use of social media.

JULKAISU IV

Naisvihan tunneyhteisö – Anonyymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmissuhdekeskusteluissa

Eliisa Vainikka (2019)

Media & viestintä 42(1), 1–25.

DOI: 10.23983/mv.80179

Artikkeleiden käyttöön väitöskirjan osana on saatu kustantajan lupa.

Artikkeli

Naisvihan tunneyhteisö

Anonymisti esitettyä verkkovihaa Ylilaudan ihmissuhdekeskusteluissa

Artikkelissa analysoidaan diskurssianalyysin keinoin anonymiminä käytyjä verkkokeskusteluja suomalaisen Ylilauta-keskustelufoorumin Ihmissuhteet-keskustelualueelta. Miesten ja poikien ihmissuhdekeskustelujen alueelle on tullut viime vuosina vaikutteita radikaalin miesliikkeen, niin sanotun mansfäärin, mielipidevaikuttajien blogeista, jotka pyrkivät muun muassa rakentamaan miesten emotionaalista yhteisöä naisvihan ympärille. Tässä artikkelissa analysoidut keskustelut pyrkivät typistämään sukupuolten väliset suhteet yksinkertaisiksi biologisperustaisiksi totuuksiksi ja stereotyypeiksi ja edustavat siinä mielessä populistista retoriikkaa. Artikkelissa osoitetaan vihamielisten diskurssien ylirajainen kierto sekä tulkitaan naisvihaan yllyttävät yhteisöt intiimin elämän radikalisoitumiseksi, jossa yksilöt pyrkivät levittämään omaksumaansa sanomaa edelleen muille. Keskusteluissa esiintyy myös vastapuhetta, jossa yritetään haastaa naisvihalle perustuvia käsityksiä ja naisvihamielisiä asenteita. Useimmiten keskusteluista tulee kiisteleviä.

AVAINSANAT: verkkokeskustelu, ihmissuhteet, naisviha, maskuliinisuus, anonymiys

Aiemmin lehdistön ja tiedotusvälineiden pitkälti hallitsema julkinen keskustelu on yhä useammin myös yksittäisten kansalaisten ulottuvilla ja poliittiset liikkeet ovat entistä enemmän puoluepolitiikasta riippumattomia yksilöllisempiä verkostoja ja liikkeitä (Bennett & Segerberg 2013, 1–8). Yksittäiset kansalaisetkin voivat nousta julkiseksi toimijoiksi ja mielipidevaikuttajiksi verkkojulkisuudessa, esimerkiksi terveysaiheisiin ja poliittisiin kysymyksiin liittyen. Perinteinen media on mahdollista ohittaa, eikä verkkojulkisuus noudata perinteisen mediajulkisuuden pelisääntöjä. Verkko yhteisöistä syntyykin uudenlaisia populaareja heimoja, liikkeitä, yhteisöjä ja vastamedioita, jotka voivat haastaa asiantuntijatietoa (Huhtinen & Halminen 2017; Ylä-Anttila 2017, 46–47; Keskinen 2013). Monet viime vuosina verkossa järjestäytyneet liikkeet ovat valjastaneet käyttöönsä naisvihaa (Marwick & Lewis 2017, 12–14; Banet-Weiser & Miltner 2015; Keskinen 2013). Verkkovihan laaja määrittely sisällyttää

siihen rasismiin ja antisemitismiin lisäksi myös homofobian, uskonnollisen kiihkoilun, naisvihan ja poliittisen vihapuheen. Myös väkivaltainen pornografia, terrorismin edistäminen, nettikiusaaminen, solvaaminen ja nimittely, huhujen levittäminen ja vammaisiin kohdistuva ahdasmielisyys voivat olla verkkovihaa. (Pöyhtäri ym. 2013, 49.) Erotuksena nettikiusaamisesta, joka kohdistuu yhteen henkilöön, verkkoviha kohdistuu ihmisryhmään, kuten esimerkiksi naisiin, tietyn uskontokunnan tai poliittisen suuntauksen edustajiin tai maahanmuuttajiin.

Verkkovihaa on selitetty esimerkiksi historiallisena internetin syntyhistoriaan kuuluvana prosessina, trollaamisen alakulttuurina, estojen poistumisen seurauksena ja kuulluksi tulemisen tarpeella (Shepherd ym. 2015). Tässä artikkelissa pohdin, minkälaisen prosessin kautta naisviha rakentuu diskursiivisena ja affektiivisena käytäntönä verkkokeskustelussa ja minkälaista tunneyhteisöä se tuottaa. Tärkein tutkimuskysymykseni on: Millaisten me-yhteisön synnyttämiseen tähtäävien keinojen kautta naisviha rakentuu analysoiduissa verkkokeskusteluissa? Millaisia retorisia keinoja keskustelussa käytetään? Tutkin siis naisvihan affektiivisiä käytäntöjä, jotka syntyvät diskurssin ja tunteen yhteisvaikutuksesta. Aineistona käytän nimettömänä käytyjä verkkokeskusteluja suomalaiselta *Ylilauta*-keskustelufoorumilta.

Kerätessäni aineistoa tätä tutkimusta varten keväällä 2014, sukupuolirooleihin liittyvät uuskonservatiiviset puhuvat monissa *Ylilauta*-keskustelufoorumien viesteissä vaikuttivat oudoilta ”nuorten huumorisivustoksi” (Parkkari 2011) kuvatussa tilassa. Sittemmin amerikkalaisen vaihtoehtoisen oikeiston (alt-right) noustua myös valtavihamedian tietoisuuteen, näyttäisi yhä selvemmältä, että konservatiiviset ja naisvihamieliset *Ylilauta*-foorumilla esiintyvät diskurssit nousevat osittain samoista lähteistä kuin vaihtoehtoinen oikeisto ja miesten asioita ajava niin sanottu manosfääri¹. Esimerkiksi amerikkalainen vaihtoehtoinen oikeisto on hyödyntänyt verkon kuvalautafoorumeita agendansa levittämiseen (Marwick & Lewis 2017, 2). Antifeministiset vihamieliset diskurssit eivät ole vain pohjoismaisia (vrt. Keskinen 2013, 255) tai amerikkalaisia (Marwick & Lewis 2017, 12–14), vaan ne kiertävät valtioiden rajat ylittäen ja keskenään sekoittuen. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen artikkelin teoreettisen taustan ja keskeiset käsitteet. Toisessa alaluvussa teen lyhyen katsauksen aiempaan tutkimukseen sukupuolesta verkkoyhteisöissä, minkä jälkeen seuraa varsinainen empiiristen aineistojen analyysi.

Tunneyhteisö kääntää haavoittuvuuden vihaksi

Parisuhteisiin liittyviä aiheita ja arvokysymyksiä käsitellään perinteisen mediajulkisuuden lisäksi erilaisilla sosiaalisen median alustoilla ja verkkofoorumeilla, jotka tarjoavat tilan intiimeistä aiheista keskustelulle. Ken Plummer (2003, 12–13) käyttää yksityisten ja arkaluontoistenkin aiheiden julkisesta käsittelystä intiimin kansalaisuuden käsitettä ja muistuttaa, etteivät intiimit kokemukset ole vain yksilölle kuuluvia, vaan niistä käydään neuvottelua ja keskustelua myös julkisilla areenoilla, kuten erilaisilla verkkofoorumeilla (mt. 13, 68, 74). Usein intiimien aiheiden julkinen käsittely johtaa

moraalisiin ja poliittisiin kamppailuihin siitä, minkälaista elämää ihmisten tulisi elää. Verkossa miesten ja poikien ihmissuhdekeskustelua pyrkivät hallitsemaan esimerkiksi niin sanotun manosfäärin blogit, jotka ovat erityisen aktiivisia sisällöntuottajia monissa nuorten miesten suosimissa verkkotiloissa, kuten *YouTubessa* ja *Reddit*-keskustelupalstalla (Massanari 2015, 136–138). Nämä blogit vastaavat siihen tiedontarpeeseen, joka monilla pojilla ja nuorilla miehillä on seksuaalisuudesta ja seurustelusta, mutta niiden tuottama tieto ei ole luotettavaa ja asiantuntijuuteen perustuvaa vaan jopa harhaanjohtavaa ja ideologisesti väritynyttä.

Tunne on sosiaalipsykologi Margaret Wetherellin (2012, 7) mukaan kulttuurinen käytäntö, joka liittyy ideologioihin ja vaihtelee kulttuurista ja aikakaudesta toiseen. Tunteilla on keskeinen osansa yhteiskunnallisten muodostelmien, ihmisryhmien, emotionaalisten subjektien ja kansalaisten rakentumisessa, ja tunteiden kautta syntyy emotionaalisia yhteisöjä (mt., 7–8, 14). Tunteilla on keskeinen merkityksensä myös poliittisessa propagandassa, joka usein vetoaa tunteisiin ja pyrkii peittämään omat tarkoitusperänsä vallitseviin asenteisiin ja ennakko-oletuksiin. Tunteisiin vetoava ihmiskeskeinen viestintä on myös sosiaaliselle medialle tyypillistä. (Huhtinen & Halminen 2017.) Kiinnostus tunteisiin ja affekteihin on noussut esiin eri tutkimusaloilla viime vuosikymmenten aikana. Affektin käsite voidaan ymmärtää useastakin eri näkökulmasta (ks. esim. Kontturi & Taira 2007; Pedwell & Whitehead 2012; Wetherell 2012, 3–22). Affekteihin perehtyvä tutkimusperinne on ammentanut vaikutteita muun muassa neuropsykologiasta ja fenomenologiasta. Affektin määrittelystä ja soveltamisesta tutkimukseen myös kiistellään (Pedwell & Whitehead 2012; Wetherell 2012, 54–61): Toisaalta affektilla viitataan tunnetta edeltävään, ei vielä sanallistetun keholliseen kokemukseen, johon liittyvä tutkimusperinne (esim. Massumi 1995) huomioi erityisesti kehollisen kokemuksen tutkimuskohteena ja kääntyy pois päin diskursseihin ja representaatioihin nojaavasta tutkimuksesta (Pedwell & Whitehead 2012, 117). Toisaalta affekti voidaan myös ymmärtää diskursseihin yhdistyvänä ja niiden kanssa yhteisvaikutuksessa toimivana voimana, energiana tai tunnekokemuksen lähteenä, niin että affektiivisten käytäntöjen huomioiminen täydentää diskurssien tutkimusta (Wetherell 2012, 19–21; 22–25; Nikunen & Pantti 2017, 74–76).

Tässä tutkimuksessa ymmärrän affektin eräänlaisena kapasiteettina, käyttövoimana tai energiana, joka vauhdittaa verkottuneita julkisuuksia, syntyy usein ristiriitaisista sekä julkisia että yksityisiä asioita koskevista tunteista (Papacharissi 2015, 7; Paasonen 2014) ja vaikuttaa yhdessä diskurssien ja ideologioiden kanssa. Affektiivisillä käytännöillä tarkoitetaan esimerkiksi kielen tasolla tapahtuvia käytäntöjä, jotka liittyvät sosiaaliseen elämään ja arkeen sekä muodostavat ihmisryhmiä ja luokkia omine tunnelmineen (Wetherell 2012, 51–52; 103). Esimerkkinä affektiivisesta käytännöstä voisi olla retoristen keinojen yhdistäminen voimakkaaseen tunnekokemukseen tai vaikkapa internettrollaaminen, jonka tavoitteena on ärsyttää tai saada aikaan tunnereaktio. Wetherellin mukaan tunne ei esiinny vain yksilön sisäisesti vaan suhteessa muihin ihmisiin ja maailmaan. Hänen näkemyksensä on siis vahvasti konstruktionistinen. Wetherell perustelee affektiivisen käytännön hyödyllisyyden nimenomaan tällä; hänen mukaansa se on pienin yksikkö, jota yhteiskuntatieteellisessä affektitutkimuk-

nessa voidaan analysoida (Wetherell 2012, 23–24). Verkkokeskustelujen voimakkaissa tunteenpurkauksissa onkin kyse sanallistetuista tunteista ja affektiivisista käytännöistä, jotka voivat muodostua yhteisöllisesti jaetuiksi diskursseiksi, kuten naisiin kohdistuvaksi vihapuheeksi.

Nimettömänä käyty verkkokeskustelu mahdollistaa monenlaiset vihamieliset identiteetit, vihan lietsomisen ja väärän tiedon levittämisen. ”Outrage mediaksi” on kutsuttu amerikkalaista puheradiota, blogeja ja kaapeli-tv:n uutisia, jotka pyrkivät herättämään tunnetason reaktion yleisöltä, yleensä vihan, pelon tai moraalisen oikeutuksen muodossa. Tällainen raivoa käyttöönsä valjastava media pyrkii kääntämään emotionaalisen haavoittuvuuden vihaksi. Vihaisena ollessaan kokee olevansa osallinen; viha on tunnetta, joka etsii kanavaa ulospääsyyn. (Kimmel 2013, 33–34.) Amerikkalaisesta puheradiosta raivoa hyväksi käyttävä ”outrage media” on siirtynyt yhä enemmän nettiin, esimerkiksi blogosfääriin, jossa vihamieliset blogit muodostavat omia alakulttuurejaan. Raivoa hyväkseen käyttävä media liittyy maskuliinisuuteen siten, että siinä ei-maskuliiniseksi ymmärretyt tunteet, kuten epävarmuus, huolestuneisuus, ahdistuneisuus tai surullisuus pyritään kääntämään raivoksi tai vihaisuudeksi (emt. 32–34). Samoin tunteisiin vetoava propaganda voi saada ihmisiä liikkeelle ja voimaantumaa vihastumisen kautta. Yhdysvalloissa 1990-luvulta alkaen perinteisten ja edistysellisten arvojen kannattajien välit kärjistyivät, mistä alettiin puhua kulttuurisotana. Viime aikoina verkossa käydyistä uusioikeistolaisen liikkeen, kuten jo mainitun vaihtoehdoisen oikeiston, sekä suvaitsevaisten ja edistysellisten liikkeen välisistä kiivaista arvokeskusteluista on käytetty kulttuurisodan käsitettä. (Nagle 2017, 2.) Internetin kulttuurisotien oikeistolainen siipi on omaksunut käyttöönsä vastakulttuurisia elementtejä ja tekniikoita, joita on aiemmin nähty vasemmistolaisen toimijoiden käytössä (Nagle 2017, 45; 53). Vastakulttuurinen puhetapa on voimakkaasti tunteellista ja trollaamisella leikittelevää, jolloin sen poliittiset merkityksetkin jäävät osittain epämääräisiksi. Yhteiskuntatieteissä affektien ja tunteiden tutkimuksen yhtenä tavoitteena on pyrkiä ymmärtämään, miten ihmisiä liikutetaan ja miten sosiaaliset ryhmät kaappaavat ihmisiä pauloihinsa (Wetherell 2012, 2). Trollaamisen kulttuuri vastakulttuurina esiintyy vahvasti esimerkiksi verkon kuvalaudoilla (Firer-Blaëss 2016, 108; Phillips 2016, 15–21), eikä useinkaan ole helppoa tulkita, milloin on kyse harmittomasta trollaamisesta ja milloin taas varsinaisesta propagandasta.

Aineiston ja menetelmän kuvaus

Ylilauta on suomalainen alakulttuurinen kuvalautafoorumi, joka syntyi vuoden 2011 alussa kahden aikaisemman kuvalaudan yhdistyessä (Uotila 2013, 18). Sen syntytarina on samankaltainen kuin amerikkalaisella *4chan*-keskustelufoorumilla; molemmat ovat nuorten miesten perustamia sekä suunnattu nuorelle yleisölle, jonka jäsenistä monet ovat kiinnostuneita japanilaisesta populaarikulttuurista. Molemmat foorumit ovat tulleet tunnetuiksi törkeästä, poliittisista korrektiutta vastustavasta huumorista, pilailusta ja trollaamisesta, eikä keskustelua juurikaan kontrolloida kuin selvien laittomuuksien

osalta foorumeilla vallitsevan vapaan keskustelun ihanteen takia. Kuvalautojen historiaan liittyy useita väärinkäytöksiin ja tietomurtoihin liittyviä kohuja, joiden seurauksena niitä on suljettu. (Uotila 2013, 11; 18–19.) Kuvalaudat ovat keskustelupalstoja, joissa viestin ohessa keskusteluun lähetetään useimmiten jokin kuva ja joita käytetään täysin tai lähes täysin anonyymisti (Suominen 2013, 138).

Ylilauta-foorumia käytetään anonyymisti ilman nimimerkkejä, eikä sinne kirjoittavien henkilöiden todellista ikää, sukupuolta tai muita taustatietoja ole mahdollista määrittää. Ylilaudalla tyypillinen ajattelutapa kannattaa anonymiteettiä ja vastustaa sosiaalisen median näkyvyyskulttuuria, jossa keskeistä on itsensä esiin tuominen ja suosion tavoittelemisen erilaisilla sosiaalisen median alustoilla. Nimettömästi käytetyillä foorumeilla kirjoittajan persoonan sijaan esiin nousee viestien sisältö. Joissakin käyttäjien lähettämässä viesteissä kirjoittaja esittäytyy joko naisena tai miehenä, mutta aineiston laajuuden takia näiden mainintojen koodaaminen olisi mahdottoman työläs urakka. Käyttäjien ikäjakaumaa voidaan kuitenkin haarukoida viesteissä esiin tulleiden ja koodattujen ikämainintojen perusteella. Tutkimusaineistosta ikämainintojen perusteella laskettu keskiarvo on 21 ja puoli vuotta. Ihmissuhteet-alueen viestien kirjoittajat eivät siis vaikuttaisi olevan teini-ikäisiä poikia, kuten foorumin käyttäjän stereotyyppi antaa ymmärtää, vaan ennemminkin nuoria aikuisia. Tämä ikähaarukka on kuitenkin vain suuntaa antava, koska tarkkaa tietoa käyttäjistä ei ole saatavilla.

Artikkelissa analysoitu aineisto on peräisin Ylilaudan Ihmissuhteet-keskustelualueelta. Kaikkiaan koko foorumi sisältää kymmeniä keskustelualueita, joiden aiheet ovat moninaisia, kehonrakennuksesta ja harrastuksista yhteiskuntaan, politiikkaan ja uskontoon. Artikkelissa käytetty aineisto muodostaa 300 keskusteluketjun korpuksen, joka on kerätty foorumilta 23. toukokuuta 2014. Aineisto on otos tuon päivän viimeksi kommentoiduista keskusteluista, sillä hetkellä, jolloin ne tallennettiin. Ylilaudan kaltaisten kuvalautafoorumien toimintalogiikkaa kuvaavat hetkellisyys, muuttuvuus ja ennustamattomuus (Knuttila 2011). Niissä ei ole perinteisen keskustelufoorumin kaltaista rakennetta, vaan niiden luonteeseen kuuluu, että keskustelujen järjestys on jatkuvassa liikkeessä. Keskusteluketjujen pituus vaihtelee muutaman sivun mittaisesta useisiin kymmeniin sivuihin. Suurin osa keskusteluketuista on lyhyitä muutaman sivun mittaisia avauksia, mutta aineistoon sisältyy myös joitakin erittäin pitkiä keskusteluja, kuten naisten eläinrakkautta käsittelevä ketju, jota käsittelen vielä myöhemmin, naisvihaa käsittelevä keskusteluketju sekä useat seurustelukumppanin löytämistä tai pettämistä käsittelevät keskustelut. Ihmissuhteet-alueelle avatuissa keskusteluissa tuodaan usein esiin jokin ongelma, johon kysyjä kaipaa mielipidettä tai vastausta. Usein nämä ongelmat käsittelevät seurustelua ja ihmissuhteita, kuten ”Ekat treffit”, ”Missä tutustua naisiin” tai ”Kun masentunut kumppani jättää”. Nämä keskustelut muistuttavat nuortenlehdistä tuttuja kysymys- ja vastauspalstoja, mutta vastaukset tulevat näihin asiantuntijan sijaan vertaisilta, eivätkä ne ole aina hyväntahtoisia, vaan voivat olla hyvinkin tyyliä ja loukkaavia.

Aineisto on koodattu Atlas.ti-ohjelmistoa käyttäen aineistolähtöisin koodein². Kaikkiaan syntyi 39 merkittävää koodikategoriaa eli sellaisia kategorioita, joissa on yli 20 koodattua jaksoa. Suosituimmissa koodikategorioissa on useita satoja viestejä, enim-

millään 851. Viisitoista eniten koodauksia sisältävää kategoriaa Ihmissuhteet-alueella ovat: seksi, kuvat, neuvot, markkina-arvo, käsitys naisista, meemit, ulkonäkö, postajaajan haastaminen, naisten postaukset, naisviha, seurustelu, stereotyyppit, käsitys miehistä, kokemus ja ikä. Tämän artikkelin puitteissa on mahdotonta käsitellä kaikkia aineistosta nousevia ihmissuhteisiin liittyviä teemoja, joten keskitän aineiston käsittelyn ”sukupuolten sotaan” liittyviin aiheisiin, joita esiintyy toistuvasti monissa eri keskusteluketjuissa, erityisesti seuraaviin koodeihin sisältyvissä keskusteluissa: markkina-arvo, naisviha, käsitys naisista, naisten postaukset, käsitys miehistä. Kuten koodeistakin jo ilmenee, näihin koodeihin liittyvissä viesteissä tuotetaan käsityksiä sukupuolista, miehille ja naisille tyypillisestä käyttäytymisestä ja ominaisuuksista sekä naisten ja miesten välisen käyttäytymisen ristiriidoista ja odotuksista. Ylilaudan ihmissuhdekeskustelut käsittelevät valtaosin heteroseksuaalisia suhteita ja niissä ilmenevä ”sukupuolten sota” on nimenomaan heteromiesten ja -naisten välinen. Koodauksen edetessä sukupuolten vastakkainasettelu nousi keskusteluissa keskeiseksi, joten ”sukupuolten sota” voi pitää myös ydinkategoriana³.

Verkon tutkimuksen eettisiin pohdintoihin liittyy usein kysymyksiä tutkijan asemasta foorumilla: onko tutkija aktiivinen osallistuja, osallistuva havainnoija vai ”urkkija”, joka seuraa keskusteluja mutta ei tuo läsnäoloaan foorumilla esiin (Isomäki ym. 2013, 164)? Olen päätenyt ”urkkijan” asemaan, enkä ole esittänyt Ylilaudan Ihmissuhteet-alueella kommentteja tai kysymyksiä keskustelijoille. Lähestyn tutkimusmateriaaliani julkisena keskusteluna, joka on avoimesti kaikkien verkon käyttäjien ulottuvilla. Tutkinkin keskusteluja ensisijaisesti julkisena puheena ja mielenkiintoisena verkkokulttuurin ilmiönä enkä yksittäisten ihmisten puheena omista elämäntilanteistaan. Foorumin käyttäjien nimettömyys myös suojaa yksittäisiä keskustelijoita. Emma Jane (2014) esittää naisiin kohdistuvaa vihapuhetta käsittelevässä artikkelissaan, ettei internetin loukkaavista ja vihamielisistä puhetavoista tulisi vaieta, vaan pikemminkin ne tulisi tuoda esiin kaikessa karneudessaan, koska vain siten voidaan ymmärtää millä tavoin vihamielisillä puhetavoilla on vakavia vaikutuksia. Olen Janen ajatuksiin (2014) nojautuen päätenyt tuomaan aineistolainaukset niiden törkeästä kielenkäytöstä ja vihapuheesta huolimatta esiin sellaisenaan, koska ne ilmentävät hyvin naisvihan retorisia keinoja sekä järjestelmällistä naisvihaa, joka on verkkokeskusteluissa kovin yleistä.

Metodologinen lähestymistapani on yhdistelmä grounded theory -perinteestä vaikutteita saanutta aineistolähtöistä analyysiä ja diskurssianalyysiä. Keskusteluaineisto on analysoitu diskurssianalyysiin nojautuen, käyttäen diskurssin määritelmää, jossa diskurssi ymmärretään kielen käytäntöjen merkityssysteeminä, jossa kieli toimii esimerkiksi puheena, tekstinä, keskusteluna, tarinoina tai verkkokeskusteluna sosiaalista todellisuutta rakentaen (Wetherell 2012, 52). Sovellan diskurssianalyysiä tässä tutkimuksessa niin, että pyrin kontekstualisoimaan analysoitavan aineiston osaksi suurempaa kokonaisuutta (ylirajaisesti kiertävät naisvihan diskurssit). Analyysissä korostuu kulttuurinen jatkumo; usuoikeistolaisten radikaalien miesliikkeiden vaikutus suomalaisiin verkkokeskusteluihin (vrt. Jokinen & Juhila 2016, 270–276). Tutkimus nojaa sosiaalisen konstruktionismin ajatukseen, jossa kieli ja sosiaalinen todellisuus ovat erottamattomia ja jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenään (Jokinen 2016, 252–

253). Sekä grounded theory -perinteessä että diskurssianalyysissä vaikuttaa konstruktionistinen näkemys maailmasta. Diskurssi ei Margaret Wetherellin näkemyksen mukaan ohjaile tai ”kesytä” kehossa autonomisesti tapahtuvaa affektia, vaan Wetherellin mukaan diskurssit ja affekti toimivat yhdessä. Hän käyttää affektiivisen käytännön käsitettä kuvaamaan sitä, millaisia vaikutuksia affektin ja diskurssin yhteistoiminnalla on erilaisissa tilanteissa ja sosiaalisissa konteksteissa (Wetherell 2012, 52–53). Esimerkiksi vihamielisten affektiivisten käytäntöjen avulla voidaan tuottaa kiistelyä. Tässä artikkelissa affektiivinen käytäntö muodostuu retoristen keinojen yhdistyessä voimakkaaseen tunnekokemukseen.

Internet ja sukupuoli

Tässä alaluvussa teen vielä taustoittavan katsauksen aiempaan verkon sukupuolittuneisuudesta tehtyyn tutkimukseen sekä esittelen internetin miesliikkeiden taustaa. Ylilaudan ronski ja rajoja rikkova huumori voidaan tulkita myös poikakulttuurissa ilmeneväksi poikaerityisyydeksi (Kontula & Meriläinen 2007, 24). Poikaerityisellä kulttuurisella tiedolla tarkoitetaan poikakulttuurin erityispiirteitä ja poikien jaettuun arvomaailmaan ja kulttuuriin liittyviä merkityksiä. Esimerkkejä poikaerityisestä kulttuurista voisivat olla esimerkiksi kilpailullisuus ja kaikenlainen mittaaminen sekä törkeä huumori ja pilanteko. Poikaerityisyys voi olla myös positiivinen voimavara, kuten seksuaaliset vitsit, joiden kautta käsitellään virallisen seksuaaliopetuksen viestiä. Törkeä huumori voi kuitenkin kääntyä myös pahantahtoiseksi pilkaksi. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että monilla internetin keskustelufoorumeilla vallitsee mieskeskeinen kulttuuri, jossa miesnäkökulma on ensisijainen tapa katsoa maailmaa (Phillips 2016, 42; Massanari 2015, 128–138; Manivannan 2013; Kendall 2002, 71–78).

Sosiologi Michael Kimmelin (2013, 131) mukaan naiseen kohdistuva viha on laajalle levinnyttä naisten pelkoa ja halveksuntaa, johon kuuluu institutionalisoitunutta mustamaalaamista ja syrjintää sekä väkivaltaan turvautumista vihan vahvistamiseksi. Naisvihana tavoitteena voi olla esimerkiksi kiusaaminen, trollaaminen ja provosointi, feministien hiljentäminen ja feminististen äänien sulkeminen ulos julkisesta keskustelusta. Naisvihalla voi olla myös poliittisia tavoitteita, kuten vanhoillisten arvojen ja agendan levittäminen. Kimmel tarkoittaa maskuliinisuuden homososiaalisella performanssilla miesten keskeistä jaettua sopimusta siitä, mitä on olla poika tai mies (Kimmel 2013, 265). Tämä performanssi perustuu itsen ja muiden käytöksen säätelylle ja liian feminiinisiksi tulkittujen käyttäytymismallien ja piirteiden hylkäämiselle. Jaettu käsitys maskuliinisuudesta perustuu ihanteelle, joka on samalla sekä miehiä sitova että heidän käyttäytymistään rajoittava.

Uusmaskulinistiset verkkoyhteisöt, kuten jo mainittu manosfääri, ovat reaktio niin sanottuun maskuliinisuuden kriisiin. Monet näistä yhteisöistä ovatkin omaksuneet ihanteekseen hyvin kapean käsityksen hegemonisesta maskuliinisuudesta. Raewyn Connellin käsite hegemoninen maskuliinisuus viittaa siihen, miten kussakin kulttuurissa on olemassa hallitsevassa asemassa oleva, yhteiskunnallisesti hyväksytty mas-

kuliinisuuden muoto (Connell 1995, 76–77). 2010-luvulla on noussut monia erityisesti verkossa toimivia liikkeitä, jotka pyrkivät voimaannuttamaan miehiä, keskittymään miehiä koskeviin ongelmiin ja ajamaan miesten oikeuksia. Nämä liikkeet pelkäävät perinteisen heteroseksuaalisen maskuliinisuuden olevan uhattuna ja kaipaavan jatkuvaa vahvistamista. Manosfäärin uusmaskulinistisen liikkeen juuret ovat 1990-luvun uuskonservatiivisessa liikehdinnässä (Faludi 1992, 260–269) sekä 1980-luvulla Yhdysvalloissa toimineessa mytopoeettisessa miesliikkeessä, jonka keskeinen väite oli, että miehet ovat vaarassa tulla femininisoiduiksi ja pidetyksi erossa aidosta miehekkäästä luonnostaan (Marwick & Lewis 2017, 14; Kimmel 2012, 105–107). Tässä artikkelissa analysoiduissa keskusteluissa nähdään myös englanninkielisistä blogeista ja foorumeilta kiertäviä diskursseja. Miesten oikeuksien aktivistit (Kimmel 2013, 99–134), viettelykulttuurin gurut (Nurminen 2017; Hendricks 2012) ja ”punaisen pillerin” liike (Massanari 2015, 136–138) esiintyvät myös Ylilaudan keskusteluissa.

Sukupuoli on toistolle rakentuva performanssi (Butler 1999, 33, 178), jota ilmentään erilaisissa arkisen elämän tilanteissa. Esimerkiksi ihanteellista heteroseksuaalista maskuliinisuutta tuotetaan usein toisteisesti niissä verkkokeskusteluissa, joita analysoin tämän artikkelin loppupuolella. Maskuliinisuuden homososiaalinen performanssi perustuu myös toistolle. Monesti naisvihamieliset ja perinteiseen maskuliinisuuteen kaipaavat diskurssit ovat yrityksiä takertua perinteisen maskuliinisuuden ihanteisiin. Niihin sisältyy sellaisia odotuksia, jotka tarjoavat vain kapean tilan maskuliinisuuden toteuttamiseen. Verkon viettely-yhteisöjen kulttuurissa alfa-miehellä tarkoitetaan menestyvää seksuaalisesti aktiivista miestä, joka ottaa tilansa dominoivana hahmona ja osoittaa naisille heidän paikkansa. Se on joidenkin tavoittelema ihanne, ei-tunteellinen, vaan pikemminkin aggressiivinen ja rationaalinen hahmo, johon liittyvät aitojen tunteiden kieltäminen ja empatian puute ja joka pitää yllä äärimmäisen maskuliinisuuden naamiota. Tässä tutkimuksessa esiintyviä vanhoillisia ja naisvihamielisiä diskursseja voidaankin pitää jonkinlaisina vaihtoehdoisen oikeiston nousun aluskasviona siinä muodossa kuin ne esiintyivät suomalaisissa verkkokeskusteluissa keväällä 2014. Nämä äärimmäiset mielipiteet voidaan ymmärtää myös eräänlaisena propagandana. Propagandahan käyttää hyväkseen tunteita; sekä tunteisiin vetoamista viestin tasolla, että osattomuuden ja pettymyksen tunteiden valjastamista vihan ja toiminnan aikaansaamiseksi. Propagandan olemukseen kuuluu saman viestin toistaminen; riittävän usein toistamalla huhuista ja juoruista tulee totuuksia (Huhtinen & Halminen 2017). Seuraavissa neljässä alaluvussa analysoin tarkemmin keskustelujen naisvihan diskursseja.

Sukupuoli supistuu biologiaan

Ylilauta-foorumilla naisten läsnäoloa jatkuvasti hyljeksitään ja kielletään, ja moni naispuolinen käyttäjä varmaankin jättää sukupuolensa kokonaan mainitsematta. Naisvihamieliset kirjoittelijat ovat mielipiteissään järkkymättömiä, eivätkä heidän mielipiteitään haastavat viestit vaikuta heidän käyttäytymiseensä, vaan he jatkavat väit-

teidensä toistamista. Stereotyyppisiä ja usein negatiivisia käsityksiä naisista esitetään retorisenä keinona, jonka avulla naisvastaisuutta ja naisvihaa rakennetaan. Esimerkiksi alla olevissa lainauksissa määritellään naisia stereotyyppisiä käyttäen:

No naisethan ovat todistetusti keskenään samankaltaisempia kuin miehet, ovat alttiimpia sosiaaliselle paineelle ja matkivat ja kopioivat toisiaan enemmän. Naisia ei erotella eri ryhmiin niin räikeästi kuin miehiä luokitellaan esim. luusereihin ja voittajiin. Nainen on vaan nainen. Ei itseasiassa tule mieleen ainuttakaan naista joka olisi ns. ihmisenä niin mielenkiintoinen kuin monet miehet.

(Keskustelusta, joka käsittelee naisten oletettua pinnallisuutta)

Heitä pidetään täällä rahan ja statuksen perässä juoksevina kylminä käärmeinä.

(Keskustelusta, jossa kysytään naisten omaa mielipidettä stereotyyppisiin negatiivisiin käsityksiin naisista)

Monet naisista juoksevat vain massan perässä ja etsivät mediassa tuputettua kuohuviini-glamour-elämää.

(Keskustelusta, jossa kysytään mistä löytäisi ”järkeviä naisia”)

Postatkaa tähän lankaan videoita/artikkeleita ja muuta keskustelua naisten todellisesta luonteesta. Teidän on aika lopettaa naisten jalustalle nostaminen ja ymmärtää, että suurimmalle osalle teistä betaluusereista on valehdeltu lapsesta asti. Tässä hyvä video joka nostaa esiin naisten käyttäytymisen.

(Keskustelusta, joka käsittelee ”naisten todellista luonnetta”)

Yllä viimeisenä olevan lainauksen yhteydessä keskusteluun on nostettu amerikkalaisen viettelyguru RSD Tylerin video ”Hidden Cam Reveals How Women Judge Men! Women’s Double Standard EXPOSED!” Toiselta sivustolta jaetun videon avulla pyritään levittämään naisvihamielistä ajattelua käyttäen retorisenä keinona suostuttelua, jolla muut yritetään saada vakuuttuneiksi ”naisten todellisesta luonteesta”. Keskusteluissa kerrotaan toistuvasti tarinaa siitä, kuinka naisten luonne on perustavanlaatuisesti petollinen ja kuinka materialistisia onnenonkijoita ja löyhämoraalisia nuoret naiset ovat. Naisten ”todellinen luonne” mainitaankin keskusteluissa usein jonakin, jonka naiset kätkevät miehiltä, mutta joka myöhemmin paljastuu. Tekstin tasolla viesteissä käytetään erilaisia retorisia keinoja, kuten auktoriteettiin vetoamista (”naisethan ovat todistetusti”).

Retoriikalla tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan yleisön vakuuttamista oman argumentin pätevydestä ja pyritään sitouttamaan yleisö omaan argumenttiin (Jokinen 2016, 259). Virtuaalisesti läsnä olevat toiset voidaan retorisesti ”palauttaa paikoilleen”. Tällaista valtaa käytetään myrkyllisissä verkkoyhteisöissä usein yhdessä verkossa kiertävien stereotyyppisten tarinoiden ja ideologioiden kanssa, joiden avulla pyritään perustelemaan naisvihamielisiä kantoja. Kiertävät ideologiset tarinat voivat olla esimerkiksi kertomuksia siitä, millä tavoin naiset ovat pahoja tai miten feministit ovat

ottaneet vallan yhteiskunnassa. Näillä tarinoilla ja naisia toiseuttavalla retoriikalla rakennetaan epäluuloa ja vihamielisyyttä naisia kohtaan eli eräänlaista naisvastaista propagandaa.

Populismi on vaikeasti määriteltävä käsite. Käytän tässä populismiin viitatessani erityisesti Michael Kimmelin (2013, 54) ja Juha Herkmanin (2015) määritelmiä. Herkmanin (2015) mukaan politiikkaan liittyvänä käsitteenä populismi ymmärretään toisinaan oireeksi, toisinaan reaktioksi, joka voi liittyä erilaisiin poliittisiin suuntauksiin. Useimmiten sillä viitataan kansan ja eliitin väliseen vastakkainasetteluun. Kimmelin (2013, 64) mukaan populismi on ennemmin tunne kuin poliittinen ideologia, eräänlainen tunteisiin vetoava prosessi. Populistinen retoriikka käyttääkin hyväkseen tunteita. Se ei ole pelkästään puhetapa tai tyyli, vaan puhetavan ja tunteen yhdistelmä. Populismissa yhdistyvät niin ideologia, tunne kuin puhetapakin. Populismia tutkinut Tuukka Ylä-Anttila (2017, 46) kirjoittaa, että yhteiskuntien mediatisoituminen edesauttaa populististen puheenvuorojen näkyvyyttä julkisuudessa, mahdollistaen yksinkertaistamisen, polarisoitumisen, henkilöitymisen, tunteellistumisen sekä konfliktien ja skandaalien ympärille keskittymisen. Aineistossani esiintyvät puhuvat rakentuvat ideologisesti latautuneiksi; niissä on nähtävissä toistuvia yhteyksiä maskulinistiblogeissa esiintyviin ajatuksiin. Stereotyyppinen ja toiseuttava puhe naisista edustaa populistista retoriikkaa siinä mielessä, että sukupuolten väliset suhteet ja seurustelu pyritään tyypistämään yksinkertaisiksi biologisperustaisiksi totuuksiksi. Keskusteluaineiston viesteissä monesti myös vedotaan tunteisiin ja epäoikeudenmukaisuuden kokemuksiin.

Monet Ylilaudan ihmissuhdekeskusteluista käsittelevät sukupuolirooleja, joista keskustellaan erityisesti stereotyyppisiä käsityksiä ja yleistyksiä hyödyntäen. Yksinkertaistamalla monimutkaisia asioita, kuten ihmissuhdekysymyksiä ja sukupuolirooleja, pyritään luomaan järjestystä maailmaan. Taipumus stereotyyppien esittämiseen voi osittain johtua keskustelun nimettömydestä; kun yksilöllisiä persoonia tai nimiä ei ole käytettävissä, puhutaan keskusteluissa yleistäen ja viitataan stereotyyppisiin käsityksiin. Usein keskusteluissa viitataan viettelykulttuurin blogeista nouseviin stereotyyppisiin, kuten "alfa-mies" tai "beta-mies". Ylilaudan keskusteluista poimitut puheenvuorot ovat toisteisia performansseja (Butler 1999, 178), joissa pyritään määrittelemään sukupuolten rooleja yhteiskunnassa.

Myös kollektiivisen maskuliinisuuskäsityksen ylläpitäminen näkyy keskusteluissa. Tässä lainauksessa varjellaan maskuliinisuuden homososiaalista performanssia:

Et selkeästikään ole mies, vaan nykyaikainen hinttimäinen epäsukupuolinen "partneri". Ei ihmiset ole mitään eläinkunnasta irtaantuneita erikoistapauksia. Nainen on naaras, mies on uros. Käyttäydytään sen mukaisesti eikä hintahdella ja olla akkamaisia "miehiä" saatana.

(Seksiä käsittelevästä keskustelusta)

Viestissä pyritään palauttamaan muut miehet maskuliinisen miehen malliin. Perusteluina käytetään evoluutiota ja ihmisten kuulumista eläinkuntaan. Naisvihamieli-

sessä diskurssissa sukupuoliroolit selitetään usein biologian kautta. Näissä viesteissä naisia pidetään eläimellisinä olentoina, jotka ovat biologisten viettiensä armoilla:

Naiset ovat kuvottavia eläimiä jotka menevät vain halujensa perässä.

(Keskustelusta, jonka aiheena on alfa-miehen tapailu)

Eräs kirjoittaja toteaa, että ”kivikautiset eläimen vaistot ne vaan jyllää edelleen naisillakin”. Evoluutiobiologia onkin yksi maskulinistisen liikkeen taustalla vaikuttavista ajatustavoista. Ylilaudan keskusteluissa kierrätetään varsin paljon tekstejä ja videoita amerikkalaisista viettely- ja maskulinistiblogeista, joiden kautta keskusteluun tulee myös evoluutiobiologiasta vaikutteita saaneita ajatuksia. Nämä blogit ja videot ovat eräänlaista julkista pedagogiikkaa (vrt. Giroux 2000), joissa pyritään koulimaan nuoria miehiä miesten keskinäiseen yhteisöön. Foorumista tulee julkinen tila maskuliinille miesten keskinäiselle yhteisölle, jonka affektiivisena käyttövoimana osalle yhteisön jäsenistä toimii naisviha. Alla olevassa taulukossa nähdään mielipidevaikuttajia, joiden tuottamaa sisältöä on jaettu Ylilaudan Ihmissuhteet-keskusteluissa aineistotokseni tallentamisen aikaan keväällä 2014.

Taulukko 1. Internetissä toimivien mielipidevaikuttajien blogeja ja verkkosivustoja, joita on jaettu Ylilauta-aineistossa ihmissuhdeneuvojen lähteinä.

Mielipidevaikuttaja/tiedonlähde	Sisällön kuvaus
Roosh Valizadeh, ”Roosh V”, Return of Kings -blogi	Feminismin vastustusta vihamieliseen tyyliin, ohjeita naisten iskemiseen, maskuliinisuuden korostamista
Owen Cook, ”RSD Tyler”, Real Social Dynamics	Deittailuneuvot, ihmisten välinen dynamiikka, itsensä toteuttaminen
Evan Marc Katz	Deittailuvalmentaja
James C. Weidmann, ”Roissy”, Chateau Heartiste -blogi	Viettelyguru, markkina-arvoteoriaa, valkoisten ylivaltaa
Christopher Deoudes, Goodlooking loser -verkkoyhteisö	Itsensä kehittäminen, self help
Brainsyntax.com-verkkoyhteisö	Perheoikeusasiasiaa miehille
Mike Cernovich, verkkosivusto	Miesten voimaantuminen, uusoikeistolaisuus (alt-right), nationalismi
Rollo Tomassi, The rational male -blogi	Näkemyksiä miesten ja naisten välisistä suhteista, seurustelusta, maskuliinisuuden korostaminen
Andrew Hansen, The private man -blogi	Parisuhdeneuvoja, markkina-arvoteoria, ihmisten välinen dynamiikka
Vitaly Zdorovetskiy, Vitalyzdvtv-YouTube-kanava	Pilailuvideoita ja naisten iskemistä

Ylä-Anttila (2017, 46) käyttää vastatiedon käsitettä prosessista, jossa haastetaan vakiintuneiden asiantuntijoiden asema tiedon välittäjinä tuottamalla vaihtoehtoisia auktoriteetteja tiedon lähteiksi. Nuoret miehet saavat Ylilaudan keskusteluissa ulottuvilleen runsaasti ihmissuhteisiin ja seurusteluun liittyvää tietoa avoimen naisvihamielisistä lähteistä. Vastatiedosta on kyse myös manosfäärin blogien välittämässä ihmishuuhdeopastuksessa. Monet ylläolevassa taulukossa mainituista blogeista liittyvät myös kansallismielisyyteen, uusoikeistolaisuuteen ja valkoisen ylivalan kannattamiseen. Näiden blogien sisältö on tunteisiin vetoavaa ja monet niistä rakentavatkin affektiiivisten käytäntöjen kautta viholliskuville perustuvaa miesten keskinäistä yhtenäisyyttä. Äärimmillään tämä tunteisiin vetoava puhetapa yrittää lietsoa kollektiivista vihaa. Feminiinisyys tulkitaan monissa näistä blogeissa tukahduttavana kaikkialle ulottuvana voimana, josta pyritään erottautumaan (vrt. Siltala 1988, 135–137).

Osa Ihmissuhteet-foorumille kirjoittelevista miehistä ilmaisee olevansa kateellisia ylenpalttisesta huomiosta, jota he katsovat nuorten naisten saavan. He kokevat, että miehet jäävät esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tätä huomiota vaille. Michael Kimmel (2013, 23–24) onkin kirjoittanut ”loukatusta oikeutuksesta”, jolla hän tarkoittaa oikeutuksen tunnetta johonkin ihannoituun asiaan, jonka henkilö haluaisi, mutta jota hän ei kykene saamaan. Kimmelin mukaan tämä oikeutuksen kokemus voi mobilisoida henkilön poliittisesti, mutta usein mobilisoituminen suuntautuu menneeseen eikä tulevaan ja pyrkii palauttamaan menneisyydestä asian, jonka henkilö kokee menettäneensä. Tämä voi johtaa Kimmelin mukaan myös väärään kohteeseen suuntautuvaan vihaan. Huomio on siis yksi niistä asioista, jonka monet nuoret miehet kokevat heiltä viedyn:

Jokainen vähänkään normaalin näköinen nainen saa Facebookiin jokaiseen paskapostaukseenkin hirveän määrän tykkääjiä, ja lauma miehiä kuolaa perään kaiken aikaa. Kai siinä silloin kuvittelee olevansa jokin jumalan lahja maailman miehille.
(Keskustelusta, jossa aloittaja kysyy neuvoja chattailuun)

Tulevaisuudessa jokainen nainen on kyllästetty huomiolla ja ovat tottuneet saamaan sitä monelta jätkältä samaan aikaan. Näin saadan jokaiselle tytölle vähintään se kymmenen seksikumppania ennen 16v ikää. Pillua siis riittää vielä enemmän mitä nykyään, mutta tämä ei jakaudu kaikkien miesten kesken vaan vieläkin se 30% miehistä panee useimpia pilluja. Eli vain jakelevat suuremmalle osalle tästä 30% ryhmästä.

Ennustan siis, että tulevaisuudessa naisista tulee vielä huorempia ja miehiä vaivaa suuremmat itsetunto ja masennusongelmat.

(Keskustelusta, jossa aiheena naisten sosiaalisessa mediassa saama huomio)

Tasa-arvoa. Elättäkää te naiset nyt miehenne kun se on mennyt päinvastoin koko historian ajan. Tämä on muutenkin nykyään naisten yhteiskunta ja heillä paremmat edellytykset pärjätä. Mutta teidän olettekin edelleen hypergaamisia huoria jossa miehen pitäisi tietänsä vähiintään yhtä hyvin vaikka itse tienaisi mitä.

(Keskustelusta, jossa nainen pyytää neuvoja, kun hänen miesystävänsä ei halua aikuistua)

Naiset nähdään yllä olevissa viesteissä vastapuolena ja kateuden kohteena. Viesteistä huokuu myös katkeruus naisia kohtaan. Näissä viesteissä asetetaan vastakkain naisten ja miesten edut toisensa poissulkevin, niin että naisten saama huomio on miehiltä pois ("naiset kuvittelevat olevansa jumalan lahja", "tämä on naisten yhteiskunta"). Osaltaan naisvihamielisten ajatusten esittäminen voi myös olla huomion hakemista ja trollaamista. Kuten internettutkijat Alice Marwick ja Rebecca Lewis (2017, 32) ovat todenneet, on usein vaikea saada selvää, onko shokeeraava viesti "vain" trollaamista vai ideologisesti virittynyttä propagandaa. Trollaaminen voidaan ymmärtää affektiivisena käytäntönä, jonka tavoitteena on ärsyttää tai loukata muita. On myös hyvä muistaa, että nimettömästi kirjoitetuissa viesteissä varsin pienikin joukko ihmisiä voi saada luotua kuvan laajemmasta naisvastaisesta tunnelmasta tai liikkeestä. Esimerkiksi alla oleva keskustelun avaus vaikuttaisi tietoiselta provokaatiolta, jonka tavoitteena on saada foorumilla käyvät naiset mukaan kiistelyyn ja antaa naisvihan lietojille lisää tilaisuuksia julistaa ajatuksiaan:

Mitä mieltä olette, onko naisille annettu liikaa valtaa Nyky-Suomessa?
(Keskustelun aiheena onko naisille annettu liikaa valtaa)

Keskusteluissa käytetyt retoriset keinot myös ammentavat laajemmasta diskursioiden ulottuvuudesta, kuten seksuaalisen markkina-arvon teoriasta, taantumuksellisista "perinteen kulttiin" nojaavista verkkoyhteisöistä, joita käsittelen vielä myöhemmin, sekä evoluutiobiologiasta ja populistisista diskursseista.

Rajojen vartiointi ja me-yhteisön rakentaminen

Ylilaudalla muodostuu erityisesti sen kulttuurin ja kielenkäytön kautta "kuviteltu me", jolle tärkeitä arvoja tuntuvat olevan anonymiteetti, anime- ja manga-fanikulttuurit, erilaisuus "normaaleista" valtavirtaa edustavista ihmisistä sekä vankka kiinnittyminen nörtti-identiteetin ympärille rakentuvaan maskuliinisuuteen. Korostan sitä, että tämä Ylilaudan "kuviteltu me" on nimenomaan erityisesti kuviteltu käsitys. Jokainen foorumilla vierailija ja sinne kirjoittaja tulee Ylilaudalle omasta henkilökohtaisesta perspektiivistään. Kun kanssakeskustelijoista ei ole juurikaan sellaista tietoa, kuten ikä, sukupuoli tai poliittinen kanta, "kuviteltoon meihin" ajateltu joukko ihmisiä saattaa todellisuudessa olla hyvin heterogeeninen. Foorumilla muodostuu kuitenkin jaettu käsitys Ylilaudan käyttäjästä nuorena miehenä, eräänlainen kuviteltu kollektiivinen identiteetti (vrt. Firer-Blaëss 2016, 16; 190–193; Manivannan 2013). Ylilaudan tyyppisten kovalautojen tutkimuksessa onkin usein pyritty ymmärtämään niitä eräänlaisena kollektiivisena äänenä tai tietoisuutena (Firer-Blaëss 2016, 16; 59–62).

Foorumin jaettu käsitys siitä, keitä "meihin" eli Ylilaudan käyttäjiin kuuluu, on tiukasti sidoksissa nörttimaskuliinisuuden kulttuuriin ja muodostaa foorumilla vallitsevan äänen. Tätä käsitystä pyritään monissa viesteissä pönkittämään ja sen kautta

rakennetaan käsitystä Ylilaudan ydinkäyttäjryhmästä, vaikka keskusteluihin sisältyy myös vastustusta tätä käsitystä kohtaan. Moni keskustelija identifioi itsensä naiseksi, jotkut opiskelijoiksi ja osa syntymävuotensa mukaan, kuten eräs mieheksi esittäytyvä keskustelija, joka sanoo syntyneensä vuonna 1968. Stereotyyppinen foorumin käyttäjä on kuitenkin nuori nörttimies, ja tästä stereotyypistä poikkeavia käyttäjäryhmiä hämmästellään ja pyritään sulkemaan pois keskusteluista:

*32 vuotias nainen laudalla
mitä vittua täällä tapahtuu nyt taas*
(Seksiaiheisestä keskustelusta)

Foorumin rajojen vartiointi ei kohdistu vain foorumilla käyviin vanhempiin naisiin, vaan eräässä keskustelussa miesoletettu postaja toteaa olevansa ”isä ja aviomies”, ja pyrkivänsä tarjoamaan aikuisempia mielipiteitä joihinkin keskusteluista. Myös hänelle kohdistettiin vastauksia, joissa hänen toivottiin poistuvan foorumilta. Eräässä vastauksessa samaan keskusteluun todetaan: ”fossiilit vittuun laudoilta”. Poissulkeminen onkin eräs foorumilla käytetyistä retorisisista keinoista.

Ylilaudalla tavallinen toteamus ”takaisin Demiin” on myös osa rajojen vartiointia. Sillä tarkoitetaan sitä, että Ihmissuhteet-alueella keskustelevien tyttöjen olisi parasta poistua tytöille tarkoitettulle Demi-keskustelufoorumille. Kommentilla pyritään vahvistamaan Ylilaudan mieskeskeistä maailmankuvaa ja poikien homososiaalista yhteyttä foorumilla. Amerikkalaista 4chan-kuvalautafoorumia tutkinut Vyshali Manivannan (2013) onkin huomauttanut, että tämän tyyppiset toteamukset ovat foorumin rajojen vartiointia epätoivotuilta käyttäjiltä. Naisten toivottamisessa ”takaisin Demiin” on kyse myös asemoinnista. Sukupuolten välinen jako on foorumilla keskeinen erottava tekijä ja sitä pyritään toistuvasti vahvistamaan, vaikka käyttäjät eivät voi edes tietää toistensa todellista sukupuolta. Foorumilla keskustelevat nuoret miehet haluavat asemoida itsensä rationaalisiksi miehiksi ja erottautua selvästi tunteellisina ja naiiveina pidetyistä tytöistä, joille ylilautalaisten mielestä Demi-foorumi olisi parempi paikka.

Hus nyt vaikka sinne Demin potemaan prinsessakomplekseja.

Painu Demin kyselemään jos ei kelpaa. Huora.

Typerä nainen spotattu Paljon on muitakin typeriä ja naiiveja neitoja langassa.
(Keskustelusta, joka käsittelee uskottomuutta)

Viimeisessä lainauksessa käytetään retorisisena keinona rinnastusta, jossa typeyryys ja naiivius rinnastetaan naisiin. Itsensä asemoimisessa ”rationaalisen miehen” kategoriaan on kyse myös hegemonisen maskuliinisuuden ihanteiden täyttämisestä. Ajatus rationaalisesta miehestä esiintyy myös manosfäärissä; esimerkiksi viettelybloggaaja Rollo Tomassin blogin nimi on ”The Rational Male” (taulukko 1). Olen

tutkimusprosessini aikana lukenut konservatiiviseen maailmankuvaan liittyviä blogeja ja muita tekstejä, joissa usein korostetaan sukupuolten perinteiseksi miellettyjä stereotyyppisiä ominaisuuksia, kuten miesten luontainen rationaalisuus tai naisten ”prinsessakompleksit”. Näissä blogeissa myös varjellaan perinteistä maskuliinisuutta esittämällä esimerkiksi viha ja raivo miehille sopivina tunteina ahdistuneisuuden tai surullisuuden sijaan. Näkemykset, joihin törmää esimerkiksi manosfäärin blogeissa tai YouTube-videoissa, kiertävät verkossa ja esiintyvät usein myös aineistoni keskusteluissa. Manosfäärin vaikuttajat tiedostavatkin kertomustensa voiman ja käyttävät niitä hyväkseen (Nurminen 2017).

Naisiin pyritään Ylilaudan ihmishuoketuskusteluissa liittämään sellaisia ominaisuuksia kuin pinnallisuus, naiivius, kevytmielisyys ja huomionhakuisuus. Pidän monia ”naisten todelliseen luonteeseen” viittaavia viestejä yrityksenä lietsoa naisvihaa ja radikalisoita nuoria miehiä naisvihaajiksi, eräänlaisena naisvihan pedagogiikkana (vrt. Giroux 2000). Pilailun kulttuuri ja rajojen rikkomiseen pyrkivä huumori, josta käytetään englanninkielisessä maailmassa termiä ”lulz”, auttaa piilottamaan tämän agendan. Kuten monella 1980-luvun naisiin ja feminismiin kohdistuneen takaiskun⁴ vaikuttajalla (ks. Faludi 1994, 413), myös näissä keskusteluissa esiintyvissä puhe-tavoissa viha naisia kohtaan kumpuaa usein henkilökohtaisesta katkeruudesta.

Aina naisen täytyy kohdella minua huonosti, koska en ole joku tumma komea pitkä julkis tai toimitusjohtaja.

(Keskustelusta, jossa kysytään mistä löytäisi ”järkeviä naisia”)

Trollaamisen kulttuuriin sisältyy monitulkintaisuutta, koska sen varjolla voidaan levittää vihamielisiä ajatuksia ja propagandistista vastatietoa. Nettiviestintä mahdollistaakin kansainvälisen julkisen sfäärin, jossa ajatukset kiertävät ylirajaisesti esimerkiksi manosfäärin blogeista, naisvihastaan tunnetulta Reddit-foorumin Red pill -aluelta tai YouTuben naisvihamielisiltä mielipidevaikuttajilta⁵.

Seksuaalisen markkina-arvon teoria

Teoria seksuaalisesta markkina-arvosta nousee jatkuvasti esiin Ylilaudan Ihmissuhteet-keskustelualueella. Tämä epätieteellinen teoria, jolla pyritään selittämään naisten ja miesten välisiä suhteita, perustuu instrumentaaliseen näkemykselle ihmishuoketusta ja on kiertänyt verkossa jo ainakin yli kymmenen vuoden ajan.⁶ Ajatusmalli sivuuttaa tunnekokemukset ja persoonallisuuden parisuhdemarkkinoilta. Erityisesti kuva naisista on tässä teoriassa stereotyyppinen ja esineellistävä. Kuten jo aiemmissa lainauksissa nähtiin, naisia pidetään markkina-arvoteorianaan perustuvassa ajattelussa opportunisteina, jotka haluavat miehiltä ensisijaisesti taloudellista turvaa. Myös näkemys miehistä on tässä teoriassa kapea. Usein markkina-arvot teoria yhdistetäänkin taloudelliseen menestykseen ja sosiaaliseen statukseen.

Keskittän kaiken energiani menestymiseen. Kyllä ne naiset tulee siinä menestymisen ohessa mukaan kuvioihin, jonka takia en stressaa asiasta. Annan omien ikätovereideni sillä aikaa dokailta, tehdä hyödyttömiä töitä töissä jotka eivät johda mihinkään ja harrastaa seksiä, ei ole minulta pois. En tosin tule säälimään heitä tippaakaan, kun ovat 30v+ ylipainoisia, samassa paskaduunissa ruman naisen kanssa ja muutenkin pettyneitä elämään. Samaan aikaan minä tulen olemaan fyysisesti loistavassa kunnossa, älykäs ja hyvällä tiellä kohti menestystä.

(Seksiaiheisestä keskustelusta)

Ylläolevassa lainauksessa huokuu ylemmydentunto suhteessa muihin ihmisiin ja samalla se heijastaa ajatusta, jonka mukaan naiset ovat jotain mitä miehet ansaitsevat kovalla työllä ja menestyksellä (vrt. Chu 2014). Samoin kuin verkon viettely-yhteisöissä (Hendricks 2012), markkina-arveteoriassakaan ei huomioida aitoja tunteita vaan tarjotaan sen sijaan välineellinen ihmissuhteiden malli. Viettely-yhteisöissä käytetyissä puhetavoissa yksilöt listatetaan tyypeiksi, kuten ”pelaaja” tai ”kohde”. Viettelytaito onkin sosiaalisten suhteiden ja sosiaalisen maailman köyhdyttämistä, ja viettely-yhteisöissä ihmissuhteilla pyritään pelaamaan ja vaikuttamaan ihmisten keskinäiseen käyttäytymiseen.

Jotkut Ylilaudan Ihmissuhteet-alueelle kirjoittavista viittaavat omiin kokemuksiinsa koetusta epäoikeudenmukaisuudesta. Nämä tarinat saattavat käsitellä esimerkiksi naisten petollisuutta ja niitä käytetään oman loukatun oikeutuksen perustelemiseen sekä sen kääntämiseen naiseen kohdistuvaksi vihaksi. Seuraava lainaus viittaa myös markkina-arveteoriaan liittyvään uskomukseen, jonka mukaan miehen sosiaalinen status kiinnostaa naisia eniten:

Naisviha lähinnä johtuu siitä, että miehille on valehdeltu naisten todellisesta luonteesta lapsesta asti ja kun niiden todellinen luonne tulee ilmi, niin vastareaktion miehet kokevat suunnatonta raivoa heitä kohtaan. Kannattaa vaan muistaa se, että naiset eivät koskaan rakasta sinua vaan ne rakastavat sitä mitä sinä teet ja olet. Miehen valta ja status on ne jotka naisia kiinnostaa, kun ne häviää ja sinusta tulee rahaton, työtön alkoholisti niin naiset kyllä katoavat samalla.

(Keskustelusta, jonka aiheena naisviha)

Vaikuttaa siltä, että yllä oleva puheenvuoro on saanut vaikutteita verkon maskulivistisista yhteisöistä. Populistisessa puhetavassa emotionaalinen haavoittuvuus löytää usein ulospääsyn vihan muodossa (ks. Kimmel 2013, 32). Kun epämääräinen tyytymättömyyden tunne etsii ulospääsyä, sille pyritään löytämään kohde, ja tässä tapauksessa syntipukiksi tulevat naiset. Yllä olevassa viestissä kirjoittaja tuntuu odottavan kyseenalaistamatonta rakkautta kaikilta naisilta, ehkä jotain sellaista, jota äiti kohdistaa lapseensa. Konservatiivisessa näkemyksessä sukupuolirooleista parisuhteen nainen on miehelle sekä äidillinen huolenpitäjä että halujen tyydyttäjä. Naisen roolina vaikuttaisi tällaisessa ajattelussa olevan miehen toiminnan ja kukoistuksen varmistaminen. Seuraava lainaus ehdottaa myös, että naisen ensisijaisena tavoitteena tulisi olla huo-

lenpito miehestä. Mies mainitaan jopa ennen lapsia. Lainaus on keskustelusta, jossa osa kirjoittajista koki naisten lemmikkieläinten vievän liikaa huomiota pois miehiltä:

Tuossa ylempänä puhutaan hoivavietistä. Minusta, jos naisella on hoivaviettiä, mutta ei käytä sitä mieheen ja lapsiin, niin mielenvikaisuutta täytyy epäillä yhtenä vaihtoehtona.

Niin. Nainen rakastaa eläimiä ja sitä mitä miehellä on. Ei miestä itseään. Huorat.

(Molemmat viestit keskustelusta, jossa kysytään miksi naiset rakastavat enemmän eläimiä kuin miehiä)

Alemmassa viestissä huorittelulla pyritään vielä vahvistamaan viestiä. Naisten lemmikkieläimiin kohdistamaa huomiota käsittelevästä keskustelusta tuli pitkä ja kiivas väittely, ja useampikin kommentoija epäili aloitusta trollaamiseksi. Keskustelun aloittaja sai kiivasta vastustusta, kuten nämä viestit osoittavat:

Nyt on kyllä paskavammainen trolli AP (alkuperäinen postaja). Et ole tuottanut mitään sisältöä keskusteluun tai toimittanut yhtään järkevää pointtia. Onko ihme että olet jäänyt naisten lemmikkien varjoon, kun koirakin on sinua henkisesti etevämpi.

Ap vaikuttaa urpolle. Sivuuttaa kaikki seikat, jotka kysymykseen "Miksi naiset rakastavat helpolla niin syvästi elukoita" on annettu vastaukseksi ja intää jotain ihmeellisiä teorioita. Mikä tämän langan pointti edes on, jos et halua kuulla, miksi eläimiä on helpompi rakastaa kuin ihmisiä/miehiä?

(Molemmat viestit keskustelusta, jossa kysytään miksi naiset rakastavat enemmän eläimiä kuin miehiä)

Nämä viestit osoittavat, miten foorumilla myös vastustetaan "ihmeellisiä teorioita intäviä" naisvihaajia ja pyritään purkamaan heidän väitteitään.

Myös naisten seksuaalisuus on vaikea aihe foorumilla ja herättää usein naisvihamielisiä viestejä. Osa uuskonservatiivisista postajista kaipaa aiempaan seksuaalista vapautumista edeltäneeseen "puhtauden aikaan", mikä on myös manosfääristä tuttu ajatus.

Huhuh että rasahtele. Aloitin katsomaan leffaa nimeltä Frances Ha. Ei mennyt edes viittä minuuttia alkamisesta, niin rasahteli jo huolella kerran tytyille. Nykyään on ilmeisesti muodissa, että Sinkkuelämää tyyppinen lorttoilu siirretään vähän boheemimpaan ympäristöön, ja esitetään ne panotöttöt syvällisinä ja luovina naisina.

(Keskustelun aiheena aloittajan ärsyntyminen elokuvaan Frances Ha)

Kirjoittaja paheksuu naisten seksuaalista vapautumista. Viestissä arvotetaan naisia ja seksuaalisuus ja syvällisyys nähdään toisensa poissulkevinä ominaisuuksina. Aiheeseen liittyen myös foorumilla käyvät naiset havahtuvat usein haastamaan vihamielisiä postajia:

Ikävää rikkoo kuplasi, mutta naisetkin katselevat hyvännäköisiä lihakimpaleita tunteiden enemmän fyysisistä, pakottavaa himoa kuin jotain kainoja prinsessa-aaveita. Miesvetoisessa yhteiskunnassa naisten seksuaalisuudesta on vaan aina tehty joku hirveä ongelma/tabu, koska himokas nainen ilmeisesti ahdistaa isoa osaa miehistä.

(Keskustelusta, joka käsittelee uskottomuutta)

Tervetuloa tosielämään pojat! Täällä näkyy joskus jopa aidosti fiksuja ja kivojakin ihmisiä, myös tissiparin omistavia sellaisia.

(Keskustelusta, jossa pyydetään neuvoja siihen pitäisikö keskustelun aloittajan erota tyttöystävästään)

Naisvihamielisiä diskursseja haastavat postajaat käyttävät usein huumoria hyväkseen, kuten ylläolevassa viestissä. Joidenkin foorumille kirjoittavien esittämät toiveet paluusta kuvitteelliselle 1950-luvulle, naisten vapautumista edeltäneeseen aikaan, saavat lisävahvistusta taantumuksellisissa verkkoyhteisöissä kierrätetyistä diskursseista (ks. myös Keskinen 2013). Marwick ja Lewis (2017, 12) huomauttavat, miten ”perinteen kultti” esiintyy vaihtoehtoiseen oikeistoon liittyvissä marginaalisissa liikkeissä. Naisvihaa lietsovan propagandan kiertäessä verkossa osa siihen uskovista kirjoittelijoista pyrkiikin radikalisoimaan nuoria miehiä naisvihaajiksi mukaansa sotaan naisia vastaan. Viha ja katkeruuden tunne valjastetaan affektiivisten käytäntöjen avulla yhteisön käyttövoimaksi. Tässä käytetään avuksi erilaisia retorisia keinoja, kuten poissulkemista, stereotyyppien esittämistä, määrittelyä, suostuttelua, vastakainasettelua tai yleisiin totuuksiin tai auktoriteetteihin vetoamista. Miesten keskinäiset naisvihaan yllyttävät yhteisöt ovat eräänlaista intiimin elämän radikalisoitumista, jonka kautta pyritään vaikuttamaan ihmisten parisuhde-elämään ja sosiaalisiin suhteisiin.

Naisvihan vastustus

Ylilaudan ihmissuhdekeskusteluihin osallistuu myös naisiksi esittäytyviä kirjoittajia, jotka monesti pyrkivät haastamaan tai vastustamaan mieskeskeistä maailmankuvaa ja kyseenalaistamaan foorumilla esiintyviä naisvihamielisiä asenteita. Monesti keskusteluista tulee kiisteleviä. Alustana Ylilauta mahdollistaa kiistelevän keskustelun, koska ne keskustelut, joista tulee suosittuja, pysyvät kauemmin ylhäällä sivuston hierarkiassa. Viesti, johon ei tule juurikaan vastauksia, putoaa alemmas hierarkiassa ja lopulta katoaa. Vastapuheen määrä vaihtelee keskustelusta toiseen. Esimerkiksi aiemmin mainittua naisten eläinrakkautta käsittelevään keskusteluun tuli runsaasti naisiksi esittäytyvien kirjoittajien viestejä, joissa haastettiin alkuperäisen viestin lähettäjän ajatuksia. Noin puolet koko keskustelun viesteistä oli naisiksi esittäytyvien kirjoittajien kommentteja aiheeseen ja hyvin monessa niistä haastettiin keskustelun aloittajan näkemys, jonka mukaan naisten eläinrakkautta vie huomiota pois miehiltä. Naisten todellista luonnetta käsittelevä keskustelunavaus taas oli jo lähtökohtaisesti naisviha-

mielinen ja manosfäärin ajatusmaailmaan nojaava. Tähän keskusteluun tulleista vastauksista noin yksi viidesosa oli aloittajan näkemyksiä haastavaa vastapuhetta.

Adrienne Massanari (2015, 143–154) on Reddit-keskustelufoorumista tekemässään tutkimuksessa näyttänyt, miten vihamielisiä käytäntöjä, kuten naisvihaa ja rasismia, haastetaan Redditissä. ”Shit Reddit says”-yhteisössä tuodaan esiin foorumilla ilmeviä epäoikeudenmukaisuuksia ja haastetaan niitä. Tällaista epäoikeudenmukaisuuksien paljastamista tapahtuu myös Ylilaudalla, mutta siellä vastustus ei ole järjestäytyneitä vaan tapahtuu yksilötasolla. Kommentoijat haastavat naisvihamielisiä diskursseja yksilöinä, eivätkä kollektiivisena muodostelmana. Hallitsevan mieskeskeisen ajattelutavan ja siihen liittyvien kulttuuristen kertomusten haastaminen voi tapahtua joko naisnäkökulmasta tai esimerkiksi erilaisesta yhteiskuntaluokasta tai ideologisesta asemasta käsin. Myös tässä vastapuheessa käytetään retorisia keinoja, kuten alla olevassa viestissä, jossa vedotaan oman kokemuksen ja ajattelun muutokseen (”itsekin ajattelin”) ja pyritään kumoamaan biologisperustaista ajattelua (”ei ole suoraan yhteydessä ihmisen biologiaan”).

Itsekin ajattelin että "olin yksi jätkistä", kunnes tajusin että on typerää pitää sukupuolia niin ahtaina käsitteinä että tietyt mielenkiinnon kohteet tekee työstä automaattisesti "poikamaisen" ja vice versa. En pitänyt kyseistä luonnehdintaa mitenkään loukkaavana koskaan, tajusin vain että sen positiivisuus jo itsessään on naisvihaa ja ahdasmielistä.

Suurin osa nyky maailman sukupuolirooleista ei kuitenkaan mitenkään loogisesti/suoraan ole yhteydessä ihmisen biologiaan, eli on turhaa pitää suurinta osaa kodin askareita tai kiinnostuksen kohteita tai harrastuksia naisellisina ja toisia miehisinä.
(Keskustelusta, jonka aloittaja kokee olevansa eri aaltopituudella naisten kanssa)

Onhan se nyt nähty että laudalla on jo etukäteen päätetty miten "kaikki naiset" ajattelevat, eikä tähän käsitykseen vaikuta mitenkään se miten naiset oikeasti ajattelevat. Joskus tehdään "mitä tötöt ajattelevat..." lankoja mutta ei niissä oikeasti haluta oikeiden naisten oikeaa mielipidettä mihinkään vaan vain vahvistusta niille omille ennako-oletuksille. Jos joku tyty ilmaisee ajattelevansa toisin tämä leimataan valehtelijaksi, trolliksi tai epätoivoiseksi maavalaaksi.

(Keskustelusta, jonka aiheena ylipaino ja ulkonäkö)

Toisessa viestissä taas vedotaan jo aiemmin yhteisesti havaittuun (”onhan se nyt nähty että laudalla on jo etukäteen päätetty”) ja tuodaan esiin naisten leimaaminen. Monet naisvihamielisiä viestejä vastaan asettuvista keskustelijoista esittäytyvät naisiksi. He saavat usein vastaansa käskyn ”painua takaisin Demiin”, eikä heidän läsnäoloaan ja mielipiteitään oteta hyvin vastaan miesoletetussa yhteisössä. Usein tytöt erikseen ilmaisevat viesteissään olevansa naisia, lisäämällä viestinsä perään esimerkiksi ”t.tytyynyymi”, ”T: 20v tyty” tai ”t. erityty”. Naisoletetut kirjoittajat voivat itsekin mainita ironisesti olevansa ”erihoro” tai ”erihuoruli”, jolloin he näyttävät tuntevansa foorumin toimintatavat ja vakiintuneet käytännöt, mutta ilmaisevat myös jonkinlaista leikkisää suhtautumista naisvihamieliseen huoritteluun. Myös huumoria käy-

tetään näissä usein retorisena keinona vastapuolen naurettavaksi tekemiseen. Toisinaan naisvihaa vastustavissa viesteissä ilmaistaan turhautumista, mutta toisin kuin monissa naisvihamielisissä viesteissä, niiden affektiivisena käyttövoimana ei toimi kateus, katkeruus tai loukattu oikeutus, vaan niissä pyritään usein löytämään selityksiä naisvihalle ja ymmärtämään mistä se kumpuaa. Vastapuhe saattaa jopa suhtautua sääliillä ja surulla vihamielisiin viesteihin: ”lähinnä vaan säällittää noin irrationaalinen katkeroajattelu”. Niiden emotionaalinen skaala tuntuisi siis olevan laajempi kuin itseään toistavissa naisvihaviesteissä.

Toisinaan mieheksi esittäytyvät keskustelijatkin heräävät kyseenalaistamaan Ylilaudan vihamielistä keskustelukulttuuria. Kun nuori amerikkalaismies Elliot Rodger ampui ihmisiä kuoliaaksi Kaliforniassa keväällä 2014, osa Ylilaudan keskustelijoista huomasi yhtäläisyyksiä Rodgerin verkossa julkaisemassa manifestissa sekä suomalaisissa naisvihamielisissä keskusteluissa. Rodgerin videomanifesti oli postattu Ylilaudalle 25. toukokuuta 2014 seuraavin saatesanoin:

Kyseessä siis mies joka tappoi 7 ihmistä Kaliforniassa. Videon selitys on kuin suoraan sapon (Ylilaudan Ihmissuhteet-alue) langasta. Tällaisten ihmisten kanssako keskustelen? Taidanpa pitää taukoa lautailusta.

(Elliot Rodgeria käsittelevästä keskustelusta)

Viestissä ilmaistaan epäsuorasti paheksuntaa Ylilaudan naisvihamielisestä ajattelusta ja vedotaan keskustelijoiden moraaliin. Toisessa viestissä Ihmissuhteet-keskustelualueella kirjoittaja mainitsee, miten negatiivinen käsitys naisista on tarttunut hänelle Ylilaudalta:

[--] kolme vuotta lurkanneena ja lähiaikoina naisiin enemmän tutustuneena, en ole pystynyt uskomaan mitään muijien selittelyjä mitkä liittyy uskollisuuteen. Alitajuisesti tulee mieleen heti aina se, että nainen on pettevä huora, joka ei oikeasti koskaan kiinnostu sinusta paitsi jos olet statukselta ja ulkonäöltä 5/5. Tämä kaikki vain ylilaudan takia. Kumpu pääsisin tästä ajatuksesta eroon.

(Keskustelusta, jonka aiheena naisviha)

Tämä viesti esittää, että foorumin naisvihamielinen propaganda olisi vaikuttanut yksilön ajatteluun alitajuisesti. Keskusteluissa nousee esiin erilaisia näkökantoja, kun eri sukupuolia ja yhteiskuntaluokkia edustavat ihmiset ottavat kantaa keskusteluihin. Foorumilla tarjotaan myös hyväntahtoisia neuvoja sekä tuen ja empatian osoituksia.

Oli ihminen kummasta leiristä vaan, en pidä sellaisen kommenttiaan juuri minään – lähinnä vaan säällittää noin irrationaalinen katkeroajattelu. Tietysti on oikeus tuntee vihaa, jos on saanut huonoja kokemuksia, mutta miksi kärsiä vihansa kanssa? Sama asia kun joisi myrkyä, mutta toivoisi toisen kuolevan. Miksei voi käsitellä tunnettaan ja päästää irti? Katkera suhtautuminen ja vihan tunne heijastuu sitten siihen, miten kohtelee muita.

(Naisvihaa käsittelevästä keskustelusta)

Olen törmännyt näihin samoihin näkemyksiin laudan ulkopuolellakin, monesti. Ihan vain auttavana eleenä yritän korjata näitä harhaluuloja. Turha kääntää tätä siten että yritän muokata kaikista miehistä samanlaisia. On olemassa myös hienoja miehiä ja ne on niitä miehiä joiden seurassa minä ja suurin osa muistakin naisista pyörii.

(Naisvihaa käsittelevästä keskustelusta)

Ihanaa, normaali ihminen (mies) laudalla!

(Keskustelusta, jossa aloittaja haluaa naisvihan vastapainoksi aloittaa naisia arvostavan keskustelun)

Yllä olevissa viesteissä vedotaan ihmisen omaan kokemukseen ("miksi kärsiä"), pyritään auttamaan ("ihan vain auttavana eleenä") ja nostetaan vihan vastapainoksi esiin normaalia hyvää käytöstä ("Ihanaa, normaali ihminen (mies) laudalla!"). Viestit kertovat naisvihan yleisyydestä Ylilaudan Ihmissuhteet-keskusteluissa. Foorumin naisviha on yleisesti tunnistettu ilmiö eikä yksittäistapaus. Aihealueena ihmissuhdekeskustelu varmaankin houkuttelee paikalle enemmän nuoria naisia kuin muut keskustelualueet, eikä se ole keskustelutyyliltään ja aiheiltaan yhtä luotaantyöntävä kuin monet muista Ylilaudan alueista. Ihmissuhteet-alueen keskusteluissa käsitellään myös tavallisia ja arkisia aiheita, kuten "Mitä tyty-ydelle YO-lahjaksi?"-keskustelussa, jossa kysyttiin ehdotuksia tyttöystävän ylioppilaslahaan.

Ylilaudalla kävijöillä on hyvin erilaisia käsityksiä siitä, minkälainen tila foorumi on ja kenelle se on tarkoitettu. Osalla keskustelijoista tuntuu olevan kova tarve pitää yllä kuvaa Ylilaudasta nuorten poikien leikkikenttänä ja "nuorten huumorisivustona". Sen sijaan foorumille lähetettyjen viestien perusteella se kerää yhteen sekalaisista taustoista tulevia ihmisiä keskustelemaan ihmissuhteisiin liittyvistä aiheista, feministeistä valkoisen ylivallan kannattajiin ja työttömistä nuorista yliopisto-opiskelijoihin. Foorumilla synnytetty käsitys "Ylilaudan kollektiivisesta identiteetistä" tulee määriteltyksi jokaisen kirjoittajan omasta perspektiivistä käsin, siten se voi jollekin olla miesten kerho ja toiselle tilaisuus valistaa muita ihmisiä. Toiset käyttäjät voivat ymmärtää sen tilaksi, jossa työttömät syrjäytyneet miehet saavat tilaisuuden purkaa tyytymättömyyttään elämään ja muuttuvaan yhteiskuntaan, kun taas toisille se voi tarjota tilan moniääniseen debattiin sekä ihmisten valistamiseen sukupuoleen, luokkaan ja politiikkaan liittyvistä kysymyksistä ("yritän vain korjata näitä harhaluuloja"). Osalle Ylilaudan Ihmissuhteet-alue taas voi olla tilaisuus provosointiin ja trollaamiseen.

Johtopäätökset

Olen analysoinut tässä artikkelissa suomalaisen Ylilauta-foorumien ihmissuhdekeskusteluja, niihin liittyvää miesten ja naisten välistä vastakkainasettelua sekä niissä esiintyvää suoranaista naisvihaa. Tämä artikkeli ei ole tyhjentävä tutkimus suomalaisten verkkokeskustelujen naisvihasta, mutta se tuo lisävalaistusta siihen millä tavoin nämä vihamieliset diskurssit kiertävät ja millaisia retorisia keinoja ne hyödyntävät. Monissa

näistä keskusteluista pyritään pakottamaan ihmissuhteiden lähtökohdaksi käsitystä miehistä ja naisista perustavanlaatuisesti erilaisina olentoina. Ajatuksen taustalla vaikuttaa käsitys biologiseen sukupuoleen perustuvasta erosta. Keskustelujen kiistelevä luonne liittyy myös foorumin toimintalogiikkaan, johon kuuluvat äärimmäistenkin mielipiteiden salliminen, hetkellisyys, nimettömyys ja eniten viestejä saaneiden keskustelujen nouseminen esiin. Ylilaudan kaltaiset alustat tarjoavat tilan myös informaatiovaikuttamiselle ja propagandalle. Vaikkei propagandan mahdollistaminen kuulu niiden alkuperäisiin tavoitteisiin, niiden toimintamalli kuitenkin mahdollistaa sen.

Ylilaudan Ihmissuhteet-alueen keskustelut sisältävät runsain määrin tunnepitoista naisvihaa. Tässä artikkelissa olen tuonut esiin keskusteluissa esiintyviä äärimmäisiä ja vihaa lietsovia diskursseja sekä pyrkinyt kuvaamaan, miten ideologisesti virittynyt keskustelu rakentuu voimakkaita tunteita käyttövoimanaan hyödyntäen ja pyrkii muodostamaan vihan ympärille tunneyhteisöjä. Affektiivinen käytäntö syntyy tunnekokemuksen ja diskurssin yhteisvaikutuksesta, esimerkiksi silloin, kun erilaiset loukatun oikeutuksen ja vihamielisyyden kokemukset kanavoidaan kollektiiviseksi naisiin kohdistuvaksi vihaksi. Foorumin naisvihamielisissä puheenvuoroissa näkyy vaikutteita amerikkalaisesta feminisminvastaisesta liikehdinnästä ja niin sanotun manosfääriin ympärille kytkeytyvästä radikaalista miesasialiikkeestä. Nämä vaikutteet kiertävät verkon kautta valtioiden rajat ylittäen eräänlaisena kansainvälisenä uuskonservatiivisena julkisuutena. Materiaalia naisvihaväittämien tueksi saadaan maskulinisti- ja vietyblogeista ja esimerkiksi YouTube-videoista, joista omaksutaan parisuhdeneuvoja ja konservatiivisia käsityksiä parisuhteista. Näiden blogosfääriin mielipidevaikuttajien sisältöjä jaetaan muille foorumilla eräänlaisena vastatietona, jossa pyritään haastamaan ja kyseenalaistamaan vallitsevia käsityksiä sukupuolten välisistä suhteista.

Ymmärrän ideologisesti värittyneen naisvihan eräänlaisena propagandana ja radikalisoitumisen muotona, jossa sanoman omaksuneet yksilöt pyrkivät levittämään sitä edelleen muille. Tunteilla on tässä tärkeä osansa, sillä sekä populismi että propaganda käyttävät hyväkseen tunteisiin vetoamista. Keskusteluissa sekoittuvatkin radikaali ”naisvihan propaganda”, trollaaminen ja näihin kohdistuva vastapuhe. Diskurssin tasolla naisvihan edistämiseksi käytetään erilaisia retorisia keinoja, kuten naisten toiseuttamista, poissulkemista, erilaisia määrittelyjä, suostuttelua, auktoriteettiin vetoamista (kuten linkkien jakamista manosfääriin blogeihin tai biologisia selitysmalleja), rinnastuksia, huumoria, vastakkainasetteluja ja henkilökohtaiseen kokemukseen vetoamista. Naisvihaa lietsovat viestit pyrkivät ”me ja ne”-jaottelun rakentamiseen ja ilmentävät analyysissa eräänlaisen ydinkategorian asemaan nostamaani ”sukupuolten sotaa”, jota kiistelevä keskustelu ylläpitää. Naisia puolustavat kirjoittajat pyrkivät foorumilla myös haastamaan naisvihaajien mielipiteitä. Naisvihaa vastustavissa viesteissä voidaan käyttää joitakin samoja keinoja, kuten henkilökohtaiseen kokemukseen vetoamista tai huumoria, mutta myös muita, positiivisempaa maailmankuvaa edustavia keinoja tai perusteluja, kuten auttamista tai hyvän käytöksen esiin nostamista.

Ihmissuhteita ja seksuaalisuutta käsittelevän tiedon välittämistä ei saisi jättää amerikkalaisten miesasiablogien käsiin, vaan erityisesti nuorten miesten tiedontarpeisiin pitäisi pyrkiä vastaamaan tarjoamalla monipuolista asiantuntijatieta seksistä

ja kehollisuudesta, ihmissuhde- ja tunnekasvatusta unohtamatta. Tätä tietoa pitäisi tarjota monissa eri kanavissa ja eri muodoissa, ja keskustelua käydä niin mediajulkisuudessa kuin kouluissa ja kodeissakin. Myös verkossa leviäviä harhakäsityksiä pitäisi pyrkiä aktiivisesti purkamaan.

Viitteet

- 1 Manosfäärillä tarkoitetaan löyhää kokoelmaa amerikkalaisia blogeja ja keskustelufoorumeita, jotka ovat keskittyneet miesten asioiden ajamiseen, naisten iskemisvinkkien ja strategioiden jakamiseen ja suoranaisen naisvihan levittämiseen (Nurminen 2017; Marwick & Lewis 2017, 9; Nagle 2017, 86–100).
- 2 Atlas.ti on tietokoneohjelma, jota käytetään laadullisen analyysin apuvälineenä laajojenkin aineistojen analysoimiseen. Ohjelmiston tausta on erityisesti grounded theoryn ja sisällönanalyysin tutkimusperinteissä. Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin vuonna 2014, mutta koodaus on tehty jälkikäteen vuosien 2015–2018 aikana. Aineisto vietiin ensin Atlas.ti-ohjelmaan pdf-tiedostoina ja koodattiin systemaattisesti niin että koko aineisto käytiin läpi muutamaan kertaan. Koodattu jakso muodostui sen perusteella, mistä siinä puhuttiin (esimerkiksi ”käsitys naisista” tai ”ulkonäkö”) tai mitä toimintaa se edusti (esim. ”neuvojen pyytäminen”). Koodaaminen voidaan aloittaa joko valmiiksi määritettyjen koodien avulla tai avoimesti, jolloin koodauksen alkaessa ei ole selvillä mitä koodikategoriat tulevat olemaan. Jälkimmäisessä tavassa koodikategoriat syntyvät aineistolähtöisesti koodauksen edetessä sen perusteella, mistä keskusteluissa puhutaan. Laadullinen analyysi on vahvasti tutkijan henkilökohtaisiin valintoihin ja kiinnostukseen kytkettyä ja koodattaessa tulevat yleensä merkityiksi ne jaksot, joita tutkija pitää merkittävänä ja kiinnostavina. Koodikategorialla tarkoitan itse koodia eli määrettä, joka tekstin jaksolle on annettu. Koodattu jakso tarkoittaa tekstin katkelmaa, johon koodi viittaa.
- 3 Grounded theory -tutkimusperinteessä, josta olen ottanut vaikutteita tämän tutkimuksen metodologiaan, ydinkategorialla tarkoitetaan refleksiivisen jatkuvaan vertailuun perustuvan ja monivaiheisen aineistokoodausprosessin kautta syntyvää ylempää ja abstraktimpaa käsitettä, joka muodostuu tämän aineistolähtöisen laadullisen tutkimuksen keskeiseksi tulokseksi (Airaksinen 2009, 70, 76–83; Hallberg 2006). Esimerkiksi tutkimuksessaan hallinnon uudistamisen dynamiikasta Jenni Airaksinen (2009, 76–83) on löytänyt ydinkategoriaksi ”eliitin koheesion ylläpitämisen”.
- 4 Takaiskulla viitataan tässä 1980-luvulla erityisesti Yhdysvalloissa vaikuttaneeseen feminisminvastaiseen liikehdintään. Aihetta käsittelevässä kirjassaan Susan Faludi (1994, 87–89) toteaa, että vastaavanlainen takaisku on seurannut aina naisten oikeuksien etenemistä, muodostaen naisia koskevasta edistyksestä eräänlaisen ”menettämisen ja takaisinsaamisen kehän”.
- 5 Näistä esimerkkinä vaikkapa Return of Kings -blogia ylläpitävä Roosh Valizadeh, jonka tuottamaa naisvihamielistä materiaalia löytyy runsain määrin myös YouTubesta.
- 6 Esimerkiksi City-lehden artikkelissa vuodelta 2006 kerrotaan markkina-arveteorian tarkoittavan sitä, että ”ihmissuhteet ovat kaupankäyntiä ihmisten ominaisuuksien välillä” (Parviainen 2006).

Kirjallisuus

- Airaksinen, Jenni (2009). *Hankala hallintouudistus*. Väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1397. Tampere: Tampere University Press.
- Banet-Weiser, Sarah & Miltner, Kate (2015). #MasculinitySoFragile: culture, structure, and networked misogyny. *Feminist Media Studies* 16:1, 171–174. <https://doi.org/10.1080/14680777.2016.1120490>
- Bennett, Lance & Segerberg, Alexandra (2013). *The Logic of Connective Action*. Digital Media and the Personalization of Contentious Politics. New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139198752>
- Butler, Judith (1999). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. Tenth anniversary edition. New York & London: Routledge.

- Chu, Arthur (2014). Your princess is in another castle: Misogyny, entitlement, and nerds. *Daily Beast* 27.5.2014. Saatavilla: <https://www.thedailybeast.com/your-princess-is-in-another-castle-misogyny-entitlement-and-nerds-1> (luettu 23.5.2018).
- Connell, Raewyn (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Faludi, Susan (1994). *Takaisku. Julistamaton sota naisia vastaan*. Kääntöpiiri. Helsinki: Like.
- Frirer-Blaëss, Sylvain (2016). *The Collective Identity of Anonymous: Web of Meanings in a Digitally Enabled Movement*. Väitöskirja. Uppsala: Uppsalan yliopisto.
- Giroux, Henry (2000). Brutalised bodies and emasculated politics. *Third Text* 14:53, 31–41. <https://doi.org/10.1080/09528820108576880>
- Hallberg, Lillemor, R.M. (2006). "The "core category" of grounded theory: Making constant comparisons. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being* 1:3, 141–148. <https://doi.org/10.1080/17482620600858399>
- Hendricks, Eric (2012). The hedonistic pleasure of ascetism. *Cultural Analysis* 11, 1–16.
- Herkman, Juha (2015). Pelkkää retoriikkaa. Populismien kehukset Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa vuoden 2011 eduskuntavaalien yhteydessä. *Media & Viestintä* 38:2, 74–89. <https://doi.org/10.23983/mv.62098>
- Huhtinen, Aki-Mauri & Halminen, Laura (2017). Sosiaalisen median merkitys sotatieteellisessä kehityksessä. *Tiede ja ase* 74. Saatavilla: <https://journal.fi/ta/article/view/60584> (luettu 11.12.2018).
- Isomäki, Hannakaisa; Lappi Tiina-Riitta & Silvennoinen, Johanna (2013). Verkon etnografinen tutkimus. Teoksessa: Laaksonen, Salla-Maaria; Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.). *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino, 150–169.
- Jane, Emma (2014). 'Back to the kitchen, cunt': speaking the unspeakable about online misogyny. *Continuum* 28:4, 558–570. <https://doi.org/10.1080/10304312.2014.924479>
- Jokinen, Arja (2016). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.). *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 249–265.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (2016). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.). *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 267–310.
- Kendall, Lori (2002). *Hanging Out in the Virtual Pub: Masculinities and Relationships Online*. Berkeley: University of California Press. <https://doi.org/10.1525/california/9780520230361.001.0001>
- Kimmel, Michael (2013). *Angry White Men. American Masculinity at the End of an Era*. New York: Nation Books.
- Keskinen, Suvi (2013). Antifeminism and white identity politics: political antagonisms in radical right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland. *Nordic Journal of Migration Research* 3:4, 225–232. <https://doi.org/10.2478/njmr-2013-0015>
- Knuttila, Lee (2011). User unknown: 4 chan, anonymity and contingency. *First Monday* 16:10. Saatavilla: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/3665/3055> (luettu: 11.12.2018).
- Kontturi, Katve-Kaisa & Taira, Teemu (2007). Affekti. Käsitteen säikeet, keskustelun lonkerot. *Niin & näin* 2/2007, 43–45.
- Kontula, Osmo & Meriläinen, Meriläinen (2007). *Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 26/2007*. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy.
- Manivannan, Vyshali (2013). Tits or GTFO: The logics of misogyny on 4chan's Random - /b/. *Fibreculture Journal* 22. Saatavilla: <http://twentytwo.fibreculturejournal.org/fcj-158-tits-or-gtfo-the-logics-of-misogyny-on-4chans-random-b/> (luettu: 21.3.2018).
- Marwick, Alice & Lewis, Rebecca (2017). *Media Manipulation and Disinformation Online*. Tutkimusraportti. Data & Society Research Institute.
- Massanari, Adrienne (2015). *Participatory Culture, Community and Play. Learning from Reddit*. New York: Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/978-1-4539-1501-1>
- Massumi, Brian (1995). The autonomy of affect. *Cultural Critique* 31:2, 83–109. <https://doi.org/10.2307/1354446>
- Nagle, Angela (2017). *Kill All Normies. Online Culture Wars from 4chan and Tumblr to Trump and the Alt-Right*. Winchester, UK & Washington, USA: Zero Books.
- Nikunen, Kaarina & Pantti, Mervi (2017). Affektiivinen julkisuus, moraaliset tunteet ja tahmaiset kuvat: Tapaus Ku Klux Klan. Teoksessa: Maasilta, Mari & Nikunen, Kaarina (toim.). *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tampere: Vastapaino, 71–91.

- Nurminen, Matias (2017). Manosfäärin kaappaamat pelastuksen ja vastakkainasettelun kertomukset. Alusta 26.09.2017. Saatavilla: <http://alusta.uta.fi/artikkelit/2017/09/26/manosfaeerin-kaappaamat-pelastuksen-ja-vastakkainasettelun-kertomukset.html> (luettu: 22.5.2018).
- Paasonen, Susanna (2014). Juhannustanssien nopea roihu ja Facebook-keskustelun tunneintensiteetit. *Media & viestintä* 37:4, 22–39. <https://doi.org/10.23983/mv.62836>
- Papacharissi, Zizi (2015). *Affective Publics. Sentiment, Technology and Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Parkkari, Jani (2011). Törkeä, törkeämpi, Ylilauta. Nuorten huumorisivusto poikunut jo 17 poliisitukintaa. *Iltalehti* 6.10.2011. Saatavilla: http://www.iltalehti.fi/digi/201100614498994_du.shtml (luettu: 21.3.2018).
- Parviainen, Adele (2006). Parisuhteen markkina-arveteoria. Miksi peräkammarinpojalle ei kelpaa vanhapiika?, *City* 17.3.2006. Saatavilla: <https://www.city.fi/suhteet/parisuhteen+markkina-arveteoria/1854> (luettu: 21.3.2018).
- Pedwell, Carolyn & Whitehead, Anne (2012). Affecting feminism: Questions of feeling in feminist theory. *Feminist Theory* 13:2, 115–129. <https://doi.org/10.1177/1464700112442635>
- Phillips, Whitney (2016). *This is Why We Can't Have Nice Things: Mapping the Relationship Between Online Trolling and Mainstream Culture*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Plummer, Ken (2003). *Intimate Citizenship. Private Decisions and Public Dialogues*. Seattle & Lontoo: University of Washington Press.
- Pöyhtäri, Reeta; Haara, Paula & Raittila, Pentti (2013). *Vihapuhe sananvapautta kaventamassa*. Tampere: Tampere University Press.
- Shepherd, Tamara; Harvey, Alison; Jordan, Tim; Srauy, Sam & Miltner, Kate (2015). Histories of hating. *Social media + society* July-December 2015, 1–10.
- Siltala, Juha (1988). Symbioottisesta hallintapakosta suhteelliseen toimintavapautteen psykohistorian ulottuvuus? I & II. *Tiede & edistys* 2/1988, 134–149; 3/1988, 232–244.
- Suominen, Jaakko (2013). 2007 – Facebookin nousu ja surmaajan lataukset. Teoksessa: Suominen, Jaakko; Östman, Sari; Saarikoski, Petri & Turtiainen, Riikka (toim.). *Sosiaalisen median lyhyt historia*. Helsinki: Gaudeamus, 119–145.
- Uotila, Otto (2013). *Anonyymit anarkistit Suomalainen anonyymi verkkokulttuuri Ylilauta-sivustolla*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta.
- Wetherell, Margaret (2012). *Affect and Emotion. A New Social Science Understanding*. Lontoo: Sage. <https://doi.org/10.4135/9781446250945>
- Ylä-Anttila, Tuukka (2017). *The Populist Toolkit: Finnish Populism in Action 2007–2016*. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

JULKAISU V

Exploring tactics of public intimacy on Instagram

Eliisa Vainikka, Elina Noppiari, Janne Seppänen (2017)

Participations – Journal of Audience and Reception Studies 14(1), 108–128.

Artikkeleiden käyttöön väitöskirjan osana on saatu kustantajan lupa.

Exploring tactics of public intimacy on Instagram

Eliisa Vainikka, Elina Noppari & Janne Seppänen,
University of Tampere, Finland

Abstract:

Issues relating to public intimacy characterise current online photo-sharing and visual self-performance practices. People increasingly post personal photos onto public or semi-public online spaces and have the need to negotiate the boundaries of disclosure and privacy. This article explores some of the tactics that ordinary 'Instagrammers' adopt when using the mobile photo-sharing app. Michel de Certeau's theoretical distinction between tactics and strategies is used as a frame to analyse the empirical material. User tactics relating to privacy and authenticity, choices and actions that Instagram users make while operating in the virtual space, are reflected against Instagram's public statements of their company strategy. The study presents that in their public self-performances, users constantly negotiate between their ideal me, their true me, the surrounding social norms and forming of an authenticity contract. The tactical choices are usually individual and users justify their choices first and foremost to themselves. Although users make individual tactical choices when using the app, they do not downright challenge the strategic goals of Instagram, but rather adapt to them.

Keywords: Instagram, social media, self-performance, intimacy, authenticity, privacy, user, tactic, photography

Introduction

As social media platforms have become increasingly pictorial, the popular photo-sharing app, Instagram, has also become a focus of research interest. Instagram has reached over 400 million users globally and is the most popular mobile application for photo-sharing and visual self-presentation (Duggan et al. 2015). Initially an iPhone application, Instagram is known especially for its filter function: when posting an image, the user is able to modify the photo by applying a filter which often gives the image a vintage look, an impression of

analogue photography. In addition to the unique aesthetics of Instagram, the app has been studied, for example, in terms of taste and consumption (Abidin 2014), visibility and fame (Marwick 2015), representations of femininity (Tiidenberg 2015), journalism (Alper 2013; Borges-Rey 2015), affective labour and business (Carah and Saul 2016), hashtags (Highfield and Leaver 2015; Gibbs et al. 2015) and narcissism and self-branding (Sheldon and Bryant 2015). Research on selfies – digital self-portraits – also often deals with the mobile Instagram environment (Albury 2015; Weiser 2015; Burns 2015; Souza 2015). However, there is a call for greater variety in Instagram-related studies as many of the studies referred to here, consist primarily of textual or visual analyses of Instagram profiles or hashtags.

In this article we approach Instagram as a space of ‘public intimacy’ (Abidin 2014; Bazarova 2012) as the platform offers an opportunity for carefully constructed visual self-performances (cf. Bushey 2014). People mainly publish their personal photos or selfies in their public (or semi-public) profiles, and their personal relations are played out in the public domain. The transition of intimacy towards public spaces or the ‘intimate public’, as Lauren Berlant (2008, 6–13) calls it, has happened long before social media. 19th century women’s literature and 20th century romantic films are often used as examples of public intimacy, as the topics, themes and emotions in them are usually linked to the private sphere. The terms ‘intimate’ or ‘intimacy’ have no unitary meaning, but they are related to our innermost thoughts and feelings (Plummer 2003, 12) as well as something that is shared with others (Berlant 1998). Intimacy covers our closest relationships with friends, family, children and lovers, but it also constitutes the deep and important experiences we have with our self: with our feelings, our bodies, emotions and identities. According to Berlant (2008, 6–13), the intimate public is structured to affirm and confirm a promise of belonging and emotional continuity. At the same time it capitalizes the basic human need of belonging. Ziyad Marar (2012) notes that intimacy is the dominant rhetoric of the media industry and permeates the whole of our culture, not only the so-called women’s culture.

Intimacy often includes paradoxical and ambivalent needs: the need to be in close relation with others as well as the need to protect one’s own space, self, and pursue individual goals (Marar 2012). In social media, ordinary users have to balance between these paradoxical needs in a space which is often at least semi-public. In order to belong, social media users have to disclose something that at least seems authentically personal, while simultaneously feeling the need to protect their privacy. Social media and mobile media are closely connected with practices of intimacy in contemporary everyday media use, where boundaries of work, leisure, public and private become blurred (Hjorth and Lim 2012). Mobile media enables people to keep in touch over the boundaries of place and time in an intimate way that would not be possible otherwise, thus mobile media use has often been studied in relation to intimate relationships (e.g. Lasén & Casado 2012, Sawchuk & Crow 2012).

The aim of this article is to study those user tactics that affect depictions of public intimacy on Instagram. We examine ordinary Instagrammers who mostly use the app for a combination of photo-sharing among their closest network and a self-performance directed

at a larger unknown public. We focus on the tactics of authenticity and privacy, as we consider them the axis where public intimacy appears. Intimacy is understood here, not only as something related to topics of the private sphere, such as sexuality and the body (cf. Miguel 2016) but, more broadly, following Ken Plummer (2003), as something connected to the innermost feelings and being of a person. As the sense of intimacy requires reciprocity and recognition (Berlant 2008; Marar 2012), authenticity – referring to something ‘real’ ‘genuine’ or ‘being true to oneself’ – can be seen as a precondition of intimacy. Intimacy is said to require an authentic response, and thus can only be experienced in spontaneous and genuine encounters (c.f. Fournier & Smith 2006; Kerfoot 2004). Therefore, by using the concept of authenticity, widely used by scholars in gender studies and psychology, as well as by social media users and businesses, we can arrive at questions of intimacy: something that is very personal and real.

We reflect on user tactics extracted from interviews against some of the strategic enunciations of Instagram, the company, as they manifest in public media texts. First, we present the theoretical frame for our understanding of Michel de Certeau’s (1984) notion of tactics and their relation to strategies, and then introduce the research materials. In the empirical analysis, we explore interviews in order to identify Instagrammers’ tactics and to reflect the tactical practices against the public strategic enunciations of the corporation. The aim of this essay is to report on findings of a study about Instagram use, using the notion of intimacy as a focal point, and de Certeau’s theory as an analytical framework.

Tactics as a practice of everyday life

According to Michel de Certeau (1984: xix), a strategy is something used by the ones in power, for example, a city, or a scientific institution. Strategies are thoughtfully planned actions that aim to achieve a certain goal, and they conceal their connection with power. Conversely, tactics are a creative way of negotiating situations of everyday life, often more spontaneous and opportunistic, and are used in the limited space governed by more strategic relations. Many everyday practices are tactical, often victories of the ‘weak’ over the ‘strong’ (de Certeau 1984, xix). Tactics are often also described as ‘everyday acts of resistance’ (see Sloop and Gunn 2010). In other words, ordinary people operate tactically in their everyday lives, adapting their actions in relation to an institution, such as a social media platform they are using. By tactics, we refer to those choices and actions that Instagram users make, while operating in the virtual space offered to them by Instagram. Privacy tactics refer to users’ choices of what is disclosed or represented publicly, while authenticity tactics refer to the ways in which users strive to represent their self in real life.

As de Certeau writes about reading books (1984, xxi–xxii), the reader makes the space of the book their own, so does also the Instagram user who joins the networked public, borrowing the space from Instagram, and making it their own by posting photos and text. Lingel and Bishop (2014) describe tactics as ‘moments of temporary disruption, of deliberately ignoring authoritative instructions for the use of hegemonically controlled space and resources’, whereas De Ridder (2015) explains de Certeau’s tactics as the way in

which ‘people offer continuous resistance to the strategies of power by making places their own’. Users may have different tactics of resistance or defiance towards the social media app. There are many cases of Instagrammers who have tested the company’s guidelines. For example, in 2015, artist Rupi Kaur posted a photo showing menstrual blood on Instagram and, in doing so, criticised stereotypical imageries of women by showing a hidden side of womanhood. Kaur’s photos were removed several times before public pressure forced the company to permanently restore them to her profile. In Finland, several celebrities have had their Instagram profiles at least temporarily removed because of posting selfies that were too provocative or other material violating the community guidelines of the app.

Some critics of the theory have noted that the distinction between tactics and strategies is too one-dimensional to be used in online environments, where users are also powerful contributors to digital content (e.g. Hills 2004; Booth 2008). We agree with some of the criticism, that social media users cannot be directly compared to de Certeau’s (1984) audiences in the television era. Users on Instagram are not only recipients, but also produce the majority of the content and give meaning to networked images. However, without de Certeau’s ‘space of the other’ (1984, xix) – the subordinate position in the power relations, governed by the Instagram platform – no photos would be published, and users would still operate within the boundaries set by Instagram. As one of the informants in Sander De Ridder’s (2015) study puts it: ‘if you want to be part of it then you just have to accept what they offer you’. In order to utilise the software, the user has to accept their subordinate position in relation to the social media company providing the app.

We find De Certeau’s theory suitable to social media analysis especially because of its connection with space and time (cf. Sloop and Gunn 2010), as for example Lingel and Bishop (2014), De Ridder (2015) and Liao and Humphreys (2015) have shown. We analyse mundane, fleeting operations and practices. Social media practices, embedded in peoples everyday lives, are more comparable with everyday practices mentioned by de Certeau, such as cooking, shopping or wandering in the city, than for example fandom practices (see Booth 2008) which are often much more self-reflexive than other mundane events of everyday life. De Certeau’s theory is best suited for explaining the space or system of power, where various practices take place; the intersection of users, technology, strategic choices of the company and practices happening in the social media space (the networked public). We use the distinction between tactics and strategies predominantly as a conceptual frame, as a reminder of the context and power relations in the social media environment.

Methodology and user stories

Our approach is grounded in the empirical interview material of Finnish Instagram users and observations of the informants’ Instagram feeds. Methods in audience studies, such as interviews and participant observation, offer a fruitful viewpoint to studies of Instagram use. Therefore, in this study, we analyse personal photography and Instagram use from an audience studies perspective.

We examined Instagram tactics through five focused interviews with adult Finnish users and three focus group interviews with Finnish teenagers. Before the interviews, the adult participants wrote a five-day diary, chronicling their Instagram experiences and completing a daily assignment¹. The daily assignment was offered to the informants who were novice users so that they would get a conception of different uses of Instagram and to inspire them to explore different aspects of the app. The assignments as well as pictures people had posted, were used as incentives in the actual interviews, but the analysis itself is based on the interviews. All interviews were transcribed, coded and then thematically analysed in order to identify tactics that users had adopted.

All of the novice adult interviewees had posted photos to other social media platforms (mainly Facebook), and participation in the study served as an opportunity to try out an app they had heard about, but had not used yet. Novice users were chosen because we believed that they might problematise their relationship with photo-sharing more than experienced users with fixed Instagram routines. The young focus group interviewees were fully integrated in online media practices and could be described as representatives of the 'Net generation' as they were all born in the 1990s. They were experienced Instagrammers and participated in the focus group interviews as groups of friends.

A valid comparative setting is not possible with such a small sample of interviews but we wanted to get some variation for the materials by using novice adult users and experienced teenage users. The interviews of teenagers were done in groups, because we suspected that the young might be more open in a group of friends than alone with an adult interviewer they didn't know in advance. We also wanted the interviews to be formed from the conversations between the teenagers rather than from a dialogue between the interviewer and interviewee. The objective of the youth focus groups was the same as with the adult informants: to understand the meaning of Instagram use and the concrete choices and tactics users employed when using Instagram.

In sum, our empirical research questions are:

1. What kinds of tactics do Instagrammers utilise in their everyday visual self-performance?
2. How do the tactics of privacy and authenticity shape their visual performances of public intimacy?
3. How are the publicly stated goals of Instagram and user tactics related to each other?

The following **Tables** illustrate the interviews in the form of short 'user stories' of the five novice users interviewed and general descriptions from the group interviews. The stories give some idea of the kinds of users the informants are. The names of all the informants have been replaced with pseudonyms to protect their anonymity.

Table 1: Summaries of user stories of novice Instagram users

<p>Mika, male, age 32 – He is cautious and private; he will not be an active user who would be posting photos all the time. He says he has a lurker’s mentality and feels that it is difficult to integrate Instagram use into his own routines. One might say that for him, Instagram was not thoroughly ‘domesticated’, but it is not completely true because he also had the consciousness of ‘being a lurker’ on social media and, therefore, resists ‘oversharing’. He did not post new pictures onto Instagram after the interview.</p>
<p>Laura, female, age 42 – She is cautious, private and a reluctant or hesitant user. She is not keen on posting selfies (and sees it as a bit narcissistic). She likes to post more about everyday situations, animals and nature rather than herself. She is hesitant (for example, in privacy settings, mastering the UI and use of hashtags). She had difficulty finding out whether her profile was public or not, and she found her follower requests only at the end of the interview. She said she would continue to use Instagram occasionally.</p>
<p>Saara, female, age 40 – She is careful, nostalgic and slightly disappointed and frustrated in the app. She was curious at first and interested in the aesthetic qualities of the Instagram photos shared by others, for example, on Facebook. She did not have an active Instagram network and used her iPad to access Instagram. She is an experienced social media user but had difficulty finding requests on the app. She is not keen on selfies and is even critical of other people’s selfies. She started using Instagram more actively after participating in the study.</p>
<p>Maria, female, age 41 – She is an active social media user but found Instagram difficult to use at first. She was critical of the content posted and felt there was too much of the same content as in Facebook. She found it a bit boring and wanted to bring her own personality in there but was also a rather private user. She is information-oriented and, in her own words, ‘a skilled Google user’. She said she would try to continue to use Instagram more actively in the future, but she has not posted new content since the study period ended.</p>
<p>Kristiina, female, age 32 – Her first impression about Instagram was negative as she thought it was for teenagers and did not really find people to follow there. She felt slight disappointment and boredom, at least at first. She found the UI difficult to use and non-flexible. As a user, she is very cautious and conscious of who her intended audience will be. She had some pressure about being on social media to promote her small business. For her, the use of hashtags was at once interesting (she self-identified as a word-oriented person) and confusing because she had difficulty using hashtags at first. She has been a Facebook user for a very long time and uses Twitter, but she didn’t really ‘get into’ Instagram. She does not see privacy as a problem but carefully considers everything before posting. She said that she would try to use Instagram in the future, but she has not posted new content since the end of the study period.</p>

Table 2: User stories of youth focus group participants

<p>Girls’ focus group 1: Julia (15), Olivia (16), Amanda (16), Siiri (16) The members of this group had all used Instagram for more than a year, checking their feed daily but only rarely posting photos. They also actively used other social media such as Snapchat, Ask.fm and Facebook. They mostly followed their friends, and the sociality of Instagram was important to them. It was important to present oneself ‘right’, not to make the Instagram feed too monotonous or flood the feed with content. It was also very important to like at least all of the photos of one’s closest friends. Good-quality photos were important to them, and they wanted to limit their photos</p>
--

to only the best ones.

Girls' focus group 2: Anna (17), Petra (17), Emma (17), Maria (17)

The girls used Instagram daily, but they only uploaded their own photos perhaps every other week. They mainly followed their friends, schoolmates and social media celebrities who blogged. The girls considered Instagram a place for best photos only and thought a lot about their impression management. They deleted old photos regularly and those that did not get many likes. They sought inspiration for their photos from other Instagrammers and looked at their everyday environment through the eye of the photographer: to find a good photo-opportunity. Snapchat was their default camera app, and they no longer used Facebook.

Boys' focus group: Valtteri (15), Elias (15)

The two boys in the focus group actively used Instagram. Elias was interested in sports and fashion. He especially liked those pictures of himself that reminded him of nice holidays abroad. He used Instagram for fashion inspiration as well as keeping in touch with friends. Valtteri had a video blog and a strong online presence. He was very active on social media, and for him, Instagram was only one channel amongst many. He wanted to present himself in a good light and regularly deleted those photos that no longer felt like they represented him at that specific moment. Both of the boys had a rather large following: Elias from school and sports activities, Valtteri through his video blog.

The process of how a social media company's strategy, in the wider sense, is created and implemented is so complex that it is not possible to investigate it in the scope of this article. The strategic choices and design decisions of social media platforms seem to escape internet scholars, which is a larger question in the field. It is often difficult, even impossible, to get interviews from the people who design social media ecosystems or set their terms and conditions of use. In order to reflect the user tactics against the public goals of Instagram as a company, we tracked down some key principles from Instagram's community guidelines and public interviews with representatives of the company to locate Instagram's strategic enunciations concerning authenticity and privacy. We were also able to get an idea of some of the company's strategic goals by studying and observing the app and its features.

According to the Instagram community guidelines, the aim is to be an *authentic, positive, open, diverse and safe place* for inspiration and expression. Instagram advertises itself as a caring community where everyone is important, and co-founder Kevin Systrom notes that people come to Instagram 'with positive intentions' and has publicly hoped that Instagram would become an 'all-seeing public feed of what's happening in the world' (Parrish 2015). Using words such as 'safe' and 'caring' gives an impression of friendly intimacy whereby users feel secure as if they were at home or in a private space, which is often the goal of social media companies (cf. Sloop and Gunn 2010). At the same time, the app promotes open interaction and public sharing by encouraging users to comment and like each other's photos and to connect their photos with hashtags into the larger global photo stream. Thus, the problematic of public intimacy is also built into the operating principles of the company. From the interviews we deducted also other tactics of Instagram use, but in this article we concentrate on two groups of tactics in more detail, those relating to privacy and authenticity.

Privacy tactics: selfie shame

In terms of privacy, users appeared to feel that they were most able to have some influence through their tactical choices. While the informants reflected on this in the interviews, their talk about privacy was similarly paradoxical, as in previous studies of internet privacy (e.g. Joinson and Paine. 2007; Jensen et al. 2005). First, they acknowledged that privacy in social media was problematic; however, in practice, they had to dismiss privacy concerns in order to use the app. Secondly, their concrete tactics were mainly targeted to protect their *social privacy*, that is, who is able to see their content. They were less concerned about their *institutional privacy*, which refers to information and metadata that the app collects and shares with third party partners (cf. Raynes-Goldie 2010; Krasnova et al. 2009). Regarding the high visibility of Instagram content, most of our interviewees opposed the idea of complete openness, one of the ideals of the company: to be ‘an all-seeing public feed of what’s happening in the world’ (Parrish 2015).

Instagram’s privacy settings are very straightforward as the user has only two options: a private or public profile. Choosing the private profile rules out some of the positive gains of connecting with other users globally. Facebook bought Instagram in 2013, and since then, the two platforms have been connected. Instagram encourages users to connect with their Facebook friends on Instagram and allows them to publish photos simultaneously on both platforms. Perhaps aimed at emphasising the aspect of friendly intimacy, privacy settings are rather easy to locate on Instagram, and users have the option of limiting their content only to their followers (private profile), which most of our interviewees had done. Most of the adult users chose to have a private profile which at first prevented people from finding them (at the time of the interviews Instagram was not as connected with Facebook as it is now, and it did not prompt users to add their Facebook friends also in Instagram). The younger users were divided between a private and public profile. One girl, for example, described how she switched between a private and a public profile, depending on how she felt. This practice of switching is one of the privacy tactics that felt important for users themselves, but when looking at the bigger picture, might not provide privacy at all. One of the boys interviewed even had two Instagram profiles, one to be used more publicly and one intended only for his closest friends.

The users’ lack of awareness of their institutional privacy became evident in the use of hashtags, used especially by the teenage informants. A single photo was often tagged with multiple hashtags, and the users seemed to do so mainly because it was a shared practice in that particular social media space. The interviewees did not reflect on the fact that as they were tagging their photos, they were also offering photos to an external public, outside of their following, thus presenting themselves also as metadata. They did not even refer to this issue in the context of privacy. In this sense, Instagram reminds us of a two-way mirror where users upload their selfies and use the app as a self-reflective surface and identity construction, but they are unaware – or unconcerned – that their actions are monitored by the application and its third parties through that same mirror.

Hashtags are a good example of a company's strategy of generating openness that is needed for business purposes, but this is done in such a subtle way that it does not pose a threat to the general atmosphere of friendly intimacy. The Finnish users studied here used hashtags both in Finnish and in English when posting to Instagram. The Finnish language is also a way of narrowing down the potential audience. In addition to using Finnish, many of the informants sometimes used individually composed hashtags that were ambiguous and did not directly connect to any ongoing event or discussion, being 'communicative' hashtags. The use of ambiguous hashtags can in some cases be a practice of 'resistance' whereby users do not conform to the position or the intended way of using the app that Instagram is offering. Users have adopted the cultural practice of using hashtags, but at the same time, they use them tactically in their own ways; sometimes to communicate and sometimes to connect to the global stream of photos.

In terms of social privacy the novice adult users controlled their privacy in a different way than the young – by being cautious and avoiding content or subjects that they felt was overly intimate. Interestingly, the selfie was a photographic practice that divided the views of young experienced users and the novice adults. Many of the adult informants considered selfies too personal to be posted onto Instagram.

Rather than by selfies, the adult users presented themselves through photos of their pets, hobbies or surroundings. The following quote from Laura reveals the cautious attitude of the adult informants. They did not completely buy into the strategy of Instagram being a 'safe and authentic' place; instead, they resisted it in their own ways.

I wouldn't post very many pictures of my family, or myself; if you think about posting some gym photos or something like that, it is really 'no'. Because, I'd rather not. I would rather stay more private. And if you want to post other people's pictures, you have to know; you have to have permission or something so you don't share anyone's pictures who doesn't want to. (Laura)

Whereas the adult informants avoid too much self-presentation, for the younger informants, posting a selfie did not constitute a privacy issue. On the contrary, they thought that if they posted selfies and photos with friends, but not that many photos of their surroundings, hobbies and other details of their lives, their followers would not really know them based on their pictures; thus, their privacy would be better secured. We observed that in general, there were more people present in the photos of the teenagers than in the photos of the adults, with the latter rather posting photographs of objects, animals or landscapes. In general, the young practiced more nuanced tactics compared to the adults, and they evaluated their photos, not so much by topic, but by quality, freshness, aesthetics or coherence with their profile. The younger users reflected on their Instagram-use as it had changed during the years, as in the following quotation:

When I created the profile, I was younger and so on. So, in the beginning, you always use it not-so-wisely. Back then, I used to post loads of those selfies. But nowadays, I don't; I only post photos that someone else has taken of me. So I don't look so... we'll they turn out better, of course, and then you don't look so lonely either. But that's not what I'm thinking; it's about how to make the photos good. (Julia)

Teenagers regularly deleted 'old' or 'bad' photos that they no longer felt were representative of themselves,² thus shortening the lifecycle of their pictures and minimising the possibility of photos being misused later in other contexts. However, they seemed to do this mainly for impression management reasons and not because of privacy concerns. The young informants primarily considered the app rather as a platform for self-branding than a virtual photo album or memory tool. It was not considered as a place of personal history, life-chronicling (Van House 2011) or a self-narrative, as is the perception of many other SNS profiles (Uski 2015, 24, 68). For one of the teenage informants, Anna 16, her reason for deleting old photos was because 'no one bothers to browse through so many images on Instagram'. This argument implies that Instagram images are mainly addressed for potential followers and not so much as a memory tool for the private use of the profile owner. Users' conceptions of their audiences and best practices of Instagram use vary from person to person and are therefore tactical.

The actual situation of taking a selfie was a moment the users preferred to keep private. It might be that they wanted to avoid being stigmatized, as the selfie includes, both in research and in common conceptions, a notion of narcissism and vanity (see Senft and Baym 2015; Sheldon and Bryant 2015), but these normative conceptions have also been challenged in academic studies of the selfie practice (Senft and Baym 2015; Burns 2015). Taking selfies in public settings requires two-fold impression management and posing: one for the camera and the other for those who might be around, physically witnessing the act of taking a photo of oneself (cf. Lasén 2015). While selfies are often seemingly intimate, they are also carefully constructed representations meant for public display.

Our interviews revealed the complex and contextual nature of private and public. There are multiple hybrid publics and privacies (cf. Sheller and Urry 2003) in the everyday life of Instagrammers, of which the practice of taking selfies or using hashtags are some examples. Users have very different conceptions of best privacy practices on social media, instead of a universally shared idea of privacy. This observation shows Instagram use as 'tactical' as individuals make their own choices about using the app and construct – mainly for themselves – a reason for doing so. Instagrammers construct their own rules about securing their privacy and justify those rules mainly for themselves, as in choosing to post selfies, but not pictures of their home or their bedroom. Their notions of privacy may also change, based on their current feeling states or incidents happening in their online environment. Tactics as resistance are not necessarily conscious resistance towards, for example, the strategy of a social media platform, but rather very individual justifications of

one's actions. For example, the user may choose not to post pictures of his/herself or friends to the platform but rather share images of his/her surroundings, landscapes and pets. This is a tactic that 'feels good in the moment' (Sloop and Gunn 2010) and can be used to rationalise privacy choices to oneself.

Authenticity tactics: balancing between the ideal me and the true me

Authenticity is one of the essential principles of social media, as for example popular bloggers strive to produce 'true to life' content that has an authentic feel the audience can relate to (Lövheim 2011; 2013; Lopez 2009). User-created content seems to resonate with people if it has the feeling or appearance of authenticity, therefore, it is not surprising that one of the goals of Instagram is to make the platform into an authentic environment. Traditionally, the concept of authenticity has also been connected to the photograph: a marker for authenticity and something that 'really happened'. Although the word authenticity has undergone a renaissance in the era of social media, the moral idea of 'being true to myself' gained currency ever since the 18th century in the thoughts of Rousseau and Herder (Taylor 1991). The concept frequently comes up in studies about culture and media (Aslama and Pantti 2006; Banet-Weiser 2012; Talvitie-Lamberg 2014; Enli 2015; Mast 2016; Valaskivi 2016). Gunn Enli (2015) has identified seven general characteristics of (mediated) authenticity: predictability (trustworthiness), spontaneity, immediacy (shared 'now' between the audience and producers), confessions, ordinariness, ambivalence and imperfection. In a sense authenticity is a precondition of intimacy. Without the impression of authenticity, intimate and credible communication would not be possible.

Authenticity is mentioned in the Instagram community guidelines as one of the company's objectives. However, if we take the concept literally as 'the quality of truthful correspondence between inner feelings and their outward expression; unaffectedness, sincerity' (OED, 2016), that kind of authenticity is hardly the goal of Instagram, as the company has many content-specific restrictions. It does not allow, for example, violence, nudity or images of self-harm. Instead, Instagram seems to expect from users both acceptance of the guidelines and 'positive authenticity' whereby the negative sides of people's lives are purposely filtered out. Perhaps in its notions of authenticity, Instagram relies simply on photographs, which are traditionally seen as 'true to life' (Banks 2013) and are used as authenticity markers on social media (Enli 2015). Vintage filters also play with the idea of authenticity because they generate impressions of 'analogue authenticity' (Chandler and Livingston 2012; Gómez Cruz and Meyer 2012).

Our interviewees had internalised the discourse of authenticity, and the contextual nature of the concept became very clear as they mentioned authenticity as an ideal in online communication. The following quotation from the interview of the two teenage boys is a fitting example of 'authenticity speech', often heard in relation to social media. The boy, Valtteri, seems to have internalised the requirement of authenticity and is almost presenting himself as a personal brand, which he is trying hard to maintain:

Valtteri: I try to create the impression of myself online, that it expresses who I really am, but it's really, really hard, for example, on Ask.fm, it's honestly, really ridiculously hard. Really, you can't perfectly create the same impression of your real self. But you can try of course. Try anyway.

Interviewer: Can you tell how you try to show your own personality?

Valtteri: Probably through the photos mostly ...

Interviewer: Yeah. How about Elias? Do you think about it, presenting yourself in public?

Elias: I do try to be positive, so that I don't have sweatpants on. Nice clothes on. Nothing special.

The other boy, Elias, mentions his clothing as something that he thinks of when taking an Instagram photo and later talks about being positive, and therefore sets himself in line with the Instagram ideology of 'positive authenticity'. When compared with the characteristics of mediated authenticity, it seems that Valtteri and Elias are not talking about the same kind of authenticity, that is 'ordinary' or 'imperfect', but rather a more ambiguous form of social media authenticity, highly positive and desirable, but at the same time something that the boys were not able to verbalise in the interview, a public ideal me.

For our interviewees, representing themselves as authentic meant, for example, not standing out from the visual orders of friends, showing some personality by posting photos of hobbies and leisure, not posting only selfies and not overusing filters and photo-editing. Lobinger and Brantner (2015) refer to such choices as 'expressive authenticity', which is achieved when people feel that visual representation is true to their nature. Our interviewees considered the 'realness' of photos very similarly, as did the participants in the study of Lobinger and Brantner, who considered the selfie as a prototype of expressive inauthenticity. It was important for the young interviewees to take good selfies, which often were carefully staged, but at the same time made them look as spontaneous as possible, not showing the work done behind the scenes in order to get a good photo. The work done in order to get a good photo was not to be visible to the viewers of the photo. In practice, this meant, for example, not posing too much or overexposure of sexy details. The intent was to appear as effortlessly beautiful as possible.

Using different kinds of photo filters has been a key aspect of Instagram use. It also shows how users maintain balance in their construction of authenticity on Instagram. Applying filters was often viewed as the 'most fun' part of taking pictures for Instagram. The filters were also one of the main reasons the adult users wanted to try the app, and perhaps, the filters have been one of the reasons for the success of Instagram. By offering the opportunity to make photos better, Instagram has been able to get people to join the new social network. However, using too many filters give photos a false appearance, not only for other viewers, but also in the eyes of the photographer; so the use of filters is also a balancing act between authenticity and conscious construction. In their use of filters, users have been able to make photos better; at the same time, they have learned to take better

photos (cf. Manovich 2016a; 2016b). The app has affected the photographic ‘eye’ of its users. As a consequence, Instagram has also become a place for publishing only the best photos. Therefore, the features of the app also influence how the app is used.

Our analysis shows that the impression of authenticity is achieved through negotiation between the ‘actual me’, the ‘ideal me’ and the social norms of the environment. In the often-quoted work of Erving Goffman (1990), he emphasises that people can produce idealised self-presentations only to a certain extent. Excessive idealisation gives self-presentation a fake or artificial appearance. In a successful self-presentation, the ‘actual self’ and the ‘ideal self’ closely resemble each other. Gunn Enli (2015) calls this kind of negotiation an authenticity contract. In the authenticity contract, the main stakeholders – audiences, producers and regulatory authorities – turn to the genre system for guidance. Genres, in turn, include tacit knowledge of values, audience expectations and market strategies that help people interpret media content. In addition, the authenticity contract is always based on irrationality as people choose to believe in something that they know is created for them. (Enli 2015, 16–18.) In the Instagram context, it is better to talk of visual orders (Seppänen 2006, 16– 17), rather than genres, in regulating the creation of authenticity.

The following excerpt is a good example of an authenticity contract negotiation. Our group of teenage girls was rather unanimous in describing this balancing between the ‘actual me’, the ‘ideal me’, social norms and audience expectations:

Interviewer: What do you think of when you're editing photos? What are you trying to achieve?

Anna: Well, editing will make them look better... (*social norms & ideal me*)

Petra: Yes, I try to make the photo look as neat as possible but in a way that still looks natural. (*ideal me & true me*)

Emma: You should not overdo them like some people do... (*social norms & true me*)

Anna: Just minor improvements. Some filtering or adding a little brightness or so... (*ideal me & true me*)

Petra: Because I don't want my photos to look totally different to me and who I really am. (*true me*)

The example demonstrates the manner in which users make complex choices to simulate the real world through the networked image (Rubinstein and Sluis 2013). The teenage girls described that their ideal Instagram profile is composed of an aesthetically harmonious ensemble. The style of the entire profile mattered more to them than individual photos. Overall, all interviewees, including the novice adults, considered Instagram a place of carefully curated content whereas, on Facebook or Snapchat, they were able to share more mundane photos. The emphasis of a carefully constructed aesthetic, in part, comes from the origins of Instagram, as it initially offered a way of publishing more beautiful photos by using

filters. Our interviewees had adopted the company's goal of publishing aesthetically beautiful photos, as the girl group describes in the next excerpt:

Interviewer: Do you post photos on Instagram spontaneously, or do you think about it a lot before publishing?

Petra: We think before publishing...

Anna: Yes, at least I give it a lot of thought.

Interviewer: How come?

Petra: Because you always think a little bit about how you would like to present yourself to others. So you don't publish any photo but prefer, kind of, PR photos on Instagram.

Emma: It's irritating if everyday someone posts photos where she is drinking coffee, for example.

Petra: Yeah, you often stop following those guys who post too many photos.

Interviewer: What is too many photos?

Emma: It depends whether you post beautiful photos or ugly photos with bad quality; then it is a different thing...

In particular, the teenage girls' focus groups were eager to evaluate which kinds of photos were worthy of being posted to Instagram and which were not. The focus group conversations with the teenagers were revealing in terms of strict rules from their social circle and the visual orders (Seppänen 2006, 16–17) in which they operated. The quotation above also depicts the calculated nature of social media self-presentation, even mentioning personal 'PR' photos. The girls were very keen on judging breaches of social norms and the wrong kinds of visual representations, such as overly monotonous Instagram feeds, unsharp photos or posting selfies with too many similarities (cf. Miguel 2016). Looking good was the principal criterion for publicity: intimate or sometimes rather daring photos could also be public if they looked good enough (cf. Ringrose et al. 2013). Therefore, photos that did not portray the person in a good light belonged in the private sphere or on other platforms. The adults also followed some internalised norms in their self-presentations; they did not, for example, want to present themselves in the centre of attention. As Ringrose et al. (2013) and Miguel (2016) have shown, certain norms regulate visual self-presentations on social media.

According to Tifentale and Manovich (2015), most Instagrammers follow the so-called 'home mode' in their photographic practices. That is, they post photos of common everyday topics, mostly for peers and friends. It is typical for the 'home mode' to emphasise emotion over aesthetics. Another category of Instagrammers called 'competitive photographers' publish only their best shots and try to get as many likes as possible. If we try to fit our interviewees into this typology, it is rather easy to see that the novice adults almost exclusively followed the 'home mode'. The teenagers, however, comprised a combination of these categories. They published photos mainly for their peers, but

aesthetics and the 'likeability' of the photos were also important. The profiles were constructed for public self-presentations and image-management; otherwise, the teenagers' profiles would have included more photographs of everyday life, such as doing homework or spending time with friends and siblings, instead of photos of ski-trips or other exotic holiday destinations, some of the most typical profile topics among young people.

The irrational aspect of the authenticity contract became clear when our interviewees talked about the people they followed on Instagram. For example, Mika described himself as a social media 'lurker' who also wanted to maintain his distance on Instagram. His photos were mostly of his two cats, one in which he appears with his cat. Other than that, he has not posted a profile picture of himself. Apart from cats, he also had photos of food and drink. The photos express his privacy-oriented mentality, so we do not, for example, get an idea of where he lives on the basis of his profile.

However, paradoxically, despite being private himself, Mika felt that it was possible to get to know other people better through Instagram and to find out more about their real lives. Mika admitted that Instagram pictures revealed something about a person's values, for example, posting photos of outdoor living or healthy foods gives an impression of a healthy lifestyle. He thus expressed belief that other people represent themselves authentically 'as they are' on Instagram, believing in the authenticity contract, even though he himself was very conscious of his own tactic of maintaining distance and keeping his personality features away from social media. In the following quote, Mika explains how he feels that through Instagram, he may learn to know more about the people he follows, what kind of people they 'really are'. The quotation reveals the authenticity expectations that Mika has about Instagram content:

If you think about it as a visual diary, if you don't know much about, say, your nieces' everyday lives or (name of acquaintance)'s life, who is rather unknown and a private person, that of course slightly opens a view to what they're usually doing and what kind of people they really are. (Mika)

It seems that photos have preserved at least some of their testimonial power and people still tend to believe that the 'photographic truth' reveals something intimate and real about a person, despite their own occasional tactics of resistance and the fact that editing photos and staging situations are typical practices on Instagram.

Conclusions

In this article, we examined the Instagram tactics of authenticity and privacy through focused interviews, focus group interviews and observations of the informants' Instagram photos, using de Certeau's tactic-strategy distinction as a framework. Specifically we focused on two categories of tactics, those related to privacy and authenticity. Our aim was to study public intimacy in the manner in which it is constructed in visual self-performances on Instagram. In this study Instagram appears as more of a connective (Van Dijck 2013, 13–

14) than a social media platform as the app was mostly aimed at keeping up appearances (impression management) and social connections (phatic communication). The users' tactics were mirrored against observations of Instagram's communication of their public company strategy. The Instagram profile is a carefully considered expression of oneself, almost like a business card, aimed at friends and acquaintances. Especially for the teenage users, it was evident that Instagram was very important in maintaining social circles and liking each other's photos. They were, thus, in accordance with what Instagram-founder Kevin Systrom said: 'Instagram is less about the medium and more about the network'. (Kiss 2015)

We conclude that there are distinct user tactics to which people attach themselves. The novice adult users in our study tended to be more cautious prior to publishing images whereas the younger users often deleted images at a later date if they felt these photos were no longer of sufficiently good quality or did not represent their current self in the best possible way. These are different privacy tactics adopted by users; they negotiate what aspects of their lives they want to showcase. Young Instagram users are more involved in the ephemeral online culture whereby images may be deleted, or disseminated only momentarily, as in the photo-app Snapchat. The novice adult users had already been publishing photos on Facebook, and they had some reservations in starting to use Instagram. The interviewees were generally aware of privacy issues in relation to social media. Users who were new to Instagram were cautious about their privacy, so they ensured that their pictures were not excessively intimate as, for example, the selfie. The more experienced users were also aware of privacy issues in relation to social media use, and for example, avoided posting photos that revealed the location of their home. However, what people understand as a tactic of ensuring privacy varies from person to person. One person's privacy tactic may be seen as a privacy violation by another person, which shows that users do indeed operate tactically on Instagram, choosing the mode of operation based on context. These tactics are usually individual and the users justify them mostly for themselves.

The interviewed Instagrammers were more concerned about their social privacy than their institutional privacy. They produced the appearance of authenticity by negotiating between the ideal and 'real' selves. The practice of taking and publishing selfies was one that divided users. For the novice adult users, posting a photo of themselves was generally perceived as too private, whereas the teenage users felt that other details of their daily lives were more private than showing their face in a selfie. In many cases, talk about privacy and authenticity were intertwined. The users largely adopted the use of filters, one of the main reasons they were attracted to the app. Therefore, they were also consenting to one of the goals of Instagram: to produce more beautiful pictures to the world.

The users did not knowingly challenge Instagram in the ways, for example, the artist Rupi Kaur has done, but some of the personal choices of using Instagram (e.g. using ambiguous hashtags, making a limited amount of photos visible at a time) were such that they were not completely in line with the expectations of Instagram (connecting people across the world with hashtags, keeping photos up there, 'to stick around' as an archive

(Parrish 2015)). As different users seem to have different conceptions of the best ways of protecting their privacy and producing an appearance of authenticity, we can say that the ways in which people use Instagram are indeed tactical. This study is an illustration of how opportunistic and individual choices, concerning for example privacy, shape the ways in which we use social media platforms. For regular users, difficult questions of institutional privacy tend to remain in the background, while questions of social privacy are dealt with daily in their social media use.

Biographical notes:

Eliisa Vainikka is a PhD student in the Faculty of Communication Sciences, University of Tampere, Finland. In her PhD project she studies how people deal with social and private issues in anonymous online conversations, which offer a space for life politics, expressive politics and intimate citizenship. Previously she has studied reading habits and media use of young adults and worked in various research projects about social media. Contact: eliisa.vainikka@uta.fi.

Elina Noppari is a researcher and a PhD student in the Faculty of Communication Sciences, University of Tampere, Finland. Her research covers a wide range of topics from online participation and communities to journalism. Her PhD Project deals with teenagers and children and their changing media environment. Contact: elina.noppari@uta.fi.

Janne Seppänen is professor on visual journalism in the Faculty of Communication Sciences, University of Tampere, Finland. He is a specialist in visual communication and visual methodologies. He has written the basic academic textbooks on visual culture studies in Finland and published seven monographs and over fifty articles, including *The power of the Gaze. An introduction to Visual Literacy* (2006, Peter Lang). Contact: janne.seppanen@uta.fi.

References:

- Abidin, Crystal (2014) '#In\$tagLam: Instagram as a repository of taste, a brimming marketplace, a war of eyeballs', in M. Berry and M. Schleser (eds.), *Mobile Media Making in the Age of Smartphones*. London: Palgrave Pivot, pp.119–128.
- Albury, Kath (2015) 'Selfies, sexts and sneaky hats: Young people's understanding of gendered practice of self-representation', *International Journal of Communication*, 9, 2015, pp. 1734–1745.
- Alper, Meryl (2013) 'War on Instagram: Framing conflict photojournalism with mobile photography apps', *New Media & Society*, 16, 8, pp. 1233–1248.
- Aslama, Minna, and Pantti, Mervi (2006) 'Talking alone: Reality, emotions and authenticity', *European Journal of Cultural Studies*, 12, 1, pp. 81–96.
- Banet-Weiser, Sarah (2012) *Authentic Trademark the politics of Ambivalence in a Brand Culture*, New York & London: New York University Press.

- Banks, Marcus (2013) 'True to life: Authenticity and the photographic image', in T. Fillitz & A. Saries (eds.), *Debating Authenticity. Concepts of Modernity in Anthropological Perspective*, New York & Oxford: Berghahn, pp. 160–175.
- Bazarova, Natalya (2012) 'Public intimacy: Disclosure interpretation and social judgments on Facebook', *Journal of Communication*, 62, 5, pp. 815–832.
- Berlant, Lauren (1998) 'Intimacy: A critical issue', *Critical Inquiry*, 24, 2, pp. 281–288.
- Berlant, Lauren (2008) *The Female Complaint: The Unfinished Business of Sentimentality in American Culture*. Durham, NC: Duke University Press.
- Booth, Paul (2008) 'Rereading fandom: MySpace character personas and narrative identification', *Critical Studies in Media Communication*, 25, pp. 514–536.
- Borges-Rey, Eddy (2015) 'News images on Instagram', *Digital Journalism*, 3, 4, pp. 571–593.
- Burns, Anne (2015) 'Self(ie)-discipline: Social regulation as enacted through the discussion of photographic practice', *International Journal of Communication*, 9, 2015, pp. 1716–1733.
- Bushey, Jessica (2014) 'Convergence, connectivity, ephemeral and performed: New characteristics of digital photographs', *Archives and Manuscripts*, 2014, pp. 1–15.
- Carah, Nicholas, and Saul, Michelle (2016) 'Brands and Instagram: Point, tap, swipe, glance', *Mobile Media & Communication*, 4, 1, pp. 69–84.
- Chandler, Lisa, and Livingston, Debra (2012) 'Reframing the authentic: Photography, mobile technologies and the visual language of digital imperfection', *Proceedings of the 6th Global Conference Visual Literacies: Exploring Critical Issues*, pp. 1–15.
- de Certeau, Michel (1984) *The Practice of Everyday Life* [Trans. Steven F. Rendall], Berkeley: University of California Press.
- De Ridder, Sander (2015) 'Are digital media institutions shaping youth's intimate stories? Strategies and tactics in the social networking site Netlog'. *New Media & Society* 17, 1, pp. 356–374.
- Duggan, Maeve; Ellison, Nicole; Lampe, Cliff; Lenhart, Amanda, and Madden, Mary (2015) *Social Media Update 2014*. While Facebook remains the most popular site, other platforms see higher rates of growth. Pew Internet Research Center. Available online: http://www.pewinternet.org/files/2015/01/PI_SocialMediaUpdate20144.pdf
- Enli, Gunn (2015) *Mediated Authenticity: How the Media Constructs Reality*, New York: Peter Lang.
- Fournier, Valerie, and Smith, Warren (2006) 'Scripting Masculinity'. *Ephemera* 6, 2, pp. 140–161.
- Gibbs, Martin; Meese, James; Arnold, Michael; Nansen, Björn, and Carter, Marcus (2015) '#Funeral and Instagram: Death, social media, and platform vernacular', *Information, Communication and Society*, 18, 3, pp. 255–268.
- Goffman, Erving (1990) *The Presentation of Self in Everyday Life*, London: Penguin Books.
- Gómez Cruz, Edgar, and Meyer, Eric (2012) 'Creation and control in the photographic process: iPhones and the emerging fifth moment of photography', *Photographies*, 5, 2, pp. 203–221.
- Highfield, Tim, and Leaver, Tama (2015) 'A methodology for mapping Instagram hashtags', *First Monday* 20, 1, available online: <http://journals.uic.edu/ojs/index.php/fm/article/view/5563/4195>
- Hills, Matt (2004) 'Strategies, tactics and the question of un lieu propre: What/where is 'media theory'? *Social Semiotics*, 14, 2, pp. 133–149.
- Hjorth, Larissa, and Lim, Sun Sun (2012) 'Mobile intimacy in an age of affective mobile media', *Feminist media studies* 12, 4, pp. 477–484.

- Jensen, Carlos; Potts, Colin, and Jensen, Christian (2005) 'Privacy practices of Internet users: Self-reports versus observed behaviour', *International Journal of Human Computer Studies*, 63, pp. 203–227.
- Joinson, Adam, and Paine, Carina (2007) 'Self-disclosure, privacy and the Internet', in Joinson, Adam; McKenna, Katelyn; Postmes, Tom; Reips, Ulf-Dietrich (eds.), *The Oxford Handbook of Internet Psychology*, Oxford: Oxford University Press, pp. 237–252.
- Kerfoot, Deborah (2004) 'The organization of intimacy: Managerialism, masculinity and the masculine subject', In S. Whitehead and F. Barret (eds.) *The Masculinities Reader*. Cambridge: Polity, pp. 231–252.
- Kiss, Jemima (2015) 'Instagram CEO Kevin Systrom: "We're working on time travel"', *The Guardian* 2 October 2015, available online: <http://www.theguardian.com/technology/2015/oct/02/instagram-kevin-systrom-interview-working-on-time-travel>
- Krasnova, Hanna; Kolesnikova, Elena, and Gunther, Oliver (2009) "'It won't happen to me": Self-disclosure in online social networks', *Proceedings of the fifteenth American Conference on Information Systems*, San Francisco, California, August 6–9, 2009.
- Lasén, Amparo (2015) 'Digital self-portraits, exposure and the modulation of intimacy', in Carvalho, José and Tellería Ana (eds.), *Mobile and Digital Communication Approaches to Public and Private*, Covilhã: LabCom Books, pp. 61–78.
- Lasén, Amparo, and Casado, Elena (2012) 'Mobile Telephony and the Remediation of Couple Intimacy', *Feminist Media Studies*. 12, 4, pp. 550–559.
- Liao, Tony, and Humphreys, Lee (2015) 'Layar-ed places: Using mobile augmented reality to tactically reengage, reproduce, and reappropriate public space', *New media & society*, 17, 9, pp. 1418–1435.
- Lingel, Jessa, and Bishop, Bradley Wade (2014) 'The GeoWeb and everyday life: An analysis of spatial tactics and volunteered geographic information', *First monday*, 19, 7, available online: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/5316/4095>
- Lobinger, Katharina, and Brantner, Cornelia (2015) 'In the eye of the beholder: Subjective views on the authenticity of selfies', *International Journal of Communication*, 9, 2015, 1848–1860.
- Lopez, Lori Kido (2009) 'The radical act of "mommy blogging": redefining motherhood through the blogosphere', *New Media & Society* 11, 5, pp. 729–747.
- Lövheim, Mia (2013) 'Negotiating Empathic Communication'. *Feminist Media Studies*, 13, 4, pp. 613–628.
- Lövheim, Mia (2011) 'Personal and Popular: The Case of Young Swedish Female Top-bloggers', *Nordicom Review* 32, 1, pp. 3–16.
- Manovich, Lev (2016a) 'Subjects and styles in Instagram photography', Part 1, in Manovich, Lev (ed.), *Instagram book*, available online: <http://manovich.net/index.php/projects/subjects-and-styles-in-instagram-photography-part-1>
- Manovich, Lev (2016b) 'Subjects and styles in Instagram photography', Part 2, in Manovich, Lev (ed.) *Instagram book*. http://manovich.net/content/04-projects/090-subjects-and-styles-in-instagram-photography-part-2/lm_instagram_article_part_2_edited.pdf
- Manovich, Lev (2009) 'The practice of everyday (media) life: From mass consumption to mass cultural production?', *Critical Inquiry*, 35, 2, pp. 319–331.
- Marar, Ziyad (2012) *Intimacy*. Routledge: New York.

- Marwick, Alice (2015) 'Instafame: Luxury selfies in the attention economy', *Public Culture*, 27, 1, pp. 137–160.
- Mast, Jelle (2016) 'Negotiating the "real" in "reality shows": Production side discourses between deconstruction and reconstruction', *Media, Culture & Society*, published online before print March 10, 2016, doi: 10.1177/0163443716635860
- Miguel, Cristina (2016) 'Visual intimacy on social media: From selfies to the co-construction of intimacies through shared pictures', *Social Media + Society*, April-June, 2016, pp. 1–10, doi: 10.1177/2056305116641705
- Oxford English Dictionary (2016) 'Authenticity', available online: <http://www.oed.com/view/Entry/13325>
- Parrish, Charlie (2015) 'Instagram's Kevin Systrom: "I'm dangerous enough to code and sociable enough to sell our company"', *The Telegraph* 1 May 2015, available online: <http://www.telegraph.co.uk/technology/11568119/Instagrams-Kevin-Systrom-Im-dangerous-enough-to-code-and-sociable-enough-to-sell-our-company.html>
- Plummer, Ken (2003) *Intimate Citizenship. Private Decisions and Public Dialogues*. Seattle & London: University of Washington Press.
- Raynes-Goldie, Kate (2010) 'Aliases, creeping and wall-cleaning: Understanding privacy in the age of Facebook', *First Monday*, 5, 1, available online: <http://firstmonday.org/article/view/2775/2432>
- Ringrose, Jessica; Harvey, Laura; Gill, Rosalind, and Livingstone, Sonja (2013) 'Teen girls, sexual double standards and "sexting": Gendered value in digital image exchange', *Feminist Theory*, 14, 3, pp. 305–323.
- Rubinstein, Daniel, and Sluis Katrina (2013) 'Notes on the margins of metadata; concerning the undecidability of the digital image', *Photographies*, 6, 1, pp. 151–158.
- Sawchuk, Kim, and Crow, Barbara (2012) 'I'm G-Mom on the Phone', *Feminist Media Studies*. 12, 4, pp. 496–505.
- Senft, Theresa, and Baym, Nancy (2015) 'What does the selfie say? Investigating a global phenomenon', Introduction. *International Journal of Communication*, 9, 2015, pp. 1588–1606.
- Seppänen, Janne (2006) *The Power of the Gaze*. New York: Peter Lang.
- Sheldon, Pavica, and Bryant, Katherine (2015) 'Instagram: Motives for its use and relationship to narcissism and contextual age', *Computers in Human Behavior*, 58, 89–97.
- Sheller, Mimi, and Urry, John (2003) 'Mobile transformations of public and private life', *Theory, Culture & Society*, 20, 3, pp. 107–125.
- Sloop, John, and Gunn, Joshua (2010) 'Status control: An admonition concerning the publicized privacy of social networking', *The Communication Review*, 13, 4, pp. 289–308.
- Souza, Flávio (2015) 'Dawn of the selfie era: The whos, wheres, and hows of selfies on Instagram', in Proceedings of the 2015 ACM Conference on Online Social Networks (COSN '15). New York: ACM, pp. 221–231.
- Talvitie-Lamberg, Karoliina (2014) *Confessions in Social Media – Performative, Constrained, Authentic and Participatory Self-Representations in Vlogs*, academic dissertation, Faculty of Social Sciences, University of Helsinki.
- Taylor, Charles (1991) *The Ethics of Authenticity*. United States of America: Canadian Broadcasting Corporation.

- Tifentale, Alise, and Manovich, Lev (2016) 'Competitive photography and presentation of the self', in J. Ruchatz, S. Wirth and J. Eckel (eds), *#SELFIE—Imag(in)ing the Self in Digital Media*. Forthcoming.
- Tiidenberg, Katrin (2015) 'Odes to heteronormativity: Presentations of femininity in Russian-speaking pregnant women's Instagram accounts', *International Journal of Communication*, 9, pp. 1746–1758.
- Uski, Suvi (2015) *Profile Work for Authenticity: Self-Presentation in Social Network Services*, doctoral dissertation, Helsinki, Finland: University of Helsinki.
- Valaskivi, Katja (2016) *Cool Nations: Media and the Social Imaginary of the Branded Country*, Oxford: Routledge, Taylor & Francis.
- Van Dijck, José (2013) *The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media*, Oxford: Oxford University Press.
- Weiser, Eric (2015) '#Me: Narcissism and its facets as predictors of selfie-posting frequency', *Personality and Individual Differences*, 86, 2015, pp. 477–481.

Notes:

¹ The assignments, for example, prompted the respondents to observe their feelings and motivations for Instagram use. Daily assignments included tasks, such as: 'Post a photo of your home or surroundings. What kind of photo did you choose and why? What kind of photo would you not share?', and 'Follow a celebrity. Who did you follow? What kind of an impression do they give out?'

² Adopting different tactics may have something to do with age, but in terms of privacy practices on Instagram, it is too much of a generalisation. We prefer to think that it depends more on experience than physical age.

